

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет соціології і права

XI Міжнародна науково-практична конференція

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ:
Трансформація публічного управління
у постковідному світі

18-19 листопада 2021 року

(ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ)

Київ
КПІ ім. Ігоря Сікорського
2021

УДК 338:340:351/354:316

Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми управління: трансформація публічного управління у постковідному світі» (18-19 листопада 2021 р., м. Київ) / Укладачі: А. А. Мельниченко, Я.Ю. Цимбаленко, О. А. Акімова, Д. В. Балашов, О. І. Криворот. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021 – 335 с.

Матеріали конференції містять результати досліджень спрямованих на теоретичне та практичне вирішення проблем, пов'язаних із визначенням управлінських імперативів забезпечення сталого розвитку суспільства. До матеріалів включено публікації фахівців у галузях публічного управління та адміністрування, економіки, права, соціології та політології, філософії та ін.

Думка укладачів може не збігатись з думкою авторів матеріалів. Відповідальність за зміст матеріалу, а також за порушення принципів академічної доброчесності несуть автори публікацій.

Укладачі:

А. А. Мельниченко

Я. Ю. Цимбаленко

О. А. Акімова

Д. В. Балашов

О. І. Криворот

Оформлення обкладинки:

Лабораторія технічної естетики та дизайну

Балашов Д. В. (balashov.dim@gmail.com)

© Авторські права авторів статей захищено, 2021

ЗМІСТ

Секція 1. Еволюція змін в публічному управлінні: постковідний світовимір

Akimova O. How has COVID-19 changed the sustainability foresight	8
Xiaohong Zhang. Internalization at home: mechanisms of public administration of the processes of implementing the internationalization of higher education in the post-pandemic era COVID-19	11
Алексєєв В. М. Вироблення нових підходів до публічного управління в умовах пандемії COVID-19	13
Андрєєв С. О. Підготовка майбутніх публічних управлінців з питань національної безпеки: стан, проблеми, перспективи	17
Архипова Є. О., Фальковська О. О. Синергізм екології та економіки або перспективи впровадження циркулярної економіки	22
Балашов Д. В. Зміни в державній політиці розвитку туризму та брендів міст під впливом пандемії COVID-19.....	27
Боднар Є. І. «Агресивне податкове планування» як виклик для політики цифровізації	32
Винославська О. В., Кононець М. О. Основні загрози економічній безпеці особистості в умовах пандемічних обмежень.....	35
Войтко С. В. Україна у координатах ефективності державного управління	41
Говорун Н. П. Пріоритетні напрями удосконалення системи управління територією в умовах розвитку ринку земель	45
Дєгтяр А. О. Проблеми інформаційного забезпечення публічного управління соціальної сфери	48
Іваницька О. М. Ефективне державне управління в інтересах стійкого розвитку: ключові міжнародні критерії та виміри	52
Каюмова В. В., Ткачова Н. М. Напрями публічного управління в освіті: внутрішні чинники впливу в постковідну епоху в розрізі приватних шкіл.....	55
Колесов Н. О. Державно-приватне партнерство як один із інструментів розвитку держави та суспільства	59
Король В. В. Становлення інституту авторизованих економічних операторів в Україні	62
Мануїлова К. В., Пурцхванідзе О. В., Колеснікова К. С. Публічна влада в Україні в умовах пандемії COVID-19	67
Мельниченко А. А. Публічне управління у сфері освіти в період пандемії: виклики та проблеми.....	70
Панченко А. Г. Професіоналізація та компетентність державного службовця в прийнятті державно-управлінських рішень.....	73
Пань Ли. Исследование экономической безопасности государства в условиях кризиса в примере пандемии COVID-19	76

Сінчук А. А. Позитивний імідж державного службовця як інструмент формування партнерських стосунків між органами державної влади та населенням	78
Ткачова Н. М. Державна політика стимулювання процесів інтернаціоналізації в сфері освіти	81
Федоришина О. В. Організації правотворчості в умовах карантинних обмежень на прикладі Хмельницької міської ради	84
Царик О. В. Управлінське консультування на підприємствах України у постковідному періоді	86
Цимбаленко Я. Ю., Гольцова І. Б. Управлінські механізми збереження інформації в умовах дистанційної роботи працівників органів публічної влади	89
Чередніков С. В. Медіація як альтернативний спосіб врегулювання конфліктів та інструмент державного управління	93
Череднікова Л. В. Децентралізація влади: кроки розвитку в Україні	97
Черниш В. О. Ефективність прийняття рішень органами влади в нових умовах реагування на кризові ситуації	100

Секція 2. Соціально-політичні та ідеологічні трансформації доби пандемії

Fedorchenko-Kutuev P., Kurovska H. Higher education institutions during the COVID-19 pandemic	105
Fedorchenko-Kutuev P., Kurovska H. Modern university as an ideological battleground: major conflicts and their implications	109
Василець О. І., Ісоян А. Практична мудрість для системних трансформацій у соціальній політиці України доби Ковіду-19	114
Валеєва М. С., Грачова О. Ю. Заходи урядів для боротьби з COVID-19.....	118
Данилова В. І., Костюк Д. П. Трансформація поведінки у соціальних мережах внаслідок пандемії	121
Єнін М. Н., Борисенко В. О. Девіантна поведінка в контексті ризикологічної теорії (на основі аналізу сюжету кінокартини «Мрійники»).....	126
Єсенніков К. В. Довіра як «барометр» діяльності влади.....	130
Заєць О.Ю., Багінський А. В. Трансформація миротворчої діяльності ООН під час пандемії	134
Казьмірова О., Свиридова Т. Адаптація у цифровому просторі як актуальний інструмент управлінських практик у посковідному світі	137
Мельник Л. О., Олейнік О. А. Трансформація комунікації у соціумі під час пандемії.....	139
Пархоменко-Куцевіл О. І. Проблеми формування нормативно-правових механізмів формування державної гендерної політики в Україні	141
Перегуда Є. В., Баєва Ю. Є. Довіра до політичних інститутів як чинник подолання кризи.....	145

Северинчик О. П. Соціальні наслідки посилення влади транснаціональних компаній	150
Стефанович А. В., Єнін М. Н. Соціальні мережі у формуванні медіаіміджу ЗСУ в умовах пандемії.....	153
Тверітінова М. В. Роль національного агентства України з питань державної служби в розвитку гендерної рівності в публічному управлінні	156
Федорченко-Кутуєв П. В., Вольський О. М. Проблема надзвичайної ситуації під час пандемії COVID-19.....	159
Хім М. К. Ефективність державного управління в період пандемії: світовий досвід та українські реалії	161
Хом'як А. О., Коржов Г. О., Панченко Л. Ф. Вплив пандемії COVID-19 на трудову міграцію українців.....	166
Шейгас М. В. Організаційно-правові засади здійснення публічного управління в місті Києві в умовах пандемії COVID-19.....	170
Шпікер М. В., Богдан О. В. Правова захищеність українських землевласників та землекористувачів у контексті впровадження земельної реформи.....	175
Якубін О. Л. Якщо криза, то якого із «світів»?	179

Секція 3. Психологічне забезпечення професійної надійності фахівців у сфері публічного управління

Yevtushenko O. Ethics in the organization of work of public authorities in Ukraine	181
Блохіна І. О. До проблеми визначення сутності і структури поняття «професійна надійність фахівця».....	185
Волонтир О. О. Значимість лідерських якостей керівника у створенні сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі.....	188
Воляннюк Н. Ю., Бортун Б. О. Чинники професійної надійності фахівців у сфері публічного управління	193
Єрмак Я. М. Психологічний аспект професійної надійності фахівців у сфері публічного управління під час пандемії COVID-19	196
Зубко М. А. Формування соціально-психологічного клімату в органах публічної влади в ковідний період.....	200
Куніцька З. Е. Розвиток організаційної культури в державній службі як чинник підвищення її ефективності	203
Лантух І. В., Гульбс О. А., Лантух В. В., Балабанова К. В. Психологічні особливості розвитку когнітивного компоненту надійності управлінців підприємницької діяльності	207
Лісневська Н. О. Виклики державного управління в подоланні пандемічної кризи.....	213
Ложкін Г. В., Рибальченко О. Механізми професійної надійності фахівців у сфері публічного управління	215

Москаленко О. В. Професійне вигорання як чинник зниження професійної надійності фахівця у сфері управління.....	220
Петькова С. І. Психологічні аспекти прийняття управлінських рішень	223
Потапенко С. О. Мотивація співробітників як засіб підвищення професійної надійності працівників	228

Секція 4. Цифрова трансформація публічного управління: тенденції та виклики

Бачок А. А. Розвиток «цифрових відносин» в публічному управлінні.....	232
Божок О. І. Цифровізація миротворення та цифрова дипломатія у врегулюванні конфліктів	235
Варжанський І. В. Актуальні проблеми і можливості планування політики інформаційної безпеки в Україні.....	237
Волкова О. В. Цифровізація систем управління: характеристика та принципи	241
Іщенко А. М. Гендерний мейнстримінг в розумних містах постковідного світу.....	244
Зінчук Ю. Іспит для визначення рівня володіння державною мовою як елемент цифровізації відбору кадрів у сфері публічного управління: комплекс порад під час підготовки	248
Карпенко Є. С. Інструменти електронної демократії в Україні: сьогодення і перспективи	252
Клименко Я. В. Розвиток цифрових компетентностей публічних службовців: вітчизняний та міжнародний досвід	254
Костенко А. Г. Використання хмарних серверів як одна із основних тенденцій цифрової трансформації публічного управління	259
Кохан Д. О. Кращі іноземні практики надання електронних адміністративних послуг населенню	262
Криворот О. І. Цифрова трансформація функціонування органів публічної влади, як умова подолання пандемічної кризи на основі динамічного стійкого розвитку інновацій	267
Кухрівський Д. В. Цифрова трансформація публічного управління: тенденції та виклики	269
Кушпін Д. Д. Цифрові трансформації публічного управління у сфері освіти: підвищення якості середньої освіти на прикладі Естонської Республіки	273
Лашкул В. В. Мобільний застосунок «дій вдома»: переваги та недоліки	280
Ли Цзиньпин. Тенденції розвитку цифрового правительства в постепідемічну епоху	283
Мельник Л. С. Мотиваційний механізм управління в умовах цифрового формату.....	286
Пашов Р. І. Цифровізація комунікації між «владою і громадою»	290
Прокопенко В. А. Досвід Республіки Сінгапур у сфері надання електронних послуг	291

Рингач Н. О. Протистояння інфодемії: управлінське завдання протидії пандемії COVID-19	296
Ровнягін О. Формування та розвиток цифрової компетенції у безперервній освіті.....	300
Скремінський М. В. Аналіз міжнародного досвіду впровадження мобільних застосунків для контролю поширення COVID-19.....	304
Соловійова О. О. Запровадження елементів електронного урядування в судовій системі України	308
Тимошенко І. В. Розумне місто без бар'єрів	312
Халавчук В. О. Сучасні тенденції діджиталізації публічного управління в Україні	315
Хім'як І. В. Цифрові трансформації публічного управління у сфері фізичного виховання та спорту	319
Чукот С. А. Публічне управління та COVID-19: виклики і цифрова трансформація	323
Шкуров Є. В., Єнін М. Н. Можливості імплементації електронної демократії в Україні через призму рейтингів IDI та NRI	327
Шумська Л. О. Нормативно-правове забезпечення відкритих даних в Данії.....	332

СЕКЦІЯ 1. ЕВОЛЮЦІЯ ЗМІН В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ПОСТКОВІДНИЙ СВІТОВИМІР

O. A. Akimova

olena.kasatkina@gmail.com

HOW HAS COVID-19 CHANGED THE SUSTAINABILITY FORESIGHT

In the spring of 2020, the routine life of the majority of the world's population was disrupted by an unexpected crisis. The changes it caused became the conditions of one of the largest natural social experiments conducted on all mankind in recent years. It is difficult to overestimate the unprecedented efforts that had to be made to address strategic and tactical challenges at all levels of government. From everyday decisions that individuals have to make in their daily lives (how to get to work, how to organize distance learning, how to protect themselves and their families from risks), to global decisions that unite the collective efforts of many. These processes are considered as objects of scientific interest.

And in October 2021, the Nobel Committee awarded the Prize in Economics to three US-based scientists (D. Cardo, J. Angrist and G. Imben) for a revolutionary rethinking of the approach to finding empirical data sources for the socio-economic systems studies. By the logic of Nobel laureates, so-called "natural" experiments are vital source of information about the processes taking place.

Some changes in the behavior of social groups under the influence of uncontrolled factors that researchers can observe in the framework of desk research, allowed to obtain additional empirical data to study the labor market, the role of education in the formation of human capital etc. Notably, it is important for the researcher to be able to find the conditions of a natural experiment, identify factors that affect the behavior of the object and establish appropriate correlations.

One can hardly imagine a simulated situation of large social groups being tested, while routine patterns of their behavior are being radically changed. But these changes have been achieved recently in natural way: people massively refused to use a personal car, suspended air travel, changed approaches to work organization, began to study online. All these and many other changes in human behavior caused by the global COVID crisis have become an unprecedented scientific case that requires proper scientific investigation.

Firstly, the pandemic has shown that humanity can respond quickly to crises and that social collaboration is a viable goal. Given the issue of sustainability, the pandemic is the largest lesson that has shown that efforts to achieve the Sustainable Development Goals can lead to results and quite quickly. And most important, the decisions and actions of local governments had an obvious and prompt, albeit rather short-lived, effect in terms of sustainability. For example, shifts in government policies during the COVID-19 pandemic rapidly changed energy consumption patterns. Changes in border crossing terms, domestic restrictions of free movement within the countries, stimulation of e-commerce and many other solutions have led to a reduction in CO2 emissions (in some countries [1], emission reductions reached -25% compared to the previous period).

In addition, the pandemic has initiated a change in global priorities. Governments have had to rapidly refocus their efforts on ensuring the health and safety of their citizens, which has distressed the economy around the world. This, in turn, has raised fears that actions within the corporate social responsibility agendas of global companies will take a back seat without being competitive in conditions where most businesses are forced to carry out large-scale reengineering processes. However, some companies have not shifted away from certain sustainability benchmarks. In particular, the British bank Barclays in the spring of 2020 announced that its plans to limit funding for fossil fuel projects will not be revised, that confirmed its intention to become a company with zero carbon emissions by 2050 [2]. Moreover, according to a large-scale 2021 State of Supply Chain Sustainability Survey conducted by the Massachusetts Institute of Technology's Transportation and Logistics Center, 80% of respondents said that the pandemic did not affect or, conversely, strengthened their companies' commitment to supply chain sustainability [3].

Besides, the pandemic raised the question about what kind of political regimes are the most efficient to overcome the crisis. The efficiency and determination of management decisions made in countries with different political regimes are significant. For example, among the countries that are at the very top of the ranking according to the Democracy Quality Index 2020 [4], the vaccination rates of the population are quite high. And this could be a marker of the success of government policies and actions of government officials in reducing the crisis, demonstrates the ability of these states to perform their functions. Thus, in Denmark as of November 2021, 76% of the population is covered by the necessary vaccination, in Finland this figure is 72%, in Norway - 69% [<https://ourworldindata.org/covid-vaccinations?country=CHN>]. As for the countries with the most distinct autocratic

regimes, the situation is more diverse: in the vast majority of them the level of vaccination fluctuates below the mark of 5%. At the same time, in China this figure is the highest in the world, and in Saudi Arabia it corresponds to the values of the leading democratic countries. Therefore, the most important lesson to be learned from the COVID crisis is the lesson for the management system. It has allowed us to rethink and make sure that humanity is able to change behavioral patterns, which has a lasting effect in the context of sustainable development.

References:

1. Le Quéré, C., Jackson, R.B., Jones, M.W. et al. Temporary reduction in daily global CO₂ emissions during the COVID-19 forced confinement. *Nat. Clim. Chang.* 10, 647–653 (2020). <https://doi.org/10.1038/s41558-020-0797-x>
2. Scott, M. (2020, April 10). Investor pressure forces Barclays to sign up to net zero target. *Forbes*. Retrieved November 24, 2021, from <https://www.forbes.com/sites/mikescott/2020/04/10/investors-pressure-forces-barclays-to-sign-up-to-net-zero-target/?sh=6d0859a2632e>.
3. MIT Center for Transportation & Logistics, Council of Supply Chain Management Professionals. (n.d.). State of Supply Chain Sustainability - 2021. State of Supply Chain Sustainability 2022. Retrieved November 24, 2021, from <https://sscs.mit.edu/>.
4. Julius-Maximilians-University Würzburg. (n.d.). Ranking of countries by quality of democracy. Julius-Maximilians-Universität Würzburg. Retrieved November 24, 2021, from <https://www.democracymatrix.com/ranking>.
5. Hannah Ritchie, Edouard Mathieu, Lucas Rodés-Guirao, Cameron Appel, Charlie Giattino, Esteban Ortiz-Ospina, Joe Hasell, Bobbie Macdonald, Diana Beltekian and Max Roser (2020) - "Coronavirus Pandemic (COVID-19)". Published online at [OurWorldInData.org](https://ourworldindata.org/coronavirus). Retrieved from: '<https://ourworldindata.org/coronavirus>' [Online Resource]

Xiaohong Zhang (张晓虹 / Sara)

sara-sysu@foxmail.com

Науковий керівник:

Ткачова Н. М., д. держ.упр., проф.

ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

INTERNALIZATION AT HOME: MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION OF THE PROCESSES OF IMPLEMENTING THE INTERNATIONALIZATION OF HIGHER EDUCATION IN THE POST-PANDEMIC ERA COVID-19

According to researchers, the internationalization of higher education stimulates national educational reforms and aims to ensure that higher education institutions find their place in the international educational space. The main factors in the development of internationalization are information technology, strengthening cooperation, emphasis on quality results, support for public-private initiatives, convergence of education and science, as well as increasing the coherence of educational programs [1].

It is considered that the big progress of Chinese higher education was followed by the question of short and ineffective provision. If we compare the gross university enrollment rate between Ukraine and China, we can find that in terms of total amount, Chinese higher education is being in relatively short provision, although it has been announced as early as 2019 that the higher education of China has entered “the stage of popularization” when the rate reached 51.6%. Meanwhile, in terms of quality, China also faces up serious situation of shortage of qualified higher education product. And that’s why the number of Chinese students studying abroad increased so fast in the past decade and makes China become the world's largest exporter of international students.

On 18 June 2020, although being affected by the COVID-19 epidemic, China’s Ministry of Education published a new opinion piece on accelerating and expanding the opening-up of China’s education sector – Opinions by Eight Government Bodies Including the Ministry of Education on Accelerating and Expanding the Opening-up of Education in the New Era, indicating that China will continue the opening-up of education, and look to deepen international educational collaboration and exchange in all aspects and at all levels. However, it is also an undeniable fact that since the outbreak of COVID-19, the inevitable disruption of foreign mobility of Chinese

university faculty and students, coupled with populism in some popular countries for study abroad, as well as global economic slowdown, has confronted the traditional internationalization model of education, which focuses on cross-border mobility, with unprecedented challenges. At this opportune moment, the concept of “internationalization at home” , which endeavors to build an international system as the center of the school learning environment to enhance the internationalization level and ability of all students, has been embraced by more and more scholars and policy makers. Conducting research on it may be helpful to meet the development trend of higher education in the post-pandemic era, meet the needs of the popularization of international education, and explore new directions for the future development of internationalization. Drawing on the achievements of previous research, I hope to find out the advantages, limitations and challenges of “internationalization at home” strategy via empirical and theoretical study in the future 3 to 5 years.

The research aims at exploring and demonstrating how the “internationalization at home” concept takes place and influence the internationalization of a Chinese university in the post-pandemic era. With regards to the uncertainty of how the relative policies will be carried out, I will begin with qualitative methods, followed with some quantitative methods when gathering sufficient empirical data.

And if possible, I hope to conduct the case study at Nanfang College, Guangzhou (hereafter NCG), taking good advantages of my local resources. Co-founded by Sun Yat-sen University and Guangdong Pearl River Investment Inc. and accredited by the Ministry of Education of the People’s Republic of China, NCG was chosen and awarded by the government as one of the pilot universities of application-oriented reform in undergraduate education. Thanks to the great flexibility of its administrative system, NCG has been developing very fast and ranked the fourth among private colleges in China nowadays, with only a 14-year history. Now, it is striding forward to the rankings of China's first-class universities, while actively engaging in international education cooperation and the introduction of foreign education resources. In 2021, being guided by the Guangdong (Provincial) Education Association for International Exchanges, a comprehensive service center for international education was built in the campus of NCG and 5 multinational business were invited to be located there. (It will also served as NCG students’ platform for the national innovation and entrepreneurship training program.) Meanwhile, its national-level “Chinese-foreign cooperative program” on the major of “Data Science and Big Data Technology” is

about to be approved by the government this year, after the Irish Embassy's recommendation to both the Chinese Ministry of Education and the Chinese Ministry of Foreign Affairs. In addition to the above two innovative examples of “internationalization at home” that start taking place this year, there may be more subsequently in the future. So in my opinion, it is actionable to carry out case studies at NCG.

References

1. Verbytska A.V. Internationalization as a mainstream in the development of higher education. *Young Scientist*. 2017. № 11 (51). P. 160-164.

Алексеев Валерій Марленович
д. держ. упр.

ВИРОБЛЕННЯ НОВИХ ПІДХОДІВ ДО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Під час проведення засідання Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, присвяченому глобальному управлінню, Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерриш у своєму виступі наголосив, що неконтрольоване поширення вірусу COVID-19 пов'язане з тим, що світ не готовий проявити єдність, солідарність та співробітництво. Генеральний секретар ООН також зауважив, що наявні інститути глобального управління не відповідають сучасним реаліям, адже не встигають за змінами, що відбуваються у світі, а тому, на його думку, потрібні новаторські підходи у сфері глобального управління. У зв'язку з цим, Антоніу Гутерриш запропонував розширити уяву про глобальне керівництво, а до процесу глобального управління світом долучити представників бізнесу, громадянського суспільства, наукові кола та молодь. Підсумовуючи свій виступ, Генеральний секретар ООН заявив: або ми об'єднаємося у глобальні інститути, які відповідатимуть поставленій меті, або нас чекає розкол і хаос.

Аналізуючи ситуацію з поширенням вірусу COVID-19 на різних континентах, слід погодитися з тим, що за відсутності дієвих інститутів глобального управління, спільної стратегії, тактики і механізму засобів впливу на ці процеси, світовому

співтовариству не вдалося своєчасно запобігти цій проблемі. Зокрема, на міждержавному рівні урядові структури і суспільство не проявили повною мірою єдність і солідарність у вирішенні цього питання, а тому між країнами не вдалося оперативно, з позиції управлінського аспекту, налагодитися тісне співробітництво для розв'язання спільної проблеми. У зв'язку з цим, за дуже короткий термін відбулося розповсюдження вірусу COVID-19 у більшості країн світу. Проте це не стало підставою для світової спільноти переосмислити свої плани та дії у питанні спільного розв'язання проблеми, а урядовим структурам з максимальною ефективністю вплинути на ці процеси за допомогою спільної стратегії і тактики. Водночас слід зазначити, що уповільнити процеси з розповсюдження вірусу COVID-19 на державному рівні, за допомогою наявних структур управління також не вдається. Хвороба стрімко поширюється та прогресує, незважаючи на управлінські рішення на рівні тих держав, які у достатній кількості виробляють вакцину проти COVID-19, і тому з'являється все більше скептиків, які ставлять під сумнів заходи, що здійснюються за допомогою наявних органів, структур і методів управління.

Слід акцентувати увагу, що незважаючи на поширення вірусу COVID-19, більшість членів суспільства не відреагували адекватно на ці процеси, перекладаючи відповідальність за розв'язання цієї проблеми на державні органи, тим самим самоусунулись від взаємодії зі структурами публічного управління. При цьому у багатьох членів суспільства не спостерігається бажання активно долучитися до управлінських процесів через структури публічного управління, створеними безпосередньо мешканцями населених пунктів.

В Україні держава та суспільство виявилися неготовими до розвитку таких подій. З самого початку поширення захворюваності на COVID-19 на державному рівні не застосовано повною механізм протидії розповсюдження цієї хвороби, не налагоджено процес виготовлення вітчизняної вакцини, а суспільство за допомогою структур публічного управління виявилось не готовими організовано виступити для подолання спільної проблеми спільно із державними структурами управління.

За результатами соціологічного дослідження, проведеного групою «Рейтинг», 40% українців досі вважають, що ніхто не винен у зростанні захворюваності на коронавірус. Частина вакцинованих осіб та громадяни, які мають намір це зробити (кожен п'ятий з опитаних – 21%), звинувачує у погіршенні епідеміологічної ситуації антивакцинаторів, 15% відсотків – Міністерство охорони здоров'я України, а 7-8% – керівництво держави та уряду.

З числа опитаних громадян 46% зазначили, що вакцинувалися, 16% готові вакцинуватися, а 36% – не готові до цього. Загалом 55% опитаних громадян підтримують обов'язкову вакцинацію державних службовців, вчителів та медиків, 35% – виступають проти цього. Заборону відвідувати громадські заклади без COVID-сертифікату або тесту підтримують майже 40% опитаних, проти – 53% громадян. За заборону користуватися громадським транспортом виступили майже 30%, не підтримують – 65% респондентів.

Аналізуючи результати соціологічного дослідження, проведеного групою «Рейтинг», можна дійти висновку, що українське суспільство не консолідоване для спільного розв'язання цієї проблеми, а на державному рівні немає розуміння, який механізм слід застосувати, аби спільно зі структурами публічного управління, створеними на регіональному та місцевому рівнях безпосередньо мешканцями населених пунктів, зупинити поширення захворювання на COVID-19 в Україні.

Розв'язання цієї проблеми полягає не стільки у виборі форми управління, скільки в рівні усвідомлення та практичних діях суспільства, його здатності до консолідації, особливо у складний період, в якому опинилися одночасно держава і суспільство. У період поширення захворюваності на COVID-19 в Україні спостерігаємо відсутність у громадян спільного розуміння щодо розв'язання цієї проблеми, а також низьку активність членів суспільства для спільного подолання наслідків, що доводить аналіз соціологічних та аналітичних досліджень. Водночас, слід зауважити, що задовго до появи проблеми, пов'язаної із захворюваністю на COVID-19 в Україні, автор публікації неодноразово доводив у своїх монографіях і статтях необхідність створення, розвитку та поширення досвіду роботи структур публічного управління, створених безпосередньо мешканцями населених пунктів. Однак виявилось, що в силу різних причин, насамперед морально-етичних, психологічних і ментальних, більшість громадян не готові розділити відповідальність з органами публічного управління за ситуацію у громадах. Перекладаючи таку відповідальність виключно на державні органи, члени суспільства не усвідомлюють себе суб'єктом управління, залишаючись об'єктом державного управління. Поки кожен суспільно активний член громади не усвідомить таку доцільність і не проявить активність у створенні структур публічного управління, починаючи з місцевого та регіонального рівнів, кардинальні зміни в системі управління, що спрямовані на покращення ситуації, неможливі. Тому необхідно, насамперед, зосередити увагу на процесах

розбудови інститутів публічного управління у тісній взаємодії з реформуванням системи державного управління.

У цьому питанні слід погодитися з науковцем М. Михальченко, який вважає, що важливо відрізнати процеси реформування суспільства та держави. Адже в Україні найчастіше дискутують про проблеми реформування держави, інститутів та систем управління. При цьому не до кінця усвідомлюють, що реформування суспільства є більш складним і масштабним процесом, коли змінюються основи і спосіб життя народу під впливом нових суспільних ідеалів і завдань. Протягом багатьох років науковці, політики і публіцисти дискутують про моделі держави, парламенту, уряду, при цьому посиляючись на інтереси народу. Однак переважну більшість населення ці дискусії не цікавлять. На думку М. Михайльченка, члени суспільства будуть згодні з будь-якою моделлю, що забезпечить високий життєвий рівень, ефективну соціальну політику, колективну та індивідуальну безпеку [1, с. 379].

Враховуючи наведені вище аргументи громадських діячів і вчених, аналіз соціологічних і аналітичних досліджень щодо настроїв у суспільстві, в Україні доцільно застосувати громадівсько-державну форму управління. Сучасний період слід вважати перехідним від державного до публічного управління. На цьому етапі необхідно зосередити увагу на створенні та розвитку структур публічного управління на рівні територіальних громад, створених безпосередньо мешканцями населених пунктів. Такі заходи дадуть можливість членам суспільства самостійно усвідомити та остаточно визначитися з ефективною формою управління на державному, регіональному та місцевому рівнях. При цьому на рівні держави видається доцільним розробити стратегію і тактику сучасного розвитку з урахуванням напрацювань і практичних розробок у сфері публічного управління. Необхідно створити нові структури публічного управління та ефективно їх поширювати.

Зазначимо, що існуючі інститути державного управління виявилися неспроможними реально оцінити проблему і визначити шляхи її розв'язання, а за допомогою наявних структур управління на глобальному та міждержавному рівнях не вдається повною мірою застосувати механізм протидії розповсюдження вірусу COVID-19 в світі та своєчасно запобігти його наслідкам. Також можна припустити, що для розв'язання цієї проблеми бракує не лише спільної стратегії, тактики і механізму засобів впливу на ці процеси, а й управлінських структур, за допомогою яких можна більш ефективно забезпечити процес проти поширення вірусу COVID-19. Зокрема, практична діяльність

структур публічного управління, створених безпосередньо мешканцями населених пунктів, позитивно впливатиме на розвиток громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Михальченко М.І. Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи / М.І. Михальченко/. – Дрогобич: ВФ «Відродження», 2004. – 488 с.

Андреев Сергій Олександрович

д. держ. упр.
andreyev.doc@gmail.com

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПУБЛІЧНИХ УПРАВЛІНЦІВ З ПИТАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Наведений у чинній Стратегії національної безпеки України 2020 р. перелік актуальних поточних і прогнозованих загроз національній безпеці (далі – НБ) та національним інтересам України [4] є переконливим доказом необхідності підвищення вимог керівництва нашої країни до професійної підготовки державно-управлінських кадрів з питань НБ.

У період 2000-2015 рр. у системі професійного навчання державних службовців фактично було сформовано унікальну інституційну підсистему підготовки магістрів зі спеціальності “Державне управління у сфері національної безпеки”, на чолі якої перебувала кафедра НБ Національної академії державного управління при Президентові України (далі – НАДУ), а іншими складовими елементами виступали аналогічні їй за профілем та назвою кафедри, сформовані у складі регіональних інститутів НАДУ.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) від 29.04.2015 № 266 професійна підготовка державно-управлінських кадрів за спеціальністю “Державне управління у сфері національної безпеки” в Україні була припинена у зв’язку зі скасуванням у повному складі галузі знань 1501 Державне управління

[2]. Відповідне управлінське рішення Уряду, на нашу думку, порушило всю попередню логіку історії становлення концептуальних, ідеологічних та інституційних засад цієї підготовки у незалежній Україні, створивши передумови для певного вакууму – безсистемності та фрагментарності формування безпекових компетенцій у майбутніх управлінських кадрів державного сектору.

За даними ЄДЕБО станом на 10.10.2021 в нашій державі 112 закладів вищої освіти різної форми власності пропонують магістерські програми зі спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування (далі – ПУА) [1]. Серед цього масиву програм немає жодної освітньої (освітньо-професійної або освітньо-наукової) програми (далі – ОПП), у назві якої б використовувався термін “національна безпека”. Разом з тим, серед конкурсних пропозицій 2021 р. варто відзначити небюджетні ОПП “Публічне управління та адміністрування у сфері цивільної безпеки” Національного університету цивільного захисту України, а також ОПП “Управління у сфері цивільного захисту” Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту [1].

Стандарт вищої освіти за спеціальністю 281 ПУА галузі знань 28 ПУА для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затверджений наказом МОН від 04.08.2020 № 1001, містить 10 спеціальних (фахових, предметних) компетентностей випускника, зокрема “здатність здійснювати професійну діяльність з урахуванням потреб забезпечення національної безпеки України”, а також 12 результатів навчання, серед яких є такий: “знати основні засади національної безпеки та уміти попереджати й нейтралізувати виклики і загрози національним інтересам України в межах своєї професійної компетенції” [3].

Відтак, заклади вищої освіти при затвердженні та впровадженні у навчальний процес освітніх програм підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності 281 ПУА для магістерського рівня зобов’язані забезпечувати формування відповідної компетентності та результату навчання.

Автором було проведено¹ вибірковий аналіз магістерських ОПП 2020-2021 рр. зі спеціальності 281 ПУА 17 закладів вищої освіти щодо наявності освітніх компонент (навчальних дисциплін), спрямованих на формування у здобувачів освіти безпекових компетентностей (передусім, компетенцій у сфері НБ України). Використовувалась інформація, наведена на веб-сайтах цих закладів у мережі Інтернет, де розміщені відповідні програми (або їхні профілі) чи навчальні плани. Бралась до уваги дисципліни, в назві яких використовуються терміни “безпека”, “національна безпека”, а також інші терміни, семантично

¹ методом випадкової вибірки

близькі до безпекової сфери: “війна”, “загроза”, “захист”, “криза”, “оборона”, “ризик” тощо. Результати відповідного аналізу такі:

1. Лише 3 із 17 досліджених ОПП містять серед обов’язкових компонент навчальні дисципліни, присвячені безпосередньо тематиці НБ. Інші ж дисципліни, в назві яких використовуються терміни “безпека”, “захист”, скоріше за все лише частково можуть розкривати окремі питання НБ України. Тобто, переважна більшість досліджених освітніх програм за спеціальністю ПУА не включає обов’язкових компонент з питань НБ, хоча ми цілком припускаємо, що інші дисципліни (як, наприклад, “Стратегічне управління”, “Антикризове управління”) можуть включати окремі модулі або теми з цих питань.

2. Питома вага компонент з основ НБ у категорії вибіркового навчальних дисциплін є ще меншою, ніж в обов’язкових, оскільки освітні програми тільки 2 закладів вищої освіти із загальної кількості проаналізованих нами 17 ОПП містять згадані компоненти.

Чинний Перелік галузей знань і спеціальностей, за яким здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затверджений постановою КМУ від 29.04.2015 № 266, містить, серед інших, спеціальність 256 Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності), яка входить до складу галузі знань 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону. Цей Перелік містить примітку про те, що такий вид (види) діяльності затверджується відповідним державним органом, який забезпечує виконання завдань у сфері НБ, за погодженням з МОН [2].

Однак на сьогодні не затверджено ні стандарти вищої освіти зі спеціальності 256 Національна безпека, ні перелік окремих сфер забезпечення і видів діяльності у сфері НБ, що не сприяє широкому поширенню освітніх програм магістерського та інших рівнів з цієї спеціальності. Так, за даними ЄДЕБО станом на 10.10.2021 в Україні лише 3 заклади вищої освіти пропонують вступникам програми освітнього рівня “магістр” за спеціальністю 256 Національна безпека: Державний університет “Житомирська політехніка”, Національна академія Служби безпеки України, Національний університет “Острозька академія”. При цьому всі наведені пропозиції є небюджетними [1].

Ураховуючи викладене вважаємо, що в Україні існує нагальна потреба розробки та впровадження у навчальний процес магістерських освітніх програм “Державне управління у сфері національної безпеки” зі спеціальності 281 ПУА.

Одноименна магістерська програма, крім компетентностей, визначених освітнім стандартом, може включати додаткові спеціальні (фахові, предметні) компетентності здобувачів вищої освіти щодо здатності:

- обґрунтовано визначати стратегічні цілі та пріоритети діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових осіб у сфері НБ України;

- самостійно надавати кваліфіковану оцінку нормативно-правовим актам та іншим державно-управлінським рішенням на предмет забезпечення безпеки особи, суспільства та держави;

- застосовувати інноваційні технології та інструменти публічного управління та адміністрування для вирішення завдань НБ на загальнодержавному, регіональному, місцевому рівнях;

- готувати обґрунтовані пропозиції щодо внесення змін та/або доповнень до чинних законодавчих актів, а також до державних, регіональних та місцевих цільових програм соціально-економічного розвитку, в частині належного урахування безпекових аспектів;

- опрацьовувати проекти управлінських рішень з питань НБ та реалізовувати комплекс заходів щодо їхнього ефективного впровадження, компетентно оцінюючи існуючі безпекові виклики та загрози;

- забезпечувати кваліфікований експертно-аналітичний супровід діяльності різних суб'єктів державного управління, в частині належного виконання їхніх завдань, функцій та повноважень у сфері НБ;

- самостійно формулювати аргументовані пропозиції щодо вдосконалення структури, функцій, повноважень, меж відповідальності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших суб'єктів забезпечення НБ.

Безперечно, зазначена освітня програма має містити результати навчання, аналогічні відповідним фаховим компетентностям здобувачів вищої освіти.

Можемо запропонувати перелік таких обов'язкових освітніх компонент магістерської ОПП зі спеціальності 281 ПУА "Державне управління у сфері національної безпеки", який може бути взятий за основу зацікавленим закладом вищої освіти при розробці відповідної освітньої програми:

- теоретичні засади державного управління та національної безпеки;
- стратегічне управління державою в умовах глобальних безпекових викликів;

- правове регулювання міжнародної та національної безпеки;

- інституціональний розвиток державного управління у сфері національної безпеки України;
- інструменти та технології модернізації державного управління у сфері національної безпеки;
- експертно-аналітичний супровід управлінської діяльності у сфері національної безпеки;
- засади демократичного цивільного контролю над сектором безпеки;
- переддипломна практика;
- кваліфікаційна робота;
- єдиний державний кваліфікаційний іспит.

Проведене дослідження дозволяє дійти таких висновків:

Безпекова компетентність здобувачів вищої освіти зі спеціальності 281 ПУА є важливою складовою їхньої фахової підготовки.

Включення закладами вищої освіти у магістерські освітні програми із вказаної спеціальності обов'язкових компонент (навчальних дисциплін) з питань НБ, державного управління у цій сфері, має фрагментарний характер. Аналогічна ситуація спостерігається й щодо вибіркових дисциплін з безпекової тематики.

У змісті магістерських програм підготовки публічних управлінців, пропонованих нині в Україні багатьма освітніми закладами, розмивається безпекова компонента, яка була досить стійкою та непорушною складовою професійної підготовки управлінських кадрів за спеціальностями галузі знань 1501 Державне управління в системі НАДУ.

Відсутність бюджетних магістерських програм з питань державного управління у сфері НБ за спеціальністю 281 ПУА, магістерських програм зі спеціальності 256 Національна безпека, свідчать про брак системного підходу до вирішення проблем професійного навчання управлінських кадрів для сфери НБ.

В Україні існує необхідність розробки та впровадження у навчальний процес магістерських програм “Державне управління у сфері національної безпеки” зі спеціальності 281 ПУА, фінансування таких програм за рахунок коштів державного бюджету, а, згодом, і відновлення галузі знань “Державне управління”, яка б включала, в тому числі, спеціальність “Державне управління у сфері національної безпеки”.

Список використаних джерел:

1. Єдина державна електронна база з питань освіти / Конкурсні пропозиції.
URL: https://vstup.edbo.gov.ua/offers/?qualification=2&education_base=620&speciality=281 (Дата звернення: 10.10.2021).
2. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF> (Дата звернення: 10.10.2021).
3. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 281 “Публічне управління та адміністрування” галузі знань 28 “Публічне управління та адміністрування” для другого (магістерського) рівня вищої освіти : затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 04 серпня 2020 р. № 1001. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2020/08/05/281publichne-upravlinnya-ta-administruvannya-magistr.pdf> (Дата звернення: 10.10.2021).
4. Стратегія національної безпеки України : затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020> (Дата звернення: 10.10.2021).

Архипова Євгенія Олександрівна

к. філос. н., доц.
evgar55@gmail.com

Фальковська Олександра Олександрівна

sashaaisberg1999@gmail.com

СИНЕРГІЗМ ЕКОЛОГІЇ ТА ЕКОНОМІКИ АБО ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

XXI століття ознаменувалось загостренням багатьох глобальних проблем у сфері екології, вирішення яких вимагає консолідованої позиції держав та міжнародних природоохоронних інституцій. Щорічно багато країн світу стикаються з природними катаклізмами, кількість та потужність яких дедалі

зростає, з техногенними аваріями та екологічними катастрофами, які часто є результатом людської недбалості, недосконалості механізмів державного управління економічною та природоохоронною сферами, наслідком гонитви за прибутком без належної уваги до можливих негативних екологічних наслідків.

Пандемія коронавірусу також наносить збитки не лише світовій економіці, але й світовій екології, адже обумовлює значне збільшення відходів. Так, дослідники зазначають, що пандемія вже залишила по собі майже 8,5 млн тон пластикових відходів, а у морях незабаром може виявитись більше медичних масок та рукавичок, аніж медуз. Найбільшу частину цього пластикового сміття складають медичні відходи ковідних лікарень (87,4%), суттєвою є доля використаних засобів індивідуального захисту (7,6%) та пакувального матеріалу (4,7%), який став значно більше використовуватися із трендом на онлайн-покупки, спричиненим обмеженням пересування та ковідними локдаунами [6; 7].

Яким чином державні інституції реагують на екологічні виклики?

Державне управління екологічною сферою в цілому передбачає діяльність державної влади, націлену на збереження екологічного стану країни та раціонального природокористування, яка має управлінську спрямованість, забезпечуючи здійснення адміністративно-правових норм в цій сфері у співпраці з органами місцевого самоврядування.

В сучасному суспільстві досить розповсюдженою є позиція, згідно з якою екологічно-свідома поведінка асоціюється з обмеженнями та економічними витратами, які зазнає організація чи держава, а також додатковими зусиллями чи діями, які добровільно виконують окремі громадяни. Але сьогодні із впевненістю можна стверджувати, що екологічне та економічне управління може мати єдиний вектор розвитку. Економічне зростання на основі впровадження екологічно-сприятливих ініціатив, нормативно-правових актів та практик передбачено, зокрема, в межах концепцій циркулярної економіки, зеленої економіки, сталої економічної політики тощо.

Так, Н. А. Малиш зазначає, що екологічна політика – це збалансована сукупність засобів, направлених на екологічно безпечний вплив життєдіяльності населення на природну складову, що дозволить реалізувати прогресивний розвиток країни [1]. Перевищення темпів утворення та нагромадження відходів у світі над темпами їх переробки й утилізації вимагає кардинального перегляду відношення соціуму до поводження з відходами, прийняття державних програм

та посилення міждержавної співпраці щодо досягнення економічного зростання за умови мінімізації можливих кліматичних та екологічних ризиків.

В організаційному аспекті розвиток зеленої або циркулярної економіки потребує узгоджених та скоординованих дій уряду, місцевих органів влади, залучення громади та бізнесу. Уряди тих країн, які розуміють переваги циркулярної економіки і формують державну політику із врахуванням цієї концепції, очікують, що циркулярна економіка запустить механізми позитивної синергії для вирішення проблем клімату і поводження з відходами, а також дозволить розвиватися бізнесу, що принесе економічну користь країні.

Одним з ключових документів щодо екологічної політики України є “Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року” (2019), яким визначені основні проблеми в цій сфері та пріоритетні напрями розвитку. Зокрема, стратегія постулює необхідність суттєвого удосконалення нормативно-правової бази; створення ефективних систем обліку, звітності та моніторингу; сприяння розвитку інфраструктури управління відходами; використання відходів замість первинних природних ресурсів. Важливими для розвитку циркулярної економіки є Закон України «Про альтернативні джерела енергії», в якому прописані економічні, екологічні та організаційні норми використання різних джерел енергії, «Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року», «Національний план управління відходами до 2030 року». Ще одним «екологічним» вітчизняним законом є спрямований на поліпшення стану навколишнього природного середовища країни закон «Про обмеження обігу пластикових пакетів на території України», який буде введено в дію в кінці 2021 року.

Розглядаючи організаційно-правовий досвід інших країн, варто зазначити, що одним із лідерів у поводженні з відходами та застосуванням циркулярної економіки на практиці є Німеччина. Базовим законом ФРН, який регламентує поводження з відходами та регулярно оновлюється, є закон «Про стимулювання економіки замкненого циклу та забезпечення екологічно безпечного поводження з відходами». Згідно з цим документом виділяється 3 основні цілі: запобігання утворенню відходів, залучення відходів до переробки та повторного використання, більш ефективне використання природних ресурсів. Варто також зазначити що з 2015р. у Німеччині діє закон, згідно з яким кожен громадянин зобов'язаний сортувати свої відходи. В цій країні запроваджена дворівнева система поводження з відходами, яка базується на принципі «платить забруднювач»: муніципальна система утилізації побутових відходів (перший

рівень) та система збору і видалення використаної торгової упаковки. Дієва система німецького законодавства дозволила цій країні вийти на найбільший в Європі показник повторного використання відходів (66 %, тоді як в середньому по Європі – 46 %) [4].

У Франції основним документом, що регламентує поводження з відходами, є «Екологічний кодекс Франції», в якому наведена класифікація відходів, цілі та плани щодо поводження з відходами, регламентована відповідальність. Так, основними цілями у сфері управління відходами визнано зменшення їх негативного впливу, організацію безпечного транспортування, оцінювання з точки зору подальших дій з ними (повторне використання, переробка, отримання енергії, тощо), поширення публічної інформації в цій сфері [4].

В цілому, західні країни будують своє «екологічне» законодавство, спираючись на відповідне законодавство ЄС, яке, зокрема, визначає вектори розвитку та загальні принципи у сфері управління відходами (Рамкова директива щодо відходів), широкий спектр політичних заходів, орієнтованих на стимулювання розвитку циркулярної економіки та досягнення цілей сталого розвитку в європейських країнах (Пакет Циркулярної економіки 2018р.). Вибір конкретних механізмів та інструментів реалізації політики ЄС залишається за національними урядами [3; 4]. Такий саме спосіб формування державної політики (у відповідності до підходів ЄС) декларує і Україна.

Фінансове забезпечення розвитку циркулярної економіки передбачає залучення різноманітних інструментів, наприклад: «зелений» податок, екологічні облігації, податок на використання CO₂, та інші [2]. Вибір джерел фінансування для створення та реалізації програм або планів «зеленого» розвитку регіонів сильно залежить від рівня економічного та соціального розвитку конкретної країни: це можуть бути кошти державного чи місцевого бюджетів, кошти меценатів, міжнародних грантів та донорів, зокрема фінансування за програмою ЄБРР Green Cities.

В умовах пандемії коронавірусу, враховуючи надзвичайно великі обсяги медичних відходів, особливо важливим є здійснення комплексу заходів на національному рівні, спрямованих на забезпечення належного поводження з медичними відходами саме в закладах охорони здоров'я. Такі заходи передбачають розробку та імплементацію правової бази, включаючи визначення відповідальних органів та механізмів координації; розробку положень та інструкцій, включаючи чітко визначені зобов'язання, систему перевірки та виконання, а також системи штрафів за їх неналежне виконання;

прийняття Національної стратегія або плану дій, включаючи підтримку регіональних та місцевих органів влади; розробку заходів щодо нарощування потенціалу та розподіл людських і фінансових ресурсів. Хороша система поводження з відходами охорони здоров'я вимагає ефективною та екологічно безпечною обробки та остаточної утилізації відходів [5, с. 30–31.]

Таким чином, впровадження інструментів циркулярної або «зеленої» економіки може принести користь (екологічну та економічну) окремим організаціям містам, територіальним громадам, країнам, а також світовому співтовариству в цілому. Такий ефект зумовлюється підвищенням ефективності використання ресурсів, скороченням обсягів утилізації відходів та зменшенням забруднення навколишнього середовища. Циркулярна економіка в Україні, яка тільки починає свій розвиток як на організаційному, так і на правовому рівні, має значний потенціал створення соціальних та економічних вигод.

Список використаних джерел:

1. Малиш Н. А. Ефективні механізми формування державної екологічної політики: монограф. К. : К.І.С., 2011. 348 с.

2. Мачуський В. Зелена економіка в Україні: правові аспекти і перспективи. 2021. URL: <https://www.businesslaw.org.ua/green-economy/> (дата звернення: 15.11.2021).

3. Методи, які використовують країни світу для контролю промислових відходів. *Ecobusiness Group*. 09.02.2021. <https://ecolog-ua.com/news/metody-yaki-vykorystovuyut-krayiny-svitu-dlya-kontrolyu-promyslovyh-vidhodiv> (дата звернення: 15.11.2021).

4. Шупик Д.С. Досвід правового регулювання поводження з відходами країн ЄС. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. Том 29 (68), № 6. 2018. DOI <https://doi.org/10.32838/TNU-2707-0581/2018.6/27>

5. Compendium of Technologies for the Treatment. Destruction of Healthcare Waste. United Nations Environment Programme. 2012. URL: https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/8628/IETC_Compndium_Technologies_Treatment_Destruction_Healthcare_Waste.pdf?sequence=3&isAllowed=y (дата звернення: 15.11.2021).

6. More masks than jellyfish: coronavirus waste ends up in ocean. 2020. URL: <https://www.theguardian.com/environment/2020/jun/08/more-masks-than-jellyfish-coronavirus-waste-ends-up-in-ocean> (дата звернення: 15.11.2021).

7. Peng Y., Wu P., Schartup A., Zhang Y. Plastic waste release caused by COVID-19 and its fate in the global ocean. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, Nov 2021. 118 (47). DOI: 10.1073/pnas.2111530118

Балашов Дмитро Валерійович
викл. кафедри ТПУ ФСП
КПІ ім. Ігоря Сікорського
balashov.dim@gmail.com

ЗМІНИ В ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ТА БРЕНДІВ МІСТ ПІД ВПЛИВОМ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Під час пандемії, спричиненої розповсюдженням коронавірусної хвороби COVID-19, світова економіка вступила у фазу економічної рецесії. Спостерігаються турбулентні явища та ситуації, що змушує уряди держав швидше реагувати на поточні зміни, приймати більш гнучкі рішення задля збереження стабільності, соціально-економічного розвитку та добробуту населення, а також вносити зміни в чинні стратегії. Нині уряди та міжнародні організації шукають нові ефективні механізми публічного управління для врятування економіки.

Однією з галузей, яка відчула на собі один з найбільших впливів пандемії, є туризм. До початку пандемії «туризм був однією з найважливіших галузей світової економіки, з часткою 10% світового ВВП і понад 320 мільйонів робочих місць у всьому світі» [1]. До 11 березня 2020 року, незважаючи на поступове розповсюдження COVID-19, попит на туристичні послуги демонстрував більш-менш незначні коливання. Ситуація змінилася після офіційної заяви керівника Всесвітньої організації охорони здоров'я (далі – ВООЗ) щодо визнання поточної ситуації пандемією [13]. З цього моменту розпочався найсуттєвіший спад у масштабах глобального туризму за останні десятиліття. Попередньо найбільший негативний вплив на розвиток туризму справила міжнародна економічна криза 2008-2009 років. Водночас, збитки глобального туризму під час пандемії у 2020 році були у 10 разів більше і становили більше 1 трлн дол США. За оцінками міжнародних організацій, ці процеси можуть «призвести до економічних збитків у понад 2 трлн доларів США у світовому ВВП,

що становить понад 2% світового ВВП у 2019 році» [4]. У 2021 році очікувані збитки досягають відмітки у 4 трлн доларів США [3].

Враховуючи карантинні обмеження, що запроваджені урядами держав (в особливості встановлені «жорсткі» локдауни), обмеження на пересування, процедури та алгоритми тестування, а також загальний психологічно-емоційний фон, туризм став однією з найбільш вразливих галузей під час пандемії.

За даними Всесвітньої туристичної організації (далі – WTO), протягом 2020 року кількість іноземних туристів зменшилася більше, ніж на 70% порівняно з 2019 роком (на 72% у період з січня по жовтень 2020 року) [12].

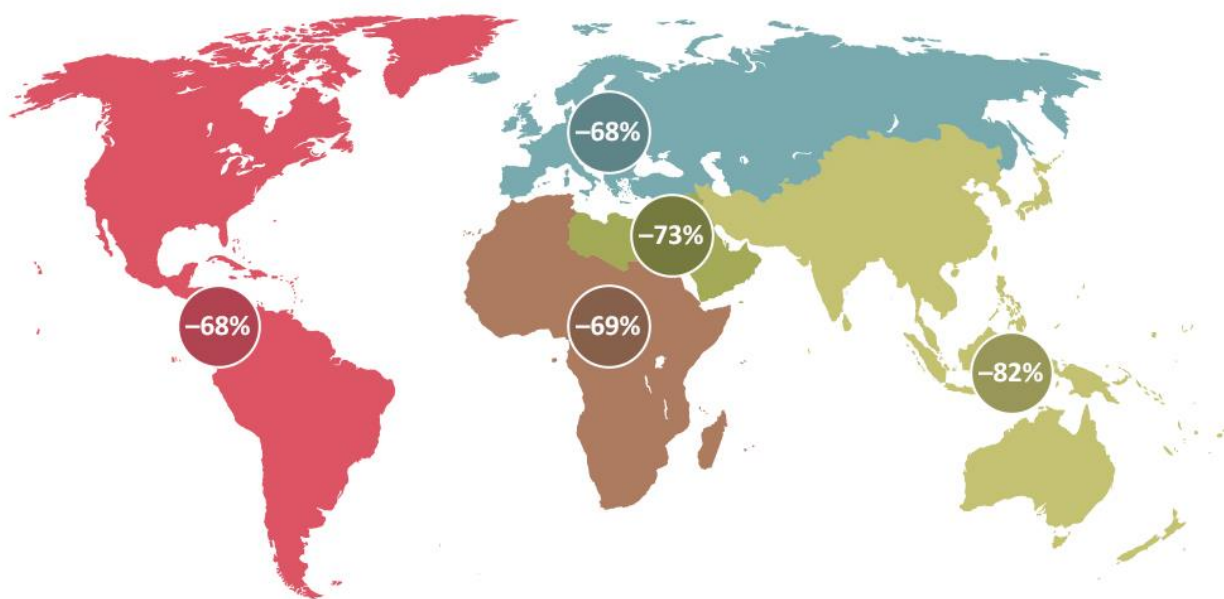

Рис. 1. Регіони, що демонструють рівень зменшення кількості туристів за період січень-жовтень 2020 року (на основі [4])

Зазначимо, що глобальний туризм доцільно розглядати не лише як джерело значних надходжень до ВВП держав. Звісно, є держави, у яких частка ВВП від туристичної галузі є досить суттєвою. Зокрема, серед держав Організації економічного співробітництва та розвитку найбільший відсоток ВВП від туризму має Королівство Іспанія: за 2018 рік – 12,28% [6; 7]. У невеликих острівних державах прибутки від туризму можуть становити до 80% [9]. Однак зауважимо, що у сфері туризму зайнято достатньо великий прошарок населення. За даними WTO, у сфері туризму працевлаштований кожен десятий громадян з працевлаштованих, а загалом через пандемію можуть втратити місце роботи від 100 до 120 мільйонів громадян різних держав [9].

Враховуючи вищезазначене, у державах на національному, регіональному та місцевому рівні впроваджують різні за спрямуванням управлінські рішення, які спрямовані на мінімізацію ризиків від негативного впливу пандемії COVID-19

на сферу туризму. Особливо це стосується центрів екскурсійного, ділового та оздоровчого туризму, які досить часто мають свій бренд міста або території. Бренд міста впливає на різні аспекти розвитку міста, включно з суттєвим поповненням місцевого бюджету, але найбільше відображається на розвитку туризму, а також сфери культури. Наявність вдалого бренда міста/території може суттєво підвищити імідж, рівень пізнаваності для туристів та інвестиційну привабливість. Під час формування та впровадження державної політики у таких туристичних центрах необхідно враховувати цей напрямок.

Розглянемо деякі приклади ініціатив урядів держав та/або органів місцевого самоврядування для відновлення туризму під час пандемії COVID-19, які також сприяють розвитку брендів міст.

Інвестиційний аспект. Державне агентство Уряду Канади Destination Canada, яке є профільним щодо розвитку туризму, розробило плани розвитку на 2021-2025 роки. Ці плани врахували негативний вплив COVID-19 на сферу туризму. У документі визначено важливість фінансування програм відновлення та розвитку туризму у провінціях і територіях, зокрема інвестування у об'єкти туристичної інфраструктури у розмірі 30 млн канадських доларів, що дає можливість підтримати бренди міст і територій національного та місцевого значення [2].

Дотаційний аспект. Державна комісія з туризму Гонг Конгу за підтримку Уряду запровадила спеціальні субсидії для підтримки діяльності туристичних агентств і пасажирського транспорту, які були виділені зі спеціального Протиепідемічного державного фонду [10; 11].

Комунікаційний аспект. За ініціативи міської ради Барселони, 21 липня 2020 року у співпраці з Барселонською школою менеджменту університету PFU проведено панельну дискусію «Переосмислення бренду міста у період COVID-19: дорожні карти до економічного та соціального відновлення» із залученням директора з промоції міста, інших представників органів місцевого самоврядування, а також залученням керівників профільних агентств з розвитку міст інших держав (наприклад, London & Partners, Invest Lisbon, Tel Aviv Global тощо) та науково-дослідних установ (think tanks, університети) [8].

Стимулюючий аспект. Для розвитку туристичних брендів міст і галузі загалом під час пандемії у Республіці Італія за ініціативи Уряду вводилися спеціальні ваучери на проживання у готелях і відвідування культурно-історичних пам'яток. У Республіці Польща надавалася можливість скористатися придбаними туристичними послугами навіть під час локдауна. В Королівстві

Норвегія призупинили стягнення авіаційного збору. У Французькій Республіці можна було отримати повну компенсацію вартості послуг у випадку обґрунтованої відмови [5].

Підсумовуючи, можна зазначити, що сфера туризму зазнала значних збитків під час пандемії COVID-19 і буде відновлюватися ще мінімум декілька років. Уряди держав і органи місцевого самоврядування здійснюють всеохоплюючий моніторинг стану туристичної галузі та адаптуються до поточних умов, тому з плином часу ухвалюватимуться все більш ефективні управлінські рішення для відновлення сфери туризму та розвитку брендів міст.

Список використаних джерел:

1. Behsudi Adam. Tourism-dependent economies are among those harmed the most by the pandemic. *International Monetary Fund Finance & Development*. PP. 36-39. December, 2020. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2020/12/pdf/impact-of-the-pandemic-on-tourism-behsudi.pdf> (дата звернення: 03.11.2021).

2. Destination Canada. 2021 – 2025 Corporate Plan Summary. From Recovery to Resilience. URL: <https://www.destinationcanada.com/sites/default/files/archive/1428-Destination%20Canada%20Corporate%20Plan%20-%202021-2025/2021-2025%20Corporate%20Plan%20Summary%20%28E%29.pdf> (дата звернення: 03.11.2021).

3. Global economy could lose over \$4 trillion due to COVID-19 impact on tourism. United Nations Conference on Trade and Development. 30 June 2021. URL: <https://unctad.org/news/global-economy-could-lose-over-4-trillion-due-covid-19-impact-tourism> (дата звернення: 04.11.2021).

4. Impact Assessment of the COVID-19 Outbreak on International Tourism. URL: <https://www.unwto.org/impact-assessment-of-the-covid-19-outbreak-on-international-tourism> (дата звернення: 05.11.2021).

5. OECD Policy Responses to Coronavirus (COVID-19). Tourism Policy Responses to the coronavirus (COVID-19). URL: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/tourism-policy-responses-to-the-coronavirus-covid-19-6466aa20> (дата звернення: 04.11.2021).

6. OECD. Tourism GDP as a percentage of total GDP. URL: <https://data.oecd.org/industry/tourism-gdp.htm> (дата звернення: 05.11.2021).

7. OECD. Tourism GDP as a percentage of total GDP. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/tourism-gdp/indicator/english_b472589a-en (дата звернення: 05.11.2021).

8. Rethinking the City Brand in times of Covid-19: roadmaps to economic and social recovery. URL: <https://www.barcelona.cat/rethinking-city-branding/en/rethinking-city-brand-times-covid-19> (дата звернення: 04.11.2021).

9. Secretary-General's Policy Brief on Tourism and COVID-19. Tourism and COVID-19 – Unprecedented Economic Impacts. URL: <https://www.unwto.org/tourism-and-covid-19-unprecedented-economic-impacts> (дата звернення: 03.11.2021).

10. The Government of Hong Kong. The Government Information Centre. URL: <https://www.info.gov.hk/gia/general/202108/05/P2021080500349.htm> (дата звернення: 04.11.2021).

11. The Government of Hong Kong. The Tourism Commission of the Commerce and Economic Development Bureau. Tourism Industry Additional Support Scheme (Special Further Subsidies). URL: https://www.tourism.gov.hk/en/additional_support_scheme-travel_agents.php (дата звернення: 04.11.2021).

12. UNWTO World Tourism Barometer and Statistical Annex, December 2020. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/abs/10.18111/wtobarometereng.2020.18.1.7> (дата звернення: 04.11.2021).

13. WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 – 11 March 2020. URL: <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020> (дата звернення: 03.11.2021).

Боднар Єлизавета Іванівна
m0661580266@gmail.com

Науковий керівник:
Іваницька О. М., д. держ. упр., проф.,
в.о. завідувача кафедри ТПУ
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

«АГРЕСИВНЕ ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ» ЯК ВИКЛИК ДЛЯ ПОЛІТИКИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

На сьогоднішній день попит на цифрові рішення зростає. Зміни зовнішнього середовища, а саме: формування нових запитів споживачів, посилення інформаційних процесів, технологічні трансформації – зумовлюють активізацію процесів диджиталізації у всьому світі. Будь-який сучасний бізнес не зможе існувати у довгостроковій перспективі без розробки стратегії цифрової трансформації. Швидше за все, саме такі тенденції визначать майбутнє бізнесу у наступні роки. Діджиталізація послуг, як і держави та технології в цілому, вже допомогли створити та зберегти мільйони робочих місць, сповільнити поширення вірусу.

Цифровізація стає найважливішим компонентом економічного зростання економіки будь-якої країни і взагалі є сучасним трендом розвитку [1]. Україна не лишається в стороні від всесвітніх тенденцій і також активно впроваджує політику цифровізації, поступово намагаючись оцифрувати весь спектр державних послуг [2].

Проте, зі впровадженням цифрової політики, виникають аспекти, що потребують додаткового регулювання на законодавчому рівні. Розвиток сьогоднішньої економіки призводить до зміни принципів конкурентних відносин, який можна розглядати як спосіб формування нових ринків товарів і послуг, нових управлінських технологій. Цифрові платформи дають безліч нових можливостей, для того щоб змінити і розширити уявлення про сутність економічної безпеки та суспільства, одночасно створюючи нові виклики та загрози для учасників суспільно-політичних процесів [1].

Особливої уваги потребує міжнародне регулювання питань запобігання ухиленню від сплати податків в ІТ-сфері, адже саме ІТ-компанії спроможні виводити свої активи з-під оподаткування, вдаючись до політики «агресивного» податкового планування.

Агресивне податкове планування – це особливий вид податкового планування, здійснюваний платником податків шляхом прийняття рішень у сфері оподаткування, які можуть призвести до наслідків, відмінних від закріплених податковим законодавством унаслідок його невизначеності або багатоваріантного трактування [3].

Існування та активне впровадження агресивного податкового планування у політику ведення бізнесу є нагальною проблемою для всіх країн, тому і Україна починає протидіяти цьому явищу шляхом внесення змін до законодавства та доєднання до міжнародних стандартів.

На сьогодні, враховуючи рівень розвитку міжнародних економічних відносин, переміщення товарів та фінансових ресурсів між країнами, стає неможливим вирішення проблем агресивного податкового планування лише в окремо взятій країні без налагодження ефективної системи взаємодії між контролюючими органами різних країн та наддержавними інституціями. Потребує вирішення проблема розроблення спільної методології трактування податкових норм та координованого задіяння механізмів протидії агресивному податковому плануванню.

Питання, пов'язані із зазначеними проблемами, активно обговорювались та досліджувались останніми роками. Наслідком було прийняття в 2013 році на рівні ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку) плану BEPS (Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting) [4], який має на меті розробку комплексної, збалансованої та ефективної стратегії боротьби країн з проблемою заниження бази оподаткування та виведення прибутку з-під оподаткування. Також до цілей прийняття цього плану слід віднести вирівнювання умов оподаткування та здійснення господарської діяльності в різних країнах світу, що планується досягти шляхом гармонізації норм податкового законодавства та їх практичного застосування; реалізацію узгоджених норм у межах міжнародної податкової системи; підвищення прозорості здійснюваних фінансово-господарських операцій.

Отже, рішеннями запобігання агресивного податкового планування компаніями ІТ-сфери є:

1. Контроль за фінансовими операціями компаній ІТ-сфери шляхом моніторингу індикаторів ризиків агресивного оподаткування, таких як :

- прибутковість/збитковість діяльності;

- аналіз податкового навантаження, зокрема податком на прибуток підприємств (шляхом співставлення валового доходу до сплаченого податку на прибуток);

- узгодженість фінансових показників (шляхом співставлення ідентичності показників у податковій декларації з прибутку та ф. 2 балансу підприємства) та інше.

2. У разі потрапляння досліджуваного платника податків до критеріїв ризиковості слід посилити методи адміністрування такого платника податків шляхом планових/позапланових перевірок його діяльності, а також пов'язаних з ним осіб, ризикових контрагентів, надсилання запитів до фіскальних органів країн, де зареєстровані пов'язані особи.

3. Стягнення в бюджет несплачених податків та фінансових санкцій.

4. Постійна увага до діяльності компаній ІТ-сфери на предмет виявлення ознак постійного представництва або контрольованої іноземної компанії.

5. Застосування адміністративних, фінансових та кримінальних заходів щодо керівництва недобросовісних платників податків.

6. Створення дієвої системи профілактики та запобігання правопорушенням у сфері оподаткування, зокрема застосування схем мінімізації та ухилення від сплати податків (активне впровадження кроків протидії BEPS, концепції «Місце ефективного управління» та ін.);

7. Розкриття морально-етичного аспекту ухилення від сплати податків.

Застосування механізмів протидії агресивному податковому плануванню набирають актуальності. Нагальним питанням є потреба у зміні норм Податкового кодексу України, адже, досліджуючи певну кількість суб'єктів господарювання, основною діяльністю яких є ІТ-сфера, можна зробити висновки, що більшість із них не працевлаштовують своїх працівників як найманих, а примушують відкривати власний ФОП (фізична особа підприємець). Такий ФОП незалежно від отриманого доходу сплачує в бюджет лише єдиний податок у розмірі 20% від мінімальної зарплати та єдиний внесок у розмірі 22%, що, в свою чергу, знижує базу оподаткування податком на прибуток юридичних осіб, які з ними співпрацюють.

На нашу думку, необхідно адаптувати систему оподаткування для ІТ-сфери так, щоб вивести з сірої зони певні підприємства та сприяти наповненню бюджету. З огляду на те, що всі механізми повинні бути структуровані та впроваджені покроково, імплементація плану протидії BEPS Україні дасть

потужний поштовх до змін у законодавчій базі та введе країну на новий рівень контролю дотримання податкових зобов'язань.

Список використаних джерел:

1. Цифровізація як нова реальність України. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/tsyfrovizatsiya-yak-nova-realnist-ukrayiny>.
2. Михайло Федоров: Цифровізація — це поступове перетворення усіх державних послуг на зручні онлайн-сервіси. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mihajlo-fedorov-cifrovizaciya-ce-postupove-peretvorennya-usih-derzhavnih-poslug-na-zruchni-onlajn-servisi>.
3. Сакун О. С. Сутність агресивного податкового планування та його наслідки. Електронний журнал «Економіка та суспільство». 2021. №31. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-10>.
4. План дій BEPS: ключові аспекти для України. URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/2020_BEPS.pdf.

Олена Винославська
olenavynoslavska@gmail.com

Марія Кононець
kononets.maria@gmail.com

ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЧНИХ ОБМЕЖЕНЬ

В умовах пандемії економічна безпека, як провідний чинник особистої безпеки, набуває нового пріоритетного значення, оскільки без розвиненої економічної бази неможливо забезпечити всі необхідні заходи щодо подолання коронавірусу COVID-19.

Негативний вплив на особистість через коронавірусні обмеження, у тому числі їх постійне змінювання для різних груп населення, не міг не привернути увагу українських соціологів (В Україні зростає безробіття, 2020); Найбільші страхи українців під час епідемії, 2020; УКРАЇНА: вплив COVID-19 на економіку і суспільство (бачення пост пандемічного розвитку у 2020-2024 рр. очима експертів та молоді), 2020; Світ майже рік з пандемією: як думка українців відрізняється від жителів інших країн щодо вакцинування, оцінки дій урядів,

обмежень і загроз, 2021 та ін.), політологів (Гарань, 2020; Кулик, 2020 та ін.), економістів (Маслій, & Котелевець, 2021; Ставицький, 2020 та ін.), психологів (Іщук, 2020; Слюсаревський, 2020 та ін.), які протягом 2020-2021 рр. досліджували проблеми безпеки людини в умовах пандемії COVID-19 як на рівні особистості, так і на рівні окремих груп населення.

Мета публікації полягає у висвітленні основних загроз економічній безпеці особистості в умовах пандемії COVID-19.

У найбільш загальному вигляді *економічна безпека особистості* являє собою стан, при якому повною мірою забезпечені всі необхідні умови захисту життєвих інтересів людини за умови реалізації системи соціальної захищеності й соціального розвитку особистості.

Економічна безпека особистості, по-перше, соціально обумовлена й детермінована інститутами соціально-економічної системи, що відтворює суспільні й особисті потреби й інтереси. По-друге, економічна безпека особистості становить певну єдність протилежностей з безпекою держави. Особистість є носієм певних соціальних очікувань щодо створення державою умов для реалізації життєвих інтересів і нейтралізації загроз безпеці особистості, і тому стає не тільки стратегічним орієнтиром економічного розвитку, але й необхідною його умовою, а також чинником економічної безпеки держави (Степичева, Чернова, & Котельникова, 2015).

Серед чинників, що характеризують особисту безпеку, економічний чинник є провідним. Це пояснюється тим, що без розвиненої економічної бази неможливо забезпечити всі життєво важливі інтереси людини, як сукупність потреб, задоволення яких надійно забезпечує існування й можливість прогресивного розвитку громадян, суспільства й держави (Там само: 25). Наприклад, на початку виробництва протикоронавірусних вакцин між заможними країнами сталася жорстка конкуренція щодо першочергового її отримання для вакцинації своїх громадян.

Зазначимо, що держава, забезпечує безпеку особистості на основі реалізації її прав і свобод відповідно до діючого законодавства. Серед цих прав і свобод для нормального функціонування особистості, її можливості брати участь в усіх економічних процесах є такі: 1. Економічні права й свободи: право приватної власності; свобода підприємницької діяльності; свобода праці. 2. Соціальні права й свободи: право на соціальне забезпечення; право на освіту; право на житло; право на вільне розпорядження своїми здібностями; право на охорону здоров'я й материнство (Сульженко, 2011). Проте, у реальній дійсності

державі не завжди вдається захистити права й свободи, створити такі умови, щоб особистість розкрила свої потенційні можливості, стала корисною й потрібною. Зокрема, на даному етапі розвитку держави на перший план виступають загрози безпеці життю і здоров'ю громадян через стрімке поширення коронавірусу.

Забезпечення безпеки на всіх рівнях управління досягається системою заходів економічного, організаційного й іншого характеру, яка має бути адекватною виникаючим загрозам. При цьому управлінські рішення на національному рівні приймаються на основі порогових значень системи певних показників, за якими визначається загальна оцінка рівня безпеки. Але в умовах невизначеності цей процес значно ускладнюється. Як зазначає В. Кулик (2020), в умовах пандемії держави усього світу зіткнулися зі складною дилемою: спрямувати всі зусилля на захист здоров'я своїх громадян чи поєднувати боротьбу проти поширення вірусу з підтримкою економіки.

В результаті аналізу структури економічної безпеки особистості О.О. Степичева, В.В. Чернова, & М.О. Котельникова, (2015) визначили десять її основних компонентів, а саме:

– *економічна безпека особистості в забезпеченні продовольством* передбачає захист особистості від загрози невідповідності фактичного й нормативного споживання по основних продуктах харчування, а також загрози голоду (економічної неприступності продовольства);

– *економічна безпека особистості в забезпеченості житлом і комфортністю проживання в ньому* передбачає захист особистості від загрози неприступності житла і загрози збільшення частки старого житла;

– *економічна безпека особистості в процесі відтворення населення* передбачає захист особистості від загрози зниження чисельності населення; загрози збільшення частки непродуктивного населення в загальній структурі населення; загрози росту числа розлучень; загрози збільшення кількості абортів; загрози алкоголізму населення;

– *економічна безпека особистості в сфері правопорушень* передбачає захист особистості від загрози масового поширення злочинності;

– *економічна безпека особистості в сфері охорони здоров'я* передбачає захист особистості від загрози скорочення чисельності й зниження рівня кваліфікації лікарів; загрози росту захворюваності населення;

– *економічна безпека особистості в екологічній сфері* передбачає захист особистості від загрози забруднення повітря викидами в атмосферу;

– *економічна безпека особистості в сфері трудових відносин* передбачає захист особистості від загрози скорочення числа економічно активного населення й загрози поширення безробіття;

– *економічної безпеки особистості в сфері диференціації доходів і фінансової безпеки* передбачає захист особистості від таких загроз: загрози скорочення валового внутрішнього продукту; загрози посилення диференціації суспільства по доходах; загрози бідності населення; загрози кредитної залежності населення;

– *економічна безпека особистості в сфері культури й освіти* передбачає захист особистості від загрози зниження доступності освіти, а також загрози зниження доступності культурних благ населенню;

– *економічна безпека особистості в сфері інформаційної забезпеченості* передбачає захист особистості від загрози «інформаційного голоду» населення; загрози отримання недостовірної інформації; загрози маніпулятивного впливу з боку ЗМІ; кіберзлочинності.

Проведення політики держави щодо виділених вище компонентів економічної безпеки особистості має бути пов'язане з нівелюванням загроз, властивих кожному з них. В умовах пандемії COVID-19 **основними загрозами економічній безпеці особистості**, що потребують її першочергового захисту державою, слід вважати загрозу збільшення захворюваності населення; загрозу скорочення чисельності лікарів; загрозу поширення безробіття; загрозу бідності населення; загрозу отримання недостовірної інформації щодо пандемії, загрозу обмеження доступу до традиційних форм освіти; загрозу зниження доступності культурних благ населенню. Результати нещодавно проведених в Україні досліджень свідчать, що в умовах пандемії українців непокоять зараження коронавірусом, неотримання у разі потерєби належної медичної допомоги, фінансові проблеми, втрата роботи (Вірус чи криза. Чого більше бояться українці, 2020), невизначеність і невпевненість різних соціальних груп у власному економічному майбутньому (Слюсаревський, 2020; Іщук, 2020), унеможливлення прибуткової діяльності ряду бізнесових структур та припинення їхнього функціонування загалом (Маслій, & Котелевець, 2020).

Такі результати підтверджують, що економічна безпека особистості може бути забезпечена лише за наявності стійкої системи економічної безпеки, що припускає формування ефективної соціально-економічної політики, покликаної зміцнити виробничі відносини, змінити політику в галузі праці й зайнятості, вдосконалити систему охорони здоров'я і соціального захисту України.

Комплексна реалізація даних напрямів дозволить забезпечити прийнятний рівень економічної безпеки особистості в Україні. Важливий внесок у цей процес мають внести дослідження в галузі економічної психології за напрямками, запропонованими С.Д. Максименко, Л.М. Карамушкою, & О.В. Креденцер (2020: 12). Комплексна реалізація даних напрямів дозволить забезпечити прийнятний рівень економічної безпеки особистості в Україні.

Список використаних джерел:

1. В Україні зростає безробіття (2020). *Слово і діло: аналітичний портал*. URL: www.slovoidilo.ua/2018/04/05/novyna/suspilstvo/ukrayini-zrostaye-bezrobittya
2. Вірус чи криза. Чого більше бояться українці? (2020). *BBC News / Україна, 14 квітня 2020 р.* URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-52284961>
3. Гарань, Олексій (2020). Чого бояться та чого чекають українці від 2021 року? *Інтерв'ю каналу UKRLIFE.TV 21.12.2020 р.* URL: <https://dif.org.ua/article/chogo-boyatsya-ta-chogo-chekayut-ukraintsi-vid-2021-roku-oleksiy-garan>
4. Іщук, Ольга (2020). Актуальні страхи молоді, пов'язані з професійною діяльністю в умовах пандемії коронавірусу COVID-19: Психологічний аналіз. *Організаційна психологія. Економічна Психологія, 2-3(20)*, 60–71.
5. Кулик, Володимир (2020). Турботу про економіку та національну безпеку українці ставлять вище за боротьбу з пандемією. *Українська правда, п'ятниця, 23.10.2020 р.* URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2020/10/23/7270939/>
6. Максименко С.Д., Карамушка Л.М., & Креденцер О.В. (2020). Психологія здоров'я персоналу організацій в умовах пандемії COVID-19: предмет та актуальні напрямки дослідження. *Психологічне здоров'я персоналу організацій в умовах пандемії COVID-19: проблеми та технології забезпечення: м-ли XIV Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. з організаційної та економічної психології. Київ – Біла Церква, 11–13.*
7. Маслій О.А., & Котелевець М.М. (2021). Загрози фінансовій безпеці бізнесу в умовах пандемії. *Економічна безпека: держава, регіон, підприємство: м-ли VI Всеукр. наук-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю. Полтава: НУТУ, 67–69.*
8. *Найбільші страхи українців під час епідемії* (2020). UA.NEWS. URL: <https://ua.news/ua/opros-pokazal-naybolshye-strahy-ukrayntsev-vo-vremya-epidemyu/>

9. Світ майже рік з пандемією: як думка українців відрізняється від жителів інших країн щодо вакцинування, оцінки дій урядів, обмежень і загроз (2021). Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/article/svit-mayzhe-rik-z-pandemiyu-yak-dumka-ukraintsiv-vidriznyaetsya-vid-zhiveliv-inshikh-krain-shchodo-vaktsinuvannya-otsinki-diy-uryadiv-obmezhen-i-zagro>
10. Слюсаревський М.М. (2020). Дистанційне зондування суспільної свідомості як передумова адекватної відповіді психологічного співтовариства на виклики пандемії COVID-19. *Досвід переживання пандемії COVID-19: дистанційні психологічні дослідження, дистанційна психологічна підтримка: матеріали онлайн-семінарів*. Київ: ІСПП НАПН України, 65–70.
11. Ставицький Андрій (2020). Економічні сценарії пандемії: як трансформуватися Україні. *Економічна правда, вівторок, 7 квітня*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/04/7/659085/>
12. Степичева О.А., Чернова В.В., & Котельникова М.А. (2015). Целевая функция и угрозы экономической безопасности личности. *Социально-экономические явления и процессы, 2, том 10*, 83–89.
13. Сульженко Ю.О. (2011). Поняття та система економічних прав та свобод людини і громадянина в Україні. *Юридична наука, 3*, 14–24.
14. УКРАЇНА: вплив COVID-19 на економіку і суспільство (бачення постпандемічного розвитку у 2020-2024 рр. очима експертів та молоді) (2020). *Консенсус-прогноз, 52*. Київ: М-во розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=767c9944-87c0-4e5a-81ea-848bc0a7f470&tag=Konsensus-prognoz>

УКРАЇНА У КООРДИНАТАХ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Для України актуальним було й лишається питання наслідків новітньої трансформації світового порядку з 2014 року, адже наша країна стала суб'єктом цих процесів. Світ вже не повернеться до минулого Status Quo, а функціонуватиме у нових реаліях. Нашій країні слід проаналізувати умови та причини таких кардинальних змін у геополітиці, зробити зважені висновки та бути готовим до відновлення територіальної цілісності країни.

Отже, стосовно причин, умов і наслідків, то ми розглянемо динаміку основних індексів ефективності державного управління в Україні та країнах світу (наведена на рис. 1).

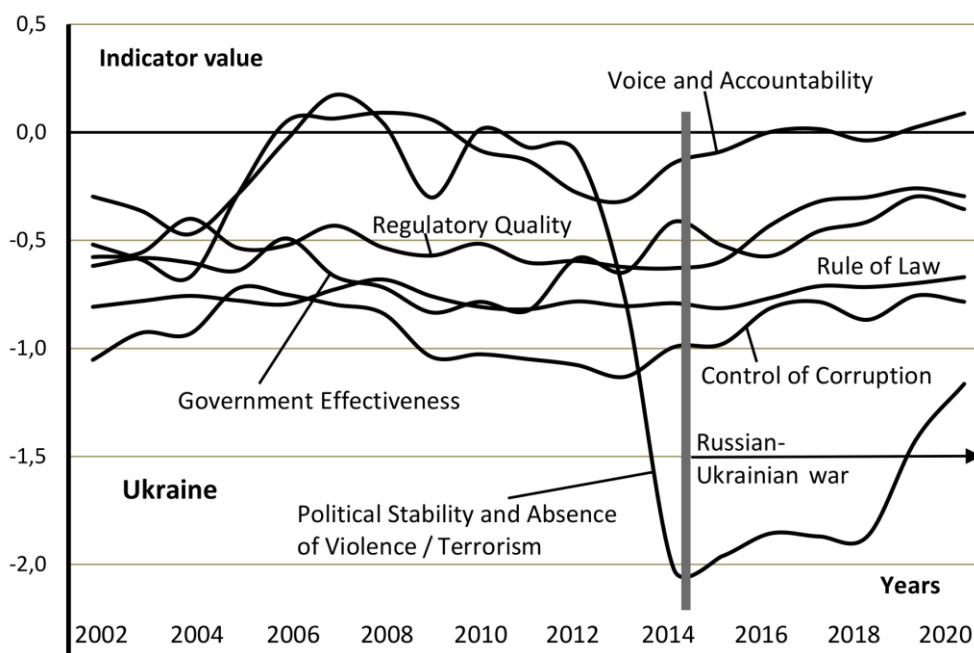

Рис. 1. Динаміка основних індексів ефективності державного управління з 2002 по 2020 рік. Сформовано автором за джерелом [1]

Проаналізованими у цій роботі є показники ефективності державного управління за такими шістьма вимірами: Voice and Accountability; Political Stability and Absence of Violence / Terrorism; Government Effectiveness; Regulatory Quality; Rule of Law; Control of Corruption. Близький контекстний переклад українською мовою відповідно такий: голосування та підзвітність; політична стабільність і відсутність насильства / тероризму; ефективність роботи уряду; якість

державного регулювання; верховенство права; боротьба з корупцією. За основу взято результати проекту “The Worldwide Governance Indicators (WGI)” [1]. Запозичені дані відображають одиничні та інтегральні показники державного управління для 214 країн за відрізок часу 1996–2020 рр. Нами обрано показники, які оцінюють стан державного управління для України з 2002 року. Інформація, що лежать в основі бази даних і методологію формування цих показників наведено в роботі [2, с. 3–5]. Інструментарій методики всі значення індексів розміщує в інтервалі від –2,5 до +2,5. Окремі положення автором опубліковані у роботах [3; 4].

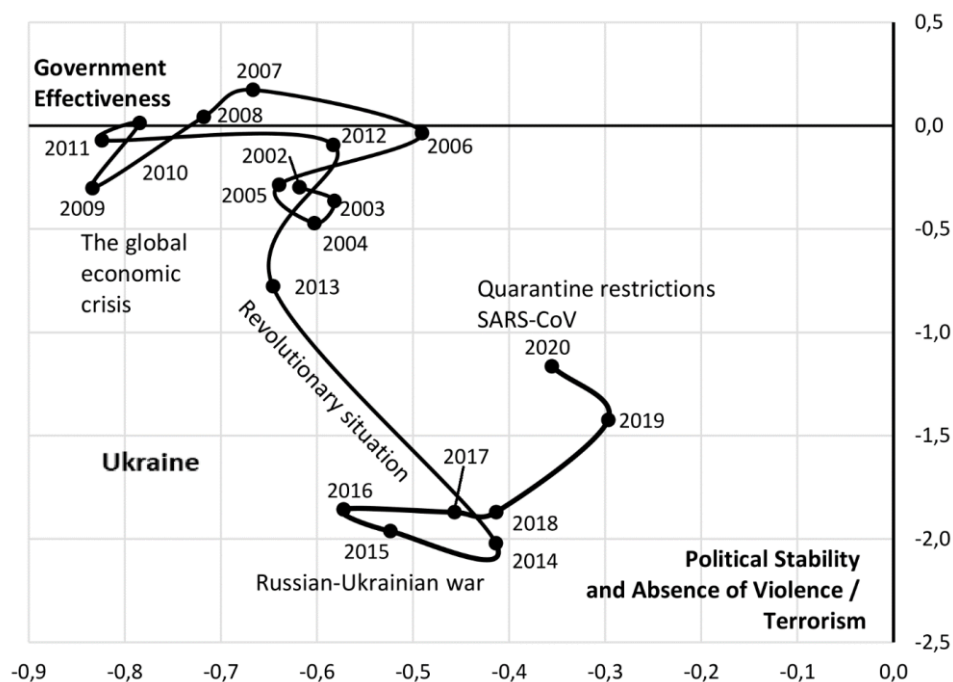

Рис. 2. Співвідношення індексів «Ефективність роботи уряду» та «Політична стабільність і відсутність насильства / тероризму» з 2002 по 2020 рік [1]

На рис. 2 оцінено декілька фаз співвідношення «Ефективність роботи уряду» та «Політична стабільність і відсутність насильства / тероризму». До 2012 року політична стабільність для України була на середньому світовому рівні. Різне зниження цього показника відбулося у 2013 році, що у підсумку призвело до Революції Гідності. Суттєвого зниження цей показник зазнав у 2014 році, що зумовлено початком російсько-української війни. Ця війна знизила також ефективність діяльності уряду. Проте гуртування українців проти віроломного ворога надало змогу вже з 2016 року поступово покращувати ситуацію, спочатку, з 2016 року – ефективність роботи державних інституцій, а з 2018 року – політичну стабільність. Проте, ефективність функціонування державних органів знизилася з 2019 року, що зумовлено зміною влади в країні.

На рис.3 оцінено фази співвідношення індексів «Голосування та підзвітність» та «Політична стабільність і відсутність насильства / тероризму». Громадянське суспільство явно розвивалося з 2004 року по 2008 рік, цей період характерний зростанням благополуччя населення країни. Проте, глобальна економічна криза призвела до зниження громадянської свідомості, що, можливо, призвело до зміни вектору розвитку з 2010 року. Відродження громадянського суспільства відбулося у 2013 році і, як свідчить графік, воно стрімко почало розвиватися у новій, проєвропейській якості.

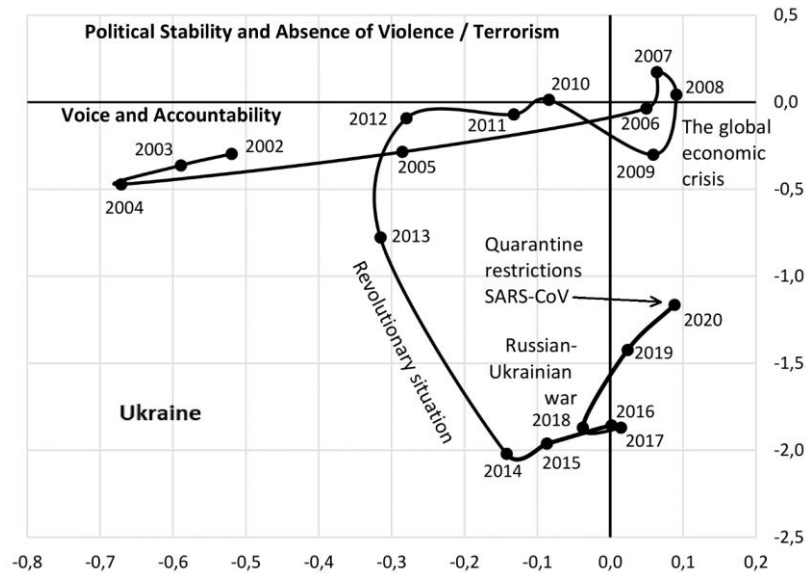

Рис. 3. Співвідношення індексів «Голосування та підзвітність» та «Політична стабільність і відсутність насильства / тероризму» з 2002 по 2020 рік [1]

На рис. 4 наведено два індекси, які несуттєво змінювалися впродовж періоду, який аналізується. Це «Ефективність роботи уряду» та «Боротьба з корупцією».

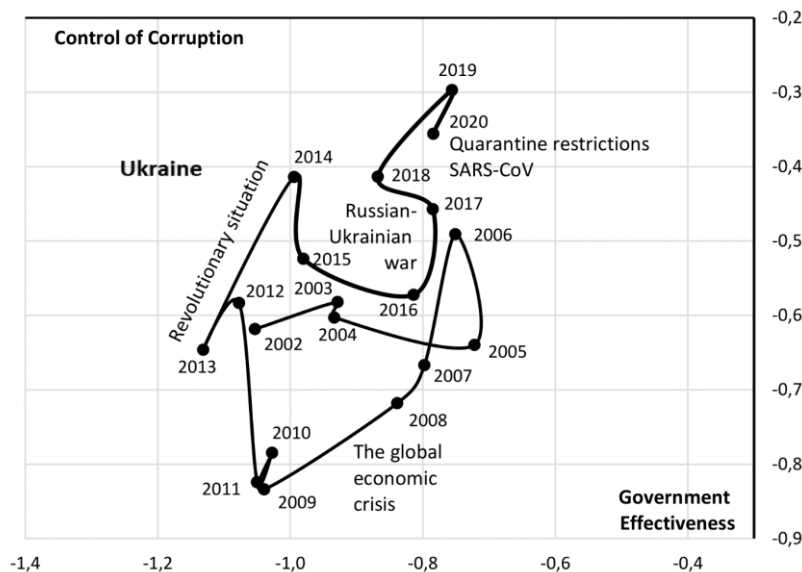

Рис. 4. Співвідношення індексів «Ефективність роботи уряду» та «Боротьба з корупцією» з 2002 по 2020 рік [1]

Співвідношення характеризується декількома визначними відрізками. Зона розміщення значень індексів для «Ефективність роботи уряду» знаходиться у межах від $-0,83$ до $-0,30$, а для індексу «Боротьба з корупцією» від $-1,13$ до $-0,72$. Це досить незначні розбіжності, враховуючи майже двадцятирічний відтинок часу спостереження і допустимі межі за методологією від $-2,5$ до $+2,5$, тобто загалом $5,0$. Загалом, боротьба з корупцією є незадовільною упродовж цього періоду, адже значення є нижчим середнього по світу серед 214 країн. Варто відзначити ті періоди, коли боротьба з корупцією зменшувалася: 2006–2013рр., 2017–2018рр. та 2019–2020рр. Були незначні зрушення на позитив у 2009–2010 року та суттєві з 2013 по 2017 рік, шансами ми тоді не скористалися.

Заслуговує на увагу співвідношення індексів «Верховенство права» та «Якість державного регулювання» (рис. 5). Визначним є період стрімкого зростання одразу двох індексів – 2015–2019 рр. Проте 2020 рік порушив цю успішну тенденцію. Відзначимо, що зміни «Верховенство права» незначні, на що треба звернути особливу увагу. Також яскравою є реакція значення показників на кризу 2008 року, а також 2004 рік максимального зростання ВВП.

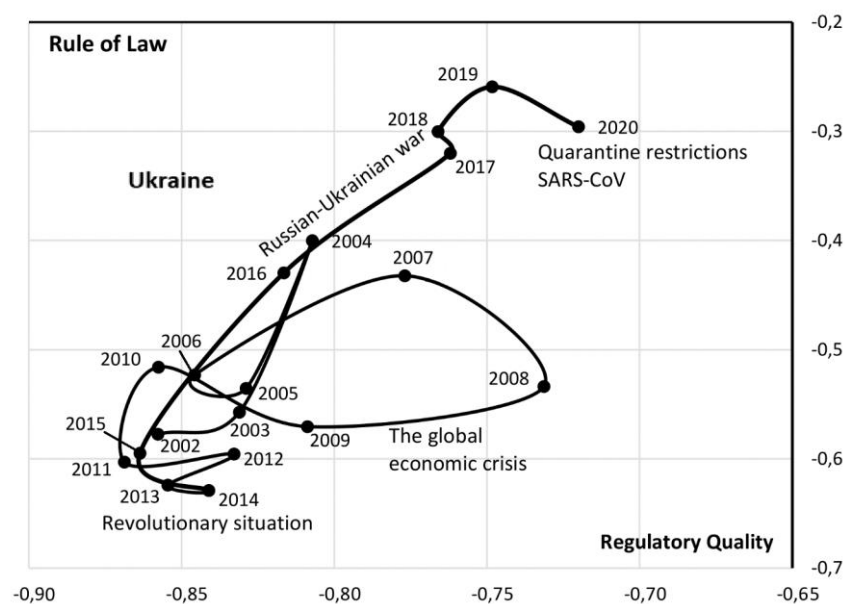

Рис. 5. Співвідношення індексів «Верховенство права» та «Якість регулювання» з 2002 по 2020 рік [1]

Отже, аналіз показників ефективності державного управління надає змогу оцінити минулі стани та можливі причини таких станів, а також виробити тактичні та стратегічні рішення для поліпшення державного управління України.

Список використаних джерел:

1. The Worldwide Governance Indicators (WGI) project [Electronic Resource] The World Bank Group, 2014. – Mode of access : <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#home>
 2. Kaufmann D. The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues / D. Kaufmann, A. Kraay, M. Mastruzzi // World Bank Policy Research Working Paper, September, 2010. – No. 5430. – 31 p.
 3. Войтко С. В., Цимбаленко Я. Ю. Індекс державної неспроможності у вимірах сталого розвитку [Електронний ресурс] / С. В. Войтко, Я. Ю. Цимбаленко // Ефективна економіка. – 2015. – № 1. – Режим доступу до журналу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3709>
 4. Войтко С. В., Цимбаленко Я. Ю. Індеси політичної стабільності та ефективності роботи уряду у передбаченні загроз країні // Економічний вісник НТУУ “КПІ”. – К. : ВПІ ВПК «Політехніка», 2016. – № 13. – С. 73-78.
-

Говорун Надія Петрівна
govorunnadiya@gmail.com

Науковий керівник:
Мельниченко А. А., к. філос. н., доц.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІЄЮ В УМОВАХ РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ

Однією із значущих подій для України стала передача основної частини державних земель у власність громад. Ця подія надала змогу територіальним громадам самостійно вирішувати низку важливих питань в інтересах мешканців громад, що надає змогу забезпечити ефективне управління земельними ресурсами як основного елементу сталого економічного розвитку, винайти найкращі похідні шляхи її реалізації, що призведе до покращення надходжень до своїх бюджетів. Заради справедливості вкажемо, що цей механізм ще не показав однозначної ефективності.

Законодавче вирішення питання відкриття ринку земель в Україні викликали до життя науково-практичні розробки щодо широкого спектру питань, пов'язаних з формуванням ефективних систем управління територіями. Одним із актуальних напрямів таких розробок виступає формалізація і впровадження механізмів управління територією об'єднаних територіальних громад.

На думку Куракової Л.Г. та Гуліченкової О.М., із запровадженням комплексного просторового планування розвитку територій, згідно з Законом України «Про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо планування використання земель», який набув чинності 24.07.2021, об'єднані територіальні громади отримали новий комплексний інструмент управління територією. Безумовною перевагою його є врахування ресурсних можливостей території ОТГ, що забезпечить в першу чергу реалістичність цілей комплексного просторового планування розвитку територій з орієнтацією на сталий розвиток, і в подальшому сприятиме ефективній реалізації програм соціально-економічного розвитку, а також інвестиційних програм та проектів [1].

12 червня 2020 року Кабінет Міністрів України прийняв 24 розпорядження щодо визначення адміністративних центрів та затвердження територій громад. Станом на жовтень 2021 р., в Україні функціонувало 1470 територіальних громад (410 міських; 433 селищних; 627 сільських) [2].

Необхідною передумовою ефективного функціонування комплексного просторового планування розвитку територій є перш за все проведення повної інвентаризації, а саме: якісного збору даних та аналіз всіх земель на території громади, формування електронної бази даних, створення власних геопорталів.

Передбачено, що відповідно до Закону України від 17.06.2020 р. № 711-ІХ, який набрав чинності 24.07.2021 р., дані комплексного плану просторового розвитку громад будуть опубліковані у відкритому доступі на геопорталах громад, національному геопорталі та інших геопорталах, які обере громада. На розробку таких планів передбачається виділення субвенції з Держбюджету.

Однією з ключових умов ефективного проведення земельної реформи постає актуалізація потенціалу цифровізації процесів управління. У цій царині цифрова трансформація управління територією передбачає функціонування електронного державного реєстру землі [4].

На даний час в Україні функціонує інформаційна платформа GEOPORTALUA, що є важливим геоінформаційним ресурсом і найбільшим архівом геоданих на

території України. На думку багатьох дослідників та практиків сфери управління, даний портал має потенціал виступати каталізатором впровадження і використання геоінформаційних систем в органах управління різних рівнів [3]. Це у свою чергу вимагає відповідних компетентностей від державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Наприклад, програма підготовки фахівців на бакалаврському рівні за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» в КПІ імені Ігоря Сікорського передбачає викладання дисципліни геоінформаційні системи.

У цих умовах набуває актуальності розробка системи інформаційної підтримки, впровадження відповідних програм навчання і підвищення кваліфікації в сфері управління територією в умовах ринку земель. Досить відчутною і необхідною є інформаційна підтримка цього процесу з боку Міністерства аграрної політики та продовольства України, Міністерства розвитку громад та територій України та міжнародних організацій (Світового банку, USAID та ін.). Наприклад, від серпня 2018 р. у Київській області започатковано реалізацію програми Світового банку «Підтримка прозорого управління земельними ресурсами в Україні», а Білоцерківський район обрано пілотним у даному проекті. На додачу, під егідою Міністерства аграрної політики та продовольства України та Міністерства розвитку громад та територій України розроблено поради та рекомендації фахівців громадам стосовно основних кроків в управлінні своєю територією [5], серед яких особливо наголошується на: зібранні та оприлюдненні даних про земельні ресурси громад; зареєструвати право власності громади на земельні ділянки. Першочергово громадам варто здійснити реєстрацію права комунальної власності на земельні ділянки; проявити піклування про довкілля та охорону об'єктів культурної спадщини; мати чітке планування використання земель; визначити потенціал земель для залучення інвесторів; розробити та оприлюднити карту-схему перспективного використання й охорони земель громади.

Список використаних джерел:

1. Куракова Л.Г., Гуліченкова О.М. Просторове планування території ОТГ, в тому числі перспективи використання земель сільськогосподарського призначення. Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Херсон, 04-05 березня 2021 р.) Херсон, 2021. с.152-156.

2. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Міністерство розвитку громад та територій України. 2021. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/755/07.10.2021.pdf> (дата звернення: 06.11.2021)

3. Офіційний сайт GEOPORTALUA. URL: <https://geoportalua.com/ua/about> (дата звернення: 06.11.2021)

4. Публічна кадастрова карта України. URL: <https://map.land.gov.ua/> (дата звернення: 06.11.2021)

5. Як громадам управляти своєю територією в умовах ринку земель: 7 важливих кроків. Міністерство аграрної політики та продовольства України та ін. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/743/zemreforma-4.pdf> (дата звернення: 06.11.2021)

Дегтяр Андрій Олегович

д. держ. упр., проф.

Заслужений діяч науки і техніки України

НАУ ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

adegtyar@3g.ua

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Реалізація соціальної політики та розбудова соціальної сфери відповідно до пріоритетів національного, суспільного, культурного і духовного відродження обумовлює необхідність державного регулювання розвитку соціальної сфери. Сфера соціальної політики – частина політики держави, яка своїми діями пом'якшує негативні наслідки індивідуальної і соціальної нерівності, соціально-економічних потрясінь у суспільстві. Будь-яка сфера у своїй взаємодії з іншими може виступати не тільки як причина, вона може виступати і як наслідок. Усі сфери – матеріально-виробнича, політична, культурно-духовна, складові її середовища, так само як і інформаційні умови, в яких вона функціонує, повинні розглядатися як самостійні фактори її розвитку.

В інформаційному просторі соціальна сфера черпає сили для поповнення і розвитку своїх компонентів. При цьому, інтегруючи можливості інших сфер

життєдіяльності суспільства, соціальна сфера перетворює кожен із них, впливаючи на них відповідно до власної природи. Вони ж, у свою чергу, впливають на соціальну сферу, змушуючи її перебудовуватися, нейтралізувати або асимілювати ці впливи. Таким чином, інформаційний простір – це необхідне підґрунтя, на якому і за опосередкованої участі якого розгортається функціонування соціальної сфери. З іншого боку, специфіка соціальної сфери, її сутність визначаються насамперед внутрішньою природою компонентів, які її утворюють, характером їхньої внутрішньої взаємодії. Зовнішні інформаційні впливи переломлюються через внутрішні властивості соціальної сфери, через властиві їй внутрішні протиріччя. Взаємозв'язок і взаємовплив інформаційної сфери з соціальною сферою та її середовища мають постійний характер. Інформаційний механізм державного регулювання розвитку соціальної сфери, будучи однією із передумов економічного і соціального розвитку суспільства й особливою формою управління, виступає як найважливіша складова соціально-економічної політики держави.

Можна сказати, що ми будемо сучасне інформаційне суспільство, де важливість інформації важко переоцінити, а точніше, вона є однією із базисних основ, які цементують суспільство. «Хто володіє інформацією, той володіє світом» – ця аксіома набуває особливо важливого значення для органів державного управління у сфері соціальної політики, забезпечуючи її раціональність і ефективність. Інформаційне забезпечення є основою, на якій будується управлінська діяльність щодо соціальної сфери держави [3].

Інформація, яка циркулює в органах державного управління, різноманітна і різноманітна. Вона може належати до зовнішньополітичної, економічної, соціально-політичної і екологічної обстановки. Ці види інформації мають відповідну цінність також для певних регіональних управлінських структур, коли вони виступають як органи, що приймають рішення в межах своєї компетенції. Крім того, вона є основою для нормативних документів. Інформацію в органах державного управління можна класифікувати на різних підставах.

Тобто, інформація може бути як офіційна, так і неофіційна, загальна і галузева, горизонтальна і вертикальна, регіональна [2]. При поділі інформації всередині органу управління на перше місце ставиться інформація для керівника, на друге – для посадових осіб. Таким чином, ми можемо визначити головну мету державного управління соціальною сферою в інформаційному просторі. Вона полягає в тому, щоб на основі зібраних вихідних даних отримати кінцеву, оброблену інформацію, яка є основою для прийняття соціально-

управлінських рішень. Дана мета досягається вирішенням певних завдань: збір первинної інформації; її збереження; розподіл між структурними підрозділами органу управління та їх працівниками; підготовка до її відпрацювання та усвідомлення; власне опрацювання соціальної інформації; надання органу управління в опрацьованому вигляді; забезпечення прямих і зворотних зв'язків у її циркуляції.

Виходячи з цього, інформацію, що циркулює в органах державного регулювання розвитку соціальною сферою, потрібно класифікувати спочатку на рівні структурних підрозділів. Потім варто виділити і розглянути специфічні види соціальної статистики, даних соціального розвитку, різних повідомлень та фактів, які характеризують інформацію, що проходить через органи управління [1, с. 44].

Інформацію в структурних підрозділах органу державного регулювання розвитку соціальною сферою можна класифікувати за такими основними ознаками:

- функціональним призначенням та характером діяльності структурних підрозділів;
- типовим зв'язком структурного підрозділу і зовнішнього середовища (здійснюється прямий і зворотний зв'язок з обміну інформацією шляхом налагодження постійних контактів із соціальним середовищем, проведення прес-конференцій, брифінгів, інформаційних зустрічей);
- стосовно цільової функції структурного підрозділу;
- логічним змістом.

Відповідно до цього ми можемо визначити вимоги щодо інформації як засобу підвищення ефективності державного регулювання соціальною сферою [1]:

1. Інформація – це стратегічний ресурс. Вона повинна бути повною, актуальною, достовірною, охоплювати весь спектр соціального управління як на державному, так і на регіональному рівні, збиратися регулярно, з певною періодичністю й у необхідних обсягах.

2. Інформація повинна відповідати комбінації цілей, що ставить перед собою управлінська структура, з тими засобами, якими вона має намір їх досягти. Її якість і достатність надають можливість органам державного управління мати перед собою діючий план, визначати реальні й максимально точні цілі соціально-управлінських впливів.

3. Організацію систематизації, обробки, акумулювання й експертизи, а також аналіз інформації, яка надходить, її обсяг, якість і актуальність можна

покласти на відповідний орган, наприклад інформаційно-аналітичну групу чи відділ. Такий підрозділ поряд із визначенням результативності інформації, яка надходить, повинен прогнозувати її вплив на діяльність органу державного управління соціальною сферою. Говорячи про функціональні обов'язки даної служби, можна виділити наступні побажання: відстеження інформації; узагальнення інформації з конкретного питання; систематизація оцінок конкретної соціальної проблеми; формулювання висновків.

4. Крім офіційної інформаційної системи, повинна використовуватися і неформальна (неофіційна) система. Неформальна система, на відміну від формальної, не пов'язана структурними обмеженнями і послідовністю окремих операцій.

5. Аксиомою є той факт, що інформація має насамперед потенційну можливість стати корисною для користувача. Реальна цінність інформації виявляється після її використання, часто через кілька років. Отже, принцип, якого дотримуються японські менеджери, є єдино правильним – не поділяти первинну інформацію на потрібну і непотрібну, а збирати всю. В органах державного управління соціальною сферою даний умовивід набуває особливо глибокого змісту.

6. Серед технологічних нововведень, що обіцяють зростання продуктивності праці як рядових співробітників, так і керівної ланки державного управління, хотілося б відзначити наступне нововведення – розширення можливості управління базами даних. Система управління базами даних – це пакет програм, призначений для того, щоб забезпечити системний і гнучкий підхід до організації даних і доступ до них. Існує технологія, що дозволяє накопичувати дані в одній центральній базі і забезпечувати доступ співробітників, фахівців до інформації, яка належить до їх компетенції.

Отже, безумовний той факт, що інформаційні системи, інформаційні технології можуть привести до підвищення продуктивності державного регулювання соціальною сферою. Однак технологія – це не сам успіх, необхідне компетентне, енергійне, відповідальне керівництво.

Список використаних джерел:

1. Дегтяр А. О. Управлінські рішення в органах державної влади : [монографія] /А. О. Дегтяр, В. Ю. Степанов, С. В. Тарабан; за заг. ред. А. О. Дегтяря. – Харків : Вид-во «С.А.М.», 2019. – 275 с.

2. Дегтяр О. А. Державне регулювання розвитку соціальної сфери:

концептуальні засади та практика : монографія / О. А. Дегтяр. – Харків : С.А.М., 2014. – 508 с.

3. Урсул А.Д. Проблема информации в современной науке / А. Д. Урсул. – К. : Наука, 1975. – С. 118–288.

Іваницька Ольга Михайлівна
omivanytska@gmail.com

ЕФЕКТИВНЕ ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В ІНТЕРЕСАХ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ: КЛЮЧОВІ МІЖНАРОДНІ КРИТЕРІЇ ТА ВИМІРИ

Після оголошення Цілей сталого розвитку ООН міжнародні організації здійснили низку кроків щодо вимірювання дій урядів країн у напрямку досягнення зазначених цілей. Зокрема було визначено критерії оцінювання державотворчої практики, яку можна було б характеризувати як ефективне державне управління в інтересах стійкого розвитку.

У 2018 році було розроблено проєкт рамок політики ОЕСР в області ефективного державного управління [1]. Визначено, що основні зусилля урядів мають бути спрямовані на формування професійного кадрового складу, управління службовою діяльністю, вироблення розумної політики, заохочення громадянської активності та освіти, розвиток регулятивного потенціалу, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій та забезпечення дотримання принципів сумлінності в державному секторі [1].

Для проведення аналізу державної політики та вимірювання її ефективності на міжнародному рівні проведено обговорення процесу оцінювання обраних показників на трьох рівнях.

На першому рівні досягнення цілей сталого розвитку пов'язується із створенням ефективних, інклюзивних інститутів, що вимірюється за допомогою глобальної системи показників, а також відповідних регіональних і національних систем показників. Ці показники мають відповідати 11 принципам ефективного державного управління, які визначено таким чином: сумлінність, прозорість, недискримінація, участь, компетентність, «ніхто не буде забутий», розумна політика, співпраця, незалежний нагляд, субсидіарність і рівність поколінь.

На другому рівні аналізу передбачено, що кожному з 11 принципів відповідає система додаткових показників результативності державного управління, розроблених для більш конкретних цілей. Зокрема, рекомендовано враховувати розробки Прайської групи зі статистики державного управління (далі – Прайська група), яка була створена в 2015 році Статистичною комісією Організації Об'єднаних Націй для розробки міжнародних статистичних рекомендацій і стандартів в галузі державного управління.

Як приклад, наведемо вибірково деякі показники, що були доповнені Прайською групою щодо вимірювання досягнення мети 16 Цілей сталого розвитку. Часто скорочено, у вигляді гасла, 16-у ціль називають «Мир і справедливість». Однак процитуємо більш точне її формулювання в офіційних документах: «Без миру, стабільності, забезпечення прав людини та ефективного врядування на принципах верховенства права не можна сподіватися на сталий розвиток... Посилення верховенства права і зміцнення прав людини є ключовими факторами в цьому процесі» (підкреслено мною – О.І.) [4].

Відповідно, в наведених матеріалах Прайської групи підкреслюється необхідність обмеження незаконних фінансових операцій та оцінюється рівень задоволення населення державними послугами, а саме:

- показник 16.4.1: загальний обсяг вхідних і вихідних незаконних фінансових потоків (в доларах США, в поточних цінах);
- показник 16.5.1: частка осіб, які в попередні 12 місяців хоча б один раз мали контакт з державними посадовими особами та які заплатили хабар державній посадовій особі чи від яких це державна посадова особа вимагала хабар;
- показник 16.6.2: частка населення, що задоволена останнім досвідом отримання державних послуг;
- показник 16.7.2: частка населення, що вважає процес прийняття рішень всеохоплюючим і гнучким (в розбивці за статтю, віком, ознакою інвалідності і різними групами населення) [2].

На третьому рівні аналізу відповідні показники мають бути узгоджені зі стратегіями та практиками державного управління, спиратися на колективні знання та досвід експертних спільнот. Вони мають бути обрані таким чином, щоб відображати певні структури та процеси, які безпосередньо пов'язані з методами та очікуваними результатами здійснення тієї чи іншої національної (регіональної) стратегії. Зокрема, йдеться про укладені договори, тактичні дії, конкретні кроки до реалізації стратегії тощо.

Отже, можна зробити такі висновки.

По-перше, в наведених документах йдеться про державне (а не публічне) управління і визначена відповідальність державних органів країни щодо дотримання основних принципів, положень і завдань реалізації Цілей сталого розвитку.

По-друге, незважаючи на розмитість формулювання деяких принципів (зокрема, термін «розумна політика» є нечітким, оскільки не має альтернатив), визначено розгалужену систему критеріїв і показників (індикаторів), які всебічно відображають практику впровадження ефективного державного управління для реалізації Цілей сталого розвитку, причому використано метод декомпозиції цілей і завдань.

По-третє, чітко ув'язуються різні рівні розроблення стратегій (міжнародний, національний, регіональний, місцевий), що відображено у відповідних показниках, водночас уся ієрархія оцінювання є гнучкою та адаптивною до національних умов, цілей і завдань.

Водночас, епідемія COVID19 є лакмусовим папірцем для перевірки того, чи можуть уряди діяти ефективно в умовах безпрецедентних викликів. Йдеться як про дотримання принципів гласності та конституційно обіцяних свобод; про компетентність та вироблення розумної політики щодо запровадження обмежень; про професіоналізм державних службовців; про багато інших основ побудови демократичної держави, яка прагне до сталого розвитку.

В основу національної політики України мають бути покладені ключові технології та орієнтирі, які вироблені світовим експертним середовищем. Водночас, відповідальність за розроблення стратегії й підходів до її реалізації, декомпозицію цілей і завдань покладається на національний уряд. У цьому зв'язку доцільно взяти за зразок підхід, якому невпинно слідують в Китаї: використовувати китайське вчення як фундамент, а західне – для утилітарного застосування (中学为体 西学为用 чжун сюе вей ті, 西学为用 сі сюе вей юн) [3].

Список використаних джерел:

1. Комитет экспертов по государственному управлению Девятнадцатая сессия 30 марта — 3 апреля 2020 года Пункт 6 предварительной повестки дня: Эффективное государственное управление в интересах устойчивого развития: применение принципов на практике и анализ полученных результатов. URL: <https://unstats.un.org/unsd/statcom/51st-session/documents/BG-item-3o-E-C16-2020-3-R.pdf>

2. Статистическая комиссия Пятьдесят первая сессия 3–6 марта 2020 года
Пункт 3 предварительной повестки дня: Вопросы для обсуждения и принятия решения: статистика государственного управления, мира и безопасности. URL: <https://unstats.un.org/unsd/statcom/51st-session/documents/2020-19-PraiaGroup-R.pdf>

3. Denisov, I. Chinese and Western Values in Modern Political Discourse in China // Social Sciences, 2016, Vol. 47, No. 2, p. 74.

4. UNDP Україна: офіційний сайт. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals/goal-16-peace-justice-and-strong-institutions.html>

Каюмова Вікторія Володимирівна
kayumovaviktoriya@gmail.com

Ткачова Н. М., д. держ. упр., проф.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

НАПРЯМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ОСВІТІ: ВНУТРІШНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ В ПОСТКОВІДНУ ЕПОХУ В РОЗРІЗІ ПРИВАТНИХ ШКІЛ

В умовах глобалізації суспільства, тим більше в епоху пандемії, сфера освіти на всіх рівнях підготовки зазнала значних змін, як в інструментах надання освітніх послуг, так і в механізмах публічного управління самою сферою освіти. Не потребує доказів ствердження, що якісна освіта є необхідною умовою соціального розвитку та вдосконалення суспільства. Освіта стає головним засобом соціальних змін без порушення структури економічного фундаменту. Інвестиції в освіту стають важливим чинником економічного і соціального прогресу (існує пряма залежність між рівнем освіти та продуктивністю праці людини). [1]

Сучасна державна освітня політика має враховувати як внутрішні, так і зовнішні чинники, що впливають на неї. До зовнішніх чинників слід віднести:

- економічні (пріоритети економічного розвитку; посилення конкурентної боротьби на всіх типах ринків, зокрема ринку освітніх послуг і ринку праці; попит на кадри певної професійно-кваліфікаційної структури); [2]

- соціальні (суспільні ідеали та цінності, рівень престижності освіти; соціальна структура суспільства); [2]

- політичні (ціннісні орієнтири політичних лідерів; роль і місце громадських організацій у втіленні освітньої політики; рівень централізації (децентралізації) управління; ступінь демократизації суспільства); [2]

- науково-технічні (посилення інформаційної складової суспільного розвитку; автоматизація виробництва; поширення інформаційних технологій; зростання частки інтелектуальної праці за рахунок постійного підвищення технічної озброєності праці та розвитку новітніх технологій);

- культурні (вимоги до загальнокультурного рівня особистості; вимоги до рівня професійної культури особистості; культурні цінності, що привалюють в даному суспільстві). [2]

Основні внутрішні чинники, на нашу думку:

- Матеріально-технічна база навчального закладу,
- Можливість надання платних освітніх послуг високої якості,
- Формат навчання та програми всебічного розвитку дитини.

Під час пандемії, не зважаючи на державні заходи підтримки загальноосвітніх заходів (збереження окладів педагогічних працівників під час пандемії, організація навчання педагогів роботі на відомих навчальних платформах, відкриття тимчасового безоплатного доступу до платних програм та інструментів дистанційного навчання, підготовка бази дистанційних уроків з більшості дисциплін тощо), заклади загальної середньої освіти приватної форми власності залишились наодинці з новими викликами сьогодення. Тим більше це стосується приватних навчальних закладів, що існують лише за рахунок фінансових коштів клієнтів і мають не лише надати якісну освітню послугу, а й задовольнити очікування батьків учнів щодо організації безперервного навчального процесу в домашніх умовах з мінімальним використанням батьківського часу.

Справжнім викликом для всіх учасників освітнього процесу став в березні 2020 року різкий вимушений перехід до дистанційної освіти замість звичної класно-урочної системи навчання. Через брак часу кожний загальноосвітній навчальний заклад самотужки, на свій розсуд та наявні технічні можливості обирає інструменти навчання та модель викладання під час карантину.

Однак, коли дистанційний формат навчання став єдиною можливістю отримати якісну освітню послугу в умовах, що склалися внаслідок пандемії, це поставило навчальний заклад перед очевидною необхідністю створення

сучасного інформаційно-освітнього середовища закладу на основі досягнень новітніх інформаційно-комунікаційних технологій та Інтернет-адаптованих програмних продуктів. Для забезпечення повноцінного освітнього навчального процесу на відстані, окрім технічного інструментарію, вчителю необхідно було активізувати низку професійних та особистих компетентностей, щоб зацікавити, організувати учнів на початковому етапі та втримати їхню увагу на весь період навчання.

Під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [3].

Дистанційний формат передбачає наявність всіх притаманних очному навчання атрибутів, таких як подача нового матеріалу, колективне обговорення пройденого матеріалу, живе спілкування з вчителем, об'єктивне оцінювання засвоєних знань в реальному часі тощо.

Навчання за допомогою дистанційних технологій може здійснюватись в двох режимах: синхронному чи асинхронному. Синхронний режим - взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої всі учасники одночасно перебувають у веб-середовищі дистанційного навчання (чат, аудіо-, відеоконференції, соціальні мережі тощо). Асинхронний режим – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі, застосовуючи при цьому електронну пошту, форум, соціальні мережі тощо [3].

На основі досвіду застосування технологій дистанційного навчання в приватній загальноосвітній школі «Просвіта» м.Одеса було виявлено деякі особливості навчального процесу, притаманні саме приватній освіті. Зауважимо, що технічні можливості приватних закладів значно кращі за державні та дозволяють використовувати широкий спектр інструментів для організації навчального процесу. Класи обладнані мультимедійними проекторами, інтерактивними дошками, ноутбуками з відеокамерами для проведення онлайн-уроків, швидкісною мережею Internet тощо. Була створена шкільна спеціалізована навчальна платформа для організації зворотного зв'язку з учнями та батьками та накопичення електронного навчального контенту. Технічне забезпечення учнів, клієнтів приватних шкіл, в домашніх умовах теж задовільне.

Ці умови, на жаль, далеко не завжди можуть бути виконані в державних закладах освіти.

Однак якість навчання в першу чергу залежить від професійної підготовки вчителів, їх навиків працювати з сучасним обладнанням, вмінню подолати страх камери та подати матеріал без контакту з очима учнів. Комунікувати з учнями на відстані, надихати та мотивувати їх до навчання, допомагати батькам – це необхідні навички кожного вчителя, незалежно від форми власності закладу.

При виборі синхронного чи асинхронного режиму основну увагу слід приділяти віковому цензу та специфіці навчальної дисципліни. Для учнів початкової школи, з одного боку, треба забезпечити спілкування з своїм вчителем, психоемоційний контакт. Однак використання сервісів для онлайн-конференцій типа Zoom або Skype може обернутися гаянням академічного часу на виплески дитячих емоцій, на показ своїх «скарбів» та домашніх тварин. Тому для учнів 1-4-х класів доцільним буде застосування мішаного підходу. Новий матеріал краще записувати у вигляді відео-уроків, а закріплення матеріалу та перевірка рівня його засвоєння слід проводити в синхронному режимі.

Для учнів середньої та профільної школи вибір режиму дистанційного навчання залежатиме від особливостей навчальної дисципліни. Так, точні науки доцільніше вивчати самостійно в режимі офлайн, ознайомившись з навчальним матеріалом до початку заняття, і вже в синхронному форматі відповідати на питання, пояснювати незрозумілий матеріал, вести дискусії, закріплювати та перевіряти знання учнів.

Таким чином, дистанційне навчання має свої переваги і недоліки, та не може і не має стати повноцінною заміною очному. Однак при розумному застосуванні може бути дієвим інструментом не тільки під час карантину, а й дозволить не переривати навчальний процес під час хвороби чи мандрівок разом з батьками. Для осіб з обмеженими можливостями дистанційний формат, можливо, є найзручнішою формою навчання. Для більшості категорій учнів традиційний формат навчання з його динамічною колективною роботою, доступнішим діалогом з викладачем, соціальною орієнтованістю учнів є більш звичним та переважним. Оптимальним форматом навчання може стати мішаний варіант, який дозволить збільшувати чи зменшувати офлайн та онлайн компоненти, обирати потрібні моделі викладання в залежності від зовнішніх умов, технічних можливостей закладу та учнів, конкретних потреб та очікувань колективів і викликів сьогодення.

Публічне управління модернізацією загальноосвітніх закладів освіти для мінімізації негативних впливів пандемії та прискорення інтеграції вітчизняної освіти в міжнародний освітній простір має не тільки приймати трансформаційні рішення, націлені на підвищення якості освітнього процесу через перехід парадигми освіти від традиційної до особистісноорієнтованої, а й оперативні рішення, спрямовані на вирішення нагальних проблем, в тому числі покращання фінансового забезпечення освітньої галузі, щоб наблизити матеріально-технічні можливості державних навчальних закладів до приватних.

Список використаних джерел:

1. Ткачова Н. М., Казанська О. О. Дистанційне навчання як дієвий інструмент державного управління в сфері освіти / Н. Ткачова, О. Казанська // Зб. наук. праць міжнародної науково-практичної конференції «Lestendances actuelles de la mondialisation de la science mondiale collection de papiers scientifiques «ΛΟΓΟΣ», 03 квітня 2020 р. – Монако, МСО. – Т.1. - С. 68 – 71.

2. Комарова О.А. Пріоритетні напрями державної освітньої політики / Проблеми економіки. — №1. — 2015. — С. 107—113.

3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 №466 «Про затвердження положення про дистанційне навчання». — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>

Колесов Нікіта Олександрович
nikitakolesov111@gmail.com

Науковий керівник:
Мельниченко А. А., к. філ. н., доц.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ОДИН ІЗ ІНСТРУМЕНТІВ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ ТА СУСПІЛЬСТВА

Сьогодні, будь-яка держава світу прагне до пошуку ключів забезпечення власного економічного, соціального, політичного зросту. За таких умов, одним із важливих інструментів для забезпечення стабільного розвитку держави та суспільства можна вважати, саме механізм державно-приватного партнерства.

По-перше, цей механізм за своїми семантичними і сутнісними характеристиками дозволяє удосконалювати функціонування будь-якої сфери діяльності. По-друге, державно-приватне партнерство покращує рівень якості взаємодії держави і приватного сектору, що в умовах розвитку загальносвітових демократичних віянь є досить актуальним аргументом на користь його використання.

Якщо більш детально аналізувати причини і актуальність використання державно-приватного партнерства як одного із ключових інструментів розвитку суспільства та держави, варто спочатку звернутися до його безпосереднього тлумачення. Наприклад, Б. Данилишин вважав, що державно-приватне партнерство представляє собою чіткий, структурований механізм взаємодії приватного сектору і державної влади для реалізації важливих соціальних цілей і завдань, які принесуть дивіденди обом учасникам цього процесу [4]. Схожої думки є і дослідник В. Ребок, що говорив про доцільність розгляду державно-приватного партнерства як успішної форми для організації довгострокового співробітництва держави і приватного сектору [3]. Ще, доцільно згадати думку В. Михеева, він говорив про те, що державно-приватне партнерство – це цілісна система взаємодії держави і приватного сектору, спільна діяльність яких направлена не те щоб вирішувати соціальні, організаційні, економічні та інші види проблем держави, суспільства [1].

Орієнтуючись на подібні судження, можна побачити низку аргументів, які свідчать на користь практичного використання державно-приватного партнерства як інструменту для забезпечення розвитку держави та суспільства. До цих загальних аргументів, можна додати ще й більш конкретні. В цьому випадку доцільно згадати про головні ознаки феномену проектів державно-приватного партнерства якими є:

- наявність тісної взаємодії із населенням, адже, коли відбувається реалізація проектів державно-приватного партнерства за її реалізацією дуже легко можуть спостерігати та брати участь будь-які представники громадянського суспільства;

- державно-приватне партнерство завдяки власній специфіці може використовуватися в різних сферах діяльності;

- спільна мета та інтерес держави та приватного партнера, що формує належний рівень мотивації для виконання подібного роду проектів;

- наявність формалізації відносин між державою та приватним партнером, державно-приватне-партнерство завжди реалізовується завдяки

оформленню подібного роду відносин відповідними нормативно-правовими документами;

- законодавча підтримка роботи механізму державно-приватного партнерства;

- справедливість у побудові відносин між державою і приватним партнером, що спонукає до створення належного роду активності та ефективності для реалізації подібних проектів.

Також, до вищезгаданих думок варто додати інформацію про те, що державно-приватне партнерство може використовуватися у різних формах. Цими формами є лізинг, концесія, спільна діяльність, оренда, управління майном та інвестиційний договір [2]. Кожна з представлених форм може дуже легко адаптуватися під умови її практичного застосування в різних сферах діяльності і за різних обставин. За таких обставин механізм державно-приватного партнерства виступає як універсальний інструмент, котрий дуже вигідно застосовувати для вирішення різного роду проблем суспільства і держави.

Базуючись на таких теоретичних і практичних постулатах, можна визначити, що головними перевагами, які говорять на користь активного використання державно-приватного партнерства як ефективного інструменту для розвитку держави та суспільства є: створення належних умов для інтеграції інформаційних, цифрових та електронних технологій в процеси управління будь-якої сфери діяльності людини; підтримка економічної та фінансової активності на території держави; розвиток конкретної сфери діяльності відповідно до потреб та запитів суспільства; формування ефективних кооперативів між представниками влади та приватного сектору; усунення різного роду проблем держави і суспільства; удосконалення рівня інвестиційної привабливості будь-якої сфери діяльності; розвиток відносин між державою, громадськістю та приватними бізнесменами у рамках існування демократії та поширення умов функціонування громадянського суспільства.

Таким чином, державно-приватне партнерство в сучасній ретроспективі розвитку людства є дуже недооціненим та вкрай важливим інструментом для вирішення проблем, які існують у державі і безпосередньо у суспільстві. Доцільність використання державно-приватного партнерства підтверджується його високим рівнем універсалізму, економічним профітом як для держави, так і для приватного партнера, його можливістю задовольняти потреби суспільства і практичною гнучкістю, яка сформована за рахунок особливого набору характеристик даного феномену.

Список використаних джерел:

1. Клевцевич Н.А. Державно-приватне партнерство як інструмент регіонального розвитку, кандидат економічних наук, Одеський національний економічний університет, Економіка і суспільство, випуск №9, 2017. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/41.pdf (дата звернення: 06.10.2021)

2. Мартинова Н.С., Назаренко О.В., стаття, Особливості розвитку форм державно-приватного партнерства в індустрії туризму в Україні, Одеський національний економічний університет, Україна, Вісник соціально-економічних досліджень, № 3-4 (74-75), 2020.

3. Мостовий В.О. Основні перешкоди впровадження публічно-приватного партнерства в Україні, Голова районної адміністрації Запорізької міської ради, стаття, Актуальні проблеми у сфері державного управління, вип. 19, 2020. URL: <http://pag-journal.iei.od.ua/archives/2020/19-2020/28.pdf> (дата звернення: 06.10.2021)

4. Сокольська Т., Панасюк В., Поліщук С., Осипенко Б. Державно-приватне партнерство як інструмент публічної політики в умовах децентралізації влади в Україні, стаття, Білоцерківський національний аграрний університет, Аспекти публічного управління Том 8, №6, 2020.

Король Валерія Валеріївна
v.korol005@gmail.com

СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ АВТОРИЗОВАНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАТОРІВ В УКРАЇНІ

Відповідно до статті 84 спільної угоди між Україною, з одного боку, та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії та його державами-членами, митне законодавство України має поступово наближатися до митного законодавства Європейського Союзу [2]. Одним із етапів адаптації є запровадження в Україні інституту Авторизованого економічного оператора (далі – АЕО), подібного до тих, що діють в Європейському Союзі. Це дозволить

Україні та іншим країнам досягти угоди про взаємне визнання АЕО. Українські АЕО отримують значні переваги при митному оформленні.

АЕО підтверджує високий рівень довіри митниці до комерційних структур і дає їм можливість користуватися перевагами та особливими спрощеннями митного оформлення. Незважаючи на те, що закон не вимагає отримання статусу АЕО, він рекомендований комерційним підприємствам, оскільки надає багато переваг при роботі з митницею.

Відповідно до ст. 12 Митного кодексу України, підприємство-резидент, що виконує будь-яку роль в міжнародному ланцюзі постачання товарів (виробник, експортер, імпортер, митний представник, перевізник, експедитор, утримувач складу) та отримало авторизацію відповідно до вимог Митного кодексу України, набуває статус авторизованого економічного оператора (АЕО) [1].

Проекти АЕО реалізовано у 84 країнах, на стадії активної реалізації перебувають ще 19. Крім того, по всьому світу укладено 74 угоди про взаємне визнання АЕО. За даними Європейського Союзу, понад 80% митного оформлення здійснюють компанії, уповноважені АЕО. Основний документ, що відображає хід реалізації світового проекту АЕО – Компендіум, виданий Всесвітньою митною організацією [5].

Залежно від ролі компанії в міжнародному ланцюгу поставок, компанія може вибрати один або обидва з наступних двох видів авторизації:

- АЕО-С, спрямований на надання «Спрощень».
- АЕО-Б, що підтверджує рівень «Безпеки та надійності підприємства».

Варто зазначити, що подібна типізація використовується і іншими країнами. Наприклад, у Великобританії існують Customs Simplifications AEO Certificate та Security and Safety AEO Certificate [5].

З урахуванням типу авторизації АЕО може надати підприємству такі вигоди:

- (1) спрощення декларування;
- (2) економія часу і коштів за рахунок:
 - a. більш швидкого переміщення товарів через митний кордон, використовуючи, зокрема, спеціальні смуги;
 - b. більш швидкого процесу митного оформлення внаслідок наприклад, першочергового проходження митних формальностей;
 - c. зниження ступеню ризику;
 - d. не заїзду на термінал;
- (3) право самостійно накладати пломби на транспортні засоби.

Авторизація АЕО-С надає право застосовувати такі спеціальні спрощення та переваги:

1. Загальна фінансова гарантія;
2. Самостійне накладення пломб спеціального типу;
3. Процедура спрощеного декларування;
4. Процедура випуску за місцезнаходженням;
5. Виконання митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення в першочерговому порядку;
6. Зниження автоматизованою системою митного оформлення ступеня ризику для визначення переліку митних формальностей під час здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення;
7. Використання спеціально визначеної (за наявності) смуги руху в пункті пропуску через державний кордон України для переміщення автомобільних транспортних засобів комерційного призначення;
8. Використання національного логотипа АЕО.

Авторизація АЕО-Б надає право застосовувати такі спеціальні спрощення та переваги:

1. Самостійне накладення пломб спеціального типу;
2. Отримання повідомлення митного органу про те, що відповідні товари і транспортні засоби комерційного призначення на основі результатів аналізу ризиків за загальною декларацією прибуття обрано для проведення митного огляду в пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон України до моменту їх переміщення через митний кордон України;
3. Виконання митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення в першочерговому порядку;
4. Зниження автоматизованою системою митного оформлення ступеня ризику для визначення переліку митних формальностей під час здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення;
5. Використання спеціально визначеної (за наявності) смуги руху в пункті пропуску через державний кордон України для переміщення автомобільних транспортних засобів комерційного призначення;
6. Використання національного логотипа АЕО.

Статус АЕО надається Державною митною службою України.

Відповідно до ст. 6-2 Перехідних положень Митного Кодексу України із змінами внесеними Законом № 141 від 02.10.2019 [3], упродовж першого року після початку дії закону Держмитслужба може розглядати одночасно не більше

10 заяв підприємств для отримання статусу АЕО, а упродовж другого та третього – не більше 20 та 30 відповідно. Крім того протягом першого-третього років Держмитслужба приймає до розгляду заяви про надання авторизації АЕО-С лише від підприємств, що є одночасно виробниками та експортерами (імпортерами).

Термін проведення оцінки підприємства критеріям АЕО для отримання відповідної авторизації на такий перехідний період (до листопада 2022) – 150 днів (з можливістю продовження за певних умов).

Для того, щоб отримати авторизацію АЕО, необхідно подати до Держмитслужби заяву про надання авторизації АЕО та анкету самооцінки.

Отримання статусу АЕО це тривалий процес. Загалом, максимальний час для оцінки відповідності компанії стандартам АЕО становить 150 днів: початковий розгляд заявки — не більше 30 днів, а оцінка відповідності стандартам АЕО — не більше 120 днів (це може бути продовжено за певних умов). Протягом перехідного періоду (до листопада 2022 року) встановлений термін, 30 днів для попереднього розгляду та 120 днів для оцінки. Отримання дозволу УЕО підтверджується наказом Держмитслужби.

Постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 р. № 665 «Про деякі питання функціонування авторизованих економічних операторів» [4] затверджено:

1. Форму заяви підприємства про надання авторизації АЕО;
2. Форму анкети самооцінки підприємства;
3. Порядок проведення митними органами оцінки (повторної оцінки) відповідності підприємства критеріям АЕО;
4. Порядок підтвердження кваліфікації працівника підприємства, відповідального за митні питання;
5. Нормативні значення розрахункових показників (коефіцієнтів) платоспроможності (фінансової стійкості) та ліквідності підприємства за даними річної (проміжної) фінансової звітності;
6. Форму звіту про результати оцінки (повторної оцінки) дотримання підприємством умов відповідності критерію АЕО;
7. Форму висновку про відповідність (невідповідність) підприємства критеріям АЕО;
8. Форму плану здійснення заходів з моніторингу відповідності підприємства критеріям авторизованого економічного оператора;

9. Порядок планування та проведення митними органами моніторингу відповідності підприємства критеріям авторизованого економічного оператора.

18 березня 2021 року Держмитслужба, за результатами проведення оцінки відповідності, прийняла рішення про надання першому підприємству авторизації АЕО. Ним стало публічне акціонерне товариство «Джей Ті Інтернешнл Україна» (м. Кременчук).

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495 // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 44-48. Ст. 552.

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 21.03.2014 р. // Офіційний вісник України. 2014. № 75. Ст. 2125.

3. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо деяких питань функціонування авторизованих економічних операторів. Закон України від 02.10.2019 р. № 141 // Відомості Верховної Ради України. 2019. № 49. Ст. 328.

4. Про деякі питання функціонування авторизованих економічних операторів. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 р. № 665 // Офіційний вісник України. 2020. № 63. Ст. 2044.

5. Compendium of authorized economic operator programmes. URL:<http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/facilitation/instruments-and-tools/tools/safe-package/aeo-compendium.pdf>

Мануїлова Катерина Віталіївна
katerinamanyilova@gmail.com
д. держ. упр, доц.
кафедри менеджменту і логістики
Одеської національної академії харчових технологій

Пурцхванідзе Ольга Вахтангівна
olga.kenga@ukr.net
к. філ. наук, доцент
кафедри менеджменту і логістики
Одеської національної академії харчових технологій

Колеснікова Катерина Семенівна
ekolesnikova.od@gmail.com
к. е. н., доцент
кафедри менеджменту і логістики
Одеської національної академії харчових технологій

ПУБЛІЧНА ВЛАДА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Сьогодні можна з упевненістю стверджувати, що за чисельністю жертв, масштабами захворювання коронавірусною інфекцією, а також значним негативним впливом на соціально-економічну сферу всіх держав світу спалах пандемії COVID-19 є найбільшим і безпрецедентним викликом у перших двох декадах XXI століття.

Багатьом людям довелося змінити своє «доковідне» життя й перейти на дистанційну форму роботи й освіти. Сьогодні у світі лишаються риторичними питання: Коли повернемося до традиційного «безкарантинного» повсякденного життя? або Повернімося ми до того життя, яке існувало до пандемії?

Не лишилась осторонь від світових процесів й наша держава, хоча офіційно пандемія в Україні та карантинні обмеження почались дещо пізніше (з початку 2020 р.) ніж в інших державах. Втім, виявилось очевидним те, що Україна була не готова до подолання негативних наслідків пандемії. Окрім різкого зростання захворюваності та смертності від COVID-19 в Україні відбулось й значне погіршення економічних показників. Зокрема, згідно із даними Національного банку України, у 2020 р. відбулось зниження реального ВВП на 4%. Падіння виробництва у 2020 р. було викликано впровадженням жорстких заходів щодо охорони здоров'я в Україні та за кордоном, ослабленням внутрішнього попиту та різким падінням рівня торгівлі та інвестицій, зокрема

споживчий попит знизилися з 92,2 % у грудні 2019 р. до 60,7 % р. у січні 2020 р. Зовнішньоторговельний оборот впав приблизно на 7,5 % [2, С. 3].

Швидке розповсюдження коронавірусної інфекції виявило багато недоліків у вітчизняній медичній сфері й яскраво засвідчило неспроможність вітчизняної сфери охорони здоров'я вчасно та ефективно реагувати на зовнішні виклики. Проблеми виникли, як і у більшості держав світу, із забезпеченням медичних працівників і населення засобами індивідуального захисту. Так, станом на березень 2020 р. країни світу, що постраждали від пандемії COVID-19, мали суттєві труднощі із забезпеченням ЗІЗ медичних працівників. Зокрема, генеральний директор ВООЗ доктор Тедрос Адханом Гебрейесус, зазначив, що промисловість та уряди повинні діяти швидко, щоб збільшити пропозицію, пом'якшити експортні обмеження та вжити заходів для припинення спекуляцій та накопичень. ... З початку спалаху COVID-19 ціни зросли... Постачання можуть тривати місяцями, маніпуляції на ринку широко поширені, а запаси часто продаються тому, хто пропонує найвищу ціну» [2]. Незважаючи на негативні явища, швидко зростає кількість хірургічних масок, респіраторів і халатів.

Щодо України, окрім нестачі засобів індивідуального захисту коронавірусна криза спричинила додаткове навантаження на недофінансовану українську систему охорони здоров'я та на вітчизняних медиків. Після десятиліть занедбаності українські працівники були не здатні впоратись зі зростанням масштабів глобальної пандемії. Особливо це було помітно у сільській місцевості. Українські медичні заклади у багатьох регіонах були змушені покластися на місцеві підприємства та на волонтерів, які мобілізувались для надання допомоги. У соціальних мережах швидко виникли групи для збору життєво важливих ліків. У багатьох випадках ці зусилля рятували життя, дозволяючи лікарням компенсувати хронічний дефіцит кисневого та вентиляційного обладнання [2].

Перехід на віддалену або дистанційну роботу в умовах пандемії прискорив процес впровадження в роботу органів публічної влади різних інструментів електронного урядування. Так, в Україні було офіційно запущено у 2020 р. мобільний застосунок і веб-портал, розроблений Міністерством цифрової трансформації України, – «Дія».

У додатку «Дія» можна зберігати документи в електронному вигляді, а також можна отримати безоплатно деякі послуги: зокрема здійснити реєстрацію ФОП та юридичних осіб; реєстрацію немовлят («є-Малютко»); послуги для перевізників і будівельників, а також послуги для власників авто [2].

У 2021 р., сертифікати про щеплення від COVID-19 стали доступними в мобільному застосунку та на єдиному веб-порталі «Дія».

Запровадження «Дії»: по-перше, прискорило роботу державних службовців щодо надання публічних послуг (адміністративних) послуг; по-друге, надало можливість мінімізувати контакти між людьми за для запобігання розповсюдження пандемії COVID-19; по-третє, завдяки «Дії» діяльність органів публічної влади стали більш підзвітні, прозорі та відкриті.

Отже, коронавірусна пандемія змусила нашу державу та інші країни світу переглядати свої прогнози розвитку, короткострокові економічні та соціальні політичні курси, формулювати нові пріоритети на довгостроковий період.

Головний урок, який нам слід винести від кризи, викликаної пандемією: ми маємо усвідомити, що людству необхідно змінювати не лише моделі управління в майбутньому, а й соціальну поведінку людства.

Список використаних джерел:

1. THE COVID-19 CRISIS IN UKRAINE. 26 July 2021 COVID-19 // Epidemiological Update. 7 p. URL: <https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/COVID-19-CRISIS-IN-UKRAINE.pdf> (дата звернення: 05.11.2021).

2. Shortage of personal protective equipment endangering health workers worldwide // World Health Organization. URL: <https://www.who.int/news/item/03-03-2020-shortage-of-personal-protective-equipment-endangering-health-workers-worldwide> (дата звернення: 06.11.2021).

3. Ozymok Iryna Ukraine's local authorities and the Covid-19 pandemic. 1 квітня 2021 року. // Atlantic council. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/ukraines-local-authorities-and-the-covid-19-pandemic/> (дата звернення: 04.11.2021).

4. Президент, Прем'єр-міністр, Мінцифри презентували мобільний застосунок "Дія". // Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/prezident-premyer-ministr-mincifra-prezentovali-mobilnij-zastosunok-diya> (дата звернення: 03.11.2021).

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ: ВИКЛИКИ ТА ПРОБЛЕМИ

Розгортання пандемії коронавірусної хвороби COVID-19 суттєво вплинуло як на способи здійснення освітнього процесу, так і безпосередньо на систему управління у сфері освіти. Звичайно, протягом періоду пандемії відбулися не тільки персональні зміни в керівництві профільного центрального органу виконавчої влади, але й змінилися самі управлінські підходи. Як ми неодноразово стверджували в інших публікаціях, управління має як об'єктивну, так і суб'єктивну сторони. З точки зору об'єктивного характеру управління в сфері освіти можна відзначити, що карантинні обмеження спонукали суб'єктів управлінської діяльності застосовувати певні управлінські інновації. Що ж стосується суб'єктивних чинників, то ключовим елементом трансформації стала готовність (або неготовність) управлінських команд до імплементації сучасних моделей управління з суттєвою компонентою цифровізації управлінських взаємодій. Виявилось, що значна кількість функціонерів системи освіти як на рівні закладів освіти, так і на рівні державних інституцій, довго не могли (чи не бажали) усвідомити незворотність змін і необхідність пошуку релевантних відповідей на такого роду виклики.

Одним з каменів спотикання стало питання дотримання законодавчо гарантованої автономії закладів вищої освіти. Адже з одного боку, Закон України «Про вищу освіту» визначає, що державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується, зокрема, на принципах «розвитку автономії закладів вищої освіти та академічної свободи учасників освітнього процесу». З іншого боку, суперечливість управління сферою вищої освіти в період пандемії має наростаючий характер і часто на заклади вищої освіти, апелюючи до автономії, покладають ухвалення саме тих рішень, які доцільно врегульовувати на рівні органів публічної влади. Одним з прикладів може слугувати врегулювання проблеми нормування навчального навантаження науково-педагогічних працівників. Адже, законодавець встановивши верхню межу навчального навантаження у розмірі 600 годин, фактично покладає на центральний орган виконавчої влади обов'язок встановлювати норми навчального навантаження.

Проте, норми часу для планування і обліку навчальної роботи затверджувалися останній раз у 2002 році. У свою чергу пандемія COVID-19 внесла суттєві корективи у характер діяльності науково-педагогічних працівників. Так, традиційне унормування навчального часу не відповідає реальним витратам часу в умовах роботи в дистанційному режимі. Покладаючи відповідальність за ухвалення відповідних рішень на заклади вищої освіти, центральний орган виконавчої влади спонукає ЗВО до того, що вони можуть опинитися в ситуації порушення фінансової дисципліни. Адже при планових чи позапланових перевірках, які можуть бути проведені Державною аудиторською службою, вказаний орган буде найімовірніше керуватися відповідним наказом, датованим 2002 роком, нехтуючи рішення Вчених рад. Крім того, при декларованій автономності закладів вищої освіти постає проблема ефективної реалізації економічних механізмів публічного управління в цій сфері. Так, наприклад, протягом останніх 2-3 років активно впроваджується формульне фінансування закладів вищої освіти. Підхід є виправданим в контексті оптимізації мережі закладів освіти, проте не завжди корелює з дійсними показниками якості вищої освіти. Більше того, факт включення до формульного фінансування показників працевлаштування є, водночас, позитивним і негативним моментом. Бо показники працевлаштування є показником якості підготовки фахівців, яку забезпечують ЗВО, а з іншого боку – нині відсутня адекватна методика визначення рівня працевлаштування. До прикладу, рівень працевлаштованості фахівців з програмної інженерії на основі даних Державного центру зайнятості може бути невідповідним існуючій реальній ситуації. Адже, характер роботи програмістів навіть в допандемійний період мав дистанційний характер і передбачав, зокрема, такі форми як фріланс або роботу за цивільно-правовими договорами. Як відомо, зайнятість за такими формами роботи може бути фактично (але не юридично) безпідставно зарахованою як безробіття. Натомість, ринок праці формує високий запит саме на такого роду фахівців і в пандемійних умовах надалі “експлуатує” саме такі форми прихованого працевлаштування.

В період пандемії суттєво змінилася передбачувана форма проходження процедур акредитації освітніх програм з боку НАЗЯВО. З одного боку, це суттєво скоротило кількість витрат на повноцінні виїзні візити експертних груп, що лягають на бюджети ЗВО, а з іншого – актуалізувало питання щодо якості такого роду експертиз. Разом з тим, кількість умовних акредитацій або неакредитацій за час карантинних обмежень свідчить про те, що дистанційний режим

акредитаційних експертиз є доволі дієвим і тому, в умовах обмежених ресурсів університетів, є доцільним продовжувати напрацьовану практику в постковідний період.

Також, саме в період пандемії загострилися проблеми взаємовідносин різних державних інституцій, які негативно позначилися на функціонуванні ЗВО. Певне протистояння між МОН України та НАЗЯВО спричинило ситуацію “управлінського дисонансу”.

Пандемія суттєво вплинула на заплановане впровадження єдиних державних іспитів за окремими регульованими спеціальностями. Йдеться про те, що замість повноцінного проведення даних іспитів органи управління в сфері вищої освіти спромоглися тільки на проведення апробаційних іспитів, чим поставили ЗВО в ситуацію невизначеності. Адже затверджені університетами освітні програми за низкою спеціальностей передбачали проведення ЄДКІ і, фактично, ЗВО на свій розсуд повинні забезпечити атестацію випускників, що не відповідає вимогам вказаних освітніх програм. В такій ситуації, заклади вищої освіти змушені були проявити гнучкість при організації освітнього процесу в частині атестації. Водночас, саме факт запровадження ЄДКІ має суперечливий характер, адже, на думку окремих керівників вишів, фактично *apriori* ставить під сумнів спроможність університетів здійснювати якісну підготовку. Йдеться про те, що в разі коли програма є акредитованою НАЗЯВО – це означає, що забезпечується належний рівень підготовки, а тому додаткові заходи, що вимагають витрати суттєвих бюджетних коштів, багатьом видається зайвим.

Загалом, сучасна пандемія оголила багато управлінських проблем в сфері освіти, які в звичайних умовах мали латентний і тліючий характер.

Панченко Аліна Геннадіївна
pantraginaalina@gmail.com

Науковий керівник:
Акімова О. А., к. філос. н.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ТА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ В ПРИЙНЯТТІ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Професіоналізація державного службовця – це здатність приймати оптимальні рішення та знаходити найкращі способи вирішення поставлених задач, це ґрунтовне знання своєї справи, це ефективне здійснення завдань державної служби. Високий професіоналізм службовців формується із спеціальних знань, умінь та навичок, а також проявів громадянських, особистісних та моральних якостей. Стратегія управління розвитком професіоналізації виражається в довгостроковій орієнтації на ефективне використання професійних здібностей, розвиток потенційних можливостей, збільшення знань, навичок та умінь для ефективного виконання посадових обов'язків та функцій.

В свою чергу, професійна компетентність представляє собою ступінь професійного досвіду в рамках компетентності конкретної посади. Під компетентністю розуміють глибоке професійне знання основ і технологій управлінської діяльності. Сюди відносяться ефективні методи та засоби досягнення цілей, сукупність отриманих професійних знань, умінь реалізувати їх для виконання управлінських функцій та завдань. Це те, що має і чим володіє державний службовець у процесі прийняття управлінських рішень [1].

Управлінські рішення, які приймають державні службовці, є завданнями з певним ступенем невизначеності. Це пояснюється тим, що результат прийнятого управлінського рішення іноді можна побачити вже завтра, а іноді – лише за кілька років, а наступна задача вимагає свого вирішення вже сьогодні. Управлінська діяльність тільки тоді може вважатися ефективною, якщо вона в результаті прийнятих та реалізованих рішень призводить до позитивних змін суспільних процесів.

Шляхи розвитку професіоналізації та компетентності державних службовців органів публічної влади, лежать у площині базової професійної освіти

та постійного професійного розвитку. Тож можна виділити основні принципи розвитку професіоналізації державних службовців для прийняття управлінських рішень [2, с. 72].

По-перше – це базова професійна освіта. Саме вона дозволяє фахівцям управлінського профілю кваліфіковано та компетентно приймати оптимальні рішення та вирішувати завдання державної служби. Професійна освіта за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» забезпечує розвиток базових знань, умінь та навичок, необхідних для професійної діяльності державних службовців.

По-друге – досягнення багаторівневості. Тут передбачається наявність різних рівнів та ступенів професійної освіти, націлених на досягнення високого професіоналізму. Чим більшу частку у системі освіти займає професійна компонента, тим більше можливостей у фахівців для вибору, уточнення та коригування своєї освітньої траєкторії. Багаторівнева та багатоступінчаста система освіти дозволяє готувати спеціалістів управління різних рівнів. Тим самим досягається відповідність запитам та раціонально забезпечується заповнення професійних ніш на ринку праці.

Третій – принцип взаємодоповненості базової та післядипломної освіти. Такий підхід є домінуючим у системі безперервної освіти кадрів державного управління. У зв'язку з орієнтацією освітніх програм на підготовку фахівців широкого профілю на додаток до фундаментальної базової професійної освіти мають додаватися короткострокові професійні курси, стажування чи підвищення кваліфікації. Таким чином, післядипломна освіта доповнює базову. І розвиток та знання державного службовця не стоять на одному місці, а розвиваються разом із плином часу.

Четвертий принцип – наступність освітніх програм. Цей принцип передбачає «вихід» з однієї освітньої програми та одразу «вхід» у наступну. Важливою умовою при цьому стає стандартизація освітніх програм, яка ґрунтується на єдиних цілях системи безперервної освіти. Перехід до наскрізної багаторівневої системи освіти потребує великої організаційної роботи. Проте лише тоді можливо мати повноцінну безперервну освіту, коли в кожній професійній галузі суміжних управлінських спеціальностей буде побудовано багаторівневу наступність освітніх програм.

П'ятий принцип – принцип маневреності освітніх програм. Коли є можливість зміни області професійної діяльності або ж здобуття паралельно освіти у двох або декількох напрямках. У нових соціально-економічних умовах

це явище набуває значного поширення. Розвиток ринкової економіки, розширення громадянських прав та свобод особистості зажадало переходу від єдиної освітньої підготовки до отримання різносторонньої професійної підготовки державних управлінців. Йдеться тут не лише про право вибору, а й про умови вивчення напрямків, що сприяють підвищенню професіоналізму та компетентності у поєднанні з особистими інтересами службовця [3].

Для реалізації сучасних вимог до професіоналізації та професійних компетентностей державних службовців – необхідна ефективна модернізація сфери освіти та радикальна зміна ставлення держави, суспільства та самого державного службовця до рівня освіти, розвитку професійних компетентностей та удосконалення власних вмінь та навичок. Тоді зміниться і ставлення соціуму до влади як такої в цілому.

Список використаних джерел:

1. Ковбасюк Ю. В., Ващенко К. О., Сурмін Ю. П. Державна кадрова політика в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку / Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. : НАДУ, – 2012. – С. 72.

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2019 р. № 106. Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад. Дата оновлення № 446 від 28.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.11.2021)

3. Lutchyn, T.M. (2017), "Professionalism of civil servants as a condition for effective activity of public authorities". URL: <http://www.center.gov.ua> (дата звернення: 12.11.2021)

Пань Ли

504564464@qq.com

Научный руководитель:

Иваницкая О. М., д-р наук по гос. упр., проф.,
ФСП КПИ им. Игоря Сикорского

ИССЛЕДОВАНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА В УСЛОВИЯХ КРИЗИСА В ПРИМЕРЕ ПАНДЕМИИ COVID-19

Проблема обеспечения экономической безопасности страны и защиты национальных интересов привлекает к себе особо пристальное внимание на фоне нынешнего глобального кризиса – коронавирусной пандемии, когда угроза проникает практически во все сферы жизни, что вызывает потенциальный структурный риск в экономической системе.

Существует, как правило, широкий спектр неоднозначных мнений и взглядов относительно понятия экономической безопасности. Однако по сути два ключевых условия для обеспечения экономической безопасности – наличие необходимых ресурсов и осуществление эффективного государственного управления – являются характерным для нее признаком. Если в одной стране наблюдается в наличии огромное количество запасов ресурсов, но отсутствует эффективный механизм управления, а другая страна умеет управлять экономической деятельностью, но страдает от недостатка ресурсов (либо отсутствия надежного доступа к ним) – эти страны являются одинаковыми по степени уязвимости перед потенциальными угрозами и кризисами. Очевидно, что способностью максимально извлечь пользу из ресурсов обладают не все хозяйствующие субъекты (государство, предприятие, индивидуум и т.д.), чем и определяется современная экономическая картина мира.

В нынешнюю эпоху самой серьезной угрозой для экономической безопасности и глубочайшим кризисом на глобальном уровне, несомненно, выступает пандемия коронавируса, а неопределенность ее срока окончания во многом обуславливает неясную экономическую перспективу. Анализ относительно влияния коронавирусной пандемии проводится с точки зрения состояния ресурсов и управления во внутренних и внешних экономических пространствах. В данной работе внимание акцентируется в основном на проблеме одних из ресурсов – человеческих.

В отношении состояния человеческих ресурсов пандемия коронавируса прежде всего вызывает двойное негативное последствие: с одной стороны, под угрозой непосредственно оказываются здоровье и безопасность человека как трудового ресурса в производстве, что подтверждают каждодневно обновляющиеся данные статистики о количестве заражения и смертности коронавируса [1]. С другой стороны, карантин, локдаун и прочие ограничительные меры, принимаемые правительствами государств в целях снизить скорость распространения инфекции, создают препятствие в доступе к работе, увеличивают темп безработицы. В частности, количество безработных в трудоспособном возрасте существенно выросло в периоде пандемии [2, 3]. Одновременно наблюдается сокращение заработной платы, которая служит незаменимым ресурсом для расширения общественного воспроизводства, что придает ситуации более негативную окраску. Поскольку доходы населения сокращаются, покупательская способность неуклонно падает, подавленным становится спрос потребителей и таким образом кризис переходит на следующие стадии экономической цепочки. Ставший популярным дистанционный метод работы скорее всего подходит и распространен для предприятий и компаний в третичном секторе экономики, в то время в сфере промышленной индустрии, особенно индустрии с низкой технологической составляющей, но с высокой трудоемкостью, дистанционный вид работы однозначно означает временное приостановление работы.

Выход из нынешнего кризиса безусловно один – приспособляться к сопутствующим ему изменениям. Преждевременным станет учет полного масштаба воздействия ковидной эпидемии. Однако такие меры для устранения кризисной ситуации в экономике, как проведение технологической перестройки и реформы в организации труда и повышение уровня технологической оснащенности в сфере промышленной индустрии страны, способствуют восстановлению общественного производства и увеличению антикризисной способности экономики. Но прежде всего насущной и актуальной проблемой перед правительствами стран мира является развитие медицинских технологий, в первую очередь, своевременная разработка более действенного способа лечения инфекции и полномасштабное его применение. В свою очередь, фактом быстрого распространения инфекции доказано отсутствие антикризисного механизма в сфере медицины, а его тяжелые последствия свидетельствуют об отсутствии антикризисного механизма в экономике.

Список использованной литературы:

1. Коронавирус COVID-19: общая статистика. *Официальный сайт Минфина Украины*. URL: <https://index.minfin.com.ua/reference/coronavirus/> (дата обращения: 18.11.2021).

2. Последствия пандемии для рынков труда оказались серьезнее, чем предполагалось. *Официальный сайт ООН*. URL: <https://news.un.org/ru/story/2021/10/1412662/> (дата обращения: 18.11.2021).

3. Habtamu Legese Feyisa, The World Economy at COVID-19 Quarantine: Contemporary Review, *International Journal of Economics, Finance and Management Sciences*. Vol. 8, No. 2, 2020, pp. 63-74. doi: 10.11648/j.ijefm.20200802.11

Сінчук Анжеліка Артурівна
angie.sinchuk@gmail.com

Науковий керівник:
Іщенко А. М., ст. викладач
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ПОЗИТИВНИЙ ІМІДЖ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПАРТНЕРСЬКИХ СТОСУНКІВ МІЖ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА НАСЕЛЕННЯМ

Для державного службовця як особи, яка фактично представляє державу в процесі реалізації своїх службових обов'язків і повноважень, одним з ключових завдань є побудова позитивного іміджу державної служби, розбудова довірливих стосунків з суспільством, що засновані на взаємній повазі. Створення позитивного іміджу – процес тривалий, який вимагає кропіткої роботи і постійної відповідності дій та вчинків такої особи до законодавства та етичних норм, де будь-який хибний крок може зруйнувати всі попередні досягнення.

Переоцінити значення іміджу для державних службовців неможливо, оскільки він є індикатором схвалення державної політики суспільством. Він демонструє рівень довіри населення до органів державної влади, наявність якої значно полегшує процес взаємодії держави та її громадян. За допомогою позитивного іміджу можна здійснювати вплив на переконання, погляди та

стереотипи, які побутують у суспільстві. Фактично, він є одним з найбільш дієвих засобів керування громадськістю.

Однак не варто сприймати імідж як явище, яке здійснює виключно односторонній вплив – на сприймаючу аудиторію: значну роль він відіграє також в процесі особистісного розвитку самого державного службовця. Позитивний імідж, схвалення дій державного службовця з боку суспільства додають йому впевненості в собі, що проявляється через активність та ініціативність у своїй професійній діяльності. Це одна з основних функцій іміджу, яка допомагає зберігати відданість державного службовця його професійній діяльності.

Зважаючи на важливість формування іміджу для державних службовців, його побудова має відбуватися з дотриманням визначених базових принципів. Зокрема, виділяються такі з них як: принцип державної допомоги і підтримки, стратегічність, справедливість, стабільність та системність [2, с. 22]. Сукупність і взаємодія цих принципів передбачає, що імідж державних службовців повинен будуватися обдуманно та зважено, забезпечуючи його життєздатність в майбутньому та не допускаючи вчинення корупційних дій.

Формування іміджу державного службовця є складним процесом, адже значну роль в ньому відіграють реакції та сприйняття суспільства. Тому задля ефективного створення бажаного іміджу держслужбовця, варто дотримуватися послідовності, логічності і діяти поетапно. Спершу необхідно визначити сприймаючу аудиторію, з'ясувати її бажання та потреби: від правильності визначення вимог громадськості залежить успіх усієї іміджевої кампанії. Наступним кроком є дослідження реальних позитивних та негативних сторін об'єкта, імідж якого створюється. Це є необхідним для розуміння та висвітлення рис і якостей, на яких варто зосередити увагу суспільства, а які варто приховати. Далі відбувається безпосереднє виявлення та порівняння наявних і бажаних характеристик, що допомагає зрозуміти, які якості та риси варто набути для створення необхідного образу. Після цього здійснюється підбір спеціальних інструментів та технік, за допомогою яких буде створено бажаний імідж. І заключним етапом є створення та коригування образу [1, с. 174]. Варто додати, що стан іміджу потрібно постійно моніторити та контролювати за рахунок отримання зворотної реакції на об'єкт іміджу від громадян і підлаштовувати імідж під їх очікування.

На практиці створення позитивного іміджу державного службовця найчастіше здійснюється за допомогою використання PR-інструментів, засобів діджиталізації та акцентування уваги на інколи гіперболізованих, штучно

підсилених особистісних рисах. Зокрема, до першої групи методів відноситься створення позитивних меседжів та повідомлень для населення: регулярні офіційні привітання зі святами, висловлення і вираження уваги громадськості – це забезпечує формування враження турботи про населення зі сторони органів державної влади. Створення веб-сайтів для владних державних органів належить до другої групи: такі методи допомагають ефективно висвітлювати роботу державних службовців і звітувати населенню про їх діяльність, що створює підвалини для формування довіри і поваги між держслужбовцями та громадськістю. Третя ж група методів полягає у підкресленні позитивних рис державного службовця, на яких зосереджується акцент при безпосередньому контакті з громадянами. Сюди належить зовнішня привабливість, привітність та гарний настрій тощо, адже зовнішньо привабливі люди швидше і легше встановлюють контакт з іншими, підсвідомо одразу викликаючи симпатію до себе.

Отже, формування позитивного іміджу є надзвичайно важливим для державних службовців, оскільки вони у своїй діяльності представляють країну, що дає можливість формувати імідж держави в цілому. Позитивний імідж державних службовців забезпечує отримання підтримки від населення, формування поваги і довіри з їх боку, що виступає основою для створення партнерських стосунків. Саме активна взаємодія та співпраця з суспільством може забезпечити ефективне здійснення державної політики, реалізацію політичних чи економічних реформ тощо.

Отже, імідж державного службовця безпосередньо впливає на результативність та ефективність функціонування усіх органів державної влади. Тому сьогодні, за умов існування кризових явищ у суспільстві та реформування системи державної служби, підтримка і корекція позитивного іміджу є одним з найбільш актуальних і важливих завдань для державних службовців усіх категорій.

Список використаних джерел:

1. Королько В. Г. Паблік рілейшнз. Наукові основи, методика, практика. К.: Видавничий дім «Скарби», 2001. 400 с.
2. Ларіна Н. Імідж як комунікативна основа позиціонування влади. Вісник державної служби України, 2013. № 2. С. 20–23.

Ткачова Наталія Миколаївна
д. держ. упр., проф.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського
tkachovastar@gmail.com

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СТИМУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ В СФЕРІ ОСВІТИ

Питання інтернаціоналізації вищої освіти сьогодні визнається як один із пріоритетних напрямів державної політики в сфері освіти.

Не перший рік Україна потрапляє до рейтингу QS Higher Education System Strength Rankings¹⁶, який визначає країни із найсильнішими в світі системами вищої освіти. У цьому рейтингу з 50 країн, де проводилось дослідження, у 2018 р. Україна посіла 44-те місце. Університети України активно працюють над просуванням своїх навчальних послуг на світовий ринок освітніх послуг. Зокрема, у рейтингу 1500 кращих університетів світу Times Higher Education World University Ranking за 2020 рік присутні 9 українських університетів. Кількість іноземних студентів, що навчаються в Україні, за експертними оцінками у 2019 р. сягнула відмітки 80 тис. Зростання кількості іноземних студентів у ВНЗ України позитивно впливає на економіку країни, оскільки майже всі вони навчаються за власні кошти або кошти юридичних осіб, а вартість їх навчання, як правило, вище, ніж для українських студентів.

Як зазначається в Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки, «..вища освіта в Україні має масовий характер, рівень охоплення вищою освітою населення традиційного офіційного віку навчання є високим – 82,7 %, за цим показником Україна у Глобальному інноваційному індексі 2020 р. посіла 14-те місце зі 131 країни» [1].

Загальноприйняте визначення інтернаціоналізації освіти розглядає її як процес цілеспрямованого надання вищій освіти міжнародного, міжкультурного або глобального виміру з метою підвищення якості освіти і науки для всіх студентів і співробітників вищих навчальних закладів, а також здійснення вагомого внеску в життя суспільства. Слід акцентувати, що інтернаціоналізація є не самоціллю, а механізмом підвищення якості вищої освіти.

Серед стимулів розвитку інтернаціоналізації вищої освіти для країн виділяють : академічні (розширення доступу до вищої освіти, підвищення якості вищої освіти; міжнародне визнання і покращення позицій в міжнародних рейтингах, створення і впровадження знань); економічні (короткостроковий

економічний ефект від прямих витрат іноземних студентів, підготовка кваліфікованої робочої сили з навичками у сфері міжнародної співпраці, умови для довгострокового економічного розвитку); політичні (розвиток публічної демократії, міжнародна співпраця); соціо-культурні (об'єднання провідних науковців для вирішення глобальних проблем та досягнення сталого розвитку, підвищення рівня міжнародної комунікації, підвищення толерантності у суспільстві) [2].

Зазначимо, що світовий ринок надання освітніх послуг для іноземців є привабливим, висококонкурентним і глобальним. Для того, щоб не втратити досить високі позиції у світових рейтингах, в Україні необхідно вчасно приймати управлінські рішення щодо формування зрозумілої та відкритої для міжнародної спільноти системи вищої освіти України. Процеси інтернаціоналізації в освіті мають також стимулювати реалізацію національної освітньої реформи.

Фахівці Міжнародної платформи Studyportals формулюють низку основних трендів, які будуть впливати на вищу освіту протягом найближчих десяти років, а саме:

- зміни на ринку праці: зростання автоматизації та зростання вимог до наявності креативних навиків у працівників;
- невідповідність навичок: розрив між тим, чого потребує роботодавець, та тим, що пропонує освіта;
- суворіша імміграційна політика: більше бар'єрів для мобільності до країн з високим рівнем доходів;
- економічні зміни: залежність економічного зростання від ринків, що розвиваються;
- дисбаланс потужності: попит в економіках, що розвиваються, проти пропозиції в розвинених економіках;
- бюджетний тиск: вища освіти стикається зі скороченням державного фінансування.

Ці тренди тією чи іншою мірою відображено в Стратегії[1], в тому числі і стосовно активного впровадженні онлайн / змішаного навчання, технологій дистанційного навчання.

В умовах пандемії COVID-19 можливість навчатися в онлайн форматі є однією з невід'ємних переваг сьогоdnішнього інноваційного освітнього процесу. Тому, основними факторами розвитку інтернаціоналізації будуть виступати: інформаційні технології, підтримка державно-приватних ініціатив в сфері впровадження інноваційних технологій навчання, зближення освіти і науки. Саме тому, до основних тенденцій, які будуть впливати на майбутнє освіти, слід віднести глобалізацію і цифровізацію.

Також очікується, що протягом найближчих десяти років більшість населення світу складатиме середній клас. Ці пропорції найбільше характерні для Китаю та Індії, в яких буде сконцентровано 90 % середнього класу світу. І сьогодні попит на підготовку фахівців з вищою освітою в Китаї є досить значним. Це однозначно має підштовхнути українські заклади вищої освіти активно поборотися за частку цього привабливого ринку.

Державна політика у сфері вищої освіти має формувати підґрунтя для реалізації різних форм інтернаціоналізації в закладах вищої освіти (ЗВО) України. Так, в Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» розроблено Програму інтернаціоналізації університету та визначено шляхи до подальшої інтернаціоналізації університету, а саме: необхідність посилення міжнародної компоненти в усіх складових діяльності; збільшення кількості іноземних студентів та візит-професорів; вихід на організацію досліджень і освітніх технологій підготовки фахівців, конкурентоспроможних на світових ринках праці; реформування навчального процесу за моделлю сучасного технічного дослідницького університету лідерського типу; докладення зусиль щодо набуття статусу високорейтингового університету за міжнародновизнаними критеріями; забезпечення зростання економічних показників. Результатом цього процесу є перетворення національного ЗВО в інтернаціональний. [3]

Таким чином, існуючі інструменти державної політики в сфері інтернаціоналізації освіти мають надати змогу українським ЗВО реалізувати наявний конкурентоспроможний інноваційний потенціал та критичну масу знань для просування своїх послуг в умовах інформаційного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>
2. Internationalizing Higher Education Worldwide: National Policies and Programs / [R.M. Helms, L.E. Rumbley, L. Brajkovic, G. Mihut] // American Council on Education, The Boston College Center for International Higher Education. – 2015 [Електронний ресурс]. URL:<http://www.acenet.edu/news-room/Documents/National-Policies-and-Programs-Part-1-Global.pdf>
3. Програма інтернаціоналізації університету: Проект. URL: http://icd.kpi.ua/documents/normative_docs/UIP_ukr-02-2018.pdf

Федоришина Олена Володимирівна
lenafedorishina@ukr.net

Науковий керівник:
Чудик-Білоусова Н. І., к. ю. н., доц.,
ХУУП ім. Леоніда Юзькова

ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАВОТВОРЧОСТІ В УМОВАХ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ НА ПРИКЛАДІ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

В умовах пандемії органи місцевого самоврядування повинні швидко реагувати на всі виклики, тому спрощення процедури організації правотворчої діяльності в умовах карантинних обмежень є надзвичайно актуальним питанням.

Хмельницька міська рада у своїй діяльності керується Регламентом Хмельницької міської ради восьмого скликання. Цей документ регулює всі основні процеси діяльності, наприклад, порядок скликання сесій чи порядок створення проекту нормативного акту та його прийняття. Крім цього, регламент є основним правовим документом щодо всіх інших процедурних питань.

Рада в межах своїх повноважень приймає нормативні та інші акти у формі рішень. В період карантинних обмежень виникає велика кількість проблемних питань, тому міська влада повинна швидко приймати нормативні акти аби запобігти поширенню коронавірусної хвороби. Наприклад, на початку карантинних обмежень Хмельницька міська рада затвердила тимчасове призупинення пільгових перевезень пасажирів. Таке рішення було вмотивоване тим, щоб зменшити кількість осіб старшого віку в міському транспорті та створити умови для комфортного проїзду працюючих осіб.

Варто також зазначити, що нормативно-правові акти включають акти щодо встановлення, зміни або припинення правових норм, які мають локальний характер, поширюються на широке коло людей і застосовуються неодноразово [1]. Крім цього, є інші акти ради, які приймаються у формі рішень. До таких потрібно віднести ненормативні акти, які містять в собі певні конкретні приписи або звернення. Також такі акти застосовуються лише один раз і після завершення реалізації вже не мають дію.

Хмельницька міська рада у своїй роботі враховує рекомендації ВООЗ, спрямовані на профілактику інфікування та поширення гострої респіраторної

хвороби COVID-19. Процедура прийняття актів в міській раді включає в себе наступні стадії:

- стадія ініціювання та підготовки проєкту нормативного акта;
- стадія розгляду та прийняття нормативного акта;
- стадія оприлюднення [2, с. 145].

Підготовка проєкту нормативного акта потребує кваліфікованих працівників та достатнього часу. Також потрібно звернути увагу на те, що для підготовки проєкту нормативного акта потрібна взаємодія між різними представниками відділів та управлінь, оскільки більшість питань охоплює декілька суміжних сфер, і спільна діяльність буде давати більший ефект. Проте в умовах карантинних обмежень кількість безпосередніх контактів повинна бути зменшена, але органи місцевого самоврядування повинні адаптуватися до таких умов. Застосування нових інформаційних технологій допоможе спростити підготовку проєктів нормативних актів, оскільки реальні зустрічі можна замінити відео-зустрічами та використанням спільних документів на платформі Google Документи.

Наступна стадія – стадія розгляду та прийняття нормативного акта. Регламент чітко визначає процедуру прийняття рішень міської ради. Відповідно до регламенту перш за все відбувається голосування за основу, після чого ставиться на голосування відповідно до того, в якому порядку надходили ті чи інші зміни та доповнення. Останньою стадією є голосування в цілому, яке проходить після того, як були ухвалені зміни та доповнення [1].

Крім того, якщо в разі відсутності спротиву з боку депутата міської ради та під час попереднього обговорення проєкт рішення з певного питання підтримано всіма постійними комісіями міської ради, рішення міської ради може бути прийняте на пленарному засіданні без подальшого обговорення. В умовах карантинних обмежень такий варіант є найбільш оптимальним, оскільки зменшення контактів буде сприяти виконанню всіх правил щодо профілактики інфікування.

Важливою є процедура оприлюднення нормативно-правових актів. Потрібно зазначити, що рішення та інформація щодо діяльності Хмельницької міської ради публікуються через друковані ЗМІ, радіо, телебачення. Крім цього, надзвичайно ефективним є оприлюднення інформації на офіційному сайті міської ради, тому що велика кількість осіб використовує саме цей метод пошуку офіційної інформації. Рішення міської ради також можуть надсилатися відділом

сприяння діяльності депутатам до різних установ, організацій, державних адміністрацій та певних об'єднань громадян [1].

В умовах реалізації принципу прозорості Хмельницька міська рада веде активну інформаційну роботу щодо прийнятих нормативних актів. Особливо важливою така діяльність є під час карантинних обмежень.

Отже, організація правотворчості в умовах карантинних обмежень вимагає застосування новітніх підходів, а саме: застосування нових інформаційних технологій для досягнення кращого результату та дотримання всіх правил. Сама процедура правотворчості чітко закріплена в регламенті ради.

Список використаних джерел:

1. Рішення першої сесії Хмельницької міської ради № 6 від 08.12.2020 року
URL: <https://khm.gov.ua/uk/content/pro-zatverdzhennya-reglamentu-hmelnyckoyi-miskoyi-rady-vosmogo-sklykannya-0>

2. Хоменко В. О. Процедура прийняття нормативних актів органами місцевого самоврядування. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. Випуск №34. Том 2. С. 144-147.

Царик Олександра В'ячеславівна
Oleksandra.tsaryk227@gmail.com

Науковий керівник:
Іваницька О. М., д. держ. упр., проф.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

УПРАВЛІНСЬКЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ У ПОСТКОВІДНОМУ ПЕРІОДІ

В епоху сучасних інформаційних та цифрових трансформацій нові технології та знання стають рушійною силою інноваційного розвитку суспільства. Сьогодні перемогу в конкурентній боротьбі можна досягти не тільки за рахунок зростання матеріальних активів, а за суттєвого підвищення ролі та значення нематеріальних, невідчутних фізично результатів інтелектуальної діяльності. Впровадження такого ресурсу, як управлінське консультування, власне, і надає

певного пріоритету сьогочасним компаніям і забезпечує тривалий, довгостроковий стратегічний розвиток на ринку.

Управлінське консультування — професійне діяння, яке полягає у наданні необхідних, важливих і об'єктивних порад та технічної допомоги кваліфікованими спеціалістами та фахівцями фірм, організацій, установ та окремим підприємцям (в подальшому — клієнтам) з метою сприяння останніми у пошуку, визначенні, аналізі та дослідженні управлінських проблем, знаходження оптимальних та найрезультативніших рішень, запровадження методологій впровадження різного роду рекомендацій тощо [1].

На сьогоднішній день на території України існує близько 500 консалтингових фірм, які надають консультаційні послуги [2]. Однак, незважаючи на те, що Україна має велику кількість фірм з надання різноманітних консультаційних послуг, попит на консалтинг залишається досить низьким.

Певним поштовхом розвитку консалтингу може дати його використання державними (публічними) компаніями. Такий консалтинг має бути зосередженим на внутрішній діяльності державних установ, а саме на вирішенні таких питань, як контроль, управління, планування, фінансове та організаційне забезпечення. Зокрема може бути застосований такий вид консультаційної діяльності, як аудитинг — незалежна перевірка бухгалтерської звітності, обліку первинної документації й інших даних про фінансово-господарську діяльність підприємства з метою визначення відповідності їх звітності, обліку, його наповненості і відповідності чинному законодавству і встановленим нормативам [3]. Вищезгадані ключові завдання зазначені в Законі України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність».

Виникненню і розвитку аудиту в Україні сприяла недосконалість структури зовнішнього фінансового контролю командно-адміністративної системи управління. Незадовільний стан обліку і внутрішнього контролю на рівні установ, підприємств і організацій, недостатній профілактичний вплив фінансового контролю на усунення негативних явищ, неприйнятна діяльність власних ревізійних комісій, організацій — усе це призвело до потреби та необхідності реорганізації системи фінансового контролю в країні [3].

Конкретним змістом управлінського консультування є допомога керуючій ланці працівників у вирішенні управлінських проблем [4]. Діагностика стану організації чи підприємства — це початковий етап процесу управлінського консультування як для здійснення розробки певного інвестиційного проекту, так і для будь-яких інших заходів, запланованих на

підприємстві. Цей вид сервісу поряд з такими послугами, як стратегічне планування, реструктуризація, розширення управлінських рішень, управління організаційними заходами та інноваційний консалтинг, може мати попит на ринку публічних послуг.

В основі реалізації майже всіх послуг та потоків лежить аналіз уже наявних й очікуваних фінансових потоків підприємства. Для державних структур можна рекомендувати інструментарій пакету “Business Toolkits”, підготовлений групою іноземних компаній, зокрема Arthur Andersen, Deloitte Touche Tohmatsu International, а також фахівцями International Executive Service Corps [5].

Абсолютно новим і перспективним видом консалтингу в Україні є кадровий аутсорсинг. Аутсорсинг — особливий вид найму, коли одна корпорація орендує у другій її спеціалістів для обслуговування власних потреб, разом з тим «орендуючи» гарантії.

Відповідно до О.К.Трофимової, значна увага до консультування обумовлена прагненням отримати незалежну оцінку справ в організації; необхідністю постійного підвищення ефективності виробництва та бізнесу в умовах жорсткої конкуренції та наслідків COVID-19; інтернаціоналізацією вимог та стандартів; постійною завантаженістю менеджерів, що негативним чином впливає на їхні можливості самостійно вирішувати нагальні проблеми компанії тощо [5].

Отже, можна стверджувати, що управлінське консультування – це складний, багатогранний процес, який має свої особливості, етапи, проблеми та перспективи. Для недопущення занепаду консалтингу на території України, оскільки він набуває популярності, перетворюючись на прибутковий вид діяльності, необхідна швидка адаптація до мінливого ділового середовища, що є найкращим способом боротьби з порушенням бізнес-процесів в умовах невизначеності ділового клімату. Розбудова в Україні розвинутого і високодиверсифікованого консалтингового бізнесу є неможливою без реалізації комплексу організаційно-економічних заходів, забезпеченими державою, органи якої можуть також формувати попит на консалтингові послуги.

Список використаних джерел:

1. Основи управлінського консультування: сайт. URL: http://www.ea.donntu.org:8080/bitstream/123456789/28362/2/ОУК_маг_Конспект.pdf (дата звернення 20.11.2021 року).

2. Лозовський О. М., Хейлик І. І. Загальні проблеми управлінського консультування в Україні та шляхи їх вирішення. *Проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень*. 2015. Київ. № 1 с. 20.

3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 9, ст.50.

4. Марченко, О. С. Консалтингові ресурси національних інноваційних систем. *Економіко-теоретичний аналіз*. Харків: Право. 2015. с. 280.

5. Трофимова О.К. Класифікація консалтингових послуг в Україні. *Синергія*. 2004. №3 (10). с.19-26.

Цимбаленко Яна Юріївна

к. н. держ. упр., доц.
декан факультету соціології і права
КПІ ім. Ігоря Сікорського

Гольцова Ірина Борисівна

аспірантка кафедри ТПУ ФСП
КПІ ім. Ігоря Сікорського

УПРАВЛІНСЬКІ МЕХАНІЗМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ РОБОТИ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Цифрова трансформація публічного управління є відображенням новітніх процесів, що відбуваються у суспільстві та державі. Кіберпростір перетворюється з недосяжного розумінню пересічного громадянина віртуального оточення в повсякденний простір для роботи та відпочинку. Саме кіберпростір є однією з можливостей людини для самореалізації та самоствердження. Виходячи з цього виникає питання щодо достовірності інформації про людину або організацію, або орган влади в кіберпросторі. Викривлення інформації в кіберпросторі, що стосується сектору публічного управління, є таким, що наносить шкоду інтересам держави, громади та підриває

авторитет управлінців публічної сфери. Наповнення інформаційного простору величезним обсягом інформації, що має викривлену та небезпечну природу, несе для суспільства та держави загрозу та наслідки, що можуть бути непередбачуваними. Дезінформація та фейковість інформації буде мати найбільший вплив на свідомість людей в тому випадку, коли фейкова інформація буде перемішана з абсолютно правдивою інформацією та достовірними фактами.

На сьогодні в умовах світової пандемії постає питання доцільності та якості проведення реінжинірингу процесів публічного управління. Слушною думкою в умовах обмеженого пересування транспортом, в умовах локдауну є перехід на сучасні та надсучасні інструменти дистанційної роботи. Роботу в дистанційному режимі без доступу на робочі місця та доступ до робочих місць за допомогою віддаленого доступу можна розглядати як часткове вирішення проблеми забезпечення діяльності органів публічної влади в умовах пандемії.

Одним з можливих варіантів вирішення проблеми дистанційної роботи працівників органів публічної влади може виступати цифровізація робочих місць та побудова ефективної інформаційно-телекомунікаційної мережі з розгалуженим доступом до сервісів та віддалених робочих місць. У «цифровому» світі робочі місця перестають бути прив'язаними до фізичних місць – вони стають «цифровими», мобільними, тобто такими, що загалом не потребують постійного перебування працівника на робочому місці [5]. Різноманіття обладнання та інструментів, а також неперервний розвиток цифрових технологій значно розширює можливості роботи в умовах дистанційної віддаленості від традиційного робочого місця. Але «...без конкретизації завдань технологічної модернізації такі проекти, як засвідчує наша досить тривала практика інформатизації та впровадження електронного врядування, можуть призвести до необґрунтованих витрат часу, збільшення кількості ІТ-персоналу, нецільового використання бюджетних коштів... » [4]. Це не є єдиною проблемою яка постає перед управлінцями публічного сектору. Відділений режим роботи для органів публічної влади є таким, що породжує наступну проблему, яка пов'язана з опрацюванням інформації, її обробкою, збереженням та передачею від працівника до працівника, від працівника до керівника та інше.

Обробка інформації, зокрема з обмеженим доступом, а також необхідність роботи з такою інформацією в умовах віддаленого доступу, або пересилання такої інформації за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем є

такою, що ставить під загрозу збереження конфіденційної інформації від несанкціонованого доступу до неї неуповноважених осіб. Отримання доступу до інформації інших осіб може мати за мету пропаганду хибних наративів, хуліганські наміри, маніпуляції з масовою свідомістю для створення негативного іміджу держави, громади або окремої посадової особи органу публічної влади, тощо.

Відповідно до чинного законодавства України обов'язковому захисту інформації підлягає: інформація, що є власністю держави, або інформація з обмеженим доступом, вимоги по захисту якої встановлені законом, зокрема, персональні дані громадян.

Таким чином, функціонування публічної влади в умовах світової пандемії та впроваджених локдаунів можливо виключно при наявності системи збереження інформації від несанкціонованого проникнення. Такою системою збереження інформації є комплексна система захисту інформації.

Комплексна система захисту інформації повинна включати комплекс організаційних та інженерно-технічних заходів.

Таким чином, перед управлінцями публічного сектору стоїть завдання створення та впровадження в роботу органу публічної влади системи не тільки інженерно-технічних заходів, що потребують значних витрат коштів, але й насамперед побудову системи управлінсько-організаційних заходів, направлених на забезпечення захисту інформації.

З метою збереження інформації в органах публічної влади в умовах сучасних викликів суспільства повинні бути розроблені та впроваджені організаційні заходи збереження інформації, що є основою інформаційної безпеки в публічному управлінні та в органі публічної влади як суб'єкти інформаційної безпеки.

До таких управлінсько-організаційних заходів захисту інформації в органі публічної влади, зокрема, але не виключно, належить:

1. Створення служби інформаційної безпеки або визначення посадової особи, яка буде забезпечувати побудову організаційної системи захисту інформації;

2. Визначення посадових обов'язків працівників допущених до дистанційної роботи за допомогою віддаленого доступу до робочого місця. Це може відбуватися або шляхом внесення змін до вже існуючої посадової інструкції працівника, або розроблення додаткової посадової інструкції, що буде регламентувати права та обов'язки працівника в період дистанційної роботи, або

визначення розпорядчим документом органу публічної влади, також прав та обов'язків працівників які працюють з інформацією за допомогою віддаленого доступу до робочого місця. Крім визначення меж прав та обов'язків працівників органу публічної влади повинно бути визначено відповідальність працівника за порушення вимог законодавства щодо роботи з інформацією. Також з визначеними вище документами працівник повинен бути ознайомлений та йому повинно бути роз'яснено про межі відповідальності під особистий підпис.

3. Розпорядчим документом органу публічної влади повинно бути введено в дію:

a. регламенти та правила адміністрування інформаційної системи, порядок обліку, зберігання, розмноження, знищення носіїв інформації.

b. створення системи ідентифікації працівників органу публічної влади – користувачів інформації органу публічної влади;

c. побудована система доступу до інформації, розмежовані «ролі» працівників органу публічної влади залежно від посади та обсягу повноважень;

d. інструкції та послідовності дій в разі виникнення форс-мажорних обставин, розробка оперативних планів реагування на виявлення спроб несанкціонованого доступу до інформаційних ресурсів системи, виходу з ладу засобів захисту, виникнення надзвичайної ситуації, тощо;

4. Розроблення та проведення навчання працівників правилам інформаційної безпеки органу публічної влади.

Також потребує доопрацювання нормативна база з питань документообігу та реорганізація система діловодства та архівного зберігання документів в органі публічної влади.

Висновки: для забезпечення сталого функціонування органів публічної влади в умовах цифровізації та віддаленого доступу до робочих місць необхідно забезпечити документальне супроводження заходів із збереження інформації.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text> 10.11.2021

2. Закон України «Про захист персональних даних». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> 10.11.2021

3. Постанова Кабінету міністрів України №55 від 17.01.2018 «Деякі питання документування управлінської діяльності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2018-%D0%BF#Text> 10.11.2021

4. Шпиґа П. С. SMART-підхід до визначення завдань цифровізації робочих місць публічних службовців, Національна академія державного управління при Президентові України. URL: <http://academy.gov.ua/infpol/pages/dop/2/files/7bb89df3-d121-4aaf-a6de-4792502589d1.pdf>. Переглянуто 10.11.2021

5. Лопушинський І. П. «Цифрові робочі місця» державних службовців як ваґома складова електронного урядування в Україні. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування : електрон. наук. фах. вид. Херсон. нац. техн. ун-ту. 2018. № 1. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2018_1/29.pdf. Переглянуто 10.11.2021

Чередніков Сергій Володимирович
serzh.cherednikov@gmail.com

Науковий керівник:
Ткачова Н. М., д. держ. упр., проф.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

МЕДІАЦІЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СПОСІБ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ ТА ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Протягом усієї історії людства конфлікти були і є невід’ємною частиною його існування. Залежності від багатьох обставин вони можуть вести до самих різноманітних наслідків: від потужного поштовху до змін та розвитку – до руйнування держав та колосальних людських жертв. Переважна більшість соціально-політичних конфліктів вирішуються силовими методами, хоча це, безумовно, спричиняє дуже великі втрат ресурсів: людських, часових, фінансових тощо. Тому актуальним є питання пошуку альтернативних методів врегулювання конфліктів.

Людство протягом всього періоду свого розвитку шукало способи вирішення цих протиріч та на власному досвіді прийшло до розуміння, що мирне

врегулювання конфлікту є найбільш вдалим способом його вирішення та необхідно у будь-який спосіб уникати застосування насилля. Одним з таких методів є медіація-процес врегулювання конфлікту, де уповноважена третя сторона допомагає сторонам переговорів припинити насильницький конфлікт та підтримує їх у з'ясуванні першопричин конфлікту.

З цього визначення ми бачимо, що невід'ємним учасником медіації є певна третя сторона, яка виступає посередником між конфліктуючими сторонами. У вирішенні міжнародно-політичних протиріч такою стороною може виступати як окрема держава, так і міжнародна організація чи авторитетна особа. Важливим фактором є те, щоб обидві ворожі сторони погоджувалися із кандидатом на роль медіатора та повністю довіряли йому. У іншому разі можна говорити про немедіабельність конфлікту.

Одним з основоположних принципів класичної медіації є неупередженість медіатора, що в умовах врегулювання міжнародних конфліктів виглядає малоймовірним через те, що на сьогодні у світі немає держав, абсолютно незалежних одна від одної чи від різноманітних міжнародних утворень. Разом із цим саме великий авторитет медіатора для сторін конфлікту може посприяти мирному врегулюванню протистояння. Треба зазначити що не тільки напрацювання мирної угоди є виключною кінцевою метою медіатора, але й створення сприятливих умов для взаємного бажання сторін знайти мирні варіанти вирішення проблеми. Такими умовами можуть бути угоди про майбутню підтримку, співробітництво тощо[3].

Дуже важливою для процесу медіації є взаємна згода сторін конфлікту. На сьогоднішній день істотно змінилася природа конфліктів. Якщо у минулому протистояння здебільшого виникали щодо розширення кордонів, колонізації чи деколонізації, збагачення за рахунок інших держав, то наразі конфліктів з цих причин у світі майже не лишилося. Натомість у наш час широкого розповсюдження набули внутрішньо-державні конфлікти, громадянські та гібридні війни. Отримання обоюдної згоди на участь у процесі медіації з боку конфліктуючих сторін стає дедалі складнішим через те, що: з одного боку – держава як учасник протистояння не може погодитись на будь-які міжнародні перемовини із невизнаними внутрішньо-державними утвореннями, тому що такі перемовини можуть легітимізувати ті самі угруповання. З іншого боку, представники таких структур виражають глибокий сумнів у неупередженому ставленні медіатора до процесу врегулювання через схилення чаші терезів на бік

держави. У даній ситуації на надання згоди сторонами знов-таки може вплинути авторитет медіатора та фактор подальшого співробітництва.

Ще одним важливим фактором у процесі медіації є фактор інклюзивності. Даний принцип передбачає відображення у мирній угоді інтересів багатьох суспільних зрізів: молоді, організацій громадського суспільства, професійних організацій тощо. Лише підписання мирної угоди не достатньо для досягнення миру. Набагато складнішим завданням є виконання досягнених домовленостей. А саме від прийняття перерахованими суб'єктами суспільних відносин умов, на яких було підписана угода, багато в чому залежить успіх їх виконання. Іншими словами, присутність стейкхолдерів у процесі медіації, врахування їх принципових позицій, зауважень з великою долею вірогідності в подальшому послужить запорукою виконання досягнутих домовленостей. Вкрай прискіпливо потрібно відноситись до соціальних, гендерних, національних, етнічних аспектів. В переважній більшості збройних конфліктів саме вони є першопричиною протистояння[2].

У міжнародній практиці широко застосовується досвід участі у врегулюванні конфліктів кількох медіаторів. В такому разі дуже важливим є дотримання принципу узгодженості та компліментарності посередницьких зусиль, спрямованих на подолання протиріч. У багатьох випадках медіатори виступають в ролі гарантів виконання зазначених у мирній угоді домовленостей з боку усіх сторін.

На сьогодні в державі немає загальновизнаної концепції організації служби медіації. Подальший розвиток та інтегрування даного механізму в систему державного управління на пряму залежить від чіткого визначення на законодавчому рівні таких питань: що таке медіація, хто такий медіатор, хто має право їм бути, а хто не має права, яким чином повинна бути організована робота медіаторів.

Закон «Про медіацію» (відповідний законопроект №3504) було прийнято Верховною Радою 16 листопада 2021 року. Майже 12 років до цієї дати можновладці намагались законодавчо закріпити основні аспекти медіації, і тільки нещодавно відбулось це логічне завершення спроб щодо прийняття відповідних нормативних актів. Прийнятий закон базується на врахуванні особливостей розвитку медіації в Україні та рекомендаціях міжнародних та європейських експертів.

Закон визначає правові засади та порядок проведення медіації в Україні, які полягають у наступному:

- процедура медіації застосовуватиметься у будь-яких конфліктах (спорах), які виникають, зокрема, з цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних правовідносин, а також у кримінальних провадженнях при укладенні угод про примирення між потерпілим та підозрюваним, обвинуваченим та в інших сферах суспільних відносин;

- фізичні та юридичні особи зможуть звернутись до медіатора для проведення медіації як до звернення до суду, третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, так і під час судового, третейського чи арбітражного провадження або під час виконання рішення суду, третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу;

- підготовку у сфері медіації здійснюватимуть заклади освіти, а також організації, що забезпечують проведення медіації, об'єднання медіаторів, суб'єкти господарювання будь-якої форми власності та організаційно-правової форми, що мають право надавати послуги у сфері медіації або організувати їх надання відповідно до законодавства, тощо[1].

Головне науково-експертне управління зробило висновок по цьому законопроекті, вказало на деякі існуючі недоліки та висловило свої зауваження та пропозиції [4]. Слід зауважити, що автори прислухались до зауважень з боку головного науково-експертного управління і у вересні 2021 року зареєстрували виправлений текст законопроекті до другого читання.

Тобто, є позитивні зрушення в нормативно-правовому забезпеченні процесу медіації. А це, в свою чергу не може позитивно не відгукнутися на державному управлінні в цілому. Наразі судова система держави значно перевантажена, суди переповнені позивними заявами. Строки винесення рішень по багатьом з них переважають відведені терміни. На нашу думку, медіація в досяжному майбутньому візьме на себе певну частину спорів та конфліктів і тим самим значно розвантажить державну судову систему України, що у свою чергу неодмінно відгукнеться на якості прийнятих судових рішень.

Список використаних джерел:

1. Белінська О. В. Медіація – альтернативне вирішення спорів. Вісник Вищої ради юстиції. 2011. № 1(5). URL : http://vru.gov.ua/Docs/visnik05_12.pdf. (дата звернення 03.11.2021)

2. Боженко Н.В. Медіація як один із засобів врегулювання адміністративних спорів: теоретико-історичний аспект. Право.ua. 2017. № 1. С.

95–98. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pravo_2017_1_19. (дата звернення 10.11.2021)

3. Висновок Головного науково-експертного управління на проект Закону України «Про медіацію». URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/>(дата звернення 20.11.2021)

4. Прийнято Закон «Про медіацію». URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/216385.html> (дата звернення 01.12.2021)

Череднікова Любов Володимирівна
lubow85@gmail.com

Науковий керівник:
Ткачова Н. М., д. держ. упр., проф.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ: КРОКИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Всі роки незалежності Україна мала адміністративно-територіальний устрій як спадок з радянського минулого, що уповільнювало розвиток та наближення до європейських принципів розвитку територій. Наявний позитивний досвід європейських країн у питаннях розмежування повноважень між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, між центральними та місцевими органами влади стимулював українських політиків і можновладців до початку реформування публічного управління та адміністрування. Акцент було зроблено на децентралізацію влади та формування рівноваги у взаємовідносинах центру та місцевих органів влади. Відповідно до досвіду європейських країн, саме процес децентралізації є однією з необхідних умов ефективної, узгодженої й незалежної діяльності органів місцевої влади. Україна як рівноправний член європейської спільноти не повинна лишатися осторонь від тенденцій та сучасних трендів, які панують у сфері публічного управління.

Децентралізація є досить складним поняттям, яке можна розкривати через його вплив на: адміністративно-територіальний устрій держави, систему органів публічної адміністрації, розподіл між ними функцій, повноважень і фінансових ресурсів.

Децентралізація, на відміну від деконцентрації, полягає у передачі владних повноважень не представникам центральної влади, а органам, які не перебувають в ієрархічному підпорядкуванні центральній владі і які обираються активними громадянами [1]. Поняття децентралізації має комплексний характер і охоплює не тільки тему повноважень, що передаються на місцевий рівень, але й питання відповідальності за їх неналежне здійснення або зловживання ними.

Головними перевагами проведення децентралізації у системі публічного управління вважають:

- ефективність: адміністративна та економічна ефективність підвищується завдяки кращому розумінню місцевих потреб та відповідному розподілу обмежених ресурсів ;

- прозорість: з'являється можливість чітко відслідкувати зв'язок між коштами, виплаченими платниками податків, і рівнем послуг, забезпечених на місцевому рівні;

- субсидіарність: цей принцип краще буде реалізовано, якщо демократично обрані посадові особи будуть звітувати своїм виборцям на регулярній основі;

- мобілізація: широка колективна участь місцевого населення в діяльності місцевих установ повинна зміцнювати процеси прийняття рішень і розвитку демократії; пропонується створити технічні групи, які будуть співпрацювати на засадах партнерства ;

- забезпечення гнучкості у прийнятті рішень та управлінні, прямого фізичного контролю та координації рішень на місцевому рівні[1].

Пропонуються розглядати такі періоди реформ та децентралізації публічної влади в Україні: з 1991 по 1996 роки йде активна стадія розробки теоретико-правової бази щодо процесів децентралізації публічної влади; з 1996 по 2009 рік настає період становлення та розвитку фундаментальних конституційно-правових засад децентралізації; з 2009 по 2013 рік відбувається імплементація міжнародних стандартів у сферу публічної влади; з 2014 року і до тепер активно впроваджуються затверджені програми, що стосуються реформ публічної влади.

Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної влади в Україні базується на таких складових комплексної модернізації державного управління, як: децентралізація повноважень від державної влади до самоврядування; політична децентралізація – деконцентрація повноважень від центральних державних органів влади до спеціалізованих місцевих органів

державної влади; децентралізація фінансів. Треба зауважити, що потрібно проводити ці дії у трьох напрямках одночасно - тоді децентралізація приносить реальну користь громадянам, а не фіктивні, абстрактні чи віртуальні досягнення. Процес децентралізації повинен здійснюватися системно, а реалізація тільки одного з принципів, наприклад, децентралізація повноважень без децентралізації фінансів, не призведе до очікуваного результату. Децентралізація повноважень в регулюванні державного сектору є тією необхідною мірою, яка дозволяє оптимально використовувати можливості державного управління та державного бюджету. Децентралізація підкреслює прозорість управлінської системи для рішень «знизу», на відміну від централізації, яка забезпечує реалізацію єдиної державної політики та організацію діяльності органів державної влади. Децентралізація влади й належне врядування розглядаються як феномени, що взаємодоповнюють один одного [2].

Отже, процеси децентралізації та модернізації публічного управління розглядаються як беззаперечна умова для збереження суверенітету й стабілізації соціально-економічної ситуації в країні.

Список використаних джерел:

1. Будник М. А. Децентралізація – як необхідна умова модернізаційних процесів у системі державного управління України. Актуал. пробл. держ. упр.: зб. наук. пр. Одес. регіон. ін-ту держ. упр., 2009. Вип. 1(37). С. 42–45.

2. Дорош У.М. До визначення децентралізації влади. URL: https://otherreferats.allbest.ru/law/00994787_0.html (дата звернення 30.11.2021).

3. Загурська-Антонюк В.Ф. Сучасні тенденції децентралізації державної влади та їх реалізація в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2019. № 2. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2019/26.pdf. (дата звернення 15.11.2021).

4. Тютюнник І. В. Модернізація публічного управління на регіональному рівні в контексті децентралізації. URL: <http://academy.gov.ua/pages/dop/137/files/9b682020-aef5-471e-892b-b115561473b0.pdf> (дата звернення 10.11.2021).

5. Шевченко А.О. Тенденції модернізації статусу територіальної громади в умовах децентралізації влади: зарубіжний досвід для України. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/711146.pdf> (дата звернення 25.10.2021).

Вадим Черниш

vc@censs.org

к. ю. н., викл. кафедри ТПУ
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ОРГАНАМИ ВЛАДИ В НОВИХ УМОВАХ РЕАГУВАННЯ НА КРИЗОВІ СИТУАЦІЇ

Пандемія коронавірусної хвороби виявила недосконалість систем публічного управління багатьох країн і Україна не стала виключенням. Перші особи держав, національні уряди зіштовхнулись з необхідністю масштабного кризового управління, що охоплювало багато сфер функціонування суспільства та передбачало запровадження нових форм реагування на надзвичайні ситуації, в тому числі і на міжнародному рівні.

Дослідження моделей реагування на пандемію найпотужніших міжнародних організацій, систем забезпечення колективної безпеки та урядів окремих держав стали поштовхом для нового погляду на теорію реалізму (неореалізму) у міжнародній політиці. Експерти повертаються або починають глибше вивчати традиції реалізму, говорячи про роль держави, національних урядів під час реагування на кризу. В наукових колах ведуться дебати між тими, хто відстоює думку, що Євросоюз як наднаціональна структура та організація може забезпечити ефективну відповідь у боротьбі з пандемією. Натомість факти вказують на те, що деякі країни, реагуючи на надзвичайні ситуації, мали можливість швидше відреагувати на загальносвітову кризу, пов'язану з поширенням гострої респіраторною хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками. З часом актуальності та поширеності на рівні тієї чи іншої країни набула дискусія про справжню роль уряду, способи і методи його дій для ефективного захисту людей.

Тут постає питання про те, які саме органи залучаються в різних країнах до реагування на подібні процеси. Наприклад, на самому початку пандемії у Державі Ізраїль для забезпечення логістики було прийнято рішення про залучення в якості допомоги свого розвідувального товариства, яке закуповувало або організовувало контакти для дипломатів, чиновників міністерств охорони здоров'я з метою придбання медичних засобів, захисного спорядження і відповідного обладнання. Так Ізраїль став одним з перших, фактично змагаючись у конкурентній боротьбі за обмежений ресурс з іншими

країнами, які також намагались активно діяти задля захисту свого населення [2]. Відомо, що такі дії піддані критиці і з боку Всесвітньої організації охорони здоров'я, і з боку інших агенцій ООН через те, що у таких кризових ситуаціях варто думати про інших – власне для цього і запроваджувалась міжнародна ініціатива COVAX [3], яка повинна була б забезпечити країни, що мають недостатньо коштів і можливостей для вчасного, швидкого, ефективного реагування на пандемію.

Якщо більш предметно розглядати дії національних урядів, то, на нашу думку, Україна, як і багато інших країн, стикнулася з проблемою швидкості. Комплекс використаних антикризових методів, до яких зазвичай раніше вдавались органи державної влади, виявився неефективним. Класична схема реагування уряду та органів місцевого самоврядування в Україні найкраще відпрацьована на діях з ліквідації наслідків катастрофи на Чорнобильській АЕС, де наша країна має величезний досвід. Саме тоді була створена Комісія з техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій [4], однак ця система реагування жодного разу не реформувалась і за нових викликів, спричинених пандемією не змогла забезпечити ефективність відповіді.

Фактично nereформованість цієї системи реагування, яка пов'язана з прийняттям правильних якісних рішень у сфері управління, показала її недосконалість під час періодів «турбулентності». За цих обставин держава почала покладатись на інші механізми. Наприклад, на початку поширення коронавірусної інфекції з метою залучення ресурсів для фінансування програм, проектів і заходів, спрямованих на подолання наслідків кризи, Президент намагався діяти у нетрадиційний спосіб, збираючи представників великого бізнесу. Втім в Україні досі немає належного нормативного регулювання можливостей залучення коштів, мобілізації ресурсів з різних джерел, що не дозволяє вчасно відповідати вимогам поточної ситуації.

Коронавірус показав цілу низку ситуацій напруження та конфліктів між центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. У березні-травні 2020 року посилення напруження та нові конфлікти між центральною владою та органами місцевого самоврядування

² Toi Staff. IDF, Mossad, government import ventilators, masks in battle against virus//The times of Israel. електрон. версія газ. 2020. Дата оновлення: 31.03.2020. URL: https://www.timesofisrael.com/mossad-said-to-obtain-more-ventilators-masks-for-battle-against-virus-spread/?fbclid=IwAR20Mpe_LpGgFyeD7i5Iz3DvR9Ck7s3qOE7saZ4s7IXESRzc6YiSK1q6Z0 (дата звернення: 05.11.2021)

³ COVAX. Working for global equitable access to COVID-19 vaccines. URL: <https://www.who.int/initiatives/act-accelerator/covax> (дата звернення: 05.11.2021)

⁴ Діяльність зараз регламентована постановою Кабінету Міністрів України від 26 січня 2015 р. № 18 «Про Державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/18-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.11.2021)

відбулись одразу після введення урядом карантинних обмежень, пов'язаних з COVID-19. Цей період супроводжувався численними протестами на місцевому рівні серед різних соціальних груп (лікарі, підприємці, працюючі батьки, що мають малолітніх дітей тощо) щодо соціально-економічних проблем, спричинених пандемією, відсутністю належної державної підтримки і комплексного державного плану подолання негативних наслідків поширення коронавірусної інфекції. Низка міських голів публічно висловила незгоду з рішеннями уряду та відмовилась виконувати частину карантинних обмежень. Зокрема, це стосувалось закриття садочків, шкіл, обмеження в роботі транспорту та ринків [5]. Варто звернути увагу, що спочатку частина рішень приймалась на рівні Уряду України, потім, як було вище зазначено, такі рішення отримали критику від місцевих керівників, і в результаті державні органи вирішили передати частину повноважень на рівень місцевого самоврядування. Однак у такій ситуації завжди залишається спір про залученість і достатність ресурсів, що в результаті демонструє багаторівневі виклики, пов'язані з недосконалістю систем управління.

Ми вже згадували питання залучення фінансових ресурсів під час коронакризи і хотіли б зупинитись на можливостях швидкого використання деяких фінансових інструментів. Згадаємо рішення Верховної Ради України щодо створення спеціального фонду для фінансування заходів з подолання наслідків поширення коронавірусної хвороби [6]. Не зважаючи про дискусію про його ефективність, цю ініціативу можна розглядати як спробу швидко врегулювати процеси, які б дозволили оперативну та ефективно фінансувати важливі для населення заходи. В цьому контексті також важливим і взаємопов'язаним є питання регуляторного управління.

Коло питань щодо регуляторного управління можна розбити на 2 групи:

Перша – питання, які пов'язані з функціонуванням бізнесу, роботою на підприємствах, організацією та проведенням розважальних заходів (футбольні матчі, концерти, робота кінотеатрів тощо). Щодо останніх ситуація залишалась довго невизначеною і спричиняла багато проблем щодо того, як їх проводити, яка кількість людей дозволена, які обов'язкові правила мають діяти для організаторів та відвідувачів.

⁵ Конфлікти центральної та місцевої влади: чим це загрожує державі / Центр безпекових досліджень «СЕНСС». 1 червня 2020 року. URL: https://censs.org/conflicts_local_central_authority/ (дата звернення: 05.11.2021)

⁶ Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік. Закон України від 13.04.2020 № 553-IX // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-20#n146> (дата звернення: 05.11.2021)

Друга – нормативне регулювання обігу товарів медичного призначення, тобто які з них відповідають встановленим вимогам, а які – ні, наприклад, маски, кисневі балони, кисневі станції для боротьби з хворобою, захисні костюми, апарати штучної вентиляції легень тощо. Спостерігалась ситуація, коли рішення мало прийматися і виконуватися невідкладно, однак в різних регіонах України, в різних закладах охорони здоров'я та інших, пов'язаних з ними, існували різні правила і процедури. Таким чином, країні не вистачало уніфікованого і виваженого підходу у час боротьби з поширенням коронавірусної інфекції.

В той же час справедливо визнати, що ряд країн світу був успішнішим за Україну у питаннях подолання коронакризи, і органам влади України всіх рівнів варто було б імплементувати в своїх рішеннях кращі закордонні напрацювання, ґрунтуючись на їхньому досвіді та достовірній обробці інформації.

За умов пандемії гостро постало питання про формальне і неформальне лідерство в Україні. І тоді, і зараз дуже багато процесів залежать не лише від формального регулювання тих чи інших норм і взаємовідносин, а й від неформального лідерства, яке фактично мають лідери держави. Для прикладу, у Німеччині, бачимо персональний авторитет і вплив канцлера попри те, що в країні також є проблеми з тим, що влада не завжди встигала з прийняттям змін до діючого законодавства, унормуванням діяльності тих чи інших недержавних суб'єктів. Такий неформальний лідерський вплив має велике значення, особливо в проміжок часу, коли держава не встигає формально, за традиційним підходом, вирішити екстрені питання. Під час антикризового реагування неформальне лідерство заповнює існуючу часову і змістовну прогалину.

Велике значення в період коронакризи відіграли технології. Суспільство стикнулося з тим, що різні суб'єкти (індивідуальні, колективні) користуються різним програмним забезпеченням задля комунікації. Якщо в одній установі або одному органі влади частина працівників використовують одну платформу для зв'язку, а інша – відмінну від неї, це викликає складнощі як всередині організації, так і з зовнішніми стейкхолдерами. Тому комунікація всередині організації потребує уніфікації механізмів та способів, проведення роз'яснень та навчань, зміни культури організації переговорного, дискусійного процесу та й загалом процесу управління. Учасники взаємовідносин, а перш за все – працівники організації, мають зрозуміти, що в умовах дистанційної роботи всі процеси піддалися змінам і відбуваються інакше – навіть всередині організації. Це ж саме стосується і органів влади – в тому числі під час стратегування чи розробки певних рішень, які мають приймати органи державної влади, застосовується

інший механізм, інші способи комунікації. Вказане потребує певних знань працівників і зміни культури роботи організації, де дистанційна (онлайн) комунікація вже фактично стала новою нормою. Актуальним питанням за цих умов залишається питання безпеки, зокрема цифрової, і захисту персональних даних, підходи до яких також потребують перегляду компетентними органами держави.

Вказане обумовлює важливість існування ефективних (реально працюючих) протоколів взаємодії в системі Міністерства охорони здоров'я, а також між різними підприємствами, установами та організаціями, що дотичні до цієї сфери, в тому числі, і у питаннях інформування громадян про нові обставини та дії держави з реагування на кризову ситуацію. На всіх рівнях бачимо необхідність розробки механізмів, які б дозволяли діяти швидко і разом з тим не виключати з процесу прийняття рішень тих учасників, які потім стають їх виконавцями, навіть, коли цей процес істотно відбувається у цифровому середовищі.

Сьогодні в Україні не вистачає фахівців, які в режимі екстреної ситуації можуть накопичувати як негативний, так і позитивний досвід – для його подальшого аналізу та використання в методиках навчання, проведення тренінгів, розробок, які допоможуть державним органам краще реагувати на виклики, пов'язані із пандемією коронавірусної хвороби та інші, що неї спричинені. З метою сприяння стабілізації ситуації і розвитку, з використанням спеціальних сучасних методів соціології необхідно постійно моніторити якість прийняття управлінських рішень, їх вплив на різні категорії та соціальні групи та відповідні наслідки.

СЕКЦІЯ 2. СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТА ІДЕОЛОГІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДОБИ ПАНДЕМІЇ

Fedorchenko-Kutuev Pavlo, Kurovska Hanna
Solem675@gmail.com

HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS DURING THE COVID-19 PANDEMIC

The ongoing COVID-19 pandemic has affected all areas of human life and very likely will have a continuous effect on them even after tackling the novel coronavirus. With the beginning of the pandemic, higher education institutions all around the world have faced with challenges of the global lockdowns, urgent switch to distance learning, and global covid-caused economic decrease. COVID-19 Pandemic challenges have influenced teaching and learning practices, equal access to higher education of different social groups (including vulnerable and disadvantaged ones), and international student mobility [3]. According to key findings of the UNESCO “COVID-19: reopening and reimagining universities” global higher education institutions survey, COVID-19 challenges led to an increase in online and hybrid learning modes, reduce of international and increase in domestic enrollment, the major setback of international mobility programs, disruption of research activities, widening inequality in student funding opportunities, limited campus operation and a significant reduction in job opportunities for graduates [2]. At the same time, UNESCO reported the limited effect on academic staff in most of the surveyed countries, while some countries experienced a reduction in academic/administrative staff and remuneration reductions/salary freezes [2].

Despite the freeze of most research activities, some universities took part in conducting epidemiologic and COVID-19 vaccines research. The most prominent case is probably Oxford-led research and development of ChAdOx1 nCoV-19 Vaccine in cooperation with AstraZeneca inc [6]. However, in comparison to the overall number of higher education institutions and subject areas, the share of departments that were able to boost their activities and attract COVID-related funding to their research is rather limited.

Overall, the impact (and, especially the long-term impact) of COVID-19 pandemic on higher education institutions remains vague and it is complicated to determine precise indicators to track its direction.

World university rankings constitute a popular reputation tool among higher education institutions, their potential students, and potential investors. These rankings are widely criticized across academics mostly because of the adoption of ideological assumptions on what higher education should look like, over quantification of indicators, enhancing elite and well-funded institutions positions, overfocusing on STEM disciplines, and non-critical use of these ratings as policy-informing tools [4; 5]. Nevertheless, agencies, that carry out data collection about higher education institutions on an annual, two-year and five-year basis.

The question is whether in the COVID-19 period indicators, that are used in university rankings have changed significantly? To answer this question, we have chosen Times Higher Education World University Ranking (THE WUR), and tried to look at the indicators, that could reflect changes that might be connected to COVID-19 changes.

THE WUR comprises 5 “Pillars”, namely, Teaching, Research, Citations, International Outlook, and Industry income. The rankings for the academic year are published in the autumn of the previous academic year (e.g. rankings for 2022 are published in autumn 2021). Some of these indicators are measured by a Reputation survey (conducted every 2 years), some indicators include bibliometric information (measured within 5 years range), and the rest of the indicators are received from institutions on the annual basis [8]. Only aggregated indicators (with some additional indicators like the number of students, % of international students, student/staff ratio, gender ratio etc.). Teaching indicators consist of (reputation survey – 15%, Academic staff-to-student ratio 4.5%, Doctorates awarded-to-bachelor’s degrees awarded ratio – 2.25%, Doctorates awarded-to-academic staff ratio – 6%, Institutional income – 2.25%) indicators that measured annually and every 2 years (reputation survey) [8]. Indicators, that were used for exploration are the % of international students (part of the “International outlook”) and the “Teaching” aggregated indicator.

The percent of international students has not decreased from 2020 to 2022, nor in general, neither within ranking groups (the average difference in the percentage of international students between 2022 and 2020 is 0,9%, which is the same % as it was between 2020 and 2018). It reflects rather the slowing of increase than the decrease in international students’ number.

Ranking group (2022)	Average of Diff 2022-2020	Average of Diff_2020-2018	Average of Diff_2018_2016
1-200	1,2%	1,6%	1,6%
201-250	1,3%	1,9%	1,4%
251-300	0,9%	0,9%	1,2%
301-350	0,7%	0,7%	0,9%
351-400	0,1%	-0,3%	1,2%
401-500	1,2%	0,7%	1,3%
501-600	0,6%	0,0%	1,3%
601-800	1,0%	0,8%	1,6%
801-1000	0,2%	0,6%	1,4%
1001-1200	0,9%	1,2%	1,1%
1201+	0,7%	0,7%	0,9%
Grand Total	0,9%	0,9%	1,4%

Table 1. Differences in % of international students

The freeze in an average increase of international students' share in 2022-2020 started from 2018. From 2020 to 2022 the pace of increase in the share of international students has slightly slowed down in Top 1-250 and 800-1200 ranked universities, however in universities holding 251-800 positions in THE WUS ranking, this indicator remained stable or even slightly increased. There might be a part of COVID-19 influence in it.

Has the COVID-19 influenced the “learning environment” or “institutional teaching productivity” which THE measure as a “Teaching” pillar and positions of universities against each other for this indicator? To understand this, the rank correlation (Kendall Tau) coefficient between 2022 and 2020 teaching score was calculated and compared with 2020-2018 and 2018-2016 coefficients. The bigger Tau value is, the more ranking pairs coincide (for instance, a university ranked 10 for this indicator in 2020, keeping this position in 2022).

Ranking group (2022)	tau 2022 to 2020***	tau 2020 to 2018***	tau 2018 to 2016***
1-200	0,89	0,88	0,81
201-250	0,83	0,78	0,76
251-300	0,75	0,77	0,72
301-350	0,73	0,76	0,76
351-400	0,73	0,65	0,57
401-500	0,77	0,66	0,70
501-600	0,84	0,77	0,80
601-800	0,74	0,70	0,69
801-1000	0,72	0,67	0,64
1001-1200	0,68	0,68	0,66
1201+	0,66	0,69	0,75
Total	0,83	0,83	0,82

Table 2. Tau coefficient for ranked teaching scores

Overall, the correlation between the rank in Teaching indicator for the current year vs two years before remains stable in 2020-2022. The most of “position-keepers” universities belong to top 1-200 universities (which was also true for 2020 to 2018 and 2018 to 2016 comparisons). For other groups fluctuations in ranks (for teaching indicator) are more visible. This means that high-rank institutions are more bound to keep their places regarding the “Teaching” indicator, compared to others.

In spite of the stability of relative positions between groups, regarding institutional teaching productivity, scholars and professional academic associations report on worsening conditions for university staff during the pandemic time. For instance, according to the annual Faculty Compensation Survey, conducted by American Association of University Professors (AAUP), in 2020-2021 average salary increase in American academy by 1% was the smallest one since 1972, and after adjusting for inflation, was a 0,4% decrease [1]. Among “temporary COVID-19 response measures”, AAUP reported that nearly 60% of American HE institutions implemented salary freezes, about 30% eliminated or reduced some benefits for staff, 5% of tenure track and 20% of non-tenure track contracts were not renovated or terminated [1].

According to the survey of UK’s academics, Watermeyer et al. (2021) have found out that UK HE institutions tend to behave as “disaster capitalists”, broadening and deepening neoliberal and undemocratic practices [7]. Around 60% of their respondents reported on weakening of the academic autonomy, 64% of surveyed UK universities' employees, noticed the pivotal change from research to teaching in 2020. Apart from that, according to the research, the pandemic and pandemic-response policy in universities have led to additional load and exploitation of academic staff, especially early-career researchers [8].

The effect of COVID-19 on HE institutions and their positions in relative reputational rankings is yet to be explored. As it was seen from THE WUR, the COVID-19 challenges are not reflected enough in rankings which, on the one hand, may indicate that indicators used in the aggregated “teaching” indicators are relatively sustainable to external circumstances, but on the other hand, it shows that there are no significant changes (increments/decrements) across ranking groups. Even though reputational ranks remain stable and “top institutions remain top institutions”, overall, the “learning environment” has worsened due to COVID-19 pandemic and institutional response to it.

References:

1. 2020-21 Faculty Compensation Survey Results. AAUP. Web-site. URL: <https://www.aaup.org/2020-21-faculty-compensation-survey-results> (date accessed: 07.11.2021)
2. COVID-19: reopening and reimagining universities, survey on higher education through the UNESCO National Commissions. UNESCO, 2020
3. Farnell T., Matijević A., Schmidt N. The impact of COVID-19 on higher education: a review of emerging evidence. European Commission, 2021
4. Pusser, B. and Simon M. "University Rankings in Critical Perspective." *The Journal of Higher Education*, vol. 84 no. 4, 2013, p. 544-568. Project MUSE, doi:10.1353/jhe.2013.0022.
5. Rauhvargers A., *Global University Rankings and their Impact*. EUA, 2011
6. The Oxford vaccine. UK Research and Innovation. Web-site. URL: <https://www.ukri.org/our-work/tackling-the-impact-of-covid-19/vaccines-and-treatments/oxford-vaccine-produces-strong-immune-response/> (date accessed 07.11.2021)
7. Watermeyer R., Shankar K., Crick T., Knight C., McGaughey F., Hardman J., Suri V. R, Chung R., Phelan D. 'Pandemia': a reckoning of UK universities' corporate response to COVID-19 and its academic fallout, *British Journal of Sociology of Education*, 2021, 42:5-6, 651-666, DOI: 10.1080/01425692.2021.1937058
8. World University Rankings 2022 methodology. *Times Higher Education (THE)*, 2021

Fedorchenko-Kutuev Pavlo, Kurovska Hanna
p.kutuev@gmail.com

MODERN UNIVERSITY AS AN IDEOLOGICAL BATTLEGROUND: MAJOR CONFLICTS AND THEIR IMPLICATIONS

All the recent decades have been witnessing the rise of populist politics on the one hand and the political polarization on the other. These trends are mutually reinforcing and the other certain points when they intersect. As far as developed

world—the world of consolidated democracy, vibrant market economy and robust rule of law—is concerned, these trends have been epitomized by such events as Brexit and election of Donald Trump as the US President.

How do you spell ethically ones have reinforced-and to set an extent have been an outcome Dash the clashes in intellectual and ideological spheres. In fact, witness and your stage of culture wars taking place not just inside the United States but across the developed world. A case in point, our discussions are taking place in imaginary ivory tower of academia, more realistically speaking, on the university campus.

American university campus often been space for a political action aimed at the word German sociology stance philosophy Axel Honneth defined as a “struggle for recognition”. What are the major points of contention? These ideologically laden debates revolve around such issues as “woke ideology,” cancel culture and social movement Black Lives Matter. Let us discuss every point at length, keeping in mind that they are tensely intertwined. The term “woke” is a shorthand of woken and is rooted in African-American spoken English. It is often demonized by politicians and ideologues of conservative / right-wing bent. In eyes of its supporters the “woke” just means staying alert to the racist practices still interwoven into fabric of the American society⁷.

These debates have had a spill over not just for politics but for policy making as well. The debates themselves intensified under Trump presidency.

Remember Trump’s 1776 commission aimed at countering New York Times 1619 project. The former initiative was bent on promoting the glorious interpretation of the American history. The 1776 commission aimed to take to task those failing to appreciate the uniqueness and inherent goodness of American social and political trajectory. In words of president Trump’s executive order establishing the said commission “The American founding envisioned a political order in harmony with the design of “the Laws of Nature and of Nature’s God,” seeing the rights to life, liberty, and the pursuit of happiness as embodied in and sanctioned by natural law and its traditions.

The formation of a republic around these principles marked a clear departure from previous forms of government, securing rights through a form of government that derives its legitimate power from the consent of the governed. Throughout its national life, our Republic’s exploration of the full meaning of these principles has led it through the ratification of a Constitution, civil war, the abolition of slavery, Reconstruction, and a series of domestic crises and world conflicts. Those events

⁷ see: Wacquant L. From Slavery To Mass Incarceration // New Left Review. 2002. No 13

establish a clear historical record of an exceptional Nation dedicated to the ideas and ideals of its founding.

Against this history, in recent years, a series of polemics grounded in poor scholarship has vilified our Founders and our founding. Despite the virtues and accomplishments of this Nation, many students are now taught in school to hate their own country, and to believe that the men and women who built it were not heroes, but rather villains. This radicalized view of American history lacks perspective, obscures virtues, twists motives, ignores or distorts facts, and magnifies flaws, resulting in the truth being concealed and history disfigured. Failing to identify, challenge, and correct this distorted perspective could fray and ultimately erase the bonds that knit our country and culture together.

The recent attacks on our founding have highlighted America's history related to race. These one-sided and divisive accounts too often ignore or fail to properly honor and recollect the great legacy of the American national experience — our country's valiant and successful effort to shake off the curse of slavery and to use the lessons of that struggle to guide our work toward equal rights for all citizens in the present. Viewing America as an irredeemably and systemically racist country cannot account for the extraordinary role of the great heroes of the American movement against slavery and for civil rights — a great moral endeavor that, from Abraham Lincoln to Martin Luther King, Jr., was marked by religious fellowship, good will, generosity of heart, an emphasis on our shared principles, and an inclusive vision for the future.

As these heroes demonstrated, the path to a renewed and confident national unity is through a rediscovery of a shared identity rooted in our founding principles. A loss of national confidence in these principles would place rising generations in jeopardy of a crippling self-doubt that could cause them to abandon faith in the common story that binds us to one another across our differences. Without our common faith in the equal right of every individual American to life, liberty, and the pursuit of happiness, authoritarian visions of government and society could become increasingly alluring alternatives to self-government based on the consent of the people. Thus, it is necessary to provide America's young people access to what is genuinely inspiring and unifying in our history, as well as to the lessons imparted by the American experience of overcoming great national challenges. This is what makes possible the informed and honest patriotism that is essential for a successful republic.

A restoration of American education grounded in the principles of our founding that is accurate, honest, unifying, inspiring, and ennobling must ultimately succeed at

the local level. Parents and local school boards must be empowered to achieve greater choice and variety in curriculum at the State and local levels”[1].

This Trump’s initiative was condemned by academic community represented by American historical association. Earlier the New York Times launched the 1619 project which “is a long-form journalism endeavor developed by Nikole Hannah-Jones, writers from The New York Times, and The New York Times Magazine which “aims to reframe the country's history by placing the consequences of slavery and the contributions of Black Americans at the very center of the United States' national narrative”⁸. The first publication stemming from the project was in The New York Times Magazine of August 2019 to commemorate the 400th anniversary of the arrival of the first enslaved Africans in the English colony of Virginia⁹. These were also the first Africans in mainland British America, though Africans had been in other parts of North America since the 1500s. The project later included a broadsheet article, live events, and a podcast”¹⁰[3].

Against this backdrop arrived the news on establishing new institution of higher learning— the University of Austin (TX). In words its founding president literary scholar Pano Canelos the proposed university is dedicated to fearless pursuit of the truth. One of the most prominent speakers on behalf of the new university is a prominent Scottish historian Niall Ferguson who has taught at top US universities, including Harvard. Ferguson has observed that one can speak more freely in a local diner than on contemporary western university campus [4]. In his programmatic article for Bloomberg he claims that “Something is rotten in the state of academia and it’s no laughing matter” [2]. Worth noting the article’s ambitious title: “I’m Helping to Start a New College Because Higher Ed Is Broken.” Scottish historian asks his readers rhetorically: “Would the democracies have won the world wars and the Cold War without the contributions of their universities? It seems doubtful. Think only of Bletchley Park and the Manhattan Project. Sure, the Ivy League’s best and brightest also gave us the Vietnam War. But remember, too, that there were more university-based computers on the Arpanet — the original internet — than any other kind. No Stanford, no Silicon Valley”[2]

Ferguson cites surveys of students to buttress his claim about the infringements on academic freedoms and freedom in general on contemporary campus: “In

⁸ "The 1619 Project". The New York Times. Cited in: The 1619 Project. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/The_1619_Project (accessed 01.11.2021)

⁹ Silverstein J. "Why We Published The 1619 Project". The New York Times Cited in: The 1619 Project. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/The_1619_Project (accessed 01.11.2021)

¹⁰ In '1619' Project, the Times Puts Slavery Front and Center of the American Experience. WNYC News. Cited in: The 1619 Project. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/The_1619_Project (accessed 01.11.2021)

Heterodox Academy's 2020 Campus Expression Survey, 62% of sampled college students agreed that the climate on their campus prevented them from saying things they believed, up from 55% in 2019, while 41% were reluctant to discuss politics in a classroom, up from 32% in 2019. Some 60% of students said they were reluctant to speak up in class because they were concerned other students would criticize their views as being offensive"[2]. The only cure would be to restore the tradition of liberal art education which is true to its name is to establish an institutional alternative focusing on promoting unfettered search of truth. And of course the major enemies of the freedom of academic pursuit is political correctness and the attempts at rewriting history from the perspective of oppressed strata. Under current ideological climate social scientists with conservative convictions feel threatened and consider their academic freedoms to be curtailed. Conservative views are a serious handicap on one's career and that's the reason why the number of left-learning academics had increased twofold from 1960s to late 1990s.

Critics of this initiative interpret it as an attempt at solidifying exciting inequalities and elitists nature of modern (American) university. They claim that universities exposing libertarian values practice censorship on their own.

Thus, we witness the conflict between two major communities of discourse / ideology. This is the conflict since these communities tend to live in their own information bubbles, rarely engaging in independent minded trespassing. On the top of that the conflict and general sense I'd crisis is exacerbated by the death of traditional university under the blows of economic forces unleashed by neo-liberal commercialization of higher education as acculturation observed by Terry Eagleton.

For Ukraine these debates and initiatives are a lesson at the importance of education and ability of civil society / academic community to come up with big ideas — however controversial— and act upon them.

References:

1. Executive Order on Establishing the President's Advisory 1776 Commission, Issued on: November 2, 2020 URL: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/presidential-actions/executive-order-establishing-presidents-advisory-1776-commission/> (accessed 01.11.2021).

2. Ferguson N. I'm Helping to Start a New College Because Higher Ed Is Broken. Bloomberg Opinion. URL: <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2021-11-08/niall-ferguson-america-s-woke-universities-need-to-be-replaced> (accessed 01.11.2021).

3. The 1619 Project. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/The_1619_Project (accessed 01.11.2021).

4. The American College Crack-Up – with Niall Ferguson [Audio]. Call Me Back #41. Ricochet. URL: <https://ricochet.com/podcast/call-me-back/the-american-college-crack-up-with-niall-ferguson/> (accessed 01.11.2021).

Василець Ольга
Ісоян Артьом
ovasilec@gmail.com
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ПРАКТИЧНА МУДРІСТЬ ДЛЯ СИСТЕМНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У СОЦІАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ ДОБИ КОВІДУ-19

Ефективність політичних впроваджень визначається, перш за все, відповідністю дій з боку найбільш активних та залучених до управління соціальних акторів до потреб (запитів) суспільства, релевантністю ідеологічного підґрунтя як чиннику забезпечення реалізації цих політичних впроваджень. До сучасних ідеологічних течій необхідно залучити концепцію фронеzisа, як практичної мудрості, що допомагає ефективно діяти у різних умовах, враховуючи різноманітні чинники у динаміці повсякденних проблем.

Поняття, що було введено Арістотелем у «Нікомаховій етиці»[1] актуалізовано багатомірністю сьогоденної конфліктності у просторі глобалізованого людства. Це знайшло своє відображення у працях сучасників Б.Флівберга [7] , М.Буравого [2] та інших відомих учених, дослідження яких суголосні ідеям П.Бурдьє про прикладну значущість соціологічного знання, для управлінських практик, зокрема, адже саме соціологам варто бути «віртуозами соціальної дії» (П.Бурдьє).

Одним із важливих завдань для соціальної політики завжди було питання формування та утримання соціальної солідарності у суспільстві. Тільки при її наявності можливим стає стабільний розвиток соціуму. Але саме її підважують зовнішні впливи, одним із яких стали виклики, асоційовані із Ковідом, причому, як явищем біологічної, так і економічної та соціальної загрози. Практична робота

із останніми чинниками – загрозами, суттєвим чином залежать від рівня розвитку емоційного інтелекту конкретних особистостей, прошарків суспільства, людини на загал, прийнятої у культурі суспільства спроможності раціоналізувати власні психоемоційні стани.

Генеральний секретар ООН Антоніо Ґутерріш наголосив, що «пандемія COVID-19 заражає сім'ї і громади і є додатковим психічним стресом» [4]. Причому, у наших обставинах необхідно підкреслити, що діяльність ЗМІ не завжди є виваженою та такою, що б допомагала об'єднанню людей у боротьбі із хворобою та її наслідками. Замість протиставлення вакцинованих та невакцинованих, ковідобоягузів та ковідоскептиків, необхідним є налагодження медіації між ними на основі грамотної комунікації уряду із населенням. Небажання прищеплюватися у багатьох громадян викликано браком довіри до влади в принципі – а це вже питання оптимальної як щодо поточних умов, так і щодо довгострокових наслідків соціальної політики у суспільстві. Необхідно не просто надавати слово експертам, але і показувати, що саме на їх інформацію спираються практичні дії можновладців, як і на налаштованість останніх бути разом із своїм народом. Комунікація не обмежується інформуванням, вона передбачає якісний діалог, системність зворотних зв'язків, переконливу аргументацію по подоланню страхів та тривоги.

Як зазначив у інтерв'ю Радіо Свобода завідувач кафедри медичної психології, психосоматичної медицини та психотерапії Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця, доктор медичних наук Олег Чабан, окрім об'єктивної шкоди від дії вірусу (що має системний характер, руйнуючи організм на різних рівнях, ЦНС включно), має місце ще й «інфодемія» [4]. Цю думку поділяють і управлінці, очільники глобальних структур, так, Голова Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) Тедрос Гебреєсус, підкреслює, що пандемія коронавірусу вплинула на психічне здоров'я мільйонів людей у світі, адже «спричинила страх і тривожність» [4].

Нові уявлення про соціальну дистанцію, при раціональному підході до короно вірусної хвороби, не стають підставою для ворожнечі за умови правильної корекції роботи транспорту, закладів харчування, магазинів, тощо. В умовах епідемії, ми, як ніколи, звертаємо увагу на соціальну та економічну справедливість у дотриманні карантинних обмежень. І порушення цієї справедливості стає додатковим джерелом стресу.

Практична мудрість управлінця, керівних установ передбачає той важливий факт, що психологічна тривожність і людини, і спільноти, мають не

тільки фізіологічне, але і соціальне підґрунтя. Так, від психоемоційного стану особистостей залежить перебіг хвороби і успішність лікування. Але сам цей стан визначається тим, якими фінансами та іншими ресурсами здатна розпоряджатися людина, як вона сама оцінює своє місце і перспективи у суспільстві.

Країни, як і люди, показали і приклади співпраці, солідаризуючись для боротьби із хворобою. Але з іншого боку, ми стали свідками розгортання конфліктних ситуацій – національного егоїзму, конфронтації та конкурентної боротьби за ресурси. Пошуки вакцини, її розробка та застосування також показали наявність різних рівнів політичного та соціального протистояння: від суперництва держав і фармацевтичних компаній до відсутності внутрішньогромадянської згоди у більшості країн. Причому це стосується як усталених, так і молодих демократій. Одним із наслідків пандемії стало зниження привабливості ліберальних цінностей свободи. Люди прагнуть безпечного існування. Практично всередині кожного суспільства відбувся поділ на антиваксерів, які вбачають у вакцинації замах на індивідуальні права особистості та тих, хто готовий підкоритися авторитарним методам управління з боку держави.

Ми пристосовуємося до нових реалій, але світ уже ніколи не буде таким, як раніше. Наш приватний простір став для нас ближчим у всіх (і буквальному, у тому числі) смислах цього слова. Водночас його психоемоційні характеристики та економічні показники залежать від подій, перебіг яких визначається глобальними процесами. У багатьох виникає почуття безпорадності. Ми чекаємо на вказівки уряду, думку експертів, водночас мало довіряючи і тим, і іншим. Загальна недовіра до дій уряду має і історичні корені, як завважив П.В. Федорченко-Кутуєв, але і те, як сучасні політики намагаються використати ситуацію із пандемією для досягнення власних цілей [6] є також додатковою суттєвою причиною недовіри до дій керуючих об'єднань. Люди, яких об'єднує небажання робити щеплення різні, але усі вони вимагають поваги до своєї позиції, більшої інформації, прийнятної для їх формату сприйняття та вірогідної водночас, а не простих декларацій щодо того, що «в часи загальносвітових викликів, яким став два роки тому для людей коронавірус, поняття загальносоціальної безпеки вийшло на перший план. Вона стала вищою за індивідуальну безпеку і захист прав кожного громадянина» [5].

Для того, аби у конкретиці поведінкових опцій людина керувалася саме такими настановами, її почуття соціальної приналежності повинно ґрунтуватися на переконаннях про важливість її особистості для спільноти, про реальну

необхідність протистояти хворобі та її наслідкам, що є спільною справою для усіх громадян країни. Формування і дієвість таких переконань потребує не тільки узгодженої взаємодії у емоційному та раціональному осягненні ситуації особою чи групою, але і системності політичних дій у соціумі, що повинні враховувати та спиратися на таку єдність. Відтак, трансформована соціальна політика буде сприяти, допомагати людям у виборі пріоритетів, показуючи вигоди застосування практичної мудрості на майбутнє та сьогодення як його окремішній прояв. Адже «будь-яке велике потрясіння може мати різноманітні наслідки, які залежать від ситуації у світі на той момент і від реакції людей — страху, заперечення чи пристосування. На наслідки нового коронавірусу впливає той факт, що світ глибоко взаємопов'язаний, що країни здебільшого не були готові до пандемії, а на її початку багато з них — зокрема й найбагатші держави світу — майже зупинили соціальне та економічне життя, чого ще ніколи не траплялося в історії людства» [3].

Список використаних джерел:

1. Aristotle. The Nicomachean Ethics, translated by J.A.K. Thomson, revised with notes and appendices by Hugh Tredennick, introduction and bibliography by Jonathan Barnes. Harmondsworth: Penguin. 2007.
2. Burawoy M. For public sociology! // American Sociological Review. 2005. V. 70. No. 1. P. 4 - 28.
3. Закарія Фарід 10 уроків для світу після пандемії / пер. з англ. Анна Марховська та Орина Ємельянова. — К. : Наш Формат, 2021. — 264 с., С.10.
4. Константінова Н. 08 грудня 2020. На 50% зросла кількість людей, які перебувають у депресії чи мають тривожні стани. Електронний ресурс. Взято з <https://www.radiosvoboda.org/a/depresiya-pandemiya-koronavirus/30990271.html>
5. Константінова Н. 03 листопада 2021. Антивакцинація по-українськи: міфи, мотивація, джерела/ Електронний ресурс. Взято з: <https://www.radiosvoboda.org/a/antyvaktsynatsiya-mify-motyvatsiya-dzherela/31544592.html>
6. Fedorchenko-Kutuev P. 25 October 2021. Comments to Euronews on COVID vaccine rollout in Ukraine. Vaccine scepticism and mistrust in government are combining to deadly effect in Ukraine. / Електронний ресурс. Взято з: <https://www.euronews.com/2021/10/25/how-ukraine-s-soviet-legacy-is-helping-derail-its-covid-fightback>
7. Flyvbjerg B. 2008. Making sociology matter: Phronetic sociology as public sociology / M.H. Jacobsen (ed). Public Sociology. 2008: 1 - 20.

Валеєва М. С.

студентка факультету соціології і права,
КПІ ім. Ігоря Сікорського

Грачова О. Ю.

студентка факультету соціології і права
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ЗАХОДИ УРЯДІВ ДЛЯ БОРОТЬБИ З COVID-19

Останні півтора роки стали безпрецедентними в історії людства XXI століття. Це неймовірно, проте ще на початку 2020 року ніхто навіть уявити собі не міг з яким викликом зустрінеться кожен, незважаючи на місце, де він перебуває або проживає. Вірус COVID-19 поширився на всі континенти світу, окрім Антарктиди, вразивши 3,5 млн людей. Уряд кожної країни світу приймав політичне рішення, які приймати міри для захисту від пандемії COVID-19, орієнтуючись на рекомендації Всесвітньої організації охорони здоров'я, які стосуються попередженню по запобіганню розповсюдження даного вірусу. І, як не парадоксально, але з'ясувалось, що для цього найкраще, що ми можемо зробити – це триматись подалі один від одного (мінімум 1-2 метра). Що і було впроваджено урядами багатьох країн у вигляді запровадження режиму «самоізоляції», карантину, в деяких країнах дуже суворого (Італія, Іспанія), подекуди добровільного, самовідповідального, а подекуди – з введенням загальнонаціональної комендантської години (Шрі-Ланка, Турецька Республіка), надзвичайної ситуації (деякі області України, Австралія), надзвичайного стану (Чехія, деякі штати США, Естонія).

Восени 2021 р. Кабінет Міністрів посилив норми локдауну в умовах збільшення зростання захворювань та госпіталізацій. З 21 жовтня здійснення міжрегіональних перевезень пасажирів у регіонах із «жовтим», «помаранчевим» чи «червоним» рівнем епіднебезпеки буде дозволено за умови наявності у всіх водіїв, екіпажу авіатранспорту та пасажирів одного із зазначених документів, а саме : документа про отримання повного курсу вакцинації або документа про отримання однієї дози дводозної вакцинації; міжнародного, внутрішнього сертифіката або іноземного сертифіката, що підтверджує вакцинацію від пандемії COVID-19 однією чи двома дозами вакцини; негативного результату тестування на COVID-19 методом ПЛР або експерт-тесту на визначення антигену коронавірусу SARS-CoV-2, який чинний 72 години. Такі нововведення будуть застосовуватися при використанні всіх видів

громадського транспорту: міжміських автобусів, поїздів, поромів і авіалайнерів. Український уряд сподівається в такий спосіб знизити темпи поширення пандемії по країні, а також мотивувати українців до отримання щеплення [1]. Проте громадяни України поділилися на дві групи : “за” та “проти”. На думку деяких людей, такі вакцини не до кінця досліджені , щоб використовувати її як «універсальний засіб для рятування». Інші ж навпаки, гадають, що без щеплення ми ніколи не зможемо подолати коронавірус .

Одним із вагомих прикладів боротьби з епідемією відбуваються в Ізраїлі. Як повідомляється урядом Ізраїля, обов’язковою та безпечною формою вакцинації є вакцина трьох доз «Comirnaty»(Pfizer), або Moderna. Уряд зазначає, що саме така форма дозволяє безпосередньо вільно пересуватися, відвідувати заклади громадського харчування, школи та університети [2] . Проте, як повідомляє ВОЗ така особливість у країні може містити і негативні наслідки, котрі пов’язані з побічними ефектами: високою температурою протягом довгого часу, слабкість, а навіть інколи тахікардію у формі серцебиття [2]. Проте, як зазначає статистика уряду Ізраїлю , кількість випадків пандемії Sars-CoV-2 зменшена на 45% на відміну від 2020 рок [2]. Проте, для достатньої захищеності ВОЗ рекомендує вакцинуватися 2 рази: перший раз у будь-який термін лише аби особа була здоровою, не мала підвищеною температури тіла та хронічними хворобами. Друга доза здійснюється через 21-28 днів після першої , коли особа перебуває у стабільному стані та не відчуває недуги. Проте, така практика є важкою для розуміння людей, котрі після першої та другої дози вакцинації мали проблеми зі здоров'я ми: підвищену температуру, нудоту та слабкість. Хоч ці симптоми тривають одну та дві доби, але вони знижують працездатність , та завдають дискомфорту особі. Як показує практика, за останні місяці усе швидко може змінитися і можливо вже надалі вакцинація і справді буде з трьома дозами.

До прикладів боротьби з епідемією вдається також політичне керівництво Італії. Хоча ця країна стала однією з перших, яка почала потерпати від коронавірусу, але думки всередині італійського суспільства і далі продовжують розходитися. Адже в країні вагомою є позиція антивакцинаторів, осіб, які вважають, що вакцинація негативно впливає на здоров'я людей, репродуктивність і містить , недостатньо вивчені якості. З 15 жовтня 2021 р. в Італії також було запроваджено додаткові карантинні обмеження. Саме таке рішення уряду запровадило численні протести на території Італії , починаючи від столиці Риму до півночі та півдня і маленьких провінцій. Тисячі противників

«зелених паспортів» зібралися в Мілані проти зобов'язання, що діє з 6 серпня, демонструвати свідоцтво про вакцинацію, щоб сидіти в барах та ресторанах, відвідувати спортзал чи музеї. Демонстранти зібралися на площі Скала, де знаходиться штаб-квартира муніципалітету Мілана. Багато протестувальників носили зірку Давида з написом «не щеплені», згадуючи події Голокосту, який порушив права і свободи людей на свободу, гідність та життя. Під час маршу вулицями міста демонстранти склали гасла проти журналістів, вірусологів, уряду. Нова демонстрація проти «зелених паспортів» відбулася в центрі Риму. Близько 1500 осіб на П'яцца-дель-Пополо у другій половині взяли участь у сидячому протесті. Близько ста учасників рухів "No Vax" та противників «зеленого паспорта» зібралися в Неаполі на площі Данте, звідки – в гармонії з іншими італійськими містами – подібні демонстрації також почалися останніми тижнями, знову ж таки в суботу. Протестувальники скандували такі гасла, як «Руки від дітей» та «Сором, ганьба». Вони також просять, щоб їх ухвалив губернатор Кампанії Вінченцо Де Лука. Декілька десятків людей зібралися на площі Сан-Фіренце в столиці Тоскани, щоб протестувати проти зобов'язання мати зелений паспорт. Учасники ініціативи, про яку повідомили поліцію та отримали відповідний дозвіл, демонстрували численні плакати з написами, які стверджували про свободу вибору вакцин та заперечення щодо використання «зеленого паспорта». Проте лікарі зазначають, що дана позиція продовжує підтримувати хворобу в Італії.

Перерахувавши вищесказане, хотілось би зазначити, що у наш час пандемія впливає на всі аспекти людського життя, що буде відбуватиметься і надалі. Найчастіше, політична боротьба точиться щодо темпів вакцинації, карантинних обмежень, бо кожна сторона намагається встановити те, що є вигідним та важливим для неї. Проте така складова має піддаватися істотній критиці, без вигаданих історій та пропаганди, що є допустимими з міркувань антивакцинаторів. Лише так можна досягти консенсусу, злагоди та миру, дійсно зупинивши хворобу та не знищувати людські стосунки.

Список використаних джерел

1. Кабмін затвердив нові правила пасажирських перевезень на час карантину: веб- сайт URL: <https://moz.gov.ua/article/news/kabmin-zatverdiv-novi-pravila-pasazhirskih-perevezen-na-chas-karantinu>

2. В Ізраїлі третю дозу COVID-вакцини пропонують усім людям від 12 років.
DW: веб- сайт URL:<https://www.dw.com/uk/v-izraili-tretiu-dozu-covid-vaktsyny-proponuiut-usim-liudiam-vid-12-rokiv/a-59021166>

3. В Італії – масові протести після введення обов'язкового «паспорта здоров'я». Укрінформ: веб- сайт URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3333322-v-italii-masovi-protesti-pisla-vvedenna-obovazkovogo-pasporta-zdorova.html>

4. Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права». Національна академія наук України: веб- сайт URL: http://ippi.org.ua/sites/default/files/zbirnik18.11.2020_red._2.pdf

Данилова Віта Іванівна
vitadanylova9@gmail.com

Костюк Дар'я Павлівна
dasakosnuk768@gmail.com

Науковий керівник:
Коломієць Т. В., к.ф.н., доц.,
ФСП КПІ ім.Ігоря Сікорського

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОВЕДІНКИ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ВНАСЛІДОК ПАНДЕМІЇ

Наші уявлення про світ наразі неможливі без Інтернет-всесвіту. Визначальною рисою XXI століття є інформаційно-комунікативні технології, що включають в себе вільний доступ до інформації та обміну нею, відсутність будь-яких рамок. Наша комунікація повністю залежить від соціальних мереж, в яких зараз проживаємо наше життя. Будь-то Instagram, Tik-tok, Facebook – всі соціальні зв'язки пов'язані насамперед з ними. У них будуємо власне життя, кар'єру, вони допомагають нам спілкуватись, навчатись.

За часи пандемії кількість користувачів соцмереж невпинно зростала. «На початку 2020 року в Україні було 19 мільйонів користувачів, у 2021 році цифра досягла 26 мільйонів. Водночас проникнення соцмереж зросло наполовину:

наразі у них зареєстровані 60 відсотків населення країни, тоді як у січні 2020 року було трохи більше ніж 40 відсотків», – за даними «Інтерфакс-Україна». [1]

За даними ІТ компанії GlobalLogic кількість користувачів з України в Instagram збільшилась на 22%, в Facebook на 7%. [1] Таку тенденцію можна пояснити браком живого спілкування, появою вільного часу та бажанням бути в тренді. За даними GlobalWebIndex, 42% інтернет-користувачів витрачають більше часу на соцмережі, ніж до пандемії. За даними спільного звіту креативного агентства We Are Social та платформи Hootsuite в середньому типовий користувач соціальних мереж витрачає на них 2,5 години в день. [2] Оскільки за пандемії значна частина людей була вимушена перейти на дистанційний формат роботи, то спілкування в соціальних мережах перейшла на новий рівень. Часи коронавірусу лише підкреслили різноманітність соціальних мереж та їх важливість. Від початку пандемії і до нині соціальні медіа були одними з провідних джерел достовірної інформації щодо оновлень про коронавірус. Хоча на початку 2020 року оновлення щодо самого вірусу користувалися великим попитом, то станом на січень 2021 року інформація про вакцини стала більш затребуваною. Ще однією важливою метою використання соціальних платформ була потреба у соціальній взаємодії, адже спілкування face-to-face стало небезпечним для здоров'я. Саме з метою вберегти своїх співробітників значна частина компаній переходила на дистанційну роботу, студентів та школярів переводили на дистанційне навчання, а тому соціальні мережі стали незамінними помічниками.

Не менш важливим фактом є підняття суспільно важливих тем, що зараз масово розповсюджується соціальними мережами. Все більше в соціальних мережах приділяється увага таким проблемам: забруднення навколишнього середовища, гендерна нерівність (насильство проти жінок), сексизм, расизм, бідність, негуманне ставлення до тварин.

Таким чином, в соціальних мережах люди можуть легко знайти свою групу однодумців, об'єднатись, обмінюватись важливою інформацією, доносити ці проблеми до суспільства, створювати онлайн акції та протести.

Незважаючи на таку кількість позитивних сторін соціальних мереж, вони містять також і низку загроз та недоліків, які залишаються актуальними і в часи пандемії. Одними з найбільш розповсюджених проблем є дезінформація, порушення приватного життя та політична пропаганда, кіберзалякування та переслідування. Ці проблеми різним ступенем виявлялися у користувачів різних соціальних мереж, таких як Facebook, Instagram, Twitter, Youtube і Snapchat.

Все складніше стає запатентувати або хоча б захистити авторські права в соціальних мережах, адже інформаційний потік став настільки великим, що відслідкувати хто був першопочатківцем того чи іншого тренду стає вже не можливим. Наприклад, беремо танці або музику в Tik-tok, бачимо як безліч людей просто копіюють рухи чи слова, тим самим просто привласнюють собі чиюсь творчість. Після того, як інформація опублікована на сайті соціальної мережі, вона більше не є приватною і може бути вільно відкритою для інших, незалежно від того, наскільки надійними є налаштування конфіденційності.

Ще один недолік соціальних мереж – це те, що інформація про людей не завжди є достовірною. Кожен вибудовує себе таким чином, щоб його визнали інші, створює образ, якого прагне дотримуватись. І. Гофман писав: «Індивід може виражати себе таким чином, щоб створити у інших враження, яке спонукає їх діяти добровільно, але згідно з його власним планом». [3, с.32] Згідно з його драматургійним підходом кожна людина насить маски, змінює їх відповідно до ситуацій. Спосіб, яким Гофман пояснює, як люди представляють себе в суспільстві, полягає в метафорі театральної вистави. Світ перетворюється на живу сцену, де кожен є актором, налаштовуючи свої вистави відповідно до соціальних очікувань. Ми використовуємо ці вистави, щоб створювати певне враження про себе. Застосувавши цю теорію для аналізу поведінки людей в соціальних мережах, ми виявили, що соціальні актори таких мереж часто створюють певний образ (одягають маску) і грають перед аудиторією певну роль (виставу), мають очікування щодо реакції глядачів. Створюючи акаунти в Instagram чи Tik-tok, індивіди все більше очікують від інших людей їхнього схвалення, в результаті бачимо ситуацію, коли після певної ізоляції від них, людина часто не розуміє хто вона, бо часто очікувала від інших того, що повинна вирішувати сама для себе. Таким чином, бачимо, що вияв індивідуальності виступає для нас як спосіб популяризації власної марки. Коли індивід виконує якусь життєву партію під час взаємодії з іншими, він неявно просить своїх спостерігачів всерйоз сприймати створений перед ними образ. Здатність індивіда до «самовираження» (і тим самим його здатність справляти враження на інших) містить, мабуть, два абсолютно різних види знакової активності: довільне самовираження, яким він дає інформацію про себе, і мимовільне самовираження, яким він видає себе. [3, с.33] Саме тому іноді образи людей виявляються неправдивими. Наприклад, коли ми стаємо свідком як людина, яку ми знаємо зі соціальних мереж як порядного сім'янина, насправді зраджує дружині. У соціальних мережах часто

люди намагаються здаватись кращими версіями себе та прирівнювати себе до інших.

Ще одним негативним впливом соціальних мереж є булінг. Особливо гостро він виражається саме в Інтернет-просторі через незахищеність та анонімність джерела булінгу, від нього важко позбутись, адже від може досягти людей, незалежно від того, де вони перебувають і що вони роблять. Іншим недоліком є те, що через вплив соціальних мереж девіантна поведінка стає чимось нормальним. Яскравим прикладом є тренд в Тік Тоці викручувати колпачки з колес машин та знімати це на відео. [4] Більше того, соціальними мережами шириться контент, який може бути навіть загрозою для здоров'я та життя. Активізація груп смерті та інших «челенджів», які підштовхують дітей до самогубства. 16 лютого внаслідок тренду у Тік Тоці «випий 40 таблеток та...» загинула 13 річна дівчина, відомо про госпіталізацію ще трьох дітей. За даними Укрінформ: «популярні серед підлітків та дітей виклики, такі як «падіння в стрибку» (tripping jump challenge) або «проломити-череп-челендж» (skull-breaker challenge), масове отруєння капсулами для прання (tide pods challenge), «суїцидальний челендж Момо», «удушення\непритомність\втрата свідомості» (choking / fainting / pass-out challenge) й найостанніший – «випий 40 таблеток та...», вже призвели до багатьох травмувань і смертей». [5]

Бувають випадки, коли соціальні мережі стають приводом «романтизації» вбивці. Цього року у Казані відбулась стрільба у школі, де загинуло 9 людей.[6] Зробив це Ільназ Галявієв, колишній учень цієї ж школи. З часом почали з'являтися все нові й нові акаунти, що були посвячені йому. Все більше дівчат 12-13 років, почали говорити про його красу та намагались виправдати його, акцентуючи увагу на його зовнішності та молодому віці. Соціальні мережі все більше змушують забувати людей про здоровий глузд та формувати викривлене уявлення про навколишній світ.

Іншою проблемою є «кліпове мислення», яке проникло в наше суспільство дуже глибоко, та вкорінилось в нього. Адже зараз більшість людей сприймає інформацію дуже короткими шматочками, які повинні вкластися в 15 секунд, а то й менше.

Отже, точно визначити, чи мають соціальні мережі позитивний чи негативний вплив на людину не можна. Бачимо, що з їх допомогою у нас формується абсолютно новий вид соціалізації, де немає перешкод як часових, так і просторових рамок. Наразі не важливо в якому місті чи часовому поясі

проживає індивід, можна просто відправити смс-повідомлення, чи зв'язатися через соціальні мережі.. Проте, є ряд недоліків, що значно підриває самотність та унікальність кожної особистості. Таким чином, бачимо, що пандемія збільшила рівень користувачів та час проведення в Інтернеті. Відбулись зміни, які перебудувались різко та безповоротно, для деяких пандемія запустила механізм змін, що мають більш глибокий характер для всього суспільства. Такі ж зміни спостерігаємо в поведінці людей та їх базових потребах.

Список використаних джерел:

1. Кондратенко М. За рік карантину кількість українців у соцмережах зростає на сім мільйонів [Електронний ресурс] / Микола Кондратенко // Інтерфакс-Україна. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.dw.com/uk/za-rik-karantynu-kilkist-ukraintsiv-u-sotsmerezkhakh-zrosla-na-sim-milioniv/a-56899697>.

2. Пристай Д. Онлайн 2020. Як пандемія вплинула на онлайн-користування [Електронний ресурс] / Денис Пристай // Суспільне. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://suspilne.media/74631-onlajn-2020-ak-pandemia-vplinula-na-onlajn-koristuvanna/>.

3. Гофман І. Представлення себе іншим у повсякденному житті. М.: Канон-Пресс, 2000.

4. Новий TikTok-челендж: у Луцьку підлітки крадуть автомобільні ковпачки [Електронний ресурс] // Конкурент. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://konkurent.ua/publication/76897/noviy-tiktok-chelendzh-u-lutsku-pidlitki-kradut-avtomobilni-kovpachki-video/>

5. Небезпечні челенджі: психологи радять батькам та педагогам «зануритися» у кіберпростір [Електронний ресурс] // Укрінформ. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3193868-nebezpecni-celendzi-psiologi-radat-batkam-ta-pedagogam-zanuritisa-u-kiberprostir.html>.

6. Стрілянина у школі в Казані у Росії: загинули мінімум 9 людей [Електронний ресурс] // BBC. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-57068208>.

Єнін М.Н.
yeninmaksym@gmail.com
к. соц. н., доц.

Борисенко Вікторія Олександрівна
viktoriiaaborysenko@gmail.com
студентка ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА В КОНТЕКСТІ РИЗИКОЛОГІЧНОЇ ТЕОРІЇ (НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ СЮЖЕТУ КІНОКАРТИНИ «МРІЙНИКИ»)

Ризикологічна теорія сформувалась в роботах У. Бека, Е. Гідденса, Н. Лумана та інших сучасних соціальних мислителів і являє собою опис якісних змін сучасних суспільств, буття та свідомості на етапі пізнього модерну, в якому процес виробництва матеріальних та соціальних благ супроводжується систематичним відтворенням загроз, небезпек та ризиків: екологічних проблем, безробіття, розпаду сімейних структур, групових відносин тощо.

Відповідно до більшості теорій суспільство ризику виникає на основі руйнування традиційних форм соціального порядку, трансформації соціальної структури, ролі та значення соціально-класової, ціннісно-нормативної системи та системи соціального захисту. Життя індивідів та соціальних груп супроводжуються невизначеністю та непередбачуваністю. Невизначеність виявляється у неможливості задовільного пізнання динамічної соціальної реальності, зниженні можливості прогнозування її майбутнього. На особистісному рівні виникає відчуття невпевненості, індивіди вимушено несуть тягар відповідальності за подолання ризику. Формується особливий спосіб організації життєдіяльності – культура ризику, що передбачає відкритість змінам, постійну готовність до активних дій у ситуації вибору. Вживання в умовах ризику та відповідальність за наслідки своїх дій набувають яскраво вираженого індивідуально-особистісного характеру, що виявляється у самотійному конструюванні сценаріїв свого життя у різних сферах суспільства без реальної опори на колективні форми захисту (ринку праці, освіти, дозвіллі, шлюбних відносинах тощо).

Попередні форми організації суспільства пропонували відносно стабільні соціальні сценарії. Очікувалось, що більшість індивідів буде слідувати їм. У сучасному суспільстві відповідальність у виборі ідентичності та конструюванні проекту свого життя покладаються на самих індивідів. Значення таких соціальних

структур як класи, розширена сім'я, професійні спільноти, довготривала зайнятість в компанії, які раніше забезпечували сталі та цілісні ідентичності, послаблюється. В умовах жорсткої конкуренції колективні ідентичності руйнуються, зростає недовіра до суспільства, держави, інших індивідів. Тому культура ризику часто асоціюється із крайніми формами індивідуалізму. Непередбачуваність людського буття та незахищеність перед неконтрольованими соціальними змінами стимулює прагнення індивідів відмовитись від досягнення далекосяжних завдань, дезінтегрує соціальне та індивідуальне життя, порушуючи моральні та патерналістські цінності [1]. Суспільні кризи сприймаються в індивідуальному, а не в соціальному вимірі (по Беку – явище «колективної індивідуалізації») [2], тому вирішення власних проблем здійснюється за допомогою індивідуальних, а не колективних стратегій.

Теорія ризику є однією з тих в соціології, з огляду на яку розглядається девіантна поведінка молоді, проблеми її психологічного та соціального здоров'я. У соціально-демографічній структурі суспільства молодь є найбільш ризикогенною групою. Перебуваючи на етапі самовизначення, вона особливо гостро може відчувати на собі ризики соціального розвитку. Динамічність, невизначеність та нестабільність соціальних процесів у різних сферах життя зумовлюють ризикогенні сценарії поведінки молоді, впливаючи на зміни її життєвих планів, цінностей, професійну й політичну соціалізацію, формування правової культури, набуття освітніх компетенцій, побудову сім'ї тощо [3, с. 10]. В умовах суспільства ризику проектування молоддю власних життєвих стратегій, з одного боку, підвищує шанси на досягнення життєвого успіху, а з іншого – збільшує імовірність виникнення девіацій та погіршення соціального самопочуття. Зростання депривації – неузгодження життєвих планів з можливостями їх реалізації у сучасному суспільстві («ефект ножиць») є однією з причин зростання девіацій у середовищі молоді [3, с. 11].

У 2003 р. у світовий кінопрокат вийшов фільм «Мрійники» режисера Б. Бертолуччі. Сюжет фільму починається зі скандалу навколо закриття французького кінотеатру, що спровокував перші вуличні зіткнення і став прелюдією протестного руху 1968 р., якому передував сплеск безробіття (в першу чергу, молодіжного), зниження реальної заробітної плати представників найманої праці, політизація антивоєнної риторики, зростання впливу вітчизняних монополій у французькій економіці, негативні соціальні наслідки аграрної реформи, монопольний вплив уряду на медіа, авторитаризм влади де Голля. Світ, зокрема, Франція в той час переживав перехідний період змін і

нестабільності. Своє віддзеркалення у сюжеті знайшла також сексуальна революція 60-70 рр. ХХ ст.

Поведінка головних персонажів відбувається в межах репресивної сексуальної культури, яка спрямована на придушення проявів сексуальності серед молоді. Однак, незважаючи на авторитарність репресивної сексуальної культури, вона породжує нові форми та види проявів сексуальності та еротизму. Найбільш яскравим проявом ризикової поведінки у фільмі, що властива героям кіносюжету, є сексуальна поведінка, яка супроводжується відмовою від контрацепції та інцестом як феномену «забороненого плоду».

В цьому контексті можна виділити декілька факторів, що спричиняють девіантну поведінку з огляду ризикологічної концепції.

По-перше, трансформація традиційних нормативно-рольових структур та інститутів, що характерне для суспільства ризику, призводить до того, що свідомість індивідів виявляється відкритою до будь-яких особливо яскравих патернів поведінки, в тому числі і тих, що несуть потенціал асоціальності. В аналізі динамізму сучасності Е. Гіденс розглядає такий аспект як «розділення простору та часу». Цей процес передбачає існування «порожніх» просторових і часових вимірів, тобто неопосередкованих конкретним місцем здійснення соціальної дії. «Спустошення» простору та часу уможлиблює масштабну координацію соціальної діяльності, суб'єкти якої не вступають один з одним у фізичний контакт. Розділення простору та часу спричинює делокалізацію соціальних процесів, а соціальні інститути «вивільняються» від соціальних обставин, до яких вони прив'язані [4, с. 96-97].

По-друге, як вже згадувалось раніше, такі швидкі темпи розвитку, а разом з цим і невизначеність соціальної реальності також впливають на відчуття людьми невпевненості, загубленості в навколишньому соціальному і матеріальному світі. Суспільство ризику характерне ще й тим, що з одного боку, воно «супроводжується інституалізацією нових зростаючих ризиків (ринки, біржі)» [4, с. 105], а з іншого боку індивідуальне «Я» постійно змушене визначити свій життєвий стиль, або «більш-менш цілісний набір використовуваних практик» [4, с. 103]. Така несумісність зовнішнього світу з внутрішнім може сприйматися як загроза для екзистенційного «Я». Під таку небезпеку в першу чергу потрапляють вразливі соціальні групи, серед яких є молодь.

В українському контексті соціологами було проведено дослідження 15-річної молоді Львівщини [3]. Результати дослідження виявили різний рівень поширеності психологічних проблем молоді відповідно до типу населеного

пункту: опитані респонденти, що проживали у великому місці частіше, ніж ті, хто проживав в маленьких містах або селах, відзначали наявність у себе відчуття стресу, пригнічення, різних емоційних порушень, в тому числі депресії. Такі розлади психологічного здоров'я в тому числі пов'язані з глобалізаційними процесами суспільства ризику, що спричинюють мінімізацію особистісних контактів (в першу чергу, у великих містах). Таким чином, на досвіді емпіричних соціологічних досліджень можна спостерігати, як суспільство ризику позначається на психічному здоров'ї молоді.

Ю. Тарабукін вказує, що девіантна поведінка підлітків (14-17 років) та молоді (18-29 років) має загальні причини. Перш за все це протиріччя між зростаючими потребами та суттєво різними можливостями їх задоволення, чи, за термінологією Р. Мертона, невідповідність між соціальними цінностями, потягами та соціально організованими (інституціолізованими) засобами їх задоволення. В цьому контексті можна говорити про проблему «каналізування» енергії молоді, тобто соціальної активності у схвальних суспільством формах, тому як молодь особливо потребує соціального визнання і самоствердження. Незадоволення даних потреб призводить до спроб реалізувати себе не тільки у творчості, але й асоціальних вчинків, злочинів («комплекс Герострата») або призводить до «усунення» від суспільства (алкоголізації, наркотизації, суїцидальності) – як до форми пасивного протесту [5].

В кінокартині «Мрійники» події відбуваються на тлі революційних подій. Процес зміни традиційної нормативної системи спричинює розгубленість багатьох молодих людей через необхідність віднаходження свого місця та ідентичності в суспільстві, що ускладнюється значною кількістю варіантів вибору соціальних ролей, в тому числі не завжди соціально-прийнятних. Будь-яка революція породжує відчуття невпевненості у майбутньому. Відчужена молодь може втрачати не лише свою ідентифікацію із суспільством, але і власну ідентичність. Щодо проблеми «каналізування» енергії, то тут вона посилюється закриттям будь-яких шляхів її продуктивного спрямування. З іншого боку, революційні дії можуть стати відрядою для тієї частини молоді, хто знайшов своє місце в них.

У кінострічці проводиться паралель, що проводиться між категоричною готовністю суспільства до змін та розкутістю головних персонажів. Квартира, у якій відбуваються події, є притулком та захистом молоді від зовнішнього світу. Пасивна та асоціальна поведінка головних героїв в атмосфері апатичної безпеки

дозволяє персонажам справлятися з тією зовнішньою напругою, яку вони відчують з боку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Єнін М. Еліти і народні маси в суспільстві Другого Модерну // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. 2010. №891. С. 50 – 55.

2. Бек У. Собственная жизнь в развязанном мире: индивидуализация, глобализация и политика. URL: http://www.soc.pu.ru/publications/pts/bek_3.shtml 9.

3. Щудло С. Психічне здоров'я та ризикована поведінка 15-літньої молоді Львівщини // Youth in Central and Eastern Europe. Sociological Studies. 2017. №2. С. 7 – 26.

4. Гидденс Э. Модерн и самоидентичность // Современная теоретическая социология: Энтони Гидденс: реферативный сборник / Под ред. Ю. А. Кимелева. М.: Российская академия наук, Институт научной информации по общественным наукам, 1995. С. 95-113.

5. Тарабукін Ю. О. Соціологія молоді: Курс лекцій. Київ: Фітосоціоцентр, 2001. 230 с.

Есенніков Кирило Вікторович
esennikov.kirilo@gmail.com

ДОВІРА ЯК «БАРОМЕТР» ДІЯЛЬНОСТІ ВЛАДИ

Як елемент політичного життя довіра виступає невід'ємною умовою діяльності політичних інститутів та політичних діячів, сприяє забезпеченню стабільності соціально-політичних зв'язків, що особливо важливо у час наростання суспільної напруги, в умовах політичних криз та соціально-економічних конфліктів. Для сучасного українського суспільства проблема довіри громадян до політичних інститутів є надзвичайно актуальною.

Про це свідчать результати опитувань, проведених Українським центром економічних і політичних досліджень імені О. Разумкова. Так, якщо у липні 2020 р. Верховній раді України довіряли 19% респондентів, то в серпні 2021 р.

показник довіри становить 18% [1, 7]. Рівень довіри до Президента України В. Зеленського станом на серпень 2020 р. був 45%, через рік показник змінився до 37%. При цьому рівень недовіри також змінився (49% станом на липень 2020 р. і 58 % – серпень 2021 р.). Рівень довіри в порівнянні з липнем 2020 р. і з серпнем 2021 р. до уряду України залишився сталим (21%). Поряд з цим рівень недовіри становить 72% (як в 2020 р., так і в 2021 р.).

Найчастіше громадяни України висловлюють довіру Збройним Силам України (їм довіряють 65% опитаних), Державній службі з надзвичайних ситуацій (61%), Державній прикордонній службі (55%), Національній гвардії України (54%) [1]. Усім іншим інститутам недовіра висловлюється частіше, ніж довіра.

Недовіра найчастіше висловлюється державному апарату (чиновникам) (76%), Верховній Раді України (75%), судам (судовій системі загалом) (74%), Уряду України (72%), політичним партіям (72%), Прокуратурі (71%), Національному антикорупційному бюро України (НАБУ) (70%), Національному агентству з питань запобігання корупції (НАЗК) (70%), Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі (69%), Вищому антикорупційному суду (68%), Державній податковій службі України (65%), Державній митній службі України (65%), місцевим судам (65%), Конституційному Суду України (63%), Верховному Суду (63%), Національному банку України (60%), Президенту України (58%), Національній поліції (53%), Раді національної безпеки та оборони України (51%), Службі безпеки України (50%).

Та обставина, що лідером недовіри є державний апарат загалом (йому і чиновникам не довіряють 75% респондентів), свідчить про високий рівень відчуження між структурами державної влади і суспільством, що зумовлює негативну оцінку громадянами діяльності влади, за винятком тих структур, які забезпечують оборону держави та безпеку громадян (Збройні Сили, Державна прикордонна служба, Національна гвардія України, Державна служба з надзвичайних ситуацій).

Варто зауважити, що і довіра, і недовіра є необхідними елементами життя сучасного соціуму, оскільки вони постають не протилежними як позитивна (довіра) та негативна (недовіра) суспільними цінностями, а взаємодоповнювальними (досить часто незалежними одна від одної категоріями, оскільки обидві виконують специфічні, необхідні в сучасному суспільстві функції. С.111)

В сучасній українській науці відомою своїм концептуальним дослідження довіри як соціального явища є Кожем'якіна О.М. В ракурсі наших досліджень є цікавою її концепція ліберальної недовіри, що функціонує як досить ефективний

інституціалізований засіб обмеження і контролю влади, забезпечуючи координацію різних інтересів і стратегій, що спирається на ідею інституціалізації недовіри як необхідної умови оптимізації та гуманізації сучасної демократії Ю. Габермаса, який пропонує теорію політично функціонованої громадськості. Німецький вчений зосереджував увагу на активізацію процесів мобілізації громадян для адекватної оцінки діяльності влади та здійснення контролю над діяльністю політиків і державних службовців.

Ґрунтуючись на положеннях Хардіна К., дослідниця Кожемякіна О.М. переконує, що ліберальна недовіра є досить ефективним інституціалізованим засобом обмеження та контролю [5, С.65]. Інституціалізація недовіри як організований громадський контроль за діяльністю владних інституцій є механізмом їх «виправлення» та спрямування відповідно до потреб суспільства, забезпечуючи інтеграцію колективно виробленої суспільної думки в процес прийняття рішень. Ліберальна недовіра, трактована як здорова міра критичності та дієвого нагляду за функціонуванням владних інституцій, є необхідною соціальною умовою реальної демократії, постаючи неформальною інституцією громадської активності [6, 256].

Варто наголосити, що серед ключових аспектів інституціалізації ліберальної недовіри як форми громадянської активності є наявність розвинутого громадянського суспільства. До того ж, активна публічна громадськість вимагає постійної політичної і загальнокультурної самоосвіти, актуалізуючи також становлення культури довіри в широкому контексті. Політична довіра як складова демократичного суспільства пов'язана з процесами легітимації та спроможна виявити міру та особливості підтримки громадянами владних інституцій. Довіра здатна відображати рівень підтримки і визнання діяльності інститутів влади, демонструючи раціоналізацію діяльності влади щодо її ефективності та значущості, окрім цього вона виявляє себе в мірі, способах та якості участі в політиці, в контролі за діями владних інституцій та корекції її спрямованості.

На противагу цьому, практики ліберальної недовіри є доцільними в комунікаціях, що дезінформують, маніпулюють, зловживають інтересами інших. Тому специфіка очікувань в структурі недовіри має не лише негативний, песимістичний контекст, а й продуктивно-критичний, оскільки недовіра також містить критичну оцінку ситуації. При цьому справедливо зацентувати на тому, що недовіра в структурі функціонування владних інституцій виконує захисну, контролюючу та регулятивну функції.

Список використаних джерел:

1. Довіра до інститутів суспільства та політиків, електоральні орієнтації громадян України (липень-серпень 2021 р.) URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/dovira-do-instytutiv-suspilstva-ta-politykiv-elektoralni-orientatsii-gromadian-ukrainy> (дата звернення: 04.11.2012).
2. Зеленько Г. Довіра до суспільно-політичних інститутів в Україні і наслідки її дефіциту для країни *Studia Politologica Ucraino-Polona*. 2018. Вип. 8. С. 108-118.
3. Карнаух А.А., Зайченко Л.М. Осмислення понять «довіра» та «політична довіра» у політичній науці *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. Випуск 28. 2020. С. 60-66.
4. Кожем'якіна О.М. Феномен інституціональної довіри та генералізованої довіри: спроба категоріального аналізу *Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. Випуск 40-2* URL: <http://ea.donntu.edu.ua/bitstream/123456789/23744/1/114.pdf> (дата звернення: 05.11.2021).
5. Кожем'якіна О.М. Концептуалізація легітимної функції політичної довіри в сучасному гуманітарному дискурсі *Докса*. 2016. Вип. 2(26). С.59-67.
6. Кожем'якіна О.М. Довіра як ціннісна основа соціальної взаємодії : дис. ... д-ра філос. наук: 09.00.03 Київ. 2020. 472 с. URL: http://www.filosof.com.ua/Avtoreferaty/Kozhemiakina_Diss.pdf (дата звернення 04.11.2021).
7. Початок нового політичного року: довіра до соціальних інститутів (липень 2020 р.) URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/pochatok-novogo-politychnogo-roku-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-lypen-2020r> (дата звернення: 05.11.2021).
8. Хабермас Ю. Проблема легітимации позднего капитализма; [пер. с нем. Л.В. Воропай]. М.: Праксис, 2010. 264 с.

Заєць Ольга Юріївна
olha_zayets@ukr.net

Багінський Андрій Владиславович
andrei.baginsky@gmail.com

ТРАНСФОРМАЦІЯ МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ООН ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ

Процес здійснення миротворчої діяльності є складним, тривалим, багатограним та ресурсозатратним. Особливості його проведення потребують розроблення відповідного нормативно-правового механізму застосування, єдності місця та часу, чіткого дотримання поставлених цілей та контролю на всіх етапах їх виконання. Проте часто миротворчі місії зазнають непередбачуваних змін: загострення конфлікту між ворогуючими сторонами у свою чергу посилює рівень небезпеки перебування самих миротворців у зоні конфлікту, низького рівня залученості цивільного компоненту, неузгодженості військового та поліцейського компонентів [1]. Все це стає на заваді успішного виконання миротворчих та гуманітарних завдань. Та з часом з'являються нові траєкторії та нові виклики, формується інша, невідома досі, соціальна реальність, яка змушує трансформувати правила миротворчої взаємодії та модернізувати механізми її реалізації безпосередньо в ході мирних процесів. Таким чином у даному контексті відкритим залишається питання впливу пандемії COVID-19 на функціонування міжнародної миротворчості.

Отже, варто зазначити, що Всесвітня Організація охорони здоров'я (ВООЗ) не надавала офіційних обмежень для співробітників Секретаріату ООН щодо проведення миротворчих експедицій. Проте ВООЗ рекомендувала миротворчому контингенту ООН переглянути проведення усіх поточних та запропонованих миротворчих місій з метою надання характеристики їх важливості. Такі дії являли собою необхідність зваження та подальшого уникнення ризиків під час будь-якого відрядження миротворчих сил у ті райони, в яких відбувалося поширення коронавірусної хвороби (COVID-19). Проблеми організації проведення місій ООН з підтримання миру були пов'язані не лише з труднощами охорони здоров'я їхніх учасників, а й з посиленням прикордонних обмежень, введеними державами-членами. Так, навесні 2020 року, Південний Судан звернувся до ООН із проханням не вводити на територію країни нові війська, особливо з таких країн, як Китай, Південна Корея, Італія та Іспанія [4]. Саме тому перед ООН постала необхідність

відкласти, або ж взагалі скасувати менш значущі поїздки, а також переглянути важливість подальших планових миротворчих місій на предмет критичності їх функціонування.

Ще одна особливість, спричинена впливом пандемії COVID-19, полягає у тому, що місії ООН з підтримання миру, безпосередньо у пунктах призначення миротворчих операцій, певним чином здійснювали переорієнтацію роботи, пов'язаної із допомогою місцевому населенню у подоланні проблем, які виникли внаслідок поширення коронавірусної хвороби [3].

Миротворча діяльність складається з багатовимірних операцій, які характеризуються не лише військовою діяльністю, а й цивільною спроможністю підтримувати законне проведення політичних процесів, заохоченням та контролем за дотриманням прав людини, створенням надійних умов для переговорів щодо підписання місцевих мирних угод, а також заохоченням потенціалу національних, регіональних і місцевих органів влади [1]. Та з настанням пандемії здійснення більшості відповідних цивільних функцій перейшло у дистанційний формат. Як наслідок, приблизно 10% міжнародних цивільних співробітників працюють безпосередньо за межами зони миротворчих місій. Така трансформація має значні мінуси в успішному проведенні миротворчих операцій, адже відповідний перебіг подій несе за собою втрату залученості національного персоналу тих чи інших країн, особливо це стосується регіонів, які мають критичну ситуацію щодо підключення до мережі Інтернет. Проте організатори миротворчих місій (в даному випадку мова йде про спільні сили Африканського Союзу та ООН) намагаються вирішити дану проблему шляхом покращення рівня мобільного підключення до своїх систем [2].

Сучасна миротворчість набула нових форм, методів та шляхів розв'язання своїх задач. Пандемія створила непередбачувані перешкоди, що стали причиною розгляду подальших перспектив здійснення міжнародних миротворчих місій. Адже тепер ООН, при проведенні миротворчих місій, необхідно брати до уваги структуру й інших складних взаємопов'язаних динамік. Наприклад, те, що в масштабі глобальної рецесії фінансування миротворчих місій зменшилося; країни-члени миротворчих операції, які надають структурні ресурси, можуть надавати перевагу внутрішньому врегулюванню; населення тих країн, які потребують миротворчої допомоги може стати більш ворожим до діяльності іноземців; уряди певних країн можуть значним чином впливати на планове проведення місій, використовуючи COVID-обмеження як привід для перешкоджання пересування миротворців. Усі ці новостворені виклики є наслідком подальшої неможливості дотримання тих

показників функціонування миротворчих операцій ООН, які були до часу початку пандемії COVID-19. Єдиний вихід — призвичаїтися та адаптуватися до нової соціальної реальності, нових умов з новими ризиками та потребами. Над чим наразі і намагається працювати та удосконалюватися ООН з підтримання миру.

Список використаних джерел

1. Шелест Г. Миротворчість під час війни. Перспективи миротворчої діяльності України Від десятки найбільших котрибуторів до лише 400 миротворців у складі операцій ООН та НАТО у світі. [Електронний ресурс] / Ганна Шелест // Українська призма. Рада зовнішньої політики. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://prismua.org/%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C-%D0%BF%D1%96%D0%B4-%D1%87%D0%B0%D1%81-%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8-%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8/>.

2. Cedric de Coning. The impact of COVID-19 on peace operations in Africa [Електронний ресурс] / Cedric de Coning // Accord. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: Impact of COVID-19 on UN Peacekeeping [Електронний ресурс] // United Nations Peacekeeping. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://peacekeeping.un.org/en/impact-of-covid-19-un-peacekeeping>.

3. Impact of COVID-19 on UN Peacekeeping [Електронний ресурс] // United Nations Peacekeeping. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://peacekeeping.un.org/en/impact-of-covid-19-un-peacekeeping>.

4. The Impact of COVID-19 on Peace Operations [Електронний ресурс] // IPI Global Observatory. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://theglobalobservatory.org/2020/04/impact-covid-19-peace-operations/>.

АДАПТАЦІЯ У ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРИ ЯК АКТУАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРАКТИК У ПОСКОВІДНОМУ СВІТІ

Концепція інформаційного суспільства налічує вже не один рік розвитку. Найбільш відомими дослідниками, які опрацьовували дану тему є Д. Белл, Ю. Габермас, М. Кастельс та ін. Сучасний науковець Требін М. дає наступне визначення інформаційного суспільства: «...це термін, що застосовується для позначення стану високорозвинених країн, пов'язаного з новою роллю інформації в усіх сферах їх життєдіяльності, якісно новим рівнем (розмахом) створення, перероблення та поширення інформації»[1]. Також, дослідники зазначають, що «...становлення Інтернету ініціювало появу нової хвилі концептів «інформаційного суспільства», орієнтованих не стільки на майбутнє, скільки на потреби управління сьогоденням» [2]. Підвищення ефективності суспільного виробництва, стабільний розвиток суспільства ґрунтується на використанні новітніх технологій. Особливого значення це набуло у зв'язку із епідемією Ковід-19. Дистанційне навчання, можливості отримати адміністративні послуги, започаткувати власну справу, проконсультуватися із лікарем, оформити довідки та інші документи (держава у смартфоні), замовити транспортні послуги чи здійснювати закупи через Інтернет, – усе це передбачає наявність певного рівню цифрової грамотності. Завдяки їй ми можемо краще усвідомлювати свої потреби, спілкуватися за інтересами, реалізовувати свої політичні права як громадяни та особистості. Але, кожна людина має різні здібності щодо оволодіння новими технологіями. Це добре розуміють оператори мобільного зв'язку. Так, компанія Київстар, до прикладу, закликає «Подружити бабусю із смартфоном». Та варто завважити, що не тільки люди похилого віку, але представники різних поколінь з різним ступенем успішності адаптуються до нових девайсів, види та профілі яких повсякчас змінюються, вдосконалюються, ускладнюються.

Ідеологія поточного часу повинна бути зорієнтована на підвищення компетенцій, набуття нових навичок та умінь, бо тільки за цих умов вітчизняна

освіта, як студентство, так і викладацький склад, можуть бути конкурентоспроможними на світовому ринку праці, а відтак забезпечити можливість стабільного розвитку для усієї країни.

Саморозвиток особи корелює із її запитом щодо фахового зростання, а останнє виступає засобом її самовираження та реалізації громадянських прав та компетенцій. Сучасна освіта здійснюється впродовж усього життя. До формальної додається неформальна. Особливо це стосується викладачів.

В умовах дистанційного навчання НМК «Інститут післядипломної освіти» започаткував додаткові курси підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників для ефективної роботи [2]. Змішане навчання спирається на практики швидкого реагування на повідомлення та переключення з одного режиму взаємодії на інші. Цьому не можна навчитися одного разу та назавжди. Потрібен повсякчасний супровід-супервізія, доступність різних інформаційних джерел, методики оволодіння ними.

Освітня сфера зіштовхнулася з новими викликами та новими складнощами. Варто зазначити, що епідемія Ковід-19 не лише надала науковцям унікальний об'єкт дослідження, а й додала нових барв в повсякденну роботу ЗВО. Ефективне управління, вчасне реагування на виклики сучасності, оволодіння новими навичками та здібностями, очевидно, такі виклики стануть звичним явищем в роботі НПП та ЗВО.

Список використаних джерел:

1. Требін М. П. Концептуалізація феномену інформаційного суспільства Електронний ресурс. Взято :https://ndipzir.org.ua/wpcontent/uploads/2016/05/Conf_25.05.16/Conf_25.05.16_30.pdf
2. Щербина В.М. Перспектива соціологічного аналізу образів інформаційного суспільства. Електронний ресурс. Взято: <http://soctech-journal.kpi.zp.ua/archive/2011/50/10.pdf>
3. Підвищення кваліфікації співробітників КПІ ім. Ігоря Сікорського. Програми підвищення кваліфікації (108 акад. годин). Електронний ресурс. Взято: http://ipo.kpi.ua/povyshenie_kvalif/pidvish-kvalif-spivrob-kpi-108/

Мельник Людмила Олегівна
melnik.l2402@gmail.com

Олейнік Ольга Андріївна
lpeach137@gmail.com

Науковий керівник:
Коломієць Т. В., к.філос.н., доц.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ТРАНСФОРМАЦІЯ КОМУНІКАЦІЇ У СОЦІУМІ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ

Комунікація – одна з найважливіших умов існування суспільства. Це фундамент суспільства, відповідно, під час трансформації соціальної комунікації відбуваються зміни у суспільстві, відтак, ми хочемо більш детально розглянути трансформацію комунікації та сформованих нею моральних цінностей під час пандемії.

Карантин в Україні та всьому світі суттєво вплинув не тільки на економіку, а й на моральний стан людей. На початку 2020-х ніхто не здогадувався, що невдовзі життя стане схоже на сюжет із фантастичних фільмів про світову пандемію. Пандемія коронавірусу виявилась викликом, що змусила людство довести, наскільки сучасні технологічні рішення здатні протистояти традиційним біологічним загрозам.

Вразливість людини як істоти біологічної, що відкрилась через лякаючу реальність, викликала технологічну відповідь, що мала на меті зменшити цю вразливість. Виявилось, що інформаційно-комунікативні технології здатні замінити особисту взаємодію в більшій частині людської діяльності по всьому світу. Людство в більшій мірі стало готовим до цифровізації з точки зору технологічних рішень і в меншій мірі з точки зору психологічних і соціальних факторів. Однак, ця ситуація ще більше прискорила існуючі в суспільстві тенденції цифровізації. Перехід до широкого використання інформаційно-комунікативних технологій в різноманітних сферах діяльності втілювався, перш за все, у вигляді комунікативних платформ та додатків. При цьому, смертельна небезпека і загрози, спричинені COVID-19, не давали підстав висловлювати публічну незгоду з процесами активної цифровізації. Тобто, в індивідуальному плані кожен мав можливість вибору – діяти онлайн або не діяти зовсім. Для

багатьох організацій це виявилось вибором між закінченням свого існування чи діяльністю у цифровому середовищі.

Для багатьох цифровізація в період пандемії була реалізована по методу: «кинути в річку – нехай вчиться плавати». Однак, деякий досвід «плавання» у більшості був, адаптація пройшла відносно успішно. Більше того, обмежені у можливості заперечувати та критикувати, деякі стали знаходити позитивні риси у новій формі віртуального існування, і, як мінімум, розвинули і закріпили нові цифрові навички.

Найбільшу вразливість під час пандемії продемонстрував стан психоемоційного здоров'я людей. Окрім об'єктивних проблем та фізіологічних факторів, фізична ізолюваність стала додатковим джерелом підвищеного стресу. В дослідженні соціологічної групи Рейтинг «Психоемоційний стан українців на карантині» за січень 2021 року підкреслюється, «що серед тих, хто вважає, що вже перехворів, спостерігається вищий рівень негативних емоційних станів, особливо щодо втоми, розладів сну та тривоги. Також негативні психоемоційні стани яскраво виражені серед тих, хто боїться захворіти особисто або ж переживає за здоров'я родичів». [1]

Люди виявились не здатними на даному етапі повноцінно включитися в цифрове життя, однак отримали досвід реалізації більшої соціальної активності за допомогою інтернету. Також, якщо говорити про зміни в соціальному житті, то вплив пандемії на особистісне спілкування є колосальним. Психологи відмічають, що люди були змушені збільшувати соціальну дистанцію один між одним. Дуже часто люди почали відчувати себе самотніми та ізолюваними. Тут хотілось би акцентувати увагу на появі нового виду соціальної комунікації – «спілкування через танці». Саме під час першого карантину відбувся вибух популярності соціальної мережі TikTok, популярність якої і сьогодні не спадає, а лише стрімко зростає. З соціологічної точки зору надзвичайно цікаво досліджувати дане явище, оскільки воно стало одним з найефективніших способів зняття стресу в умовах ізолюваності. При порівнянні першої та другої хвилі пандемії, спостерігалася тенденція до зміни способів комунікації всередині платформи TikTok. Якщо спочатку це було лише середовище для танців та веселих відео, то тепер за допомогою даної соціальної мережі люди реалізують можливість висловити свої думки та емоції щодо ситуації в світі пандемії. Дана соціальна мережа поступово перетворилась на безкінечний конвеєр думок користувачів у форматі коротких змістовних відео.

Загалом, потрібно зазначити, що пандемія COVID-19 зуміла породити нові соціальні практики, і тут справа не тільки у популяризації соціальних мереж, а і у дотриманні карантинних заходів, які привчили нас усміхатися очима, дисциплінуючи себе, носити маску, вітатися дотиком ліктів та слідкувати за своїм здоров'ям та здоров'ям близьких. «Пересидівши» не один локдаун, ми почали згадувати ті сімейні та моральні цінності, про які ми забули через шалено швидкий ритм життя до пандемії.

Таким чином, вплив пандемії на трансформацію соціальної комунікації важко недооцінити. З точки зору суспільних практик, відбувся колосальний скачок в прийнятті та використанні інформаційних технологій. Постійна присутність в мережі стала абсолютною як психологічною (суб'єктивною), так і соціальною (об'єктивною) необхідністю. Виявилось, що інформаційно-комунікаційні технології здатні об'єднати людей в єдину систему інформаційного обміну, економічної та соціальної взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Психоемоциональное состояние украинцев на карантине: январь 2021 [Електронний ресурс] // Соціологічна група «Рейтинг». – 2021. – Режим доступу до ресурсу: https://ratinggroup.ua/ru/research/ukraine/psihoeemocionalnoe_sostoyanie_ukraincev_na_karantine_14-16_yanvary.html.

Пархоменко-Куцевіл Оксана Ігорівна
pkoi@ukr.net

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

На сьогодні питання формування державної гендерної політики є важливим завданням, яке постає перед нашою державою, та одним із вимог Копенгагенської угоди про вступ до Європейського Союзу. Формування умов рівності між жінками та чоловіками надає можливість суспільству гармонійно

розвиватися, забезпечувати потреби населення у задоволенні своїх важливих професійних потреб.

В Україні прийнято багато нормативно-правових документів, спрямованих на формування державної гендерної політики, формування рівних умов, можливостей жінок та чоловіків. Разом з тим, на сьогодні це недостатньо.

Базовим документом, який формує засади державної гендерної політики є Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», мета якого є досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією і законами України [1].

Крім того, державну гендерну політику формують такі нормативно-правові документи: Закон України “Про протидію торгівлі людьми” (2011); Закон України “Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні” (2012); Закон України “Про запобігання та протидію домашньому насильству” (2017); Указ Президента України “Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року” (2019); Національний план дій з виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р.); Питання проведення гендерно-правової експертизи (Постанова КМУ від 28 листопада 2018 р. № 997); Методичні рекомендації щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі (Наказ Міністерства фінансів України від 2 січня 2019 р. №1); Указ Президента №398/2020 “Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства” (2020); Державна соціальна програма запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 р. (2021); Інструкція щодо інтеграції гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів (наказ Міністерства соціальної політики України від 07.02.2020 р. № 86); Методичні рекомендації щодо внесення до колективних договорів та угод положень, спрямованих на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у трудових відносинах (наказ Міністерства соціальної політики України від 29.01.2020 № 56); Методичні рекомендації щодо ідентифікації випадків гендерної дискримінації та механізм надання правової допомоги (наказ Мінюст від 12.03.2019 № 33) та ін.

Зазначені нормативно-правові документи визначають поняття та основні визначення державної гендерної політики, надають механізми формування гендерно чутливих бюджетних програм, концепцій, формують єдиний механізм проведення гендерно-правової експертизи нормативно-правових документів, а також проектів нормативно-правових документів.

Окремо слід зазначити, що 9 жовтня 2020 року була прийнята постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», якою передбачено запровадити Типове діяльність відповідального підрозділу з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, а також посади радників з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі в органах державної влади [2]. Такі підрозділи нададуть можливість органам державної влади формувати гендерно чутливу політику в відповідних галузях життєдіяльності суспільства.

Важливим аспектом розвитку державної гендерної політики в Україні є запровадження гендерного підходу у галузеві реформи.

Важливим документом, який формує державну гендерну політику в Україні є Концепція комунікації у сфері гендерної рівності [3], оскільки інформаційно-роз'яснювальна робота щодо важливості забезпечення принципу гендерної рівності, формування принципу «гендерних окулярів», виховання дітей за принципами рівності та поваги до статей є важливими засадами формування гендерної політики та формування позитивної громадської думки щодо гендерної рівності та сприйняття змін, що відбуваються у суспільстві з урахуванням гендерних принципів формування політики та реформ.

Зараз тримає робота над розроблення важливого стратегічного документу, зокрема, Національної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року [4]. Метою даної стратегії є створення умов для зменшення фактичної нерівності жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства та забезпечення впровадження європейських стандартів рівності [4]. До основних стратегічних цілей Національної стратегії є: по-перше, державна політика у різних сферах життєдіяльності суспільства та на всіх рівнях формується та реалізується із наскрізною гендерною інтеграцією, з урахуванням кращого вітчизняного досвіду, а також напрацьованих та апробованих міжнародною спільнотою принципів та підходів у сфері забезпечення гендерної рівності; по-друге, механізм забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків

функціонує стабільно та ефективно; по-третє, у всіх сферах життєдіяльності суспільства забезпечуються рівні права та можливості жінок і чоловіків [4].

На нашу думку, Національна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року повинна мати більше стратегічних цілей, зокрема: забезпечення та повагу сімейних цінностей та підтримки та розвитку сімей з урахуванням принципу гендерної рівності; повага до статей; формування професійного розвитку жінок та дівчат; встановлення відповідальності за дискримінацію, особливо при працевлаштуванні та кар'єрному зростанні; встановлення показників моніторингу державної гендерної політики протягом 1, 3, 5 та 10 років; запровадження позитивних дій, у тому числі при працевлаштуванні.

Національна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року повинна включати такі розділи:

Розділ 1. Формування сімейних цінностей з урахуванням гендерної рівності.

Розділ 2. Формування дієвих інформаційних кампанії щодо формування гендерної рівності в українському суспільстві.

Розділ 3. Проведення освітніх заходів та занять з формування гендерної рівності.

Розділ 4. Запровадження навчання фахівців з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Розділ 5. Перегляд всіх нормативно-правових документів з урахуванням забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків протягом 5 років.

Розділ 6. Посилення міжнародної співпраці та запровадження міжнародних позитивних практик, спрямованих на формування гендерної рівності.

Розділ 7. Формування гендерної чутливості громадян.

Розділ 8. Навчання державних службовців, осіб місцевого самоврядування, інших осіб, які працюють у комунальних та державних підприємств основ формування та реалізації гендерної політики.

Розділ 9. Прийняття в усіх органах державної влади, підприємствах, організаціях, закладах не залежно від форм власності стратегій забезпечення гендерної рівності.

Розділ 10. Запровадження показників моніторингу діяльності органів державної влади щодо формування та реалізації гендерної політики.

Розділ 11. Співпраця з інститутами громадянського суспільства щодо формування та реалізації гендерної політики.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
2. Деякі питання забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: постанова КМУ від 9 жовтня 2020 р. № 930. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/930-2020-%D0%BF#Text>
3. Про схвалення Концепції комунікації у сфері гендерної рівності: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1128-р . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1128-2020-%D1%80#Text>
4. Проект Національної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року. URL: https://www.msp.gov.ua/files/gend_pol/str_2030.pdf

Переґуда Євген Вікторович
pereguda.iev@knuba.edu.ua

Баєва Юлія Євгенівна
baieva.iuie@knuba.edu.ua

ДОВІРА ДО ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ ЯК ЧИННИК ПОДОЛАННЯ КРИЗИ

Пандемія COVID-19 поставила на порядок денний якісно нові виклики перед суспільством. Адекватні відповіді на них неможливі без аналізу тих нових тенденцій суспільного розвитку, які вона виявила. Ці тенденції насамперед стосуються політичної сфери суспільного життя, взаємодії як між самими політичними елітами, так й між останніми, органами державної влади та суспільством.

Пандемія призвела до змін в ідеологічному забезпеченні суспільного розвитку. На думку українського дослідника О. Фісуна, вона актуалізувала ідеології лівоцентристської спрямованості, соціал-демократичні ідеї та цінності. На початку 2021 р. він вбачав прояв цієї тенденції в перемозі на президентських

виборах в США Дж. Байдена, тих лівоцентристських ідей, які останній приніс в американську політику на противагу попереднику, зокрема, досягненні більшої соціальної справедливості у забезпеченні представників різних соціальних груп медичними та іншими послугами, підвищенні ролі соціальної солідарності й збільшенні оподаткування економічних структур, які повинні робити більший фінансовий внесок у вирішення суспільних проблем, поверненні уваги до питань охорони навколишнього середовища, проблем клімату тощо.

Подальші події у різних країнах, зокрема вибори органів влади, здається, підтвердили гіпотезу О. Фісуна. Найяскравіше цьому підтвердження – вибори бундестагу ФРН, де вперше за багато років соціал-демократи випередили правоцентристський блок ХДС/ХСС та, вірогідно, очолять майбутній уряд. Ще один приклад – Ізраїль, де ідеологічно різношерстній опозиції, але до якої входили й лівоцентристські партії, вдалося відсторонити від влади «політичного довгожителя» Б. Нетаньяху та його правоцентристський блок Лікуд.

Свідченням іншого роду на користь актуалізації соціал-демократичних ідей стало запровадження провідними країнами, спочатку «великою сімкою», а потім тими, що входять до G-20, загальних правил оподаткування, зокрема, мінімального корпоративного податку [4].

Теза про актуалізацію в умовах пандемії ідей більшої соціальної справедливості, збільшення оподаткування заможних соціальних груп, охорони навколишнього середовища тощо здається обґрунтованою, враховуючи негативні наслідки для суспільства нинішнього стану забезпечення цих показників суспільного розвитку. Д. Родрік та С. Станчева вважають, що стратегія соціального розвитку має «відмовитись від традиційного поділу політики сприяння економічного зростання та соціальної політики. Прискорення економічного зростання потребує поширення нових технологій та виробничих можливостей серед малих компаній та серед широких сегментів робітничої сили. Вони не повинні використовуватися лише ...елітою» [7].

Те саме стосується й ще однієї складової соціал-демократичних ідей, а саме демократизації механізмів прийняття політичних рішень. Дослідники звертають увагу на те, що автор поняття біополітики М. Фуко не вважав, що остання може використовуватися лише елітами та на користь зміцнення соціальної нерівності, а допуслав «альтернативну біополітику, яка поєднує індивідуальну та колективну турботу без примусу. У такій перспективі рішення про зниження мобільності та соціальне дистанціювання під час епідемій ...стануть наслідком колективних рішень, які демократично обговорюються» [8].

Проте усе це виглядає таким чином виходячи з нормативістського підходу. Водночас доказів на користь того, що політичні еліти різних країн керуються саме таким підходом, недостатньо. Навпаки, є чималі свідчення на користь зворотнього. Події у низці країн (Польща, Угорщина, Росія, Китай) свідчать, що політичні режими, які далекі від сучасної інтерпретації ідей соціальної справедливості та демократії, не лише зберігають політичні позиції, а й часто досить успішно справляються з проблемами коронавірусної пандемії. З іншого боку, рейтинг нинішнього глави американської держави, перемога якого на виборах наводилася на користь тези про актуалізацію соціал-демократичних ідей, стрімко знижується в останні місяці.

Слід сказати, що на початку пандемії багато дослідників звертались до проблеми кореляції між ефективністю протистояння пандемії та типологією політичних режимів. Й ще тоді багато вчених та спостерігачів висловлювали думку про те, що авторитарні режими більш ефективні у протистоянні пандемії, оскільки «мають більше коштів і практик контролю за суспільствами», більш надійно «контролюють державні підприємства та національні ресурси» [10].

Це підтверджується й емпіричними спостереженнями. Враховуючи дефіцит ресурсів для боротьби з пандемією, остання змушує як органи державної влади різних країн, так й структури міжнародної влади в ручному режимі розподіляти ці ресурси, що збільшує вагу тих соціальних груп (політичних еліт), які найбільш наближені до механізмів такого розподілу. Також пандемія неминуче збільшила вагу електронних технологій у забезпеченні соціального контролю, а це також, на перший погляд, не сприяє згладжуванню соціальної нерівності та підвищенню ролі політичної демократії.

Водночас інші дослідники вже раніше закликали не поспішати з висновками про ефективність авторитарних режимів. Так, на думку Ф. Фукуями, позитивний ефект протистояння пандемії залежить від сукупності інших чинників, а саме поєднання ефективності, готовності влади прислухатися до порад експертів та довіри громадян до влади [5]. На вагомість чинника довіри до влади вказує й Ш. Берман, яка вважає, що навіть примусові методи, як це було у Сингапурі, доцільні лише у тих країнах, де у громадян є високий ступінь довіри один до іншого та до політичних інститутів [6]. Схожої думки дотримуються й деякі вітчизняні фахівці. В. Пекар вважав, що найкраще з кризою можуть впоратися демократичні країни з сильними інституціями, найгірше – «демократичні країни зі слабкими інституціями, а посередині – авторитарні країни, які не можуть використовувати важливий інструмент – свідомість

громадян» [2]. Таким чином, вказані дослідники, залишаючись на платформі обговорення проблеми ефективності політичних інститутів, переміщують увагу з фокусу кореляції такої ефективності та типу політичного режиму до фокусу довіри населення, яка, на їх думку, й виступає запорукою ефективності політичних інститутів у боротьбі з пандемією.

Сказане дозволяє нам зробити деякі зауваження щодо нинішньої ситуації в Україні. Автори цього матеріалу вже звертались до цієї проблеми. Зокрема, у попередніх працях ми дійшли висновку, що інституційні комплекси України, зокрема, інститути економічної політики, системи охорони здоров'я тощо, «не готові протистояти новим викликам. Основні інститути, на які покладені функції з протиборства таким викликам, демонструють малоефективну роботу, ...не відзначаються високою довірою серед громадян [3].

Цей висновок, зроблений ще у 2020 р., був підтверджений восени 2021 р., під час «третьої хвилі» пандемії. Як відомо, в цей час Україна посіла третє місце у світі за кількістю летальних випадків після США та Росії, але останні значно випереджають її за чисельністю населення. Медична система України виявилась неготовою до нових обсягів захворювання. Проте, слід зазначити, що одним з найголовніших чинників протистояння пандемії в цей час став рівень вакцинування населення. Й за цим показником Україна пасе задніх серед цивілізованих країн. За даними Міністерства охорони здоров'я, станом на початок листопада в Україні було зроблено 11,3 мільйонів щеплень першою дозою вакцини, а повністю вакцинованими були лише 7,9 мільйонів громадян [1]. Це менше 20% населення країни. Тобто саме такий низький рівень вакцинування став головною причиною масштабного сплеску захворювань, зокрема кількості летальних випадків. Цей факт є свідченням неефективності тієї медичної реформи, яку проводила влада, в тому числі й та, яка діяла до 2019 р., а також політики в сфері охорони здоров'я в цілому.

Причиною відмови абсолютної більшості громадян України від вакцинування є не лише незадовільний розвиток інфраструктури вакцинування (відповідальність за що також несе держава), а й низький рівень довіри населення до влади. Й причина цього полягає не в традиційній нездатності українців до консолідації, а й в діях, зокрема вищенаведених, самої держави. Крім того, ще однією пов'язаною з попередніми причиною є те, що держава станом на актуальний момент програє інформаційну війну у цій сфері. Відсутня стратегія комунікації держави із суспільством з питань вакцинування. По суті влада не здатна генерувати інші важелі впливу на зростання рівня

вакцинування, окрім примусових рішень, як-от розширення переліку видів діяльності, суб'єкти яких підлягають обов'язковій вакцинації, та відсторонення громадян від роботи без збереження заробітної платні. Проте успіх останньої не беззаперечний. На момент написання даного матеріалу влада лише задекларувала намір задіяти цей план, проте емпіричні спостереження свідчать, що його реалізація може зустріти серйозний опір, зокрема й у вигляді судових позовів та, головне, саботажу з боку керівництва відповідних організацій та установ. Непрямо про це свідчить й рішення американського суду, про яке стало відомо 6 листопада, про зупинення ініціативи Президента США щодо обов'язкового вакцинування [9].

З усього наведеного слідують такі висновки.

1. Довіра громадян до влади є чинником політичних змін в умовах самої пандемії та постковідного світу. Політичні рішення, навіть якщо вони виходять з середовища еліт, повинні спиратись на загальносуспільний консенсус. Останній неможливий без дієвого діалогу між державою та суспільством.

2. Політичні еліти багатьох країн світу не змогли виробити належних каналів комунікації з різними соціальними групами. За цих умов ефективність політичних рішень, навіть примусового характеру, матиме тенденцію зниження. Зокрема, на сьогодні це властиво політичній системі України.

Список використаних джерел

1. В Украине сделали более 19 млн COVID-прививок. URL: <https://korrespondent.net/ukraine/4414440-v-ukrayne-sdelaly-bolee-19-mln-COVID-pryvvyok> (дата звернення: 06.11.2021).

2. Пекар В. Всі відтінки української кризи. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/kryza-2020-karantin-chomu-ukrajina-postrazhdaye-bilshe-nizh-inshi-krajini-ostanni-novini-50085014.html> (дата звернення: 29.04.2020).

3. Перегуда Є.В., Аксельрод Р.Б., Яхно О.О. Особливості функціонування громадської думки в умовах пандемії. *Науковий журнал «Політикус»*. 2020. Вип. 4. С. 67-74.

4. Позняков А. «Большая двадцатка» согласовала единый налог на корпорации. URL: <https://ru.euronews.com/2021/10/30/g20-tax-climate-vaccines-saturday> (дата звернення: 30.10.2021).

5. Фукуяма Ф. Чому одні країни успішні в боротьбі з Covid-19, а інші – ні. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/koronavirus-yak-rizni-krajini-boryutsya-z>

pandemiyeyu-fukuyama-ostanni-novini-

50086605.html?utm_campaign=DailyPayWukr&utm_content=807927186&utm_medium=DailyPay&utm_source=email. (дата звернення: 07.05.2020).

6. Berman S. Democracy, authoritarianism and crises. URL: <https://www.ips-journal.eu/regions/global/article/show/democracy-authoritarianism-and-crises-4211/> (дата звернення: 31.03.2020).

7. Rodrik D., Stantcheva S. The Post-Pandemic Social Contract. URL: <https://www.project-syndicate.org/commentary/new-social-contract-must-target-good-job-creation-by-dani-rodrik-and-stefanie-stantcheva-2020-06?barrier=accesspaylog> (дата звернення: 10.08.2020).

8. Sotiris P. Against Agamben: Is a Democratic Biopolitics Possible? URL: <https://politcom.org.ua/protiv-agambena-vozmozhna-li-demokraticheskaja-biopolitika/> (дата звернення: 14.03.2020).

9. U.S. federal appeals court issues stay on Biden's vaccine rule for U.S. companies. URL: https://nationalpost.com/pmnl/news-pmnl/crime-pmnl/u-s-federal-appeals-court-issues-stay-on-bidens-vaccine-rule-for-u-s-companies?fbclid=IwAR0hN8AbqvplQ0bO8vWRjxqVpNjiwXyEaCHarAokvlo_wqxaW_y3zPQlvSY (дата звернення: 06.11.2021).

10. Volker K. Building the Post-pandemic World. URL: <https://lmc.icds.ee/building-the-post-pandemic-world/> (дата звернення: 15.05.2020).

Олексій Северинчик
o.severinchik@gmail.com

СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ПОСИЛЕННЯ ВЛАДИ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОМПАНІЙ

Глобальні компанії у сучасних умовах виступають драйверами національного та секторального розвитку, мають колосальні матеріальні та нематеріальні активи, лідирують у процесах цифровізації економіки та інноваційної сфери, є власниками глобальних ланцюжків доданої вартості, формують значну частину бюджетів держав та виступають акторами на світовій арені.

До складу найбільших світових компаній зазвичай належать нафтові, енергетичні, автомобілебудівні, фармацевтичні, страхові, торгові компанії. Серед лідерів міцно закріпилися і телекомунікаційні компанії, компанії, які провадять діяльність у сфері онлайн-торгівлі, власники цифрових платформ, розробники програмного забезпечення, виробники комп'ютерної техніки. Поряд із компаніями з розвинених країн спостерігається збільшення компаній-лідерів за державною участю з країн, що розвиваються.

Глобальні компанії мають значну економічну владу і модифікують економічний простір у своїх інтересах. Проте їхній вплив не обмежується економічними відносинами. Трансформації зазнає і соціальна сфера. Зміни відбуваються за такими основними напрямками: наростання соціальних протиріч у системі «центр-периферія», обумовлених протиріччями економічного характеру. Насамперед відбувається посилення нерівномірності розподілу всередині блоків світ-системи.

Одним із проявів нерівномірності є нерівномірність розподілу доходів як між громадянами різних країн, так і всередині країн. Власники глобальних компаній очолюють рейтинги найбільш заможних людей окремих країн та планети. Співробітники глобальних компаній, розташованих у країнах центру, напівпериферії, отримують зазвичай більш високу заробітну плату, порівняно зі співробітниками компаній дрібнішого масштабу.

Це не завжди стосується співробітників глобальних компаній, розташованих у слаборозвинених країнах і використовують низькокваліфіковану ручну працю. Інститути країни-гегемона та країн центру найчастіше виступають як базові для країн напівпериферії та периферії. Це призводить до активного управління системою відносин з локальними контрагентами, прагненню змусити їх прийняти зручні для провідних компаній країн центру правил і дедалі більше помітно впливати на інституційне оточення приймаючої країни.

У той самий час, «вкоріненість» ТНК призводить до своєїрідної «мімікрії», коли локальний підрозділ міжнародної корпорації починає поводитися аналогічно місцевим фірмам, тобто відбувається стандартизація норм та стандартів поведінки мешканців різних країн. Поставляючи товари та послуги до більшості країн світу глобальні компанії, використовують маркетингові технології, зокрема й інтернет-маркетинг, формують в населення різних країн схожі потреби. Дедалі активніше починають відпрацьовуватись цифрові технології формування «заданих» параметрів споживача, уніфікуються кваліфікаційні вимоги до працівників.

До співробітників філій світових компаній, розташованих у різних країнах, передбачені схожі кваліфікаційні вимоги, причому оплата праці співробітників підприємств країн центру є вищою за оплату праці співробітників країн напівпериферії та периферії.

Також зазнають суттєвих змін системи освіти, ключовими з яких є: вибудовування систем освіти, орієнтованих на потреби найбільших транснаціональних гравців ринку та вимог, що вводять міжнародні рейтингові агенції.

З розвитком он-лайн освіти посилюється тенденція до монополізації у сфері освіти, особливо вищої, посилюється інформаційний вплив на масову свідомість. Розвиток інтернет-технологій розширює можливості впливу інтернет-гігантів на свідомість населення, програмуючи формування як його споживчих, а й соціальних, політичних та інших стандартів поведінки. Вплив при цьому може бути деструктивним, що підвищує ризик дестабілізації суспільних відносин і викликає прагнення органів влади посилити контроль за інтернет-простором.

Відбувається перенесення частини соціальних відносин до онлайн сфери. Інтернет-технології призвели до формування спільнот та обговорення значної кількості соціальних проблем в інтернет-просторі, вимивання «живого» спілкування. Модифікація глобальними компаніями економічних та соціальних відносин потребує особливої уваги. Необхідні комплексні зусилля держави, громадських інститутів, з одного боку, та глобальних компаній – з іншого, для гармонізації системи соціальних відносин.

Стефанович Аліна Вікторівна
alevtina_stefanovych@ukr.net

Єнін М. Н.
к. соц. н., доц.
yeninmaksym@gmail.com

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ У ФОРМУВАННІ ІМІДЖУ ЗСУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Від початку пандемії COVID-19 українське суспільство зазнало суттєвої трансформації: раптова зупинка звичних форм підтримки життєдіяльності суспільства, перехід на дистанційну роботу, соціальна ізоляція, швидкі темпи проникнення цифровізації в різні сфери соціальних практик. Соціальне дистанціювання та обмежені можливості живого спілкування призвели до зростання популярності інформаційно-комунікативних технологій, зокрема відбулося пришвидшення темпів використання соціальних мереж в Україні: якщо з 2019 по 2020 рік кількість користувачів соціальних мереж в Україні зросла на +8,3%, то у період між 2020 та 2021 роком приріст становив уже +16% [1].

Перебування в ізоляції спричинило зростання попиту на інформацію серед населення, тому об'єктивно збільшився потенціал використання соціальних мереж у просуванні іміджу інституцій. Так, опитування свідчать, що найбільш поширеними мотивами користування соціальними мережами окрім спілкування та проведення дозвілля є в тому числі читання новин [2]. Динаміка зростання популярності соціальних мереж та читання новин як одні з основних видів активності в Інтернеті зафіксовані, зокрема, в серіях моніторингових опитувань «Eurobarometer» [3, с. 25].

У періоди нестабільності та кризи, коли населення стає особливо вразливим, соціальні мережі можуть бути не просто засобом підтримання зв'язків та неформальної комунікації, але й починають нарощувати свій потенціал як ефективний інструмент стратегічної комунікації між суспільством та державними установами, оскільки їх можливості дозволяють не лише транслювати інформацію на широкі маси, але й забезпечують можливість зворотнього зв'язку, що дозволяє швидко реагувати на виклики та оперативно корегувати стратегію вибудовування комунікації для створення позитивного іміджу. Це перегукується з сучасними трендами, описаними в сучасних публікаціях, коли соціальні мережі розглядаються як ресурс розвитку соціальних

груп, спільнот та рухів, згуртування індивідів різних соціально-класових позицій та поселенських структур навколо тих чи інших суспільно-політичних дискурсів, іміджів, ідеологій [3].

Пандемія коронавірусної хвороби та спричинені нею обмеження та криза призвели до масового невдоволення населення, зменшення рівня соціальної згуртованості та довіри (як міжособистісної, так і до всіх державних та суспільних інститутів), зокрема й до Збройних сил України. Попри те, що від початку воєнного конфлікту в Україні ЗСУ стали тією інституцією, яка користується найбільшою довірою у населення, на рисунку 1 (за результатами досліджень Українського центру економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова) можна побачити, що з початком пандемії рівень довіри до неї також знизився, особливо в період жорсткого карантину та обмежень. А тому важливим завданням, яке лягає на плечі держави, засобів масової комунікації, неурядових організації, є побудова стійкого позитивного медіаіміджу армії у суспільстві, оскільки питання захисту територій України та протистояння російській агресії залишається невирішеним.

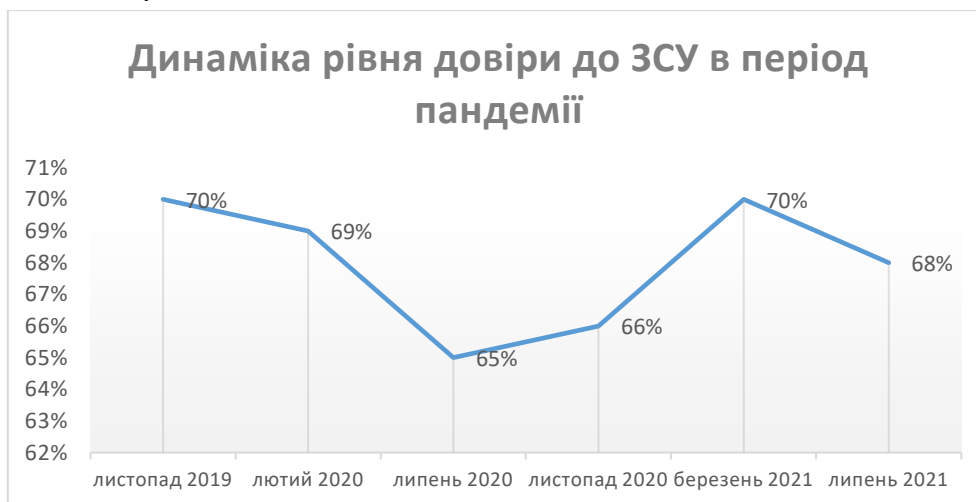

Рисунок 1. Динаміка рівня довіри до Збройних сил України у період пандемії

Думки експертів, зокрема начальника Управління стратегічних комунікацій Апарату Головнокомандувача ЗСУ полковника Андрія Островського [4] та результати досліджень [5] свідчать про те, що останнім часом в інформаційному просторі збільшилась кількість випадків висвітлення подій, що негативним чином впливають на імідж армії, як-от: притягнення до кримінальної відповідальності військовослужбовців, конфліктні ситуації за їхньої участі, а також факти недоброчесності. Все це спричиняє суттєві виклики для мотивації військовослужбовців, популяризації військової служби серед молоді, а також

комплектування Збройних сил України військовослужбовцями за контрактом тощо.

Проведений авторами цих тез контент-аналіз п'яти популярних новинних Telegram-каналів («ТСН», «Громадське», «Новинач», «BBC NEWS Україна», «Київ Оперативний») за період 2020-2021 рр. щодо новин, які стосуються діяльності Збройних сил України, показав, що висвітлення новин про правопорушення військовослужбовців знаходиться на другому місці серед тематик – 11,4% контенту стосувалося дискредитації військовослужбовців ЗСУ. Наразі через конфлікт та не дуже сприятливу загальну ситуацію в країні суспільство через високу довіру та значні очікування ставить завищені вимоги до військових, а тому будь-яка провинність за їхньої участі може сприйматися набагато гостріше, ніж якби її вчинив хтось інший. У цьому полягає виклик та актуальності тіснішої співпраці керівництва та прес-центру ЗСУ із засобами масової комунікації, розробка певних стандартів журналістської етики в умовах воєнних загроз, оскільки як демонструє нинішня ситуація, з метою створення сенсації та привернення уваги до себе, ЗМК у своїх новинах вказують на приналежність до даної соціальної групи, в той час як при висвітленні аналогічної ситуації щодо когось іншого акцентування уваги на його професійну приналежність не робиться. Така маніпуляція даними та створення такого іміджу в медіа створює загрозу того, що частина населення почне сторонитися військовослужбовців, що погіршуватиме їхню інтеграцію у приймаючі суспільства. У дослідженні «Чому військовослужбовці звільняються з армії?», що проводилось у 2020 році, військовослужбовці, що служать за контрактом, зазначали, що це є однією з проблем, яка може «вплинути на формування загального негативного враження від служби в ЗСУ» [6, с.25].

Таким чином, умови пандемії створили ряд викликів та нових можливостей для створення сприятливого образу ЗСУ. Створення позитивного медіаіміджу ЗСУ в соціальних мережах, особливо в період пандемії – це вимога часу, оскільки незважаючи на карантинні обмеження, це дозволяє розширювати мережу впливу, популяризувати необхідність та важливість військової служби завдяки можливості поширення та розповсюдження інформації в різних групах користувачів.

Список використаних джерел:

1. Datareportal. Digital 2021: Ukraine. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2021-ukraine>

2. Datareportal. DIGITAL 2021 OCTOBER GLOBAL STATSHOT REPORT. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2021-october-global-statshot>

3. Єнін М., Коржов Г. Мережева комунікація: ризики та перспективи (на основі соціологічних опитувань громадської думки в країнах Євросоюзу) // Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”. Політологія. Соціологія. Право : зб. наук. праць. – Київ, 2021. – № 1 (49). – С. 22 – 29.

4. «Наразі війни ведуться не за території, а за свідомість людей. Адже ми не переможемо у війні доти, доки люди не вирішать, що ми перемогли...». АрміяInform. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/04/narazi-vijny-vedutsya-ne-za-terytoriyi-a-za-svidomist-lyudej-adzhe-my-ne-peremozhemo-u-vijni-doty-doky-lyudy-ne-vyrishat-shho-my-peremogly/>

5. Україна 2020-2021: невиправдані очікування, неочікувані виклики (аналітичні оцінки). URL: <https://razumkov.org.ua/uploads/other/2021-PIDSUMKI-PROGNOZI-UKR-ENG.pdf>

6. Чому військовослужбовці звільняються з армії? Публічна версія. URL: <https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2021/06/zvit-ua-digital.pdf>

Тверітінова Маргарита Вікторівна
iammtver@gmail.com

Науковий керівник:
Іщенко А. М., ст. викладач кафедри ТПУ
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В РОЗВИТКУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Незважаючи на нестабільний ритм життя суспільства та адаптації органів державної служби до мінливої ситуації сьогодення, загальний розвиток органів державної влади триває за будь-яких умов. За тенденцією останніх років робиться ставка на розвиток м'яких навичок, або “soft skills”, які мають на меті створити кращу корпоративну культуру всередині структур, а також зробити

публічну службу більш привабливим місцем для залучення молоді на роботу. Соціальна та психологічна сприятливість клімату всередині органу державного управління стає не менш вагомим фактором, ніж перевірка фактичних навичок співробітників.

Питання гендерної рівності на державній службі охоплює окрему важливу частину розвитку публічного управління загалом. Україна активно залучає іноземний досвід великого обсягу напрямів: гендерна рівність, інклюзія, соціальна політика, методика адаптації держслужбовців тощо.

Активним органом державного управління є саме Національне агентство України з питань державної служби, адже воно проводить онлайн-зустрічі з міжнародними представниками, створює та здійснює моніторинг стратегій впровадження нових методик управління персоналом, які, в свою чергу, також впливають на гендерний аспект.

Однією з головних подій цього року від Агентства став Рішельє-форум «Державна служба 3.0: форсайт і перетворення». Голова НАДС Наталія Алюшина особливо акцентувала увагу на розвитку людиноцентризму та доступності даних на державній службі. Сегмент гендерної рівності розглядався в межах презентації результатів дослідження «Формування позитивного іміджу жінки-керівника на державній службі», виконавцем якого виступає Навчально-науковий центр прикладної соціології «Соціоплюс» КПІ ім. Ігоря Сікорського. Результати, які були продемонстровані науковим керівником Центру Анатолієм Мельниченко, показують, що більшість жінок знаходиться на нижчих посадах державного управління, проте з психологічної точки зору – багато жінок не усвідомлюють або не прагнуть вищих посад. Тобто, потрібно розглядати питання гендерної рівності у державному управлінні не лише як запобігання дискримінації чи знецінення, але й як мотивування жінок до більших можливостей [3; 5]. В той же час, НАДС провів опитування через мережу Facebook, в результаті якого 77% респонденток відповіли, що хотіли б стати очільницями органів державної влади. Серед причин, чому жінки ще не досягли підвищення, були наведені: оформлення документації, брак досвіду, або ж недостатня підтримка близьких або керівництва [4].

Також НАДС співпрацює з представництвом ПРООН в Україні: на засіданні проекту «Права людини для України» в жовтні 2021 року відбулася чергова зустріч. Наталія Алюшина висловила необхідність зниження різних форм дискримінації, в тому числі гендерної, показник якої знизився на 0,9% відносно даних за 2019 та 2020 рр. [2].

На робочій зустрічі з представниками Канадської організації виконавчої служби було обговорено зміни, які впроваджує НАДС задля підтримки ширших можливостей для чоловіків та жінок в межах державної служби: «Серед напрацювань НАДС у цій сфері: внесення змін до Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування в частині протидії дискримінації та забезпечення гендерної рівності; реалізовано ініціативи щодо забезпечення можливостей виконання професійних та сімейних обов'язків, створення гнучких умов праці; організація підвищення кваліфікації із забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків з урахуванням сучасних міжнародних документів та рекомендацій міжнародних моніторингових органів та інше» [1].

Отже, Національне агентство України з питань державної служби сприяє моніторингу та введенню стратегій гендерної рівності не лише на загальнодержавному рівні, але й активно просуває ці ідеї до нижчих місцевих органів державного управління. При цьому НАДС спрямовано цікавиться та запозичує вже напрацьований іншими країнами досвід, а також створює спільні програми розвитку, які мають позитивний вплив на гендерний аспект у державній службі.

Список використаних джерел:

1. Національне агентство України з питань державної служби: Відбулася робоча зустріч Наталії Алюшиної з представниками Канадської організації виконавчої служби. URL: <https://nads.gov.ua/news/vidbulasya-robocha-zustrich-nataliyi-alyushinoyi-z-predstavnikami-kanadskoyi-organizaciyi-vikonavchoyi-sluzhbi> (дата звернення: 10.11.2021).

2. Національне агентство України з питань державної служби: Наталія Алюшина про роль НАДС в рамках реалізації проекту «Права людини для України». URL: <https://nads.gov.ua/news/nataliya-alyushina-pro-rol-nads-v-ramkah-realizaciyi-proektu-prava-lyudini-dlya-ukrayini> (дата звернення: 10.11.2021).

3. Національне агентство України з питань державної служби: Форсайт і перетворення державної служби – наскрізна тема цього річного Рішельє-форуму. URL: <https://nads.gov.ua/news/forsajt-i-peretvorennya-derzhavnoyi-sluzhbi-naskrizna-tema-cogorichnogo-rishelye-forumu> (дата звернення: 09.11.2021).

4. Національне агентство України з питань державної служби: 77% жінок, які взяли участь у Facebook опитуванні НАДС, хотіли би очолювати державний орган влади. URL: <https://nads.gov.ua/news/77-zhinok-yaki-vzyali-uchast-u>

facebook-opituvanni-nads-hotili-bi-ocholyuvati-derzhavnij-organ-vladi (дата звернення: 09.11.2021).

5. Кафедра теорії та практики управління: Участь у Рішельє-форумі «Державна служба 3.0: Форсайт і перетворення». URL: <http://ktpu.kpi.ua/ua/uchast-u-rishelye-forumi-derzhavna-sluzhba-3-0-forsajt-i-peretvorennya/> (дата звернення: 09.11.2021).

Федорченко-Кутуєв Павло Володимирович
p.kutuev@gmail.com
Вольський Олександр Миколайович
trikster655@gmail.com

ПРОБЛЕМА НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

Пандемія Covid-19 став несподіваним викликом для людства. І якщо на початку звучали голоси, що вірус став аналогом Чорнобиллю для Комуністичної партії Китаю, то через лічені тижні стало зрозуміло, що неліберальні системи часто вирішують проблеми пандемії краще, ніж їхні ліберальні «конкуренти».

З часом ця ситуація не поліпшилася. Ліберальні демократії були змушені обмежувати права громадян під час локдаунів та застосовувати все більш дискримінаційні заходи щодо представників т.зв. «антивакцинаторського» руху. Такий стан речей ставить під питання саму можливість існування ліберально-демократичної держави за нинішніх умов та актуалізує теоретичний доробок такого критика лібералізму, як К. Шмітт.

Однією з ключових проблем ліберальної політичної теорії є проблема артикуляції суспільного інтересу. Це викликано тим, що базовою підвалиною лібералізму виступає постулат про автономного раціонального (егоїстичного) індивіда, котрий здатен нести відповідальність за свої вчинки і приймати рішення про напрям свого життя.

Таким чином, держава трактується як вільна асоціація автономних індивідів, що відрізняється від гуртка за інтересами виключно розміром[1, с. 150], і яку можна залишити у той момент, коли вона перестане задовольняти їх потреби. Цю позицію довела до логічного завершення М. Тетчер у своєму

відомому виразі: «Такої речі, як суспільство, не існує. Є окремі чоловіки, окремі жінки, і є сім'ї».

Спустившись з вершин філософських абстракцій, ми будемо змушені визнати, що у людей існує безліч антагоністичних інтересів, котрі не можуть бути вирішені сепаратистським шляхом. До того ж ці суперечності відбуваються не тільки всередині асоціації, але й поза її межами, що змушує індивідів шукати способи співжиття і визначати цінність своєї спільноти.

Стабільний ліберально-демократичний процес передбачає, що ця проблема вирішується арифметичною агрегацією суспільного інтересу у ході виборів, прийняттям загальнообов'язкових правових норм та поділу гілок влади[1, с. 144-146]. Це ефективний спосіб впорядкування суспільних відносин. Але він не працює у випадку, коли виникає потреба ввести надзвичайний стан заради порятунку держави.

Проблема полягає в тому, що неможливо юридично прописати всі екстремальні сценарії, які можуть виникнути у ході історичного процесу[2, с. 9]. Covid-19 – це випадковість, що, ймовірно, сталася через недовареного кажана. Замість нього цілком могла би бути комета, що впала в Тихий океан, чи локальна ядерна війна. Але це не змінило би політичні підвалини кризи, що постала перед ліберальними державами.

У своїх концепціях К. Шмітт поєднував фігуру суверена, суверенітет, надзвичайну ситуацію[2, с. 8], та утворення політичної спільноти. Так само зробимо і ми, пристосовуючи його роботи до ковідної реальності.

Найбільш відома робота К. Шмітта це «Поняття політичного»[3]. В ній він стверджує, що політичне, як окрема сфера людського буття, виникає у ситуації, коли процес виникнення та розмежування соціальних груп доходить до стану найвищої інтенсивності, коли люди готові вбивати та помирати заради своєї групи[3, с. 301-302]. Політична група за визначенням є суверенною, оскільки вона сама обирає, хто є її другом та ворогом, і бачить у своєму існуванні самоцінність.

Такій спільноті необхідний суверен, який може одноосібно приймати рішення про введення надзвичайної ситуації: стану, у якому юридичні норми втрачають свою силу, але анархії не відбувається[2, с. 14]. Його рішення є легітимними доки проблема, що ставить під питання існування спільноти, не буде розв'язана.

Covid-19 змусив держави вирішувати: вони є вільними асоціаціями чи політичними спільнотами, в яких присутній суверен, котрий може приймати

рішення. Невипадково у березні 2019 року лідери держав виходили до співгромадян з повідомленнями про те, що ми тепер на війні. Якби пандемія була короткостроковим явищем, її вплив можна було б проігнорувати. Але тепер ми бачимо, що цей екзамен на політичність затягнувся і поділ на друзів та ворогів стає все більш присутнім у нашому житті.

Очевидно, що це прискорює руйнацію ліберального світового порядку. А це змушує поставити питання: яким чином ми можемо повернути ліберальній демократії її чільне місце у ковідному світі?

Список джерел та літератури

1. Муфф Ш. Карл Шмитт и парадокс либеральной демократии Логос. 2004. №6. С. 140–153.

2. Шмитт К. Политическая теология. *Понятие политического*: монографія / ред. перевода с немецкого А.Ф. Филлипов Спб: Наука, 2016. С.5-59

3. Шмитт К. Понятие политического. *Понятие политического*: монографія / ред. перевода с немецкого А.Ф. Филлипов Спб: Наука, 2016. С.293-356

Хім Марія Кімсанівна
Mariya.K.Khim@lpnu.ua

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Стрімке поширення коронавірусу та введення надзвичайного стану у багатьох країнах висунули на перший план питання ефективності управління. Пандемія стала каталізатором трансформації роботи державного апарату, що сприяла швидкій реалізації реформ у державному управлінні, масштабної цифровізації та перегляду системи управління людськими ресурсами державної служби.

Загальні заходи, вжиті урядами країн у всьому світі, включають перехід на дистанційну роботу, обмеження пересування, заборону громадських зібрань, збільшення фінансування медичних установ, появу нових форм соціального забезпечення, відстеження соціальних контактів та інші заходи стримування

поширення вірусу. Незважаючи на загальні тенденції, вживані урядами, заходи значно різняться, як у формі, так і за швидкістю реагування. Ці відмінності у стратегіях викликають дискусії, оскільки перед політиками та громадськістю постає питання доцільності тих чи інших дій, їх ефективності, своєчасного форсування чи скасування.

Стрімке поширення коронавірусної інфекції в найкоротші терміни призвело до загострення надзвичайної ситуації у сфері охорони здоров'я, економіки та перевірило на міцність ступінь ефективності функціонування інституту держави загалом. У порівнянні з попередніми кризами, які були, в основному, пов'язані з проблемами фінансових ринках, економічними циклами чи «бульбашками» на ринку нерухомості, спад економіки в 2021 році багато в чому визначається наслідками політичних рішень урядів щодо стримування поширення епідемії та зменшення потенційної кількості її жертв.

Станом на 30 жовтня 2021 року кількість померлих у світі від COVID19 перевищила 5 млн осіб, при цьому практично немає країн, які не постраждали б від цієї безпрецедентної кризи [1]. З негативним впливом коронавірусу ледве справляються не тільки напівпериферійні та периферійні, а й найбільш розвинені та передові країни. Бідні країни, поряд з дестабілізацією систем охорони здоров'я, масовим безробіттям, низьким рівнем забезпеченості населення базовими послугами, які вже починають стикатися з продовольчим колапсом. Гострим стало питання подальшого існування найбільш уразливих верств населення, інвалідів, людей похилого віку, дітей, трудових мігрантів, біженців.

Загалом уряди всіх країн світу відчували брак часу, щоб швидко розробити заходи щодо боротьби з пандемією COVID-19, і зазвичай використовували скорочені адміністративні процедури та нові координаційні форми для термінового прийняття ряду нормативних актів, пов'язаних із кризою. Ряд країн переорієнтували кадрові ресурси у бік розробки негайних заходів реагування на кризу і відмовилися від інструментів і практики регулюючого управління, у тому числі від функцій регулюючого нагляду. Керівні структури намагалися на ходу коригувати нормативну практику, щоб знизити навантаження на регульовані організації, включаючи гнучкість правил та дотримання нормативних вимог, особливо щодо постачання товарів першої необхідності. Застарілі нормативні заходи були скасовані, якщо вони не були спрямовані на надання послуг, що потенційно рятують життя, тестування або надання засобів індивідуального захисту.

Нова ситуація зажадала екстреного та дуже оперативного прийняття нових законів (поза тимчасовими рамками звичайних процедур, затверджених у конституціях), щоб легітимізувати діяльність уряду в умовах кризи та вживати екстраординарних заходів реагування на епідемію.

На сьогоднішній день не існує загальних регламентуючих правил боротьби та стримування поширення Covid-19 – кожна держава вживає власних заходів, спираючись на рівень розвитку своєї економіки та якості системи охорони здоров'я. Політичні фактори, що вплинули на вибір стратегії, також мають значення. Так, у країнах, де раніше простежувався найбільш централізований характер ведення державної політики, боротьба з коронавірусом йшла в жорстких умовах, аж до приховання справжньої інформації щодо чисельності інфікованих громадян. Введення жорстких заходів показало певну ефективність. Наприклад, у Китаї закриття провінції Хубей та прилеглих населених пунктів, наддало можливість решті країни підготуватися до епідемії ґрунтовно. Проте, ці жорсткі заходи не спрацювали в інших країнах.

Так, незважаючи на запровадження надзвичайного стану та виділення на систему охорони здоров'я значних фінансових коштів, Італія та Іспанія лідирували серед європейських країн за кількістю смертельних наслідків від коронавірусу.

Тяжкою і найбільш серйозною виявилася ситуація в Сполучених Штатах Америки, де надзвичайна ситуація була введена трохи пізніше, ніж того вимагало справжнє становище, а карантинні заходи визначалися кожним штатом самостійно. Південна Корея порівняно з іншими країнами, завдяки оперативності, інноваційності керівництва та усвідомленості громадян, що змогла успішно запобігти масовій та тривалій епідемії. Ймовірно, ефективність тієї чи іншої державної стратегії реагування на пандемію залежить як від рівня жорсткості обмежувальних заходів, а від таких показників, як інтенсивність, тривалість та адекватність їх реалізації, готовність системи охорони здоров'я, уряду, бізнесу та громадян до цих заходів.

При зростанні невизначеності та непередбачуваності зовнішніх умов, у яких здійснюється політика, держава змушена вирішувати нові завдання новими методами, із залученням нових сил та найчастіше з непередбачуваними результатами. Рівень ефективності функціонування системи державної служби є ключовою перевагою сучасної держави на міжнародній арені [2, с. 118]. Здатність державного управління адекватно

реагувати на зміни довкілля, має бути визначена як адаптивна ефективність державного управління, яка в кризових умовах виходить на перший план.

Адаптивна ефективність управління характеризується такими показниками P_i ($i=1,4$): швидкістю прийняття рішень (P_1); якістю прийнятих рішень (P_2); взаємодією з суспільством на всіх етапах розробки та реалізації політики для максимізації відповідності її суспільним запитам (P_3); Інформаційною відкритістю влади (P_4) [2, с. 57-59].

Основою для накопичення даних, що сприяють саморефлексії системи, є набір інформаційних джерел, до яких належать:

- звіти органів державної влади, управлінських структур, а також посадових осіб про результати їх діяльності;
- громадська думка;
- оцінка ефективності державного управління засобами масової інформації, які за своєю суттю покликані дзеркально відображати події, що відбуваються в життєдіяльності суспільства, і, отже, результати управління;
- звернення громадян, зміст яких формує уявлення про життя людей, їх потреби, конкретні інтереси, порушення їх прав тощо, що, певною мірою, дозволяє судити про ефективність державного управління, виявляти недоліки та слабкі місця в системі державного управління.

Практично всі існуючі системи оцінювання та вимірювання ефективності державного управління ґрунтуються на інтегральному підході. До найвідоміших можна віднести: індекс GRICS (Governance Research Indicator Country Snapshot), Індикатори якості громадського управління (The Worldwide Governance Indicators, WGI) Світового банку; індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI) та Барометр світової корупції (Global Corruption Barometer) компанії Transparency International; Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom), розроблений Фондом «Спадщина» (Heritage Foundation) спільно з газетою "Wall Street Journal"; Індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index), запропонований Всесвітнім економічним форумом (World Economic Forum) та ін [3, с. 93].

Всі ці системи оцінки поєднує багатоплановість та різнобічність підходів, а вимір здійснюється за різними критеріями та рівнями. Однією з основних характеристик багатьох оціночних систем є відкритість звітів за ними, наприклад, управління, засноване на результатах.

З урахуванням аналізу закордонного досвіду, а також на основі аналізу у ЗМІ оцінки ефективності державних заходів в Україні (проведеного в рамках

дослідження) для посилення свого потенціалу у посткризовий період та підвищення готовності до ймовірних аналогічним викликам доцільно звернути увагу до наступні заходи:

- включення питань біологічної безпеки (поширення інфекцій, епідемій та ін.) у стратегічні програмні документи в галузі державного розвитку та національної безпеки.

- розроблення національного плану реагування на епідеміологічні кризи для всіх рівнів управління (чіткі регламенти дій для всіх держструктур, бізнесу та населення) та у всіх секторах.

- формування бази відкритих даних для забезпечення якісної доказової бази управлінських рішень;

- вивільнення великої кількості людей із залежних від пандемії економічних сфер вимагатиме масштабної професійної перепідготовки та програми з працевлаштування у нових економічних нішах;

- формування державного матеріального резерву з урахуванням ймовірних епідемій та інших біологічних ризиків безпеки;

- розвиток системи масового тестування з урахуванням кількості населення.

- перегляд механізмів інформаційної роботи в умовах кризи з метою недопущення появи фейків, поширення масової паніки та дестабілізації. Доцільно вибудувати широку та стійку мережу оновлених комунікацій «влада-суспільство-громадянин» з швидким зворотним зв'язком.

- посилення ролі державної статистики щодо забезпечення відкритою, надійною, оперативною та наочною інформацією для моніторингу та прийняття рішень законодавчою владою, управлінськими та господарськими органами, а також для аналізу науковими та освітніми спільнотами та інформування широкого загалу.

- перехід до гнучкої політики запровадження обмежень на основі оцінки ризиків як в індустріях, так і в регіонах;

- внесення правил поведінки громадянина та питань захисту суспільства в умовах пандемії / біологічних ризиків для вивчення у школах, середньоспеціальних та вищих навчальних закладах, збройних силах, а також як факультативи та семінари в державних та приватних організаціях.

Список використаних джерел:

1. Коронавірус COVID-19: загальна статистика. Мінфін. 2021. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/coronavirus/> (дата звернення: 28.10.2021).

2. Подольчак Н. Ю., Хім М. К., Цигилик Н. В. Удосконалення системи оцінювання ефективності роботи державних службовців України категорій Б та В як один із факторів підвищення професійного та особистісного розвитку. *Вісн. НАДУ. Серія «Державне управління»*. 2020. № 2 (97). С. 117–128. DOI:10.36030/2310-2837-2(97)-2020-117-128.

3. Сааті Т. Прийняття рішень. Метод аналізу ієрархій. Переклад з англійської Р. Вачнадзе. Мjсrdf: «Радіо та зв'язок», 1993. 278 с.

4. Сурілов М. Підходи до оцінки ефективності громадського управління: аналіз та перспективи розвитку. *Тренди та управління*. 2017. № 3. С.92 -103.

Хом'як Андрій

викл.

КПІ імені Ігоря Сікорського

Коржов Геннадій Олександрович

к. соц. н., доц.

Панченко Любов Феліксівна

д. соц. н., проф.

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ТРУДОВУ МІГРАЦІЮ УКРАЇНЦІВ

Економічні обмеження, суворий прикордонний контроль і карантинні заходи, введені у зв'язку з пандемією COVID-19 призвели до того, що багато працівників втратили роботу, внаслідок чого багато мігрантів були змушені повернутися до країн походження або змінити свої міграційні плани. Водночас політика самоізоляції населення, покликана для стримування коронавірусу, показала вразливість мігрантів як професійної групи до цього захворювання, оскільки переважна більшість мігрантів, та зокрема трудових мігрантів була змушена залишитись в не належних умовах проживання без можливості потрапити в країни вибуття (Koh, 2020). Зокрема, більшість трудових мігрантів

працювали на робочих місцях здебільшого у промисловості та сільському господарстві і під час карантинних обмежень, що ще більше сприяло збільшенню шансів інфікуватись коронавірусом.

В той же час економічні обмеження у багатьох країнах спричинили масове безробіття та трансформацію ринків праці, що призвело до втрати джерела доходів мігрантами в багатьох країнах. Вплив пандемії на міграцію населення в подальшому після подолання захворюваності оцінити та спрогнозувати складно, що в подальшому може призвести до нерелевантності міграційної політики.

Зважаючи, що Україна є основним донором робочої сили для країн Європейського Союзу, ці наслідки не могли не відобразитись на міграційній поведінці саме українських трудових мігрантів. Що актуалізує вивчення оцінки впливу пандемії на трудову міграцію. Проте, відсутність об'єктивної статистичної інформації щодо якісних та кількісних характеристик міграцій українців за кордон зумовлюють дослідження та звіти про вплив пандемії на трудову міграцію на рівні гіпотетичних суджень.

Автори звіту про трансформацію трудової міграції з України до ЄС вплив пандемії на трудову міграцію і трудових міграцій умовно ділять на кілька типів:

- запроваджені для боротьби з захворюванням обмеження руху між країнами і всередині країн ускладнили доступ трудових мігрантів як до ринків праці, так і до повернення додому.

- соціальні та економічні зміни у суспільствах, трансформації ринків праці вплинули на соціальну та економічну захищеність трудових мігрантів, доступ до ринку праці тощо.

- пандемія також спричинила певні зміни у сприйнятті трудової міграції та трудових мігрантів – як у приймаючому суспільстві, так і в країнах походження. Зокрема, за даними звіту, інтерес до трудових мігрантів у ЗМІ в Україні дещо впав, водночас у сусідній Польщі інтерес до трудових мігрантів у ЗМІ зростав, та наголошувалось про їх важливість для економічного розвитку Польщі. Так, в середньому 13% працівників ключових професій у ЄС, що підтримують життєдіяльність життєвоважливих секторів економіки ЄС є мігранти (*Immigrant Key Workers: Their Contribution to Europe's COVID-19 Response | Knowledge for policy*, n.d.).

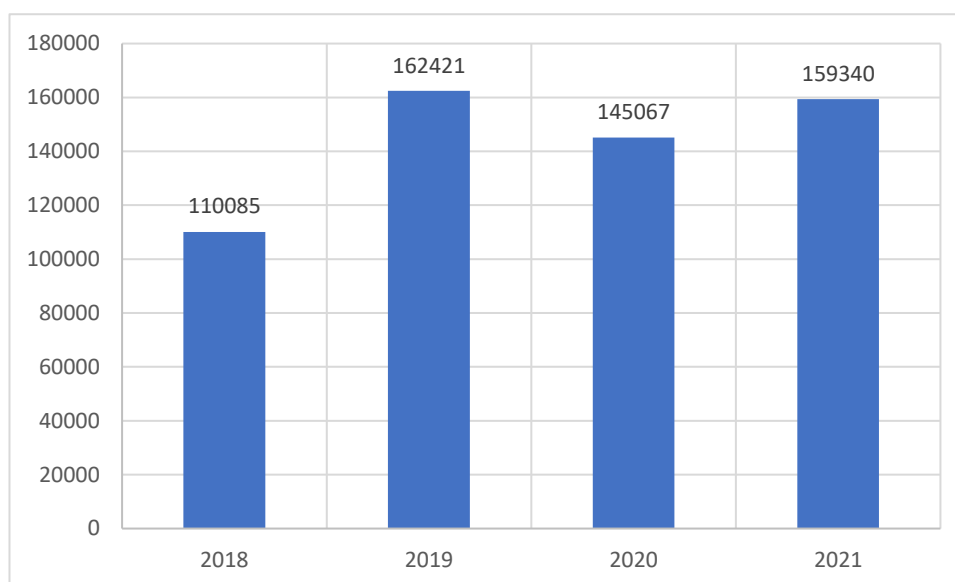
- пандемія прямо вплинула на трудових мігрантів, які захворіли на коронавірус (Кульчицька et al., 2020).

Проте, після першої хвилі пандемії обмеження руху через кордон до Європи послабили для трудових мігрантів, що були задіяні на сільськогосподарських роботах. І в той же час прогнози дослідників щодо напруженості на ринку праці України по відношенню до трудових мігрантів, що не могли повернутись закордон на свої робочі місця не справдились. Зокрема у

звіті про вплив пандемії на трудову міграція стверджується, що через неможливість виїзду на сезонні роботи осіб, які систематично це практикували це посилить конкуренцію на українському ринку праці, боляче вдарить на дохід домогосподарств, а також на грошові перекази трудових мігрантів до України (що становили одну з найбільших статей валютних надходжень до України).¹¹

Дослідники стверджують що «наразі більшість мігрантів перебуває у стані невизначеності. З одного боку, вони тимчасово відрізані від закордонних заробітків, з іншого, навіть в умовах неможливості здійснення міграції їх не цікавлять вакансії, котрі пропонуються на ринку праці України.» (LIBANOVA & POZNIAK, 2020).

Табл.1. Кількість виданих дозволів на роботу українцям у Польщі у першій половині року¹²

Основним джерелом інформації про структуру та кількість трудових мігрантів з України в Польщі є кількість виданих дозволів на роботу. Проте, ці дані важко назвати достовірними, оскільки один мігрант може отримувати кілька дозволів на роботу за рік, що пов'язано зі зміною місця роботи в країні призначення, або через недостовірність даних. Проте ці дані дають загальну картину динаміки трудової міграції українців. Так, згідно даними Міністерства сім'ї та соціальної політики Польщі, найменшу кількість дозволів на працю було видано в першій половині 2020 року, що пов'язано з жорсткими карантинними обмеженнями та невизначеністю в той час. Проте вже в 2021 році кількість дозволів на роботу була на докартинному рівні. Неточність цих даних не дає підстав робити однозначних висновків щодо кількості трудових мігрантів, проте

¹¹ <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-05/trudova-migratsiya.pdf>

¹² <https://psz.praca.gov.pl/web/urzad-pracy/-/8180075-zezwolenia-na-prace-cudzoziemcow>

можна стверджувати, що трудова міграція українців до Польщі значно не скоротилась внаслідок пандемії і відновлюється до докризового рівня. Цьому сприяла і політика Польської Республіки та Європи загалом щодо трудових мігрантів, що задіяні у ключових сферах економіки, яка полягала у відкритті кордонів для них літом 2020 року на фоні масових обмежень в'їзду громадян інших держав.

Ще одним доказом щодо “незмінності” міграційних тенденцій є грошові перекази в Україну, які є основним джерелом валютних надходжень. Так, у 2020 році за даними Національного банку України, до України переказали 12,121 млрд доларів¹³, більше ніж у 2019-му. У 2021 році НБУ прогнозує збільшення грошових переказів за рахунок трудових мігрантів на 8%.

Отже, прогнози щодо зменшення трудової міграції або значної її трансформації внаслідок пандемії коронавірусу не справджуються. Проте, зміна міграційної політики Європи та трансформація європейських ринків праці може мати довгострокові наслідки в подальшому. І недостатність статистичної інформації обмежує наукові дослідження в цьому напрямку.

Список використаних джерел:

1. Koh, D. (2020). Migrant workers and COVID-19. *Occupational and Environmental Medicine*, 77(9), 634–636. <https://doi.org/10.1136/OEMED-2020-106626>

2. LIBANOVA, E. M., & POZNIAK, O. V. (2020). External Labor Migration from Ukraine: the Impact of COVID-19. *Demography and Social Economy*, 4, 25–40. <https://doi.org/10.15407/dse2020.04.025>

3. Кульчицька, К., Кравчук, П., & Сушко, І. (2020). *Трансформації трудової міграції з України до ЄС під час пандемії COVID-19*.

4. *Immigrant Key Workers: Their Contribution to Europe's COVID-19 Response / Knowledge for policy*. (n.d.). Retrieved November 19, 2021 https://knowledge4policy.ec.europa.eu/publication/immigrant-key-workers-their-contribution-europes-covid-19-response_en

¹³https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Transfers_from_migrant_workers_Tokarchuk_2020-06-03.pdf?v=4

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В МІСТІ КИЄВІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Процес організації публічного управління в місті Києві є доволі складним оскільки Київ поєднує в собі не лише статус адміністративно-територіальної одиниці в межах якої проживає територіальна громада, але і виконує столичні функції, що накладає одночасно і певний відбиток на суспільно-політичні процеси в місті, і створює проблему досягнення максимального балансу інтересів держави та територіальної громади. Найбільше ці суперечності та проблеми розкрилися під час пандемії COVID-19 та ускладнилися заходами забезпечення епідеміологічної безпеки в Україні, які пов'язані із запровадженням певних обмежень для територіальної громади міста Києва. Актуалізація вирішення таких проблем пов'язана в першу чергу із недопущенням погіршення соціально-економічного становища територіальної громади м. Києва, а також за для обмеження влади держави та недопущення її втручання в справи територіальної громади, що прямо порушує принципи місцевого самоврядування.

Загалом, проблема запровадження обмежувальних заходів під час пандемії COVID-19 є предметом доволі великої кількості дискусій, які мають переважно суспільно-політичний характер, але на сьогодні ця проблема потребує наукового обґрунтування та дискурсу, оскільки, як демонструють глобальні тенденції, питання запровадження особливих обмежувальних режимів продовжує бути актуальним в політиці більшості країн. Вирішуючи проблему ефективності публічного управління в м. Києві в період пандемії COVID-19 слід в першу чергу звернути увагу на нормативно-правове обґрунтування можливості запровадження обмежувальних заходів, а також моделей та способів вирішення проблем поширення вірусу SARS-CoV-2 саме органами місцевого самоврядування без втручання чи обмеження їх прав з боку держави.

Так, слід зауважити, що місцеве самоврядування в м. Києві реалізується на правових засадах та регулюється наступними нормативно-правовими актами: Конституцією України [1], Законами України «Про місцеве самоврядування в Україні» [6], «Про місцеві державні адміністрації» [7], «Про столицю України -

місто-герой Київ» [9], Статутом територіальної громади м. Києва, затвердженого Рішенням Київської міської ради від 28.03.2002 року № 371/1805 [8]. Системний аналіз вказаних нормативно-правових актів демонструє наступні особливості реалізації публічного управління в м. Києві з урахуванням пандемії COVID-19:

- по-перше, оскільки відповідно до Законів України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про столицю України – місто-герой Київ» Київський міський голова після свого обрання стає фактично єдиною кандидатурою, яку Президент України розглядає при призначенні на посаду Голови Київської міської державної адміністрації, то саме на нього покладається обов'язок і відповідальність за реалізацію державної політики в столиці в частині обмеження поширення пандемії COVID-19 та протидії її наслідкам;

- по-друге, відповідно до Конституції України, Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Статуту територіальної громади м. Києва Київський міський голова є гарантом захисту права територіальної громади м. Києва на реалізацію місцевого самоврядування, а саме це право не може бути обмежене державою, про що чітко зазначається в ст. 140 Конституції України [1].

- по-третє, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» дає доволі широкі повноваження органам місцевого самоврядування в частині запровадження заходів спрямованих на встановлення особливих режимів функціонування сектору громадського транспорту, громадського харчування та соціального обслуговування в межах адміністративно-територіальної одиниці, в якій проживає відповідна громада. Крім того, на підставі положень вище зазначеного закону, органи місцевого самоврядування можуть залучати саму громаду до заходів спрямованих на протидію поширенню пандемії COVID-19 або боротьби із її наслідками.

Однак, необхідно враховувати те, що державна політика в Україні в період пандемії COVID-19 реалізується за допомогою механізмів запроваджених відповідно до Законів України «Про захист населення від інфекційних хвороб» [5], «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» [2], а також Постановами Кабінету Міністрів України: «Про встановлення карантину та запровадження посилених протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» від 22 липня 2020 року № 641 [4]; «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби

COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» від 09 грудня 2020 року № 1236 [3]. Системний аналіз наведеного масиву нормативно-правових актів з урахуванням положень законодавства, яким регулюється реалізація місцевого самоврядування в м. Києві приводить до можливості зробити наступні висновки:

по-перше, запровадження органами державної влади в імперативному порядку обмежень, навіть спрямованих на подолання наслідків пандемії COVID-19 грубо порушує одразу декілька конституційних гарантій прав та свобод людини, а також прав громади, а саме: право на повагу державою гідності людини, її прав і свобод (ст. 3, 28 Конституції України); право на свободу та особисту недоторканність людини (ст. 29 Конституції України); право на свободу пересування в межах України (ст. 33 Конституції України) [1]. Однак, майже всі перелічені вище статті містять в собі правову сентенцію, якою встановлюються винятки «обмежень, які встановлюються законом» [1];

по-друге, наведені вище Постанови Кабінету Міністрів України № 641 від 22 липня 2020 року та № 1236 від 09 грудня 2020 року встановлюють особливість функціонування майже всього сектору соціального обслуговування та громадських послуг, що означає втручання держави в діяльність органів місцевого самоврядування, оскільки правом визначати режим функціонування відповідних суб'єктів господарювання наділені місцеві ради та їх виконавчі органи.

Таким чином, ми приходимо до двох доволі суперечливих висновків. З одного боку конституційні права людини можуть обмежуватися у випадках встановлених законом, з іншого – такі обмеження означають наявність конфлікту між особистими інтересами людини і громадянина та суспільними інтересами всього населення країни. Запроваджуючи спеціальні обмежувальні заходи, Уряд намагається задовольняти суспільні потреби загальнодержавного масштабу, однак в умовах протидії пандемії COVID-19, на нашу думку, таку модель інтересів: «суспільні – індивідуальні», необхідно переглянути та запровадити таку модель «суспільні інтереси – інтереси територіальної громади». Це означає, що держава не може запроваджувати обмежувальні заходи для жителів конкретної або всіх територіальних громад, оскільки характер та «жорсткість» обмежень можуть і повинні визначати органи місцевого самоврядування для території власного підпорядкування. При чому такі обмеження можуть і повинні встановлюватися з урахуванням думки самої громади, яка виражається через місцеві ініціативи, громадські слухання, зібрання, звернення, петиції тощо.

В той же час, держава повинна запроваджувати обмежувальні заходи спрямовані на недопущення порушення представниками інших територіальних громад інтересів тих громад, які запроваджують в себе відповідні заходи протидії поширенню пандемії COVID-19. Тобто, органи місцевого самоврядування, керуючись інтересами власної територіальної громади, можуть прагнути або обмеження пересування через її територію представників інших територіальних громад, або навіть заборону переміщення на територію такої громади осіб без визначених необхідними, на думку органів місцевого самоврядування, захисних засобів, дозвільних документів, в тому числі - щеплень.

З точки зору територіальної громади м. Києва, враховуючи особливість столичних функцій, територіальна громада може вимагати від органів місцевого самоврядування заборони будь-яких масових заходів за участі представників інших територіальних громад або запровадження спеціального пропускового режиму на територію м. Києва, або введення в дію транспортно-логістичних маршрутів навколо м. Києва. Тобто територіальної громади м. Києва може вимагати від своїх представницьких органів вжиття будь-яких правових заходів, які відповідають її інтересам та обґрунтовуються необхідністю протидії поширенню та подолання наслідків пандемії COVID-19.

Підсумовуючи, слід звернути увагу на наступні основні аспекти особливості реалізації місцевого самоврядування та публічного управління в м. Києві в умовах пандемії COVID-19. По-перше, Київський міський голова повинен в першу чергу захищати інтереси своєї територіальної громади з розрахунку інтересів більшості, і в якості особи, що займає посаду голови Київської міської державної адміністрації реалізовувати державну політику на місці з урахуванням особливого статусу м. Києва. По-друге, органи місцевого самоврядування в м. Києві повноважні запроваджувати обмежувальні заходи та приймати інші рішення спрямовані на досягнення інтересів територіальної громади м. Києва щодо недопущення поширенню пандемії COVID-19. По-третє, в таких умовах держава повинна не розробляти загальнодержавні обмежувальні заходи, а створювати виключно системну методичну підтримку діяльності органів місцевого самоврядування в реалізації боротьби з поширенням пандемії COVID-19, яка визначається особливостями територіальних громад та їх соціально-економічними показниками, а також гарантувати та захищати відповідне право територіальної громади на такі заходи.

Таким чином, зміна самої концепції діяльності держави і розширення можливостей і участі органів місцевого самоврядування в питаннях реалізації та захисту інтересів територіальної громади під час пандемії COVID-19, органічно призведе до зміни моделі дотримання балансу між суспільними інтересами та індивідуальними на модель «суспільні інтереси – інтереси територіальної громади». В такий спосіб не лише швидше реалізується мета та місія децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування в Україні, але й швидше обмежиться поширення пандемії COVID-19 на її території.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Конституція від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 17.03.2020 № 530-ІХ. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#Text>
3. Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Постанова Кабінету Міністрів України від 09 грудня 2020 року № 1236. – URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vstanovlennya-karantinu-ta-zaprovadzhennya-obmezhuvalnih-protiepidemichnih-zahodiv-1236-091220>
4. Про встановлення карантину та запровадження посиленних протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 липня 2020 року № 641. – URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vstanovlennya-karantinu-ta-zapr-641>
5. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04.2000 № 1645-ІІІ. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>
6. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 № 586-ІV. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>

8. Про Статут територіальної громади міста Києва: Рішення Київської міської ради від 28.03.2002 року № 371/1805. – URL: <https://kmr.gov.ua/uk/content/status-terytorialnoyi-gromady-mista-kyyeva>

9. Про столицю України - місто-герой Київ: Закон України від 15.01.1999 № 401-XIV. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-14#Text>

Шпікер Марина Вікторівна
m.shpiker@gmail.com

Богдан Олена Володимирівна
olena.v.bogdan@gmail.com

ПРАВОВА ЗАХИЩЕНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЕВЛАСНИКІВ ТА ЗЕМЛЕКОРИСТУВАЧІВ У КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ

1 липня 2021 року вступив у дію закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення», який скасував мораторій на продаж та дозволив купівлю земель сільськогосподарського призначення фізичним особам, які є громадянами України.

Понад половина українців (52%) мають землю у власності, зокрема 23% офіційно володіють земельним паєм – землею сільгосппризначення [8]. Станом на 2020 рік, в Україні налічувалось 25,3 млн землевласників та землекористувачів, зокрема, 6,9 млн власників паїв [6, с. 4]. У травні 2021 року лише меншість українців планували продавати чи купувати землю: таких було 11% серед усіх громадян та 15% серед власників землі [8]. Не можна виключати, що з часом цей відсоток зростатиме.

Ставлення до відкриття ринку землі в суспільстві неоднозначне: наприклад, у 2020 році лише 20% українців взяли б участь у референдумі та проголосували за скасування мораторію, а 64% проголосували б за його продовження [7]. У червні 2021 року 22% респондентів не підтримали б заборону на продаж сільгоспземлі на референдумі, а 65% були готові її підтримати [2]. Утім, формулювання запитань суттєво впливає на рівень підтримки реформи в

дослідженнях громадської думки. Наприклад, за даними іншого опитування, станом на травень 2021 року 53% українців підтримували відкриття ринку землі, а 37% вважали, що земля не може бути об'єктом купівлі-продажу [8]. Однією з основних причин занепокоєння щодо наслідків відкриття ринку землі є ризик для власників паїв зіштовхнутися з погрозами осіб, які хочуть скупити чи захопити землі. Відтак, забезпечення правового захисту землевласників та землекористувачів є важливою умовою для успіху реалізації земельної реформи.

Серед складових правової захищеності можна виокремити доступність правової допомоги, обізнаність громадян у питаннях земельного права та їх переконання у власній спроможності отримати пораду та захистити свої інтереси у разі потреби.

Згідно з законом України «Про безоплатну правову допомогу», сільське населення, що має у власності земельну ділянку, має право на безоплатну первинну правову допомогу, що включає підготовку проектів договорів користування земельними ділянками, а також на всі види безоплатної вторинної правової допомоги [4]. Землевласники (як сільські, так і міські мешканці) користуються цією можливістю: близько 53 тисяч осіб у 2020 році [1] та понад 40 тисяч осіб у перші три квартали 2021 року [5] звернулися до системи БПД щодо питань, пов'язаних із землею; дев'ять із десяти лишились задоволеними наданою консультацією [3]. Утім, залишається невідомим, чи повною мірою система БПД, інші надавачі правової допомоги, а також правоохоронна система та система правосуддя задовольняють наявний попит.

Що стосується правової обізнаності, дослідження серед клієнтів БПД [3] вказують на те, що рівень знань щодо земельного законодавства серед власників та користувачів земель сільгосппризначення посередній. Зокрема, 23% дають не більше 5 правильних відповідей з 14-ти на запитання щодо окремих правових та бюрократичних аспектів земельних відносин, 55% – від 6 до 9 правильних відповідей, а 22% – 10 та більше правильних відповідей. Одними з найважчих питань для респондентів виявилися саме ті, що стосуються правових основ продажу та купівлі землі: лише 39% знали про переважне право орендаря на придбання земельної ділянки, а 40% – про необхідність реєстрації наміру продати землю в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно. Посереднє знання законодавства притаманне як тим, для кого окремі теми менш релевантні, так і тим, кого вони безпосередньо стосуються. Наприклад, відповідаючи на запитання щодо правил оренди та купівлі-продажу землі, потенційні продавці продемонстрували лише трохи вищий обізнаності, аніж

решта опитаних, а орендодавці – навіть нижчий порівняно з тими, хто не здає землю в оренду. Окрім того, серед землевласників та землекористувачів з низьким рівнем правових знань більше людей літнього віку та в поганому матеріальному становищі, що робить їх ще більш вразливими в ситуаціях, котрі вимагають розуміння своїх прав та обов'язків. Запит на правове інформування щодо останніх змін у земельному законодавстві має понад половина (53%) опитаних, а серед потенційних продавців та покупців землі він навіть вищий – 68% та 75% відповідно. Відтак, наявні дані свідчать про потребу в сфокусованій правопросвіті, зокрема серед найбільш вразливих груп землевласників.

Окрім наявності правової інфраструктури та правової обізнаності, має значення готовність особи захищати свої права. Люди, що не сподіваються на позитивне вирішення своєї проблеми, більш схильні залишатися бездіяльними. Понад третина (34%) опитаних клієнтів БПД вважає, що не зможе захистити свої права як власника землі чи землекористувача, якщо вони будуть порушені [3]. Водночас, тільки 8% відповіли, що це не вдасться зробити великому бізнесмену чи посадовцю, що вказує на невіру в дію принципу верховенства права та рівності всіх перед законом. Менш упевнені в здатності захистити свої права мешканці сіл, люди літнього віку чи в поганому матеріальному становищі. Можна припустити, що серед осіб, котрі не мали попереднього позитивного досвіду правового консультування, відповідні показники були б гіршими.

Відтак, для забезпечення правової захищеності землевласників та землекористувачів у контексті відкриття ринку землі важливо продовжувати та вдосконалювати правове інформування на рівні держави, а також проводити моніторинг щодо актуальних правових проблем та потреб цих категорій населення у сфері земельних відносин та їх бар'єрів на шляху до правосуддя.

Список використаних джерел

1. Безоплатна правова допомога 2020: звіт БПД за 2020 рік. URL: <https://www.legalaid.gov.ua/wp-content/uploads/2021/04/zvitbpd2020-1.pdf> (дата звернення: 17.11.2021).

2. Войтюк Т. Абсолютна більшість жителів України не підтримують продаж землі іноземцям — КМІС. URL: <https://suspihne.media/144796-absolute-bilsist-ziteliv-ukraini-ne-pidtrimuut-prodaz-zemli-inozemcam-kmis> (дата звернення: 17.11.2021).

3. Готовність землевласників та землекористувачів до впровадження земельної реформи: результати опитування щодо правової обізнаності, знання

про ринок землі та адміністративні аспекти землекористування (червень-липень 2021). URL: <https://www.legalaid.gov.ua/wp-content/uploads/2021/08/land-reform-print-ukr-fin.pdf> (дата звернення: 17.11.2021).

4. Закон України «Про безоплатну правову допомогу»// База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#n80> (дата звернення: 17.11.2021).

5. Захист прав на землю: безоплатна правова допомога власникам та орендарям земельних ділянок. URL: <https://www.legalaid.gov.ua/novyny/zahyst-prav-na-zemlyu-bezoplatna-pravova-dopomoga-vlasnykam-ta-orendaryam-zemelnyh-dilyanok> (дата звернення: 17.11.2021).

6. Земельний довідник України 2020. URL: <https://mailchi.mp/latifundistmedia/zemelnyiy-dovidnyk-ukrainy-2020> (дата звернення: 17.11.2021).

7. Ставлення громадян до запровадження ринку землі та скасування мораторію на купівлю-продаж землі сільськогосподарського призначення (лютий 2020р. соціологія)//Разумков центр. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/stavlennia-gromadian-do-zaprovadzhennia-rynku-zemli-ta-skasuvannia-moratorii-na-kupivliuprodazh-zemli-silskogospodarskogo-pryznachennia-liutyi-2020r> (дата звернення: 17.11.2021).

8. Чи підтримують українці відкриття ринку землі, на яких умовах та на який захист своїх інтересів очікують//Фонд «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва». URL: <https://dif.org.ua/article/chi-pidtrimuyut-ukraintsi-vidkrittya-rinku-zemli-na-yakikh-umovakh-ta-na-yakiy-zakhist-svoikh-interesiv-ochikuyut> (дата звернення: 17.11.2021).

ЯКЩО КРИЗА, ТО ЯКОГО ІЗ «СВІТІВ»?

Все активно, на тлі подій з пандемічними обмеженнями між країнами, виведенням військ США та союзників з Афганістану, у сучасних дискусіях про долю світового політичного порядку звучать побоювання, а іноді й оптимістичні акценти, від його поборників – про кризу ліберального світопорядку. У цих широких обговореннях його перетрансформації або про зміну гегемона, часто не береться до уваги, точніше змішуються, як мені здається, дві великі дискусії про долю так званого світового ліберального порядку («ліберальний світ») та «демократичний світ». На перший погляд може здатися, що між ними немає великої різниці принаймні, ми бачимо, що у вітчизняній дискусії часто автори аналітично не розрізняють або не роблять великої різниці між цими двома видіннями. Але як на мене, між ними є суттєва різниця, яка походить з ключової ідеї, що лежить в їх основі: що має допомогти світовому порядку максимально уникати стану конфлікту «війни всіх проти всіх» та силового зіткнення між його складовими елементами, насамперед державам. Тому що ці два аналітичні бачення світового політичного порядку схожі один з одним у цій інтенції, але при цьому вони пропонують дуже різні підходи як її досягти, і критерії оцінки цього досягнення. Якщо ми говоримо, наприклад про ліберальний світовий порядок і відповідно про теорію «ліберального світу», то в її рамках домінує ідея, що ключову роль у підтримці світового порядку мають відігравати міжнародні та транснаціональні інституції. Насамперед це та група інститутів, які були створені після 1945 року відразу після закінчення Другої світової війни країнами-переможницями. До них конвенційно відносять організації універсального типу, як Об'єднані Нації, але зараз у цій ролі часто фігурує й міжнародні спеціалізовані економічні структури, такі як Міжнародний валютний фонд, Всесвітня організація торгівлі. Тут акценти часто зміщуються в породження ними світові тенденції неоколоніалізму та нерозвитку. Або та сама Всесвітня організація охорони здоров'я. А от якщо ми говоримо про теорію демократичного світу, то її методи інші. Вона виходить з того, що важливо, насамперед, який кожна країна має внутрішній політичний устрій. Якщо цей режим демократичний, а під ним мається на увазі регулярна змінність влади, переважно через виборні представницькі інститути (як мінімум), існування конституційних стримувань і

противаг, то в такому разі така країна не воюватиме з іншою країною, яка має такий самий демократичний устрій. І тут аргументація будується на головному аргументі-припущенні, що демократії не воюють одна з одною оскільки населення цих країн, де є такі політичні режими просто не захоче терпіти подібні практики тривалий час. Війна – це дуже людина і ресурсо витратна історія. Тому потенційна війна між ними загалом буде незначною, короткостроковою, якщо буде взагалі. Але при цьому є момент, що демократії можуть воювати з недемократією, тобто більш авторитарними структурами, де влада меншою мірою обмежена необхідністю озиратися на думку своїх резидентів.

Тобто з авторитарними режимами демократії можуть часто воювати, мати насичену історію протистоянь. Ну згадаємо хрестоматійний та дещо міфологізований приклад з війною між Афінами (вони уособлювали «демократію») та Спартою («не демократію»). І якщо подивитися, з висоти «пташиного польоту», то ця ідея може бути спостережена у глобальній політичній історії. Більше того, вона має під собою досить солідну емпіричну базу дослідження при тому, що тут також є дискусійні моменти, часто політично ангажовані, пов'язані з тим: (1) Як розуміти, що є демократіями, адже це історичний феномен, і (2) кого вважати демократіями, яких мінімальних ознак вистачає для цього? У рамках теорії «демократичного світу», у світлі останніх 20-30 років, тут виникає й додатковий спекулятивний момент: а чи можна, зокрема шляхом насильницьким, військовим, поширити демократії, демократичні політичні режими в інші країни по всьому світу. І цим встановити світовий новий демократичний порядок. Шляхом війни створити «царство миру». Мені здається, як попередні підсумки цих тез, що дуже важливо зараз відзначити концептуальну різницю, ось цю двох підходів ідеї про те, що ліберальний світовий порядок і «ліберальний світ» можна побудувати через соціальні структури з переходом у якийсь майбутній світовий уряд який на себе візьме роль регулятора різних конфліктних взаємодій, а поки що цю роль виконують міжнародні організації; і теорії «демократичного світу», яке будується на тому, що ключовий фактор на нормативному і на структурному рівні це відданість країн всередині себе принципам функціонування демократичного політичного режиму. І відповідно небажання цих країн вступати у явно силові конфліктні процеси одна з одною. Адже нерозрізнення цих двох різних «світів» часто і породжує додаткову плутанину в нашій дослідницькій оптиці.

СЕКЦІЯ 3. ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ НАДІЙНОСТІ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Yevtushenko O.A.
Olga2242mir@gmail.com

ETHICS IN THE ORGANIZATION OF WORK OF PUBLIC AUTHORITIES IN UKRAINE

At the present stage of modernization of state power and development of Ukraine the role of ethics and rules of conduct for public servants are important factors that must ensure the proper functioning of public authorities.

Today, it is not enough to be a professionally trained employee for effective performance of state and regional tasks, to have the necessary knowledge and sufficient work experience; it is also necessary to be able to establish business relations with consumers of management services and to avoid prejudgment or excess of official powers, and it is only possible only on condition of constant observance of rules of ethical behavior, availability of public servants and officials of local self-government of stable ethical beliefs, understanding of principles, understanding ability to act in good faith. In the people's imagination, a public servant is not an ordinary specialist; it is a person who acts within the limits of the powers conferred on him on behalf of the state or territorial community.

In Ukraine the necessity of strengthening ethical principles of public service corresponds world's direction of public development and adaptation to the standards of the European Union.

Professional ethics of public servants of Ukraine from the first years of independence has become the object of attention of domestic scientists and practitioners who see the main regularity of the democratic development of society in the growing role of the humanitarian, moral and ethical factor, among them: A.V. Merzlyak, S.E. Sakhanenko, V. V. Tertychki, M. I. Rudakevich, A. S. Tomchak, A.V. Piven, I. Tkachenko, T. Vasilevskaya, S. M. Seregin, G. Pocheptsov, V. V. Averyanov, N. Protasov, I. I. Yaremin and others. Scientists have studied the issue of ethics of public servants as a necessary prerequisite for quality management and providing of administrative services.

However, despite the fact that a certain theoretical knowledge base has already been accumulated, approaches and working mechanisms for translating ethical values and declared norms of behaviour of public servants into practical terms remain not meaningful in the conceptual plan. Therefore, this issue is still relevant.

Every profession has its own morals, and the public (state) sphere is not exception. The ethics of the public servant hold a special place in the system of professional ethics, since it characterizes mostly the relationship between the authorities and the citizen.

Public service is a key element of the public administration system. Its effective functioning depends on the observance of constitutional rights and the freedom of citizens, the consistent and sustainable development of the country. The permanent goal of the work of public authorities is to ensure the professional activity of officials in the interests of citizens and society, as well as to prevent possible abuse of power and violation of the law.

It should be noted that public service is a professional activity of public servants in the preparation of proposals for the formation of state (public) policies, implementation and administration services. This is a range of job functions to ensure the integrity and necessary conditions of the state. The implementation of official functions requires the optimal construction of the structure of public service bodies, the formation of professionalism in their staffing, including the necessary moral and ethical requirements for the professional activity of public servants.

In people's imagination, a public servant is not just a specialist, but a person who acts on behalf of the state and in its interests and in the interests of the people. The behavior of a public servant, regardless of what type of public service his position belongs to, his attitude to business, to citizens, his speech, appearance form not only his own authority, but also the authority of the service that he represents, and the state as a whole. The culture, behavior and actions of a public servant characterize the level of his professionalism and affect the quality of management services provided by him [1].

Moral values and norms in the sphere of public authority and its institutions are collectively the ethics of public administration.

Ethics of public administration is a set of norms, rules, principles, and ideals that determine the behavior of public servants and are the norms of universal morality in the field of management. Thus, moral norms are universal norms in the regulation of public relations, social management, and public administration, which should be based on the principles of morality, ethics, and culture.

The problem of the relationship between ethics and management was first raised by the Italian political thinker N. Machiavelli. He developed a special political art of creating solid power by any means, despite any moral principles: "the end justifies the means." So an action can be effective but immoral, and on the contrary, can be highly moral, but not effective. Where they do not coincide, the problem of evil arises, which has disturbed civilization since the time of Socrates [3 p.11].

The ethics of a state employee as a type of professional ethics focuses on the most pressing problems of the moral life of a professional group, in particular:

- the attitude of the professional group state employees and each specialist to the society as a whole, to its interests;
- determination of the moral qualities of a state employee's personality, which will ensure the best performance of their professional duty;
- justification of professionalism as a moral quality of the state employee;
- awareness of the specifics of the moral relations between state employees and citizens who are the direct objects of their managerial activities;
- disclosure of the essence of relationships within professional groups of state employees and specific for this profession of moral norms that express these relationships;
- identification of features of professional education of state employees, its goals, tasks and methods [2 p.160].

Professional ethics of a public employee determines a certain type of relationship between officials and plays a significant role in ensuring that a public employee treats others with respect. It is part of his legal status and observance with professional ethics is one of his official tasks.

The legislative starting points, ideas, and provisions that serve as the basis for the formation, organization, and functioning of public authorities are the principles of organization and activity of public authorities. At the same time, a special place in the organization of work of a public servant is occupied by professional ethics, since it largely characterizes the relationship between the state, local government and the citizen.

The problem of professional ethics of state employees is related to the fact that their activities must meet not only the Constitution of Ukraine, current legislation, but also moral principles and standards. At the same time, the code of ethics that state employees should follow should not only be based on generally accepted morality, but also concretize its requirements in accordance with the specifics of public service activities, extraordinary service activities, extraordinary duties and powers assigned to them. This is the essence of state employee ethics.

One of the components of the professional competence of a state employees is the ethical component, in particular, its structural element, such as service etiquette, which determines the professional ethics of a public servant in general[1].

An effective and successful public service is thanks to such abilities as: the ability to work with people; organize them to implement management decisions; establish contacts and relationships in society.

The activities of the government authority will have a result if officials understand the psychological characteristics of behavior, adhere to high moral principles and ethical standards, and this, in fact, will contribute to the formation of a positive image. Also, proper working conditions for public servants are their right for organizing their work and having such conditions in which self-realization is possible, an atmosphere of trust, respect, dignity reigns, initiative and independence in the approach to business are valued, and the assessment and cost of work is adequate for the public role.

Today, there is an acute problem of the General lag of ethics in the public authorities of Ukraine from international standards. When performing official activities, it is compliance with ethical standards that is the key to making reasonable and impartial actions for making objective decisions. As a result, the regulation of the professional ethics of the public service is one of the most effective measures for the formation of the professional apparatus of employees.

Thus, in the context of modernization of the public service system in Ukraine, high professionalism and moral qualities of officials are one of the most important factors in creating an effective system of public power that meets the standards of a modern legal state.

References:

1. Tkachenko I. Professional ethics of a state employee as a public necessity [Electronic resource] / I. Tkachenko – Access Mode to the article: <http://official.chdu.edu.ua/article/download/120805/115740>

2. Tolmach A. Question of ethics of state employees / A. Tolmach / / Forum of law. – 2015. – #2. – pp. 159-162. [Electronic resource]. – Article access mode:http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/FP_index.htm_2015_2_28. pdf

3. Eremin I. aspects of ethical rules of conduct for public officials: textbook / I. I. Eremin. – Ivano-Frankivsk: IFOCPPK, 2016. – 68p.

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ І СТРУКТУРИ ПОНЯТТЯ «ПРОФЕСІЙНА НАДІЙНІСТЬ ФАХІВЦЯ»

Професійна діяльність в умовах соціально-економічних змін, сучасних викликів, пандемії, наповнюється новим змістом. Висуваються якісно нові вимоги до особистості фахівця, його психологічних особливостей. Тому професійна надійність є однією з провідних характеристик фахівця.

Поняття професійної надійності фахівців досліджувалось і розроблялось представниками таких галузей науки як психологія праці, психологія безпеки, інженерна психологія, екстремальна психологія, ергономіка, професійна освіта тощо. Однак, попри широкий спектр наукових праць, питання про сутність і структуру поняття “професійна надійність фахівця” не можна вважати розв’язаним, оскільки нині постійно змінюються умови праці, технічні засоби діяльності, вимоги до фахівців.

Вперше об’єктом наукових досліджень проблема надійності постала у середині ХХ ст. З початку 1960-х років ХХ ст. науковий інтерес до проблеми надійності все активніше виявляється у філософії, біології, психології. Описуючи сутність поняття «надійність», Г.В. Ложкін, Н.І. Пов’якель характеризують її як “сукупну професійну якість, що є властивістю системи (чи її окремих частин), яка визначається через категорію станів, а стан оцінюється тим, наскільки в певний момент людина чи система управління відповідають вимогам до них” [3, 98]. Дослідники трактують професійну надійність спеціаліста як властивість людини, що характеризує її здатність безпомилково виконувати професійну діяльність протягом необхідного терміну за заданих умов, або як здатність підтримувати потрібну якість діяльності в певних умовах упродовж заданого часу.

Первинне прикладне вивчення проблеми надійності у контексті характеристик роботи технічних систем обумовило той факт, що проблема професійної надійності особистості в психологічній науці залишається маловивченою. Аналіз наукової літератури дає змогу стверджувати, що подальше розширення традиційного поняття «надійність» обумовлено застосуванням особистісного підходу. Так, досліджуючи проблему надійності, вивчалось питання психологічного чинника (В.Д. Небиліцин); морально-

характерологічних якостей (Б.Ф. Ломов); морально-етичних якостей (В.О. Бодров); моральної надійності (Г.С. Нікіфоров); особистісної надійності (В.М. Крук, В.О. Пономаренко); навмисних та ненавмисних порушень (М.А. Котік); морально-правової надійності (Є.Ю. Стрижов).

Поняття “професійна надійність” у психолого-педагогічній літературі нерідко ототожнюється з поняттям “ефективність діяльності”, тобто зі здатністю людини виконувати покладені на неї завдання своєчасно й точно протягом заданого часу з мінімальними витратами сил, засобів, енергії та ресурсів.

В. Ф. Венда та співавтори інтерпретують поняття надійності та окремих її показників як властивість людини зберігати свою працездатність.

Професійна надійність характеризує людину за кінцевим результатом діяльності, за точністю та своєчасністю дій у трудовому процесі. Надійність обумовлена когнітивними, смисловими, емоційними й моральними детермінантами. Моральна надійність професійної діяльності, на думку О.К. Веселової, – це здатність дотримуватися моральних вимог професійного етичного кодексу, уміння поводитися морально, залишатися совісним і справедливим у складних обставинах. Є.Ю. Стрижов розглядає моральну надійність як характеристику рівня розвитку самосвідомості особистості, за якого життєві цілі й способи їх досягнення усвідомлені, організовані, упорядковані відповідно до норм моралі [2, 183].

На думку С. О. Дружилова професійна надійність суб'єкта праці – це рівень безвідмовності, безпомилковості та своєчасності його виробничих операцій під час взаємодії з технічною системою або з іншими фахівцями. Надійність – сукупна якість, властивість фахівця, що зумовлена його професійною підготовленістю, досвідом, спрямованістю особистості на діяльність, рівнем здібностей до цієї діяльності та інших професійно важливих якостей. Основним критерієм професійної надійності дослідник визнає поняття “відмова”, тобто припинення дій або діяльності, а також “помилка” – неправильна дія, що призводить до відхилення в роботі техніки або людини за допустимі межі [4].

Складність визначення поняття “професійна надійність” обумовлена тим, що кожен вид професійної діяльності має специфічні процесуальні вимоги до параметрів надійності. Тому загальнонаукове визначення поняття “професійна надійність” набуває специфічних конкретних ознак та характеристик, що обумовлені особливостями професійної діяльності.

Аналіз наукової літератури дозволяє зробити висновок, що професійна надійність фахівця – це сукупна, системна, інтегральна якість, що виявляється в

його здатності зберігати оптимальні робочі параметри професійної діяльності під час роботи в екстремальних умовах і за екстремальних ситуацій протягом часу, необхідного для виконання поставленого завдання. На надійність професійної діяльності фахівця та процес ухвалення рішень впливають різні чинники: складність завдання й інформаційне перевантаження; зовнішні чинники; вік, професійний досвід; рівень розвитку професійно важливих якостей; рівень професійної підготовки фахівця тощо [1, 97].

Професійна надійність складається з трьох компонентів: соціально-особистісного (системоутворюючий чинник, що окреслює цілі, характер, емоційно-психологічну спрямованість майбутнього фахівця на процес і результати навчально-професійної діяльності, зумовлює рівень функціонування всієї системи професійної надійності загалом), фахово-діяльнісного (компетентність, стійкість знань, умінь і навичок у змінених умовах діяльності, точність, своєчасність та безпомилковість виконання поставлених завдань) та функціонального (стан професійного здоров'я, загальну працездатність у звичайних і змінених умовах, професійно важливі фізичні, психічні та психофізіологічні якості, антропометричні й біологічні особливості, ступінь відновлюваності, ресурс буферних (адаптаційних) систем тощо).

Отже, професійна надійність фахівця – це сукупна властивість фахівця, що характеризує його здатність продуктивно, якісно, з оптимальними енергетичними та часовими витратами вирішувати актуальні професійні завдання в заданих умовах діяльності, вдосконалюючи свою професійну компетентність і середовище професійної діяльності відповідно до суспільних і особистісних потреб.

Список використаних джерел:

1. Діденко О.В. Сутність зміст і структура поняття «професійна надійність фахівця» // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України Серія: педагогічні науки. 2015. №1. С. 90-101.

2. Крук В. М. Психология надежности специалиста: история и современность // Вестник МГУ: Серия: Психологические науки. 2010. № 3. С. 181–188.

3. Ложкин Г. В. Практическая психология в системах “человек – техника” : учеб. пособ. / Г. В. Ложкин, Н. И. Повакель. – К. : МАУП, 2003. – 296 с.

4. Дружилов С. А. Профессионализм человека как объект психологического изучения: системный подход [Электронный ресурс] /

Волонтир Олена Олександрівна

olena_0207@ukr.net

Науковий керівник:

Канавець М. В., к. н. держ. упр., доц.

КНУ ім. Тараса Шевченка

ЗНАЧИМІСТЬ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ КЕРІВНИКА У СТВОРЕННІ СПРИЯТЛИВОГО СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ В КОЛЕКТИВІ

Ефективність діяльності державної структури в цілому або окремого структурного підрозділу, взятого окремо, у значній мірі залежить від згуртованості працівників колективу, їх взаємодії та комунікації. Злагожденість, комунікабельність та взаємодопомога виступають основною запорукою позитивного соціально-психологічного клімату в колективі. Адже невід'ємною складовою службової діяльності досить часто виступає саме колективна робота, що попросту вимагає залучення здібностей та навичок багатьох людей з метою вчасного та успішного виконання поставлених перед підрозділом завдань.

У згаданому контексті, істотним фактором життєдіяльності загалом певної організації, установи або окремої людини виступає соціально-економічний клімат, який на пряму позитивно або негативно впливає на систему соціальних відносин, на спосіб життя людей, на їх повсякденне самопочуття, працездатність, рівень особистісної самореалізації.

Проблематика дослідження соціально-психологічного клімату в організаціях публічного управління відображає у повній мірі як науковий, так і практичний інтерес. Адже від цієї складової, у значній мірі, залежить забезпечення соціальної стабільності у суспільстві, регіонах та інших територіальних утвореннях. Позитивна складова соціально-психологічного клімату виступає однією з важливих умов підвищення продуктивності праці усіх без винятку працівників.

Усе вище окреслене обумовлює комплексний розгляд основних теоретичних засад соціально-психологічного клімату, дозволяє керівникам якісно управляти таким складним та, водночас, динамічним явищем у колективі. У зв'язку з цим питання дослідження важливих чинників, що спрямовані на покращення стану соціально-психологічного клімату в колективі на публічній державній службі і до сьогодні не втрачають своєї актуальності та соціальної практичної значущості.

Непоодинокими можна назвати випадки, коли систематично поганий настрій одного з працівників колективу або ж самого керівника даного колективу, відображається на поведінці та відносинах всередині колективу, і в подальшому вносить негативні тенденції у сферу позитивно сформованого соціально-психологічного клімату. У зв'язку з цим знижується ефективність роботи трудового колективу, зростає психологічна напруга, виникає хронічна психологічна втома серед працівників тощо.

У практиці вітчизняної соціальної психології термін «психологічний клімат» вперше почав використовувати у своїх дослідженнях вчений Н. С. Мансуров, який вивчав виробничі колективи [5, с. 85]. В подальшому зацікавленість вказаним дослідженням проявив вчений В. М. Шепель. Потрібно зауважити, що вчений Шепель одним з перших розкрив власне зміст самого поняття соціально-психологічний клімат, умовно виокремивши три кліматичні зони [7, с. 125]:

- соціальний клімат, визначається усвідомленістю цілей та задач суспільства в даному колективі, наскільки гарантовано дотримання всіх конституційних прав і обов'язків працівників як громадян;
- моральний клімат визначається показником, які моральні цінності в даному колективі є прийнятими;
- психологічний клімат – передбачає неофіційні робочі відносини, які складаються між працівниками, що знаходяться в безпосередньому контакті один з одним.

Людина та її потенціал становлять основу в роботі органів державної влади, так і в приватних компаніях. Керівник в першу чергу має розуміти, що з позиції управління не правильно ототожнювати працівників колективу. Адже усі люди різні. У цьому відношенні важливе значення відводиться саме обізнаності керівництва як менеджера певної організації або структурного підрозділу. Обізнаність керівника виступає невід'ємною рисою професійної діяльності як

лідера колективу та слугує запорукою для здійснення успішного людськими ресурсами.

У будь-якій організації державного чи то приватного типу людина працює в оточенні колег по роботі, фактично виступаючи членом формальних і неформальних груп. Робота у колективі справляє винятковий вплив на людину: якщо сприятливий соціально-психологічний клімат – це допомагає розкриватися її потенціалу, у випадку негативного соціально-психологічного клімату – здібності та бажання людини працювати продуктивно можуть бути придушені, тоді працівник перестає працювати з повною віддачею.

Важлива роль керівника як лідера колективу також полягає у необхідності усвідомлення своєї активності, що буде у значній мірі спрямована на формування та підтримку сприятливого соціально-психологічного клімату колективу. В цілому соціально-психологічний клімат колективу повинен бути результатом спільної цілеспрямованої роботи з одного боку керівника, з іншого боку представників всього трудового колективу [6, с. 179].

Одним з аспектів роботи керівника, що допоможе у створенні сприятливого психологічного клімату – організація роботи працівників за врахуванням їх психологічної сумісності, взаємної симпатії, схожістю характерів, спільними інтересами тощо. Адже дуже часто саме спільні інтереси та взаємодопомога у колективі відіграє величезну роль у ставленні людей один до одного, вносять позитив у робочі взаємини.

Однак часто спостерігаються випадки, коли таким значущим питання психологічного характеру з боку керівництва увага практично не приділяється серйозного значення. Водночас створення сприятливого соціально-психологічного клімату у своєму практичному застосуванні передбачає, насамперед, подолання певних бар'єрів психічної напруженості, що виникають у процесі спілкування між людьми під час здійснення трудової діяльності.

З метою формування та поліпшення соціально-психологічного клімату в колективі, важливо проводити психологічні тренінги, під час яких фахівці навчали б представників колективу та керівників високій культурі взаємодії й спілкування.

Не менш важливе значення серед усіх інших факторів формування соціально-психологічного клімату у трудовому колективі повинно відводитися відношенню керівника та підлеглого. У цьому відношенні варто відзначити, що ступінь стимулюючого впливу зі сторони керівника безпосередньо на працівника

необхідно розглядати як один з суттєвих показників ефективності діяльності керівника, його авторитету та позитивного впливу на підлеглих.

У рамках розкриття змісту дослідження піднятої проблематики, важливо навести низку характерних норм, які мають визначальне значення на формування соціально-психологічного клімату у трудовому колективі:

- комфортність;
- раціональність;
- передбачуваність поведінки та власне реакція на поведінку;
- формальність;
- лояльність;
- включення представників організації у комунікативні процеси;
- спрямованість на вузькі локальні внутрішньо-організаційні інтереси або більш широка соціокультурна спрямованість;
- структурованість або неструктурованість підходів при вирішенні виробничих проблем [8, с. 130].

У формуванні успішного трудового колективу, керівнику важливо враховувати наступні ключові необхідні умови:

1) організація спілкування: колективні відвідування місць відпочинку та культурно-масових установ (в межах первинного колективу), повноцінне використання обідньої перерви;

2) організація потоку інформації: про підсумки виконання плану соціального розвитку колективу; про виробничі успіхи своїх та сусідніх підрозділів колективу; про зміни в методах управління та структурні зміни в управлінні колективом; про всі інші зміни, що відбуваються в житті колективу;

3) організація системи самоуправління: передання керівником окремих питань на розгляд колективу; організація громадських доручень з урахуванням віку, статі, інтересів тощо [5, с. 152].

На завершення хотілося б також звернути увагу, що найбільш сприятливий клімат у колективі формується тоді, коли способи та прийоми управління керівництва позитивно сприймаються колективом. Мається на увазі, якщо вимогливість керівництва викликає колективну незадоволеність, соціально-психологічний клімат погіршується. Такі умови можуть супроводжуватися невиконанням доручень працівниками, порушенням дисципліни тощо.

Таким чином, соціально-психологічний клімат можна розглядати як складне явище, що об'єднує у собі певну систему взаємовідносин між членами колективу. У свою чергу, ця система взаємовідносин під впливом індивідуальних психофізіологічних особливостей, певних внутрішньо-групових

стандартів формує колективну свідомість, настрої, а також комплекс психологічних умов.

Підсумовуючи, варто відзначити, що саме під впливом соціально-психологічних факторів в організації, установі публічного управління формуються суспільна свідомість, психологічні зв'язки у колективі, сумлінне відношення до праці. Окрім того, психологічний стан хоча б одного з працівників може сприяти підвищенню продуктивності та ефективності праці, а також, навпаки, може спричинити зниження трудової активності персоналу.

Ключовими ознаками сильного колективу з позитивним соціально-психологічним кліматом виступають згуртованість, взаємодопомога, підтримка та, одночасно, вимогливість до себе і інших. Таким чином, одним з найважливіших показників, що колектив працює як хороша «команда» є сприятливий соціально-психологічний клімат і у цьому відношенні свої зусилля повинен докладати керівник. У хорошому колективі, кожному його представнику надаються оптимальні умови для реалізації його здібностей і талантів, працівники працюють охоче та злагоджено. Отже, позитивний, злагоджений, приємний соціально-психологічний клімат у колективі організації завжди повинен бути серед першочергових пріоритетів, адже від згуртованості усіх працівників, від їх міжособистісної взаємодії залежить ефективність та результативність діяльності організації.

Список використаних джерел:

1. Джонсон Д. В. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування/ Д.В. Джонсон; пер. з англ. В. Хомика. – К.: КМ Академія, 2003. – 288 с.
2. Лозниця В. С. Психологія менеджменту: навч. посібник/ В.С. Лозниця. – К.: КНЕУ, 1997. – 248 с.
3. Пачковський Ю. Ф. Психологія підприємництва: навч. посібник для студентів вищих навч. закладів/ Ю.Ф. Пачковський. – К.: Каравела, 2006. – 408 с.
4. Карамушка Л. М. Психологія управління / Л. М. Карамушка. – К.: Міленіум, 2003. – 320 с.
5. Хоронжий А. Г. Соціальне управління: навчальний посібник/ А. Г. Хоронжий. – Львів: Магнолія 2006, 2010. – 290 с.
6. Щокін Г. В. Як ефективно управляти людьми: психологія кадрового менеджменту: наук.-практ. посібник/ Г. В. Щокін. – К. : МАУП, 1999. – 400 с.

7. Цимбалюк І. М. Психологія спілкування: навчальний посібник/ І. М. Цимбалюк. – К. : ВД «Професіонал», 2004. – 304 с.

8. Яценко Т. С. Психологічні основи психокорекції: навч. посіб. / Т. С. Яценко. – К.: Либідь, 1996. – 246 с.

9. Яцура В. В. Менеджмент: навч. посіб. / В. В. Яцура, О. П. Жук. – Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 444 с.

Наталія Волянюк
n.volianiuk1@gmail.com

Богдан Бортун
bortun.bohdan@gmail.com

ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ НАДІЙНОСТІ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Задля забезпечення публічного сектору висококваліфікованими фахівцями муніципального, регіонального, загальнодержавного та міжнародного рівня, необхідно сформувати нове покоління управлінців, які мають не лише глибокі знання, вміють системно та інноваційно мислити, ухвалювати ефективні рішення, але й виявляють високий рівень професійної надійності.

Категорія «професійна надійність» як психологічний феномен акумулює у своєму змісті дії, оцінки, діяльність, способи організації діяльності, цінності, психофізіологічні та емоційно-вольові якості професіонала. Традиційно поняття надійності асоціюється з ефективністю, безвідмовністю, досконалістю, стабільністю, усталеністю до перешкод, тобто з певним періодом сталого існування системи, організму, цілісності.

Як інтегративна професійно-особистісна якість, професійна надійність уможливорює здатність фахівця ефективно, з оптимальними ресурсними витратами виконувати професійні дії, спрямовані на вирішення проблем у сфері публічного адміністрування. Професійна надійність фахівця у сфері публічного управління є наслідком його системної, функціональної, надійності переробки інформації та моральної надійності.

Надійність функціонування будь-якої системи внаслідок впливу зовнішнього й внутрішнього середовища завжди містить у собі ненадійність як

необхідний момент свого внутрішнього протиріччя: надійне функціонування системи не виключає можливості ненадійності, і, навпаки, наявність ненадійності не виключає можливості її надійного функціонування. Зв'язок між надійністю і ненадійністю не є однобічним, оскільки не тільки надійне функціонування за певних умов може перейти в ненадійне, але й ненадійність може зумовити надійне функціонування. Як слушно зауважує В.В. Корнешук, надійність є особливою стороною предметів, явищ, процесів і систем; це властивість, що характеризує ступінь ефективності й усталеності їх становлення, функціонування і розвитку. Досягнувши певної межі в кількісному виразі, вона може перейти у свою протилежність (ненадійність), змінивши тим самим якісний стан будь-якої системи чи процесу. З цього випливає, що витoki розвитку і становлення професійної надійності як якісної характеристики стану фахівця, властивості якого репрезентовані в його професійній діяльності, ґрунтуються на закономірностях якісно-кількісних перетворень [1].

Високий рівень професійної надійності фахівців у сфері публічного управління безпосередньо залежить від впливу зовнішніх та внутрішніх чинників, його індивідуальних психофізіологічних особливостей, а також якості професійної підготовки.

Важливим етапом наукового вивчення проблеми професійної надійності є виявлення та упорядкування її детермінант, тобто обумовлюючих чинників. Найпростішим підходом до упорядкування детермінант професійної надійності є підхід, що спирається на принцип дихотомії. Згідно з ним всі детермінанти професійної надійності розподіляються на дві групи, які називають по-різному: зовнішні і внутрішні, об'єктивні та суб'єктивні, потенційні та реальні тощо.

Зовнішні чинники не залежать від самого фахівця, бо привнесені довкіллям чи умовами завдання. Внутрішні чинники безпосередньо пов'язані з індивідуальними властивостями самого фахівця.

Зовнішніми чинниками професійної надійності фахівця в сфері публічного управління можуть бути: 1) суб'єктивна складність професійного завдання; 2) непередбаченість розвитку ситуації; 3) режим праці й відпочинку; 4) контроль над ситуацією чи його відсутність; 5) невизначеність ситуації; 6) суперечливість чи надлишковість інформації, що надходить; 7) послідовність надходження інформації; 8) високий темп надходження інформації; 9) невизначеність часу (раптовість) надходження інформації; 10) оплата праці; 11) службове навантаження; 12) психологічний клімат у колективі. Одні й ті самі зовнішні чинники по-різному впливають на професійну надійність фахівця залежно від

ситуації, за якої цю діяльність здійснюють, оскільки люди різняться тим, якою мірою вони змінюють свою поведінку у відповідь на вимоги кожної ситуації.

Внутрішні чинники, що впливають на професійну надійність фахівця, – це рухливість нервових процесів, здатність до самоуправління, гнучкість мислення, суб'єктивний контроль, професійно важливі якості, стратегії та моделі поведінки подолання, мотивація досягнення успіху й запобігання невдач, самоактуалізація [1].

Зовнішні і внутрішні чинники можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на психіку фахівця та результати його дій під час виконання професійних завдань.

Всеосяжне розкриття феномену професійної надійності фахівця в сфері публічного управління стає неможливим без урахування негативних чинників, що впливають на особистість професіонала. Беззаперечним є факт, що постійне нервове напруження, стомлення оцінюються як найнегативніші фактори професійної діяльності з огляду на їх вплив на професійну надійність. Разом з тим до фахівця в сфері публічного управління висувуються певні вимоги щодо надійності виконання останньої. Серед джерел професійної ненадійності називають такі, що пов'язані з порушеннями в саморегуляції психічних станів, з недостатньою виразністю певних рис особистості. Досягнення безпомилкового й своєчасного виконання дій та діяльності загалом є результатом нормального, здорового функціонування різних підсистем організму та психіки людини. Професіонал, який володіє професійно важливими якостями і кваліфікацією, може виявитися професійно ненадійним, насамперед психологічно.

Вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на професійну надійність фахівця Г.П.Шибанов описав за допомогою рівняння: $J = J(x_1, x_2, \dots, x_m, F, \wedge)$ [2],

де x_1, x_2, \dots, x_m – зовнішні чинники, F – емоційний фон, \wedge – внутрішні особливості людини, зокрема її нервової системи.

Функція J є тим комплексним коефіцієнтом, що пов'язує стан фахівця під впливом різноманітних несприятливих чинників з його станом за їх відсутності. Шляхом перебудови параметрів внутрішньої сфери організму відбувається компенсація впливу на нього зовнішніх чинників. Зміна внутрішніх параметрів організму знаходить усталений стан і функція J залишається сталою величиною. Проте такий стан організму зберігається лише до певних значень параметрів x_1, x_2, \dots, x_m довікля. Якщо їх значення перевищують певний допустимий рівень, то професійна надійність фахівця знижується, чому відповідає зменшення значень функції J .

При цьому як зовнішні, так і внутрішні чинники можуть мати однакову вагу і діяти в одному напрямі; мати неоднакову вагу, проте діяти в одному напрямі; чинники з різною вагою можуть діяти в різних напрямках.

Список використаних джерел:

1. Корнещук В. В. Професійна надійність персоналу соціономічної сфери : навчальний посібник. Одеса : ФОП Бондаренко М.О., 2017. 52 с.
2. Шибанов Г. П. Количественная оценка деятельности человека в системах человек – техника. Москва: Машиностроение, 1983. 263 с.

Ермак Яким Максимович
yermakidea@gmail.com

Науковий керівник:
Москаленко О.В., к. психол. н., ст. викл.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОЇ НАДІЙНОСТІ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

Сфера публічного управління, як і будь-яка інша сфера, яка має відношення до взаємодії з людьми, в своєму успіху та ефективності прямо пов'язана з надійністю та компетентністю працівників (фахівців). Велику роль в здібності коректно і відповідально виконувати свої робочі зобов'язання має психологічний стан та рівень стресу персоналу. З пандемією COVID-19 зазначені фактори роботи зазнали впливу, з'явилося більше умов та обставин, які безпосередньо впливають на «робочий стан» фахівців.

Американська Асоціація Психологів в 2019-2020 роках дослідили, що загальний рівень стресу у населення США, під час пандемії зріс. Для цього було опитано 3617 громадян Сполучених Штатів Америки. Окрім загального рівня стресу було також досліджено фактори, що впливають на нього. Результати опитування показали, що джерелами стресу найчастіше виступають [2]:

- захворювання члена родини на коронавірус – 74%;

- реакція влади на коронавірус – 74%;
- адаптація до нових процедур поведження себе під час коронавірусу – 74%;
- захворювання на коронавірус – 73%.

Дослідження відображають, що реакція влади на наслідки коронавірусу відіграє важливу роль у тому, як громадяни сприймають новини про пандемію. Це в свою чергу впливає також і на репутацію державних службовців, а також їх сприйняття у суспільстві. Як наслідок, публічні управлінці всіх сфер, а особливо медичних та правоохоронних відчують додатковий «суспільний тиск», що відображається на їх здатності врівноважено та відповідально виконувати свої обов'язки.

Поряд із цим кількість завдань, які випадають на працівників державних та приватних компаній і установ під час пандемії коронавірусу (COVID-19) – збільшилось. Для прикладу: Департамент комунікації МВС України 29-го вересня 2021 року повідомив, що поліцейські будуть перевіряти не тільки виконання «COVID обмежень», але й наявності COVID-сертифікатів [3]. З ростом навантаження на співробітників Національної Поліції України, збільшилось і кількість завдань покладених на органи, що займаються аудитом Національної Поліції. Міністерство та комітет цифрової трансформації після початку пандемії коронавірусу (COVID-19) теж деформували свій вектор, що призвело до того, що вже 30-го вересня була надана можливість користувачам додатку «Дія», які отримало вакцинацію різними вакцинами генерувати COVID-сертифікати [5]. У певних користувачів додатку виникли проблеми з генеруванням сертифікатів, що вплинуло на «оцінку роботи» міністерства з боку громадян. Такі прецеденти впливають на психологічний стан працівників виконавчих органів влади, а особливо на представників управлінських посад, які несуть відповідальність за фінальний результат діяльності в непростих умовах під час пандемії.

Згідно з соціологічними дослідженнями Центра Разумкова за жовтень 2021 року, громадяни України оцінюють діяльність «влади» у питанні вирішення проблеми захисту населення від COVID-19. На питання: «На Вашу думку, чи має змогу влада України захистити населення країни від розповсюдження COVID-19?», опитані громадяни України відповіли так [4]:

- Так, має змогу протидіяти пандемії COVID-19 повною мірою – 14,7%
- Можливості влади протидіяти пандемії COVID-19 є обмеженими – 31,7%
- Ні, влада не спроможна протидіяти загрозам пандемії – 42,4%
- Важко відповісти – 11,2%

Ці дані засвідчують, що більше ніж половина громадян України, вважають представників органів влади не спроможними чи обмежено спроможними вирішувати проблеми, які виникають в сфері захисту населення від розповсюдження COVID-19. Це додає більшого тиску на публічних управлінців, а також ставить під питання їх репутацію та компетентність.

Варто також зазначити, що високий рівень стресу у сфері публічного управління був і до пандемії COVID-19. Так, в березні 2009 року Європейський фонд поліпшення умов життя і праці (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions) опублікувало статтю з назвою «Високий рівень стресу у роботі в сфері публічного управління» (High levels of stress in public administration work), де був зроблений висновок: «Робота в публічному управлінні, схоже, пов'язана з високим рівнем стресу, згідно з результатами опитування, проведеного в рамках фінансованого Європейським союзом, проекту покращення управління людськими ресурсами в цій галузі. Основним фактором стресу, на який вказали більше половини респондентів, був низький рівень оплати праці. Інші стресові фактори, пов'язані з роботою, включали високе навантаження, занадто багато різноманітних завдань, тимчасовий тиск і низький рівень автономності». Окрім того, Надія Даскалова (авторка публікації) зауважила, що: «Незважаючи на уявлення респондентів про високий рівень стресу на роботі, більшість із них виявилися загалом задоволеними умовами роботи. Відносини з членами команди, робочий час, зміст роботи, репутація організації та робоча атмосфера отримали найвищі оцінки задоволеності, причому 80% або більше співробітників вказали, що вони повністю або цілком задоволені цими аспектами. І навпаки, працівники були досить незадоволені або зовсім незадоволені рівнем оплати праці (75,7% респондентів), оцінкою роботи (36,5%) та навчальною діяльністю (33,1%)» [1].

Виходячи з того, що поява пандемії COVID не тільки не вирішила жодне з питань, які бентежили працівників державного/публічного сектору, а й додала нових, згаданих нами раніше, ми можемо зробити висновок, що психологічний стан та тиск на сектор публічного управління зріс, що впливає на професійну надійність управлінців загалом. Вирішенням цієї ситуації є спеціальні тренінги та програми, які спрямовані на діалог з публічними управлінцями, щодо проблем які їх турбують в психологічному стані, і знайти шляхи їх вирішення, також багатовекторний аналіз всіх факторів які впливають на рівень стресу працівників державного/публічного сектору. Після цього варто зробити певні висновки, і провести певні зміни в сфері: оплати праці, видів занять, які виконують

управлінці, а також систему оцінювання роботи. Ігнорування описаних проблем може призвести до того, що велика кількість державних службовців можуть покинути місце своєї роботи на користь приватних установ, які в даному контексті не несуть жодної відповідальності за перебіг пандемії COVID в Україні, а також мають нижчий рівень стресу на роботі.

Список використаних джерел:

1. High levels of stress in public administration work / авт. Nadezhda Daskalova. – Дублін, 15 Березень 2009 р. URL: <https://www.eurofound.europa.eu/publications/article/2009/high-levels-of-stress-in-public-administration-work#:~:text=Working%20in%20public%20administration%20appears%20to%20be%20associated,survey%20respondents%20was%20the%20low%20level%20of%20remuneration.>
2. Stress in the Time of COVID-19 / авт. American Psychological Association. - Вашингтон, Травень 2020 р. URL: <https://www.apa.org/news/press/releases/stress/2020/stress-in-america-covid.pdf>
3. Поліція перевірятиме COVID-сертифікати по QR-коду, уже розроблено необхідне програмне забезпечення / авт. Департамент комунікації МВС України. - Київ, 29 Вересень 2021 р. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/press-center/news/policiya-pereviriyatime-covid-sertifikati-po-qr-kodu-uze-rozroblene-neobxidne-programne-zabezpecennya>
4. Ставлення громадян України до питань пов'язаних з пандемією коронавірусу COVID-19 (жовтень 2021р.) / авт. Разумков Центр. - Київ, 3 Листопад 2021 р. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/stavlennia-gromadian-ukrainy-do-pytan-poviazanykh-z-pandemiiei-koronavirusu-covid19>
5. Українці, які отримали різні вакцини, можуть згенерувати COVID-сертифікат у Дії / авт. Прес-офіс Міністерства цифрової трансформації України. – Київ, 30 Вересень 2021 р. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/ukraintsi-yaki-otrimali-rizni-vaktsini-mozhut-zgeneruvati-covid-sertifikat-u-dii>

Зубко Михайло Анатолійович

mihailo.zubko@gmail.com

Науковий керівник:

Чудик-Білоусова Н. І., к. ю. н., доц.

ХУУП ім. Леоніда Юзькова

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В КОВІДНИЙ ПЕРІОД

Пандемія COVID-19 викликала масштабну кризу в різних сферах і органи публічної влади змушені швидко реагувати на будь-які проблеми. Для ефективної роботи важливим є психологічний клімат в колективі органу публічної влади, а в період пандемії саме комфортна обстановка буде впливати на результативність. Соціально-психологічний клімат є надзвичайно важливим, оскільки він відображає рівень розвитку колективу та формує основу для збільшення працездатності колективу органу публічної влади, стимулює ефективність праці та певну згуртованість працівників. Варто розпочати з поняття соціально-психологічного клімату. Велика кількість науковців працювали над цим питанням, але в загальному можна сказати, що соціально-психологічний клімат – це певний вид міжособистісних взаємин, який проявляється в системі психологічних умов, які в результаті можуть позитивно або негативно впливати на продуктивність в соціальній групі або колективі [2, с. 98].

Для того, щоб створити комфортний соціально-психологічний клімат в органі публічної влади, потрібно виділити основні фактори, які на нього впливають:

1. Кадровий склад та вікова структура працівників. Для формування комфортних взаємин в органі державної влади повинні бути люди різного віку, статі, стажу роботи та професійної компетентності, оскільки в такому випадку ризик виникнення конфліктів менший так як боротьба поглядів відсутня. Також така організація сприяє розвитку всіх членів колективу та підвищення ефективності.

2. Психологічна сумісність учасників колективу проявляється в можливості працівників будувати комфортні взаємовідносини під час трудової діяльності. В такій взаємодії важливими є психологічні якості кожного індивіда та можливого ефекту від їх поєднання.

3. Стиль керівництва та тип побудови взаємин між керівниками та підлеглими в органах публічної влади.

4. Характер трудового процесу, який проявляється в взаємодії поза робочими завданнями, тому що для ефективності важливе спілкування в вільний час та зняття напруги протягом робочого періоду [3].

Сприятливий психологічний клімат повинен базуватись на бажанні працівників бути у цьому колективі, важливою є відсутність тиску на підлеглих, заохочення особистісного та професійного розвитку, оскільки протягом останніх двох років емоційне виснаження суттєво впливає на можливість роботи працівників. Позитивно впливатиме неформальне спілкування на створення позитивного соціально-психологічного клімату, наприклад, колективний відпочинок чи культурні заходи, але потрібно розуміти, що в умовах карантинних обмежень реалізувати культурні заходи досить важко, оскільки це може спричинити спалах ковіду. В такому форматі органи публічної влади повинні шукати нові способи та методи взаємодії, наприклад, створювати онлайн кавабрейки чи проводити заняття на свіжому повітрі. Зрозуміло, що не всі працівники з радістю приймуть таку ідею, особливо більш консервативні працівники, але сама структура управління потребує модернізації та трансформації.

Для формування комфортного соціально-психологічного клімату важливим є і професійне здоров'я працівників органів публічного управління. Під час пандемії шанс на виникнення професійного вигорання збільшується, тому варто виділяти час на відпочинок, робити перерви та ставити реальні робочі цілі та завдання в адекватні терміни.

Для створення сприятливого соціально-психологічного клімату в процесі трудової діяльності потрібно створити та забезпечити наступні чинники:

1. Присутність в трудовому колективі різноманітних фахівців, тобто людей, які мають різні рівні компетентності. Така присутність різних спеціалістів буде мотивувати новачків розвиватись та навчатись, а більш кваліфіковані працівники будуть відчувати свою важливість.

2. Чисельність трудових груп. Для забезпечення ефективності роботи органу публічної влади потрібно створювати робочі групи по декілька осіб, оскільки це буде відкривати нові можливості.

3. Тривалість спільного трудового процесу. Цей чинник характеризується формуванням певних звичок та традицій, правил поведінки, які будуть сприяти цілісності колективу.

4. Статева та вікова структура колективу. Для забезпечення оптимального управління необхідно формувати трудовий колектив, який буде складатися в різноманітних людей.

5. Створення неформальної структури в трудовому колективі. В кожному колективі є формальні та неформальні лідери і не завжди це проявляється в одній особі, тому при такій ситуації варто формувати неформальну структуру, де формальний керівник міг би показати себе з іншої сторони та налагодити взаємини.

6. Автономність трудового колективу. В органах публічної влади потрібно мотивувати маленькі трудові колективи (в рамках окремих відділів) взаємодіяти з іншими колективами, тому що це допоможе набувати новий досвід.

7. Налагодження психологічної сумісності, яка сприяє створенню згуртованого трудового колективу та зменшенню можливості появи нових конфліктів [1, с. 304]

Соціально-психологічний клімат в умовах пандемії повинен формуватись шляхом визначення одного напрямку розвитку та узгодженості до прийнятих норм, також важливо створити умови за яких можна було би ефективно впроваджувати основні цінності органу, крім цього варто сприяти щодо формування впевненості працівників в собі та в майбутньому, тому що в період пандемії можуть виникати певні сумніви. Саме мотиваційна сфера в органах публічної влади потребує змін, оскільки питання мотивації не до кінця ефективно діє в таких структурах.

Отже, формування соціально-психологічного клімату в умовах ковіду – це вирішальне питання від якого залежить ефективність всього органу публічної влади. На формування клімату впливають різноманітні фактори, такі як умови та тривалість праці, задоволеність роботою, стиль керівництва, міжособистісні стосунки. Особливістю соціально-психологічного клімату в органах публічної влади є те, що не всі методи можливо реалізувати в таких умовах, оскільки є чітко прописані процедури дій та стандартизовані дії, які змінити буде досить важко.

Список використаних джерел:

1. Головацький М. В. Формування соціально-психологічного клімату в організації. Збірник матеріалів за результатами VII науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Сталий розвиток України проблеми і перспективи». 2019. С. 301-305

2. Лескова Л. Ф. Формування сприятливого соціально-психологічного клімату у колективі установи соціальної сфери. Молодий вчений. 2017. С. 98-103

3. Сазонова Т. О. Роль керівника у формуванні психологічного клімату в колективі. 2019. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/>

Куніцька Злата Едуардівна
zlata1325@gmail.com

Науковий керівник:
Москаленко О. В., к. пед. н.

РОЗВИТОК ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ В ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

На сучасному етапі свого розвитку державні служби багатьох країн зіткнулись з проблемою неефективного виконання своїх повноважень, що зумовило необхідність змінити стиль управління такими службами. Так організаційна культура наразі розглядається зовсім під іншим кутом – як засіб вимірювання продуктивності та ефективності цього управління. Вона безпосередньо пов'язана з розробкою та впровадженням систем вимірювання ефективності, а також з потенційним успіхом чи невдачею її використання.

Слово «культура» має великий спектр визначень, одним з найпоширеніших яких є система установок і переконань, властивих окремій групі людей. Організаційна культура передбачає розвиток та підтримку лідерами організацій їх ціннісної системи та поведінки, що передається працівникам та відрізняє одну організацію від іншої.

Осборн і Пластрік трактують організаційну культуру як певну соціальну реальність, що визначає дії, почуття та думки співробітників. Вона є сукупністю емоційних, поведінкових та психологічних рамок, які переважно сприймаються несвідомо [1]. Шайн суть такої культури вбачає в парадигмі, завдяки якій люди працюють. Він визначає її як сукупність певних норм та переконань, що відображаються в різних системах функціонування організації, тоді як Петтігрю характеризує її як колективну волю, що дійсно має значення для подальшого розвитку [2]. Хофстеде під організаційною культурою розуміє колективне програмування пам'яті, що відрізняє членів одного колективу від членів іншого [3].

Так організаційна культура є складною для ідентифікації та неуніфікованою за своїм визначенням. Хофстеде пропонує декілька характеристик, які б, на його думку, допомогли краще зрозуміти саму її сутність: цілісність, зв'язок з антропологічними поняттями, діахронічна детермінованість, «м'яка» концепція, соціальна сутність та низький рівень сприятливості до змін [4]. Хоч така культура може бути й непомітною, і співробітники можуть не усвідомлювати її, вона

забезпечує їхнє почуття ідентичності та надає вказівки як необхідно працювати в даній організації.

Організаційна культура міцно пов'язана з ціннісною системою. Саме ж поняття цінностей особливо є актуальним у державній службі. Державний та приватний сектори принципово відрізняються один від одного. Діапазон державних цілей у поєднанні з обмеженнями, зумовленими політичною владою, не завжди гарантують успішність перенесення практик з одного сектору до іншого. Робоче середовище також є тим фактором, що має вплив на організаційну культуру та певною мірою пояснює чому зміни в культурі державного сектору є значно складнішими. Проте необхідно прагнути до іншого.

У державній службі, де людському фактору відводиться пріоритетне значення, система координації людських ресурсів є важливим рушієм змін організаційної культури. Вона має бути здатною адаптуватись до вимог зовнішнього середовища. Наявність такої системи зумовлює налагодження взаємозв'язку між інституційно-нормативними реформами та довгостроковим зміцненням звичок і поведінки співробітників для забезпечення відповідності персоналу очікуванім викликам із зовнішнього середовища.

Основною проблемою в організаційній культурі державної служби наразі є аспекти напруженості та невідповідності, оскільки інституційні зміни в державному управлінні не знаходять відголоску ні в культурній системі цього управління, ні в самих носіях змін – державних службовцях, а також у їхніх системах цінностей переконань, позиціях та нормах. У таких умовах постійних змін організаційна культура, схильна до повільного перебігу перемінних подій, є менш інтегративним і несприятливим елементом управління щодо здатності адаптуватись до викликів навколишнього середовища [5].

Центральним аспектом для розуміння впливу реформ у сфері державної служби є усвідомлення її культурних особливостей. Так з урахуванням пріоритетного значення культури в досягненні стратегічних цілей організації О'Доннел і Бойл стверджують, що керівники в державних службах передусім мають враховувати особливості організаційної культури при плануванні серйозних організаційних змін [6].

Якщо державна служба не володіє здоровою культурою або потребує цих організаційних змін, процес щодо їх реалізації може бути дещо складним та повільним. Зміна культури може знадобитися для покращення роботи державних служб загалом, впливу на поведінку службовців, забезпечення кращого надання послуг та досягнення конкретних цілей і результатів служб.

Для підтримки таких змін можна виділити п'ять основних принципів. Окремі з них є характерними як для організацій, так і для державної служби.

Відповідність стратегії. Стратегія, нав'язана вищим керівництвом, здебільшого суперечить укоріненим практикам та установкам культури організацій. Керівництво не завжди розуміє цінність узгодження стратегії та організаційної культури. Основну увагу потрібно зосередити на такому питанні: які аспекти організаційної культури необхідно змінити, щоб досягнути поставлених цілей? Варто визначити низку культурних рис, які дійсно відповідають та надають підтримку стратегії.

Формальні й неформальні підходи. Формування нової культури, зокрема й нової поведінки співробітників, важливої для ефективного реалізації стратегії, передбачає прийняття як формальних, так і неформальних підходів. Історично склалось так, що здебільшого підтримуються формальні методи (показники, правила, стимули, введення нових ІТ-систем). При цьому нехтуються неформальні підходи, що більшою мірою пов'язані з емоційною складовою (спільноти інтересів, спеціальні бесіди, зв'язки між керівництвом та співробітниками).

Найбільш важливі зміни. Процес змін багатогранний, тому варто зосередитись на найбільш значущих аспектах. Якщо виділити декілька основних складових організаційної культури, співробітникам було б набагато легше прийняти їх та узгодити зі своїми обов'язками. Окремі організації мають успішний досвід такої практики й можуть слугувати прикладами для наслідування. Окрім цього, коли акцент робиться на окремих формах поведінки, часто співробітники є здатними самостійно знайти додаткові способи їх підкріплення.

Увага до сильних сторін. При аналізі організаційної культури переважно існує тенденція до виділення лише негативних рис, однак сильні сторони такої культури залишаються поза увагою. Окремі її характеристики можуть розвиватись досить хаотично та несподівано для самого керівника. У державній службі, наприклад, справедливість та неупередженість довгий час слугували основою організаційної культури. Проте в останні роки саме це було одним із чинників, що породили недовіру до державних систем управління. При застосуванні відповідних змін до культури врахування її історичних надбань у поєднанні з актуальними цінностями здатні зробити ці зміни більш прогресивними.

Вимірювання прогресу. Одним з найважливіших аспектів внесення змін є вимірювання та моделювання організаційної культури на різних етапах її розвитку. Завдяки цьому можна визначити прогрес й утримати певний позитивний імпульс протягом значного часу [7].

Отже, організаційна культура є багатограним поняттям, розуміння якого можливе лише за умови врахування її основоположних елементів. Як і в приватному, так і в державному секторі актуальність розвитку такої культури набуває все більшого значення. Це зумовлено її вирішальним впливом на ефективність роботи організацій загалом. Хоч дані сектори й мають фундаментальні відмінності, однак немає причин не обмінюватись між ними практиками вдосконалення цієї культури. Нова доктрина державного управління має функціонувати на основі ефективності та досконалості, що характерні бізнес-системі, а оцінка та відповідні супутні зміни організаційної культури здатні це реалізувати.

Список використаних джерел:

1. Osborne, D., Plastrik, P. (2000): *The Reinventor's Fieldbook: Tools for Transforming Your Government*. San Francisco: Jossey-Bass, 690 pp.
2. Schein, Edgar H. (2010): *Organizational Culture and Leadership*. San Francisco: Jossey-Bass, 437 pp.
3. Hofstede, G. (1984): *Culture's consequences, International Differences in Workrelated Values*. Beverly Hills/London: Sage. 474 pp.
4. Hofstede, G. et al. (1990): *Measuring Organisational Cultures: A Qualitative and Quantitative Study Across Twenty Cases*. *Administrative Science Quarterly* 35: 286-316.
5. Bačlija, I., & Brezovšek, M. (2008): *Organizational Culture and Public Administration – the Quality of Customer Operations in Administrative Units in Slovenia*. *Politics in Central Europe*, 4(1), 5-24.
6. O'Donnell, O., Boyle, R. (2008): *Understanding and Managing Organisational Culture*, Committee for Public Management Research Discussion Paper 40, Dublin: Institute of Public Administration.
7. Katzenbach, J., Steffen, I. and Kronley, C. (2012): *Cultural Change that Sticks*, *Harvard Business Review*, July-August.

Лантух Ігор Валерійович

д. психол. н., доц.
ХНУ ім. В.Н. Каразіна
ihor.lantukh@karazin.ua

Гульбс Ольга Анатоліївна

д. психол. н., проф.
УДПУ ім. Павла Тичини
1960.09.05m@gmail.com

Лантух Валерій Васильович

д. іст. н., проф.
УІПА
lantuhap@gmail.com

Балабанова Ксенія Вікторівна

к. психол. н., ст. викл.
НАУ ім. М.Є.Жуковського
myrary17@gmail.com

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОГНІТИВНОГО КОМПОНЕНТУ НАДІЙНОСТІ УПРАВЛІНЦІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У контексті умов економічної кризи застосування інновацій і креативності є ефективним способом для виживання та подолання недоліків підприємництва. Вони також дозволяють сформувати фінансову підтримку для розвитку підприємств, є пріоритетами для всіх видів програм зі сприяння розвитку підприємства, розроблених Європейським Союзом. Особливою цінністю розвитку інтелектуально-інформаційного суспільства провідні компанії визнають креативність. Основу економічного та соціального успіху розвинутих країн світу складає не діяльність державного апарату, а приватна ініціатива громадян. Дана ініціатива, шляхом реалізації успішних стартапів, стимулює інноваційний розвиток держави. Існує і значна кількість малих та середніх підприємств, які за рахунок своєї гнучкості та швидкому пристосуванню до змін в економіці забезпечують економічну стабільність та суспільства.

На сьогоднішній день все більшої популярності в дослідженнях феномена підприємництва набуває когнітивний підхід. Очевидно, що така цікавість до когнітивних процесів у підприємців викликана особливостями їх діяльності: необхідністю приймати рішення в умовах невизначеності ринку, за обмаль

навного часу та ресурсів для вивчення ситуації. Відтак підприємцям часто доводиться покладатися на інтуїцію, інсайт. Тобто, когнітивна складова надійності особистості включає певний рівень розвитку пізнавальної сфери особистості: професійне сприйняття, пам'ять, мислення, увага, що в сукупності становить інтелектуально-пізнавальну складову надійності фахівця. Це проявляється не тільки в накопиченні інформації про професійну діяльність, але й у збільшенні числа описових категорій, у підвищенні рівня вибірковості, складності та інтегрованості інформації, у зростанні здатності аналізувати і знаходити нові нестандартні рішення професійних завдань, визначати ключові взаємозв'язки, які уможливають вирішення проблеми щодо прийняття оптимального рішення при недостатньому об'ємі потрібної інформації та при обмеженості в часі на її обробку. Важливо зазначити, що дані когнітивні упередження, в контексті підприємництва, не варто розглядати як щось негативне, оскільки вони дозволяють економити ресурси при прийнятті рішень. Здатність підприємців приймати швидкі рішення та діяти в умовах дефіциту інформації може бути пояснена також «вірою в закон малих чисел» [3, с. 121]. Підприємці схильні переоцінювати здатність малих вибірок інформації відображати генеральну сукупність. І хоча «віра в закон малих чисел» може призводити до значних помилок, водночас вона дозволяє підприємцям діяти в умовах, які можуть бути розцінені як ризиковані.

М. Саймон, С.М. Хаутон та К. Аквіно у своїх дослідженнях, щодо готовності та бажання індивідів розпочати підприємницьку діяльність, знайшли докази того, що особам, схильним до підприємницької діяльності, притаманні віра в закон малих чисел та ілюзію контролю (тенденція людей вірити, що вони можуть контролювати або, принаймні, впливати на результати подій, на які вони насправді впливати не можуть) [5]. Як і віра в закон малих чисел ілюзія контролю знижує рівень суб'єктивного сприйняття ризику. Ілюзія контролю є важливою в підприємницькій діяльності через два основних чинники. По-перше, в умовах підприємницької діяльності важко чітко розмежувати відносну роль у результаті навичок, здібностей та простого везіння. По-друге, підприємці мотивовані на контроль свого діяльнісного оточення. Відповідно, ілюзія контролю дозволяє підприємцям сприймати ситуацію діяльності як менш ризиковану, оскільки породжує впевненість, що вони мають контроль над нею та, за необхідності, зможуть мінімізувати негативні наслідки подій. Вплив ілюзії контролю на поведінку підприємця проявляється також у недооцінці реакції конкурентів на їхні дії. Е.Дж. Заяк та М. Базерман зазначають, що когнітивні упередження

призводять до впевненості підприємців у тому, що реакція конкурентів не вплине на шанси досягнути успіху [3, с. 120].

Л. Бузенітс та Дж. Барні у своєму дослідженні стартапів підприємців отримали результати, які засвідчують, що підприємці схильні до надмірної впевненості та схильні використовувати евристику репрезентативності [496]. Відповідно до А. Тверські і Д. Канемана – це схильність людини висувати інтуїтивні оцінки на підставі сформованих стереотипів, нехтуючи при цьому іншою важливою інформацією, поданою в умові задачі [3, с. 117- 123].

Розвиток підприємництва протягом останніх десятиріч дедалі більше ставав інноваційним. Особливо масштабно це відбувалось в успішних країнах, де інноваційні процеси комплексно поширилися на всі сфери діяльності. Інновації стали основним фактором створення доданої вартості, підвищення продуктивності та економічного зростання. У зв'язку з цим виникла гостра потреба в науковому та методичному забезпеченні управлінських дій стосовно стимулювання креативності, що народжує нові науково-технологічні досягнення, які через стадію комерціалізації стають, власне, інноваціями.

Виявлення взаємозв'язку творчої та інноваційної діяльності в підприємстві дозволило визначити нову місію підприємця. Вона виражається в активізації, розвитку й позитивній спрямованості процесів, що відбуваються в цій системі, за допомогою реалізації його творчих ідей у підприємницьких інноваціях. Лише тоді, коли творча ідея набуває певних форм у підприємницькому рішенні, а це можливо в конкретній інновації, можна говорити про результативність і продуктивність творчості в підприємстві. Вона є продуктивною за умови її орієнтації на подальші практичні дії, що забезпечують економічне зростання і прогрес. Тільки творчість, утілена в інновацію, дозволяє перейти бізнесу з одного ступеня розвитку на інший, вищий, забезпечуючи його новий якісний стан і, відповідно, рух уперед. В управлінні розвитком творчого потенціалу підприємницьких структур слід виходити з того, що творчий потенціал є не тільки інтегруючою властивістю особистості підприємця, а й підприємницької команди.

Звідси впливає потреба в оцінці здатності й готовності людини до висунення й підтримки принципово нових ідей. Такі здібності, зумовлені відмінностями в пізнавальній сфері людей, найбільш повно й детально розкриті в роботах англійського психолога М. Кіртона [9]. Здатність до генерації нових ідей, ставлення до нових технологій і пропозицій М. Кіртон пояснює через поняття когнітивного стилю. Адапторсько-інноваційний когнітивний стиль є

біполярною конструкцією, яка допомагає визначити кращий підхід до вирішення проблеми для кожної людини. Кожен може бути розташований на континуумі від здатності «робити речі краще» до здатності «робити речі по-іншому». В екстремальних значеннях континууму знаходяться крайні адаптори (суперадаптори) і крайні інноватори (суперінноватори). Теорія М. Кіртонна дозволяє визначити, хто є агентом змін на різних етапах організаційного розвитку, яким чином адаптори й інноватори взаємодіють між собою, наскільки вони ефективно працюють у різних національних культурах [9]. Адапторсько-інноваційний когнітивний стиль також дозволяє спроектувати таке організаційне середовище, яке забезпечувало б найкращу віддачу працівника, його максимальний внесок у досягненні організаційних завдань. Когнітивна теорія стверджує, що вирішення проблем, на кшталт формування підприємницької ідеї, розробки стратегії досягнення підприємницького успіху, оцінки альтернатив та ризиків, набуває форми або алгоритмів – правил, які не обов'язково розуміти, але які обіцяють рішення, або евристики – правил, які зрозумілі, але не завжди гарантують правильне рішення. Також рішення може бути результатом роботи інтуїції, раптового усвідомлення взаємозв'язку.

На думку Т.Ю. Кулаковського саме в когнітивних процесах, що виходять за межі усвідомленого алгоритмізованого мислення, може бути віднайдено ключ до розуміння феномена підприємця [3]. На сьогодні встановлено значний перелік когнітивних упереджень, що притаманні підприємцям. Аналіз емпіричних досліджень дозволив Т.В. Коломієць та Т.Ю. Кулаковському виявити низку когнітивних упереджень, які притаманні підприємцям [2]. До них належать: – ефект надмірної впевненості (Дж. Руссо, П. Шумейкер), за якого суб'єктивна впевненість людини в її судженнях значно переважає об'єктивну точність даних суджень. Саме цим можна пояснити здатність підприємця приймати рішення, ігноруючи тиск критики та дефіцит інформації. Даний ефект може бути результатом «евристики доступності», «ефекту якорювання», «підтверджувального упередження» та «упередження погляду в минуле» [10].

«Евристика доступності», за визначенням А. Тверські і Д. Канемана, – це інтуїтивний процес, у якому людина «оцінює частоту або можливість події за легкістю, з якою приклади або випадки спливають у пам'яті», тобто легше пригадуються [8]. Ефект «якорювання» відображує тенденцію людей покладатися на інформацію, що була першою отримана в умовах вирішення задачі. Відповідно до А. Тверські та Д. Канемана, люди оцінюють усе, спираючись на певну величину, своєрідну точку відліку. Вона може знаходитися в самому

формулюванні проблеми або бути проміжним результатом її аналізу. Різні ж точки відліку можуть призводити до повністю відмінних результатів. Так, А. Тверські та Д. Канеман з'ясували, що навіть випадкова інформація може призводити до різних, іноді неправильних, процесів вирішення проблеми. Підтверджувальне упередження – це тенденція шукати або інтерпретувати інформацію таким чином, щоб вона підтверджувала власні переконання або гіпотези, а також схильність ігнорувати інформацію, що суперечить переконанню [3, с. 119]. Упередження погляду в минуле – це тенденція бачити минулі події як такі, що були більш передбачуваними, ніж вони були насправді; – віра в закон малих чисел та ілюзія контролю (М. Саймон, С. Хаутонта, К. Аквіно) – тенденція людей вірити, що вони можуть контролювати або, принаймні, впливати на результати подій, на які вони, насправді, впливати не можуть. Обидва фактори знижують рівень суб'єктивного сприйняття ризику [5]; – схильність підприємців до надмірної впевненості та використання евристики репрезентативності (Л. Бузеніст, Дж. Барні) [6]; – властиве підприємцям упередження оптимізму, переоцінюючи можливість сприятливого розвитку події. Упередження оптимізму має наступні базові форми: надмірно позитивна самооцінка, надмірний оптимізм, надмірний оптимізм щодо майбутніх планів і подій та надмірний оптимізм, породжений ілюзією контролю (С. Тейлор, Дж. Браун) [7].

Щодо особливостей когнітивної сфери підприємців, як окремої професійної групи, Н.С. Глуханюком та О.В. Дьяченко були отримані наступні дані. Це, перш за все, високий рівень розвитку інтелектуальних функцій, схильність до абстрактного мислення, розвинені комбінаторні здібності, високі лабільність і організованість розумових процесів, відсутність схильності до «застрявання» в рішенні задач, поєднання креативності та прагматичної орієнтації в аналізі ситуації [1]. Ю.В. Сметановою здійснено теоретичний огляд робіт з проблеми вивчення когнітивних особливостей підприємців та новаторів на прикладі вивчення когнітивних стратегій та когнітивного стилю. Науковець підкреслює, що для повноцінного здійснення інноваційної та підприємницької діяльності необхідне врахування можливості когнітивної сфери особистості [4].

Вочевидь, як свідчить практика, когнітивний компонент розвитку особистісної надійності підприємця стає архіважливим у реаліях сьогодення, які є нестабільними, які маргіналізують його поведінку. Активізація когнітивного компоненту розвитку особистісної надійності підприємця стає затребуваною і необхідною.

Список використаних джерел

1. Глуханюк Н.С., Дьяченко Е.В. Психологические особенности предпринимательского потенциала и его активизации в системе бизнес-образования// Ученые записки кафедры теоретической и экспериментальной психологии Рос. гос. профессионально-педагогического ун-та. Екатеринбург, 2008. Вып. 2. С. 199-225.
2. Коломієць Т.В., Кулаковський Т.Ю. Особливості когнітивних процесів суб'єктів підприємницької діяльності// Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі. 2017. № 3. С. 463-465.
3. Кулаковський Т.Ю. Когнітивний підхід у вивченні феномену підприємця// Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2017. Вип. № 2 (80). С. 117-123.
4. Сметанова Ю.В. Когнитивные стратегии «традиционных» и «инновационных» предпринимателей: постановка проблемы исследования// Сибирский психологический журнал. 2014. № 51. С. 156-160.
5. Aquino K. (2000). Cognitive Biases, Risk Perception, and Venture Formation/ M. Simon, S.M. Houghton and K. Aquino. Journal of Business Venturing. 2000. No. 15 (2). P. 113–134.
6. Barney J.B. (1997). Differences Between Entrepreneurs and Managers in Large Organizations: Biases and Heuristics in Strategic Decision-making/ L.W. Busenitz, J.B. Barney. Journal of Business Venturing. 1997. No. 2 (1). P. 9–30.
7. Brown J.D. (1988). Illusion and Well-being: A Social Psychological Perspective on Mental Health/ S.E. Taylor, J.D. Brown. Psychological Bulletin. 1988. 103 p.
8. Kahneman D. The Framing of Decisions and Psychology of Choice/D.Kahneman, A. Tversky. Science. 1981. № 211. P. 453–458.
9. Kirton M.J., de Ciantis S.M. (1994). Cognitive Style in Organizational Climate// In M. J. Kirton (red.), Adaptors and Innovators: Styles of Creativity and Problem-Solving. - London, UK: Routledge. P. 72 - 90.
10. Russo, J.E., Schoemaker. P.J.H. (1992). Managing Overconfidence. Sloan Management Review (Winter). P. 7–17.

ВИКЛИКИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ПОДОЛАННІ ПАНДЕМІЧНОЇ КРИЗИ

Пандемія COVID-19 створила нагальну потребу в забезпеченні добробуту, а також фізичної, психічної й фінансової безпеки. Через пандемію та віддалений режим роботи тривалість робочого дня збільшилась, що призвело до виснаження й емоційного вигорання. Водночас збільшився рівень стресу через необхідність швидкого та вкрай динамічного прийняття управлінських рішень, зміни рішень внаслідок необхідності адаптації під надшвидку динаміку, що її диктує медична ситуація, вкрай важким та доволі незвичним стало також необхідність не тільки швидкого реагування, а і сміливість брати на себе відповідальність при прийнятті швидких, важливих для збереження суспільної безпеки, вкрай непопулярних важких рішень. далеко не кожному державному управлінцю дається прийняття та реалізація такого роду викликів, оскільки тут мова йде не про професіоналізм (точніше не тільки про професіоналізм), а і про емоційно- психологічну готовність для прийняття таких викликів то роботі в умовах підвищеного рівня суспільної небезпеки.

Пандемія COVID-19 лише зміцнила переконання в тому, що виклики, пов'язані із забезпеченням потреб людини і громадянина, є не окремою, а невід'ємною частиною в прагненні сповна використати цінність та переваги технологій. У процесі пошуку шляхів адаптації робочих процесів до кризи з'ясувалося, що в багатьох, хоча й не в усіх, випадках технології не є найбільшим викликом. Там, де ця проблема стоїть найгостріше, криза вказала на наявність цифрової нерівності в регіонах, сільських громадах та містах з відсутнім доступом до сучасних цифрових технологій, зокрема до Інтернету. У регіонах, що мають доступ до сучасних цифрових технологій, найбільшою складністю виявилась побудова процесів взаємодії людини з технологіями. Зокрема, формування нових принципів і методів управління процесами адаптації, поведінки та роботи у взаємодії з доступними технологіями, задоволення суто людських потреб, таких як прагнення до змістовної роботи, взаємодії та добробуту, максимальне розкриття потенціалу працівників через формування нових навичок і компетенцій, захист етичних цінностей.

COVID-19 змусив керівників зробити три речі одночасно: розробити план повернення до звичного режиму роботи, зрозуміти й застосувати досвід,

отриманий під час кризи, і визначити план подальших дій. Зосередження зусиль лише на поверненні до звичного режиму діяльності не є практичним рішенням, оскільки це не дасть можливості ефективно застосувати всі знання й досвід, отримані впродовж останніх місяців.

Боротьба з пандемією стала спільною боротьбою держави, через її робочий інструмент- державних управлінців, та громадян цієї держави.

Розробляючи план подолання пандемії, зменшення її впливу та наслідків та повернення до звичного режиму роботи, органи управління мають переконатися, що вони створюють чіткий взаємозв'язок між індивідуальним внеском, цілями команд та місією. Для зміцнення зв'язку між приналежністю та організаційною ефективністю державі потрібно робити більше, ніж поважати своїх громадян та ставитися до них справедливо. Вони мають створити міцний взаємозв'язок між особистим внеском людини і громадянина та їхнім впливом на ситуацію й суспільство загалом.

Початок пандемії заскочив всіх зненацька в стані повної неготовності та відсутності можливості прийняття зважених управлінських рішень внаслідок тотального браку професійної, повної необхідної інформації. Такі рішення в подальшому були піддані жорсткій, часто обгрунтованій, критиці, що стало також новим викликом і змусило управлінців до швидкого реагування та перелаштування на вельми динамічний режим прийняття поточних рішень. Їм на визнання можливості вкрай швидкої деактуалізації прийнятих рішень та, як наслідок, постійної необхідності напрацювання нових і нових матеріалів.

Не останнім викликом стала певна управлінська самостійність для керівників середнього рівня, не віконавча, а саме управлінська.

В ряді випадків рішення органів центральної влади дають вказівку на необхідність та обов'язковість вчинення певних дій, таких як розгортання польових шпиталів із необхідністю самостійно визначити місцезнаходження та обсяг коєчного фонду. Таким самим стає необхідність прийняття рішення про допуск до роботи, чи відсторонення від роботи працівників та необхідність заміни відсторонених осіб для збереження безперервності робочого процесу. І все це в умовах абсолютної невизначеності про міру можливої відповідальності за прийняття таких рішень.

Під час пандемії COVID-19 держави пережили етап активного прискорення, швидко просуваючись назустріч майбутньому роботі, що випробовувало їхню здатність забезпечити синергію людини, держави й технологій у найбільш динамічному середовищі за всю історію. Тимчасом як кризова ситуація може

спонукати до героїчних та безпрецедентних дій, справжній шлях до відновлення лежить через досягнення тривалого ефекту від впровадження нових технологій управління.

Георгій Ложкін
Lozhkin35@gmail.com

Олег Рибальченко
Rybko66@gmail.com

МЕХАНІЗМИ ПРОФЕСІЙНОЇ НАДІЙНОСТІ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Перш ніж отримати наукове трактування, поняття «надійність» мало свою передісторію. Так, наприклад, в українському тлумачному словнику надійна людина характеризується як вірна, яка вселяє довіру. Не змінюючи принципової сутності такого визначення, життєвий досвід привносить додаткове значення та відтінки в його зміст. Характеризуючи людину як надійну, зазвичай мають на увазі, що на неї можна покластися, що вона дотримується зобов'язань, домовленостей, обіцянок.

Перші спроби наукового тлумачення цього поняття в психології пов'язані зі становленням у середині ХХ століття проблеми надійності у системах «людина-техніка». У невизначеному вигляді проблема надійності психіки була завжди, оскільки будь-які форми функціонування психіки не вільні від помилкових проявів. Так, помилки у перебігові когнітивних процесів (сприйнятті, пам'яті, мисленні), неправильні дії, неадекватні вчинки, неправильна інтерпретація поведінки – це приклади психічної ненадійності.

Сучасна психологія праці під надійністю людини розуміє її властивість безпомилково і своєчасно виконувати покладені на неї функції протягом необхідного часу, у певній послідовності в заданих умовах діяльності. Відмову слід розуміти як невиконання людиною обов'язкових дій задля досягнення цілей діяльності [4]. Помилки як форма прояву ненадійності людини репрезентують собою порушення, неправильні дії у виконанні алгоритму діяльності в цілому. У загальному плані людина здатна припускатися помилок різної якості: прийом –

передача інформації, прийняття – неприйняття рішень, реалізація – нереалізація управлінських рішень.

Надійність роботи фахівця в сфері публічного управління може бути істотно збільшена в результаті врахування особливостей його психічних процесів і особистісних властивостей при організації трудового процесу.

Оточуюче середовище чинить на людину прямий чи опосередкований вплив, який можна розглядати з позицій макро- або мікропідходів [3]. Макропідхід використовується на початкових стадіях проектування діяльності щодо широкого кола операцій, які мають орієнтовний характер. Мікропідхід передбачає розкриття механізмів психіки та встановлення закономірностей перебігу психічних явищ різного рівня. Наприклад, психічні стани або когнітивні функції.

Проблема надійності перебуває у фокусі уваги різних напрямів психологічної науки. Серед актуальних та важливих питань постає обговорення психічних механізмів, що забезпечують надійність. До них насамперед віднесені: самоконтроль, самооцінка, компенсація та надмірність [3].

Самоконтроль є умовою адекватної, цілеспрямованої, інтегрованої психіки. Він належить до обов'язкових ознак свідомості та самосвідомості і постає як умова адекватного психічного відображення людиною свого внутрішнього світу та навколишньої об'єктивної реальності. Під самоконтроль підпадають всі форми психічних явищ (процесів, станів, властивостей). Різноманітні механізми самоконтролю представлені на різних рівнях функціонування психіки: від окремих пізнавальних процесів до вибору мотивів поведінки. По суті самоконтроль націлений на своєчасне уникнення помилок. Людина одночасно може бути у ролі об'єкта і суб'єкта контролю. Під контролем суспільства знаходяться процеси навчання людини, її зайнятість у професійній діяльності та поведінка у побуті. Як суб'єкт людина є носієм контрольних механізмів. Спрямованість контролю може бути як назовні, так і на себе. У першому випадку об'єктом контролю виступає поведінка та діяльність інших людей. Вчинки та дії людини є також об'єктом контролю. Саме в цьому випадку ми маємо справу із самоконтролем.

Успішність ігрової, навчальної, трудової, спортивної, наукової та інших видів діяльності залежить від самоконтролю, який є важливим компонентом усіх цих видів. Незалежно від діяльності виділяють види самоконтролю: тимчасовий, просторовий, структурний і довільний. Тимчасовий самоконтроль передбачає

антиципуючий, поточний та підсумковий види. Об'єктом антиципуючого виду самоконтролю є ті процеси, що не вступили в фазу реалізації. Поточний – спрямований на перевірку проміжних результатів, результуючий – підбиває підсумок діяльності [1].

Просторовий вид самоконтролю ґрунтується на аналізі інформації від каналів різної модальності: зорової, слухової, тактильної та залежить від виду діяльності. Оскільки самоконтролю піддаються всі психічні явища, його механізми, що є ієрархічно організовані, відбуваються на різних рівнях: біологічному, фізіологічному, психофізіологічному. Це дозволяє говорити про самоконтроль за перебігом психічних процесів (відчуття, сприйняття, пам'яті), про самоконтроль власного психічного стану, а також емоційної сфери та поведінки. Самоконтроль дозволяє запобігти можливим помилкам або абераціям.

Довільний самоконтроль забезпечує базові компоненти діяльності (мотив та мету), тобто її усвідомлений характер. На функціонування самоконтролю впливають внутрішні та зовнішні чинники. До внутрішніх належить передусім розуміння його значення для надійного виконання діяльності. Провідна роль належить і мотивації, яка використовує його в різних умовах життєдіяльності.

Самоконтроль проявляється у вчинках, поведінці та діяльності. Це пов'язано з відповідними рисами характеру, такими як відповідальність, дисциплінованість, наполегливість та цілеспрямованість. Ці риси активізують самоконтроль, а мінімізують його самовпевненість та схильність до авантюризму.

Серед зовнішніх чинників, що впливають на функціонування самоконтролю слід виокремити: складність діяльності, режим праці та відпочинку людини. Так, перевтома, напруга, емоційний стрес, монотонія, призводять до ослаблення самоконтролю та зниження надійності.

Самооцінка є не лише важливим регулятором поведінки, вона впливає на ефективність та надійність діяльності людини, а також на розвиток її особистості. Від її рівня залежать взаємовідносини людини з оточуючими, її критичність, вимогливість до себе, ставлення до успіхів та невдач. Самооцінка сприймається як один із найважливіших компонентів самосвідомості. Об'єктом самооцінки можуть бути будь-які прояви психічної сфери людини. Самооцінка може бути як адекватною, так і неадекватною (завищеною чи заниженою). Співвідношення цих показників має істотний вплив на забезпечення надійності людини у професійної діяльності.

Самооцінка тісно пов'язана з рівнем домагань людини. Розбіжність між домаганнями і реальними можливостями може призвести до того що, людина неправильно оцінює себе, її поведінка стає неадекватною, що зумовлює появу помилкових дій, які знижують надійність діяльності.

На результати самооцінки, як і на результати самоконтролю можуть впливати різні суб'єктивні (індивідуально-психологічні особливості людини) та об'єктивні чинники. Принципова роль у забезпеченні стабільності самооцінки належить самоконтролю. Кожен із цих механізмів виконує свою функцію та зберігає при цьому свою специфіку. Інакше результат самооцінки стає об'єктом самоконтролю.

Оптимальне поєднання самооцінки та самоконтролю лежить в основі впевненості у собі, яка в свою чергу, є однією з професійних якостей. Впевнену людину відрізняють твердість, рішучість, послідовність дій. Впевнена у собі людина критично ставиться до допущених помилок, аналізує їх причин, а отже забезпечує надійність.

Компенсація займає одне із значних місць у забезпеченні надійності фахівця в сфері публічного управління. Поняття «компенсація» використовується в психології в різних аспектах, в цілому, позначаючи зусилля особистості, спрямовані на подолання власних обмежень. Таке подолання йде або шляхом тренування, або шляхом переключення особистості на інші сфери діяльності з метою досягнення в них високих результатів. У цьому сенсі компенсація завжди зумовлена об'єктивними і суб'єктивними обмеженнями, які супроводжуються почуттям дискомфорту і тривоги. Недостатня вираженість певної особистісної властивості може бути компенсована за рахунок іншої. Типові механізми компенсації ми виявляємо після ухвалення управлінських рішень. Так, недоліки мислення можуть бути компенсовані його швидкістю та різноманітністю; недоліки розподілу уваги компенсуються швидкістю сприйняття; недоліки реакцій на зовнішні обурення компенсуються здатністю до прогнозування.

Одним із універсальних механізмів забезпечення надійності функціонування систем різної природи є надмірність. Надійність процесів сприйняття та пізнання забезпечується надмірною інформацією, яку несуть у собі об'єкти зовнішнього світу.

Чинник інформаційної надмірності у діяльності розглядав Б.Ф. Ломов [2]. Людина може з максимальною вигодою використовувати надмірність інформації, що обумовлено її здатністю об'єднувати окремі сигнали в цілісну

структуру, забезпечуючи найбільш економні способи прийому та переробки інформації.

Надійність прийому інформації може бути підвищена за рахунок її надмірності при дублюванні сигналів, що надходять. На механізмі надмірності побудовано будь-який спосіб резервування. Резерв адаптаційних можливостей є загальним типом надмірності за допомогою якого здійснюється еволюційний процес.

Людина за умов повсякденного життя виконує роботу, що не перевищує 35 % абсолютних можливостей. Така робота виконується без вольових зусиль. При збільшенні навантаження до 50 %, коли необхідно проявити вольові зусилля, робота призводить до фізичної та психічної втоми, а збільшення навантаження до 65 %, що є порогом мобілізації, вольові зусилля компенсувати вже не можуть [1].

У забезпеченні професійної надійності потенційні резерви фахівця у сфері публічного управління мають важливе значення. Їх використання дозволяє підтримувати працездатний стан фахівця у стандартних, а особливо у складних умовах діяльності.

Список використаних джерел:

1. Кокун О.М. Оптимізація адаптаційних можливостей людини: психофізіологічний аспект забезпечення діяльності: монографія. Київ: Міленіум, 2004. 265 с.
2. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. Москва: Наука, 1984. 444 с.
3. Никифоров Г.С. Психология самоконтроля. Москва: ИТД «СКИФИЯ», 2018. 230 с.
4. Психология наукової діяльності: монографія / Н.Ю. Волянчук, Г.В. Ложкін, А.Б. Колосов, Б.В. Андрійцев. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського; Центр ДЗК, 2020. 352 с.

ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ ЯК ЧИННИК ЗНИЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ НАДІЙНОСТІ ФАХІВЦЯ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ

Зростаюча напруга в суспільстві, обумовлена необхідністю швидкої адаптації та зміни до звичних способів виконання професійних обов'язків, зумовила загострення ряду питань, пов'язаних з професійною надійністю фахівців різних галузей. Особливу увагу в даному ракурсі привертає сфера управлінської діяльності, оскільки перед керівниками організацій постало завдання трансформувати не лише звичні для себе умови праці, а й організувати та впровадити ці зміни в колективі. Зазначені дії, безумовно потребують з боку управлінців значних зусиль, що в свою чергу може призвести до стану професійного вигорання.

Причини підвищеної схильності фахівців, що обіймають керівні посади до професійного вигорання криються в багатозадачності даної діяльності. Так, специфіка управлінської діяльності полягає у необхідності організації людей за ієрархічним принципом для досягнення спільних цілей. Серед її особливостей, варто назвати:

- поєднання індивідуальної та спільної діяльності;
- субординаційний характер відносин;
- забезпечення технологічного процесу і міжособистісних взаємовідносин;
- подвійний статус (як члена колективу і як того, хто керує колективом) тощо.

Зважаючи на зазначене, очевидно, що управлінська діяльність супроводжується високим рівнем як фізичної так і емоційної напруги, що може призвести до професійного вигорання і, як наслідок – зниження надійності в професійній діяльності.

Американські дослідники К. Маслач і С. Джексон наголошують, що професійне вигорання працівника виявляється через наявність таких ознак як емоційне виснаження, деперсоналізація та редукція особистих досягнень.

Так, синдром емоційного виснаження характеризується відчуттям емоційного спустошення, байдужості та емоційного перенасичення.

Деперсоналізація виявляється у зміні чи викривленні ставлення до себе та до інших.

Редукція особистих досягнень пов'язана з нав'язливим відчуттям власної фахової некомпетентності та нерезультативності професійної діяльності, тенденцією до заниженої або негативної самооцінки як в особистій так і в професійній сфері, усвідомлення відсутності шляхів до професійного зростання тощо [4].

Явище вигорання, виникнення певних симптомів розвивається за кілька етапів. Сутність їх полягає в тому, що :

- На першому етапі спостерігається висока трудова активність та значні енергетичні витрати, як наслідок екстремально високої позитивної установки на виконання професійної діяльності.

- Наступний етап характеризується глибоким зануренням у професійну діяльність, через що згодом з'являється почуття втоми через надмірні зусилля.

- Згодом настає розчарування, зниження інтересу до своєї роботи. Може мати місце шаблонна поведінка, зміна у сприйнятті колег, пошук шляхів ухилитися від службових обов'язків тощо.

- Проявами наступного етапу є деструктивна поведінка. Нездатність виконувати завдання підвищеної складності, порушення уваги, уяви та абстрактного мислення. Відсутність інтересу до оточуючих.

- Останній етап характеризується відчуттям постійної напруги, можливе загострення соматичних хвороб. Відбувається «руйнування особистості керівника», що супроводжується наявністю суто негативних життєвих установок, розвитком почуття безпорадності тощо [2].

Як відомо, професійна надійність фахівця відображає безпомилковість виконання особистістю професійних обов'язків упродовж необхідного часу та за заданих умов діяльності [3]. В свою чергу, наявність хоча б одного симптому вигорання, призводить до зниження його професійної надійності.

Щоб знизити вірогідність професійного вигорання фахівця, необхідно визначити, насамперед, основні причини його виникнення. Вченими інституту психології ім. Г.Костюка було визначено дві групи чинників, а саме: чинники мезорівня, які стосуються особливостей діяльності організації та чинники макрорівня, що стосуються діяльності та поведінки персоналу. Проте, більшість науковців серед провідних чинників вигорання називають особливості професійної діяльності, індивідуальні характеристики професіоналів, внутрішні аспекти діяльності [5].

Передумови виникнення професійного вигорання, на думку В.Бойка, можна умовно поділити на внутрішні та зовнішні.

До внутрішніх чинників, що можуть зумовити емоційне вигорання, відносяться:

- схильність до емоційної ригідності;
- інтенсивна інтеріоризація (сприйняття і переживання) обставин професійної діяльності;
- слабка мотивація емоційної віддачі в професійній діяльності;
- етичні дефекти;
- дезорієнтація особистості.

Зовнішніми чинниками вигорання найчастіше виступають :

- соціальна та економічна нестабільність;
- криза ідейних, правових, духовних, моральних норм;
- низька соціально-правова захищеність особистості у суспільстві;
- негативні суспільні стереотипи;
- негативний приклад керівників певних структурних підрозділів;
- низька моральна культура трудового колективу;
- відсутність перспективи професійного зростання;
- невідповідність умов праці, кваліфікації спеціаліста та матеріальному еквіваленту – заробітній платі [1].

Отже, причин що можуть спровокувати професійне вигорання фахівця значне розмаїття, тому необхідно орієнтуватися в основних його проявах, щоб знизити вірогідність його виникнення або надати своєчасну допомогу у разі виявлення його початкових ознак. Знання основних симптомів професійної деформації та провідних чинників, що сприяють її розвитку є важливим засобом у боротьбі з професійним вигоранням.

Список використаних джерел:

1. Бойко В.В. Энергия эмоций в общении: взгляд на себя и на других / М.: Наука, 1996. – 154 с.

2. Величко В.О. Проблеми виявлення та профілактики професійного вигорання керівників в органах місцевого самоврядування. [Електронний ресурс].– Режим доступу:https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/15134/1/Velichko_130-143.pdf

3. Газда І.І. Аналіз психологічних складових професійної надійності працівників органів внутрішніх справ [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsp/02_2014/14giiovs.pdf

4. Маслач К. Професійне вигорання: як люди справляються [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.top-personal.ru>

5. Мащак С.О.Професійне вигорання особистості як соціально-психологічна проблема[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsp/02_2012_1/12msospp.pdf

Петькова Софія Ігорівна
sonjapetkova1918@gmail.com

Науковий керівник:
Москаленко О. В., к. психол. н., ст. викл.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Процес прийняття управлінських рішень забезпечується не тільки різними технологічними засобами, але й значною мірою залежить від моральних та особистісних якостей управлінця чи керівника. Значна кількість організацій та підприємств є достатньо складними системами, а тому потребують багато уваги від людей, які є частиною цих систем. На процес прийняття рішення впливають ряд факторів, серед яких значну роль відіграють психологічні характеристики особистості.

Загалом, якщо говорити про поняття «управлінське рішення», то науковці надають таке визначення: «управлінське рішення – це план розв'язання проблеми, основна форма впливу суб'єкта управління на об'єкт, головний продукт діяльності суб'єкта управління» [1]. Ці рішення приймаються в умовах певної ситуації чи при виникненні проблеми, яка потребує рішення.

Керівні посади в організаціях передбачають ряд функцій та обов'язків, серед яких виділяють постійне вирішення тих чи інших проблем, прийняття

рішень та намагання прогнозувати наслідки цього рішення. Тому, процес прийняття рішення вважається досить складним з психологічної сторони, оскільки, управлінець, який не здатний цього зробити, вважається некомпетентним. Ефективність ухвалення управлінських рішень забезпечується не лише технологічним підходом до його розробки й реалізації, але у великій мірі залежить від моральних та особистісних якостей керівника [2, с. 93].

Психологічний аспект управлінських рішень розкриває емоційні та поведінкові характеристики управлінців. Вивчення та детальний аналіз цих аспектів відіграють велику роль в процесі управління керівника, адже за допомогою цього є можливість значно вдосконалити роботу певної організації або підприємства. У зв'язку з цим у рамках психології аналізується і ведеться дослідження сукупності рис, якості особистості та показників поведінки керівника, від яких залежить сутність ефективного керівництва.

Під час процесу прийняття управлінських рішень керівнику слід правильно пізнавати проблему, мати достатній досвід, щоб своєчасно вирішити ту чи іншу проблему. Також, керівник повинен мати адекватну управлінську тактику прийняття рішення та спиратися на такі індивідуально-психологічні особливості, які допоможуть йому вчасно використати різні альтернативи при виникненні будь-яких проблемних ситуацій, причому, такі альтернативи, які будуть нести за собою адекватні уявлення про динаміку розвитку ситуацій.

На думку науковців Андрушківа, Кирича, Паляниці та Мельника, процес прийняття управлінських рішень з огляду психології управлінської діяльності може базуватися на таких чинниках [3, с. 13]:

- психологічний стан управлінця, що приймає рішення;
- здатність виробляти та застосовувати нестандартні рішення;
- усвідомлення стратегічної мети діяльності підприємства, що перебуває в скрутному становищі;
- знання технології прийняття управлінських рішень з тої чи іншої проблематики та виробленні засобів досягнення мети.

Також, на поведінку керівника під час ухвалення рішення можуть суттєво впливати такі чинники як мотив досягнення успіху та мотив уникнення невдачі. Залежно від рішення та його наслідків, управлінці, ухвалюючи управлінське рішення, можуть по-різному поводити себе.

Значну увагу при вивченні психологічних аспектів процесу прийняття рішень виділяють й ролям, які беруть на себе керівники. В 1970-х роках було проведено дослідження науковцем Генрі Мінцбергом, який виділив 10 головних

ролей, та розподілив їх на 3 групи: міжособистісні, інформаційні та ролі в прийнятті рішень. Зокрема, до міжособистісних ролей належать: 1) керівник; 2) лідер; 3) посередник. До інформаційних ролей належать: 1) той, хто контролює; 2) розповсюджувач; 3) представник. Ролі під час процесу прийняття рішень включають: 1) підприємець; 2) обробник конфліктів та проблем; 3) розподільник ресурсів; 4) перемовник [4]. Отже, вибір конкретної ролі або ролей керівником допоможе значно спростити вибору певної тактики його управління в організації і зробити її більш очевидною для співробітників, якими він керує, але при цьому не варто зациклюватися на особливостях конкретної ролі, оскільки краще підлаштовуватись під певну ситуацію.

Оскільки психологічні фактори відграють значну роль в управлінні, важливо також проаналізувати темперамент керівників. Згідно з зарубіжним вченим Кантреллом, темперамент – це сукупність вроджених рис, які підсвідомо впливають на поведінку людини [5, с. 7]. Ці ознаки впорядковані генетично на основі національності, раси, статі та інших спадкових факторів. Такі фактори визначають характеристики особисті як, комунікабельність, що, безпосередньо, є частиною екстравертного типу особистості, чи сором'язливість, що пов'язана з інтровертністю. Аналізуючи кожен фактор, можна прийти до висновку, що тип темпераменту впливає на поведінку керівника в організації [6, с. 22-23].

1. Керівники з сангвінічним темпераментом імпульсивні, сердечні, приємні, жваві й оптимістичні, товариські та харизматичні. Вони насолоджуються світськими зустрічами, легко заводять нових друзів. Зазвичай вони досить креативні, чутливі та не сором'язливі. Негативною рисою є те, що вони постійно запізнюються й мають тенденцію бути забудькуватими, а іноді й трохи саркастичними. Нажаль, таким управлінцям не бракує впевненості.

2. Керівники з холеричним темпераментом у своїй основі амбітні, їм властива постійна енергія. Вони орієнтовані на завдання та зосереджені на тому, щоб ефективно виконувати роботу. Їм подобається брати на себе відповідальність і добре планувати, оскільки часто відразу бачать практичне вирішення проблеми. Однак вони можуть швидко впасти в глибоку депресію або примхливість, коли їх спіткають невдачі.

3. Меланхолічний темперамент інтровертний, уважний і дуже обережний. Такі керівники більш організовані та орієнтовані на графік. Через свою чутливість і вдумливість вони схильні до депресії. Їх обережність дозволяє запобігти проблемам. Меланхоліки вважають за краще залишатися на задньому плані.

4. Флегматичний темперамент розслаблений і тихий. Флегматики, як правило, задоволені собою. Вони послідовні, на них можна покластися як на стійких і вірних друзів та, як правило, такі люди – хороші дипломати. Флегматики можуть намагатися надихнути інших робити те, що про що думають самі. Вони послідовні, невимушені, спокійні, раціональні, допитливі та спостережливі – це ті якості, які роблять їх дійсно лідерами для своїх співробітників.

Отже, доведено, що процес прийняття рішення залежить також й від моральних та особистісних якостей управлінця. Вивчення психологічних аспектів прийняття управлінських рішень відіграє велику роль у формуванні діяльності організації, в цілому, та дає можливість розробити ефективну модель управління. Тому, дуже важливо керівникам провідних компаній та організацій формувати у собі такі якості, які зможуть відобразити успішність виконання такої важливої ролі, як управлінець. Серед таких якостей, можна виділити такі: мати достатні знання, інтелект, цілеспрямованість, мотивацію, ініціативність, впевненість у собі та у людей, які тебе оточують під час цього процесу, бути підготовленим до настання різних наслідків та вміти брати на себе відповідальність. Багато уваги під час аналізу впливу психологічних факторів на процес прийняття управлінських рішень приділяється, також, й аналізу темпераменту керівника, адже, оскільки рішення керівника можуть залежати від спадкових факторів, таких як темперамент, проте, велику роль все ж такі відіграють інтелектуальні фактори, від яких він навчається протягом усього життя, та особистісні характеристики, які керівник набуває у наслідок досвіду у сфері управління.

Список використаних джерел:

1. Підготовка, прийняття та організація виконання рішень в державному управлінні // Київський міський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій: [Веб-сайт]. URL: http://cpk.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=111#:~:text=%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5%20%D1%80%D1%96%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%2D%20%D1%86%D0%B5%20%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2,%2C%20%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96%2C%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%

2C%20%D0%BA%D0%BE%D0%BE%D1%80%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96. (дата звернення: 06.11.2021).

2. Любецька М. М. Психологічні аспекти характеристики керівника, що мають вплив на прийняття управлінських рішень // Інвестиції: практика та досвід . – 2020. – № 17. – С. 91-95. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/17-18_2020/17.pdf (дата звернення: 06.11.2021)

3. Андрушків Б. М. та ін. Шляхи і методи прийняття управлінських рішень (психологічні аспекти менеджменту) // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. 2009.№ 16. С. 11-14. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/127/1/4.pdf> (дата звернення: 06.11.2021)

4. Роли менеджера по Минцбергу, их информ. Составляющая: [Веб-сайт]. URL: <https://studfile.net/preview/3196148/page:3/> (дата звернення: 06.11.2021).

5. Cantrell P. A study of temperament // Camp Hill. URL: http://camphillchurch.org/study_books/TEMPERAMENT,%20A%20Study%20on.pdf (дата звернення: 06.11.2021).

6. Tovmasyan G. The Role of Managers in Organizations: Psychological Aspects // Business Ethics and Leadership. 2017., вип. 3 Т. 1. С. 20-26. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/61535/1/Tovmasyan_BEL_3_2017.pdf;jsessionid=3A29B4C05767645DD35768631B8E5C06 (дата звернення: 06.11.2021)

Потапенко Софія Олексіївна
potapenko-sofia@ukr.net

Науковий керівник:
Москаленко О. В., к. психол. н., ст. викл.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

МОТИВАЦІЯ СПІВРОБІТНИКІВ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ НАДІЙНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ

Очевидним є той факт, що психологія відіграє важливу роль у процесах професійної діяльності. Останнім часом все більше управлінців звертаються до психологічних аспектів для підтримки комфортного соціального середовища, створення належних умов праці, пошуку методів заохочення та підвищення продуктивності співробітників. На професіоналізм особистості впливають різноманітні чинники, дуже часто на перше місце виходять саме психологічні мотиви, а також потреби у самореалізації. Професіоналізм у сфері публічного управління має досягатися кожним працівником, що вступає на державну службу.

Професіоналізм вважається другою основною фазою становлення та професійного розвитку державних службовців. Поняття «професіоналізму» передбачає особливу властивість людей систематично, ефективно та надійно виконувати діяльність у найрізноманітніших умовах [1, с. 551]. У свою чергу поняття «професіоналізму» орієнтоване не тільки на високі технічні навички роботи та бездоганне виконання робочих обов'язків. Професіоналізм відображає також соціальні, інтелектуальні та психологічні риси особистості. Саме тому досягнення високого рівня професіоналізму можна забезпечити шляхом постійного розвитку, вдосконалення та поєднання усіх складових в одне ціле. Сучасні дослідження у сфері психології як емпіричні, так і теоретичні спрямовують достатньо уваги на розгляд професіоналізму як психологічного феномену. Досліджено підходи за окремими галузями: інженерії, військової справи, педагогіки тощо. За такої великої кількості підходів важко виокремити одну єдину правильну теорію, що, мабуть, буде й недоречним. Однак є спільна риса, яка присутня в описах усіх науковців. Професіоналізм людини пов'язують з реалізацією нею своїх внутрішніх та зовнішніх потреб, потенцій, мотивів.

Варто розглянути в даному контексті поняття «професійної надійності» та «психологічної надійності», які так чи інакше пов'язані з темою професіоналізму.

«Надійність професійної діяльності» як визначення має також декілька трактувань. За Корнієнко, надійність професійної діяльності – це безпомилкове виконання людиною, покладених на неї професійних обов'язків (функцій) впродовж визначеного часу за заданих умов діяльності [2, с. 42-43]. Ще одним визначенням «професійної надійності» є своєчасність дій людини, що спрямовані на досягнення конкретної мети в заданих умовах при взаємодії з технічною системою або іншими фахівцями [5, с. 372]. Професійна надійність визначає ступінь психологічної стійкості людини, здатність діяти в ускладнених умовах, ефективно виконувати свої обов'язки навіть у неспокійних ситуаціях в робочому середовищі. Розвиток професійної надійності напряму залежить від психологічного забезпечення особистості. Психологічна надійність діяльності передбачає виявлення психологічних механізмів, провідним з яких є самоконтроль. Важливим чинником роботи механізму самоконтролю є мотиваційна складова, що відповідає за внутрішнє або зовнішнє стимулювання людини до виконання професійної діяльності.

Мотивацію можна розглядати з різних боків, з погляду управлінця та з погляду самого працівника. Якщо розглядати про перший варіант, то мотивація – це спонукання персоналу до ефективної добросовісної діяльності для досягнення цілей організації, у той час як за другим варіантом, це результат впливу на особистість внутрішніх та зовнішніх сил, що спонукають до її діяльності, задають напрям руху, його межі, а також спрямовують на досягнення конкретно визначених цілей. Друге визначення в розрізі заданої теми більше підходить для розгляду. Мотивація допомагає будь-якій особі, співробітнику чи то управлінцю, досягати результатів та поставленої мети при виконанні службових чи професійних обов'язків. Мотивація є одним із психологічних чинників забезпечення професійної надійності, а іноді навіть її підвищення.

У моделі мотивування ключовими є потреби, які прагне задовольнити кожен працівник. Як відомо, за найпоширенішою типологією пірамідою Маслоу потреби поділяють на первинні та вторинні. У даному випадку звернемо увагу на вторинні потреби, вони ж психологічні. На верхніх щаблях ієрархії потреб у піраміді Маслоу знаходяться потреби у повазі, а також самореалізації. Саме тут йдеться мова про становлення людини, затвердження її статусу та можливість розкрити власний потенціал шляхом досягнення мети, просування кар'єрними сходами та підвищення рівня професіоналізму. Задоволення перерахованих потреб сприяє більшій вірогідності самоконтролю, що у свою чергу підвищує

результативність у виконанні професійних обов'язків, а отже й професійну надійність.

Мотивацію класифікують на внутрішню та зовнішню. До внутрішньої мотивації відносять задоволення потреб – це категорії сприйняття, інтересів, бажань та власного потенціалу. У даній категорії можемо казати про ціннісні орієнтації, очікування та емоції. Зовнішнє спонування, яке впливає на поведінку людини – стимулювання, його не варто плутати з мотивацією. Стимулювання та мотивація – це різні поняття. Стимул – це зовнішній вплив, що має спонукальний ефект на психіку людини, відповідає його поглядам, відчуттям, настрою та, звичайно, мотивам. Мотиви – це ж внутрішні причини, що спонукають особистість до якої-небудь діяльності [3, с. 86-88]. Стимули поділяються на дві категорії: матеріальні та нематеріальні. До перших належать грошові та негрошові винагороди, до других відносять компенсації або виплати в натуральній формі. До нематеріальних стимулів належать творчі, моральні та соціальні. Отже, на мотивацію людини впливають, як матеріальні заохочення, які раніше вважалися єдиним дієвим видом мотивації співробітників, так і нематеріальні у вигляді визнання в колективі, самореалізації, підвищення на посаді, емоційного задоволення тощо [4, с. 109].

Мотивація є потужним регулятором діяльності, недарма це один з головних принципів управління. Внутрішня мотивація людини однозначно сприяє ефективності діяльності, швидкому та вчасному виконанню поставлених задач, підвищенню показників продуктивності. Психологічний клімат в колективі, похвала від керівництва за виконані завдання або проміжний етап великої задачі надихають працювати далі навіть за відсутності матеріальних стимулів. Задоволення потреб самореалізації балансує на грані з матеріальною складовою, адже за рахунок оплати праці ми задовольняємо свої первинні потреби в їжі, комфорті та безпеці. У країнах колишніх СНГ майже не звертали увагу на внутрішні мотиви людини, говорячи про мотивацію для співробітників, розуміли певні матеріальні заохочення. На мою думку, сталося це через мінімальну оплату праці. Робітники отримували стільки, скільки вистачало на задоволення первинних потреб, але хочеться задовольнити й інші потреби. Тому в даному випадку внутрішня мотивація майже не відіграла суттєвої ролі. Однак в сучасному світі, особливо у розвинутих країнах, використовуються різні психологічні підходи для підвищення внутрішньої мотивації працівників. До таких методів можна віднести встановлення корпоративної культури, особисті розмови підлеглих із керівниками, вимірювання показників KPI та спільний їх

розгляд на особистих зустрічах, похвала за малі досягнення, створення комфортного дружнього соціального середовища в колективі, визначення цінностей у компанії або ж в організації тощо. Психологічних методів сприяння розвитку мотивації стає все більше. Управління у сьогодення дедалі частіше звертає увагу на людину як на особистість, з її особливим психологічним та емоційним станом. Такий людиноорієнтований підхід дозволяє підвищувати надійність професійної діяльності. За допомогою використання психологічних підходів у сфері управління можливо підвищити ефективність організації, професіоналізм співробітників та надійність професійної діяльності. Зрозуміти потреби людини, а потім задовольнити їх – ключовий механізм роботи із внутрішньою мотивацією працівника.

Підсумовуючи вище зазначене, наголошу на тому, що мотивація безпосередньо впливає на професійну діяльність працівника, його налаштованість працювати, брати на себе відповідальність, повністю віддавати себе справі. Внутрішні мотиви людини задають тонус, підтримують її прагнення досягати цілей та виконувати обов'язки. Отже, у даному випадку можна спостерігати пряму залежність мотиваційних процесів та надійності професійної діяльності. Самореалізація та самоконтроль – це ключові характеристики, які підвищують ефективність, а отже й надійність працівника. А щоб мати високий рівень самоконтролю, необхідне прагнення досягти результату, психологічним забезпеченням якого і є мотивація.

Список використаних джерел:

1. Кісіль З.Р. Психологічна надійність професіонала як фактор протидії деформації / Кісіль З. Р. // Університетські наукові записки. – 2007. – № 4 (24). – С. 551-556.
2. Корнеенков, С. С. Психологическое обеспечение профессиональной деятельности : учебное пособие для вузов / С. С. Корнеенков. — 2-е изд., испр. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2020. — 304 с. — (Высшее образование)
3. Менеджмент : учебник для бакалавров / под общ. ред. А. Л. Гапоненко. — М.: Издательство Юрайт, 2014. — 396 с. — Серия : Бакалавр. Базовый курс
4. М. Я. Купчак. Професійна мотивація як внутрішній чинник-розвитку професіоналізму майбутнього менеджера / М. Я. Купчак, А. В. Саміло. // Вісник ЛДУБЖД. – 2021. – С. 107–112.
5. Психология здоровья: Учебник для вузов / Под ред. Г. С. Никифорова. – СПб.: Питер, 2006.– 607 л: ил. – (Серия «Учебник для вузов»).

СЕКЦІЯ 4. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ

Бачок Артем Анатолійович
artembachokartem@gmail.com

Науковий керівник:
Чудик-Білоусова Н. І., к. ю. н., доц.
ХУУП ім. Леоніда Юзькова

РОЗВИТОК «ЦИФРОВИХ ВІДНОСИН» В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

На теперішній час діджиталізація є центральним і головним напрямом розвитку суспільства. Цифровізація вже проникла в наше життя, і з кожним днем її вплив тільки зростає. Нові технології вже давно оточили собою людину, вони прийняли різні форми – вони стосуються як і роботи, так і відпочинку, є другим по впливу на людину місцем її соціалізації, розвитку та отримання нових знань.

Неможливо точно охарактеризувати цей процес, чи це лише новий тренд, який скоро замінить щось нове? Можливо він настільки проникне в наше життя, що стане звичайним явищем, яке навіть не можна буде виділити аналізуючи стан розвитку як суспільства, так і взаємин у ньому. Також не потрібно зменшувати заслуг цього процесу – це одне з головних явищ нашого часу, новий крок у розвитку соціальних відносин, він залишається найбільш дієвим драйвером прогресу, що сприяє зростанню числа змін тільки в структурі технології та її додатку, а й у нематеріальній галузі у тому, що стосується свідомості та – менш абстрактно – соціальної динаміки, у механізмах існування та розвитку суспільства [1; 3, с. 14].

Один з напрямів куди цифровізація проникла найбільше – це економіка. Поняття «цифрова економіка» нараз є досить звичайним. Ми вже звикли до того, що цифрова валюта витісняє паперові гроші, переказ фінансів здійснюється за декілька секунд, стали звичними такі поняття як: інтернет-торгівля, онлайн-банкінг, та інші.

Оскільки економіка не може існувати у вакуумі, вона розглядається у тісному зв'язку із правом та політикою. Політика, як і інші суспільні сфери, також

починає активно розглядатися через призму цифровізації. Можливості, що надаються носіями нових технологій, задіяні користувачами у відповідних інтересах.

Зростає кількість досліджень з модальностей використання цифрових технологій у політичному процесі, політичній комунікації та державному управлінні [1; 2, с. 19].

Наразі головною та найбільш популярною зоною додатків нових технологій ,які пов'язанні із соціальними процесами є економіка – у широкому значенні цього слова, як зона господарства, виробництва, споживання та обміну різних форм благ, що є іншим виявленням процесу збереження економічного редукціонізму.

Нові технології надали доступ кожній людині, навіть тим, які володіють мінімальними витратами – певні засоби вираження різних наявних у цього індивіда переваг. У сучасних умовах найшвидше відреагувало на це середовище з ринковою економікою та високим рівнем конкурентноспроможності.

Проте політичні і навіть соціальні тенденції мають ширший контекст зацікавленості: зміна політичної позиції є прикладом вимоги, що потребує від людини свого вирішення, а вивчення думок людей, у свою чергу, - є нагальним викликом усіх політичних напрямів. Інтернет та інші мережеві засоби дозволяють всім сторонам не просто реалізувати ці комунікаційні інтереси, а й постійно вдосконалювати їх.

Крім соціальних зв'язків, де існують різні громадянські погляди, інноваційну роль відіграють і цифрові платформи збору підписів під закликами, деклараціями та зверненнями до осіб, які приймають рішення, що набули останнім часом широкого поширення.

Функція зміцнення та об'єднання підтримки, політичного та громадянського активу, надає таким платформам нову функцію у співпраці із користувачами послуги, але дуже часто замість створення тиску на владу такі платформи – сильно допомагають їй [1]. Після висловлення цифрового голосу юзер цього сервісу вважає свою місію виконаною та відчуває задоволення від активної участі у соціальному та громадянському житті та суспільстві, при цьому реальна значимість такого акту виявляється нікчемною через невключення його у чинний правовий порядок [3, с. 8].

Проте неможливість задіяти дійсно масову підтримку вимогам, що розміщуються на електронних платформах, виступає фактором, що утихомирює активістів і стримує від подальшої ескалації.

Онлайн-голосування – нова цікава форма самовираження громадян, прояву людиною своєї громадянської позиції, залучення людини до громадського та політичного життя країни та суспільства.

Результатом такої діяльності людини є і, прояв його позиції у конкретних прийнятих рішеннях. Зовсім інше питання, чи лише можливість, яку відкривають сучасні технології, притягує користувачів, які бажають обліку своєї думки у вирішенні тих чи інших питань, чи це залежить від самої людини, яка б була такою ж активною і в умовах голосування у чергах, та відсутності таких технологій.

Види цифрових технологій, що активно застосовуються в різних галузях, у політичній сфері підіймають питання – зміна виборного процесу, нові форми політичного діалогу, і навіть розвиток вже сталих систем: класичних ЗМІ, бібліотек, університетів, форм навчання, спілкування – держави загалом, якщо під нею розуміти універсального посередника, яка встановлює баланс інтересів різних груп населення [3, с. 5].

Сучасний стан залучення країни у цифровий вимір політики можна охарактеризувати не лише як розвиток існуючих засобів комунікації, а й розвиток нових платформ та інструментів, але і прагнення взяти під свій контроль ці процеси, та залучити їх до розвитку та управління державою.

Якщо виділяти основну проблему для держави в інтернеті, то вона є однією з найважливіших переваг для громадянина – це анонімність в інтернеті. Зараз держава на створених платформах, та тих, що розробляються ввела обов'язкову аутентифікацію – перевірку користувача, а для того, щоб її пройти, людині потрібно підтвердити свою особу. Громадянин підтверджує особу за допомогою BankID, кодом платника податків, тому люба діяльність на цих платформах покладає відповідальність на користувача, що спонукає його до роздумів під час співпраці із державою, та допомагає самій державі тим, що в цифрових відносинах людина виступає такою ж відповідальною як і звичних їй правових та соціальних.

Список використаних джерел:

1. Коньков А.Е. Цифровизация политики vs политика цифровизации. *Вестник Санкт-Петербургского университета. Международные отношения*. 2020. Т. 13, Вып. 1. С. 47–68. <https://doi.org/10.21638/spbu06.2020.104>.

2. Нові інформаційні технології і міжнародні відносини URL: <https://irjournal.spbu.ru/article/download/7589/5617>.

3. Соціально політичні процеси і інститути. URL : <https://www.mier.edu.ru/upload/science/yeliseyev-kirsanova-constitutional-political-processs.pdf>.

4. Тимощук В. П. Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України. Київ : Конус-Ю, 2007. 735 с.

Божок Ольга Ігорівна
bogok_olga@ukr.net
викл., к. н. держ. упр.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ЦИФРОВІЗАЦІЯ МИРОТВОРЕННЯ ТА ЦИФРОВА ДИПЛОМАТІЯ У ВРЕГУЛЮВАННІ КОНФЛІКТІВ

У сучасному інформаційному суспільстві процеси цифровізації вже стають визначними у реалізації державної політики, тоді як формування публічної політики засобами цифрових технологій, зокрема, з метою вироблення механізмів врегулювання конфліктів в Україні, поки що потребує подальших науково-практичних напрацювань. Цифровізація в даному контексті охоплює не тільки впровадження специфічного технологічного забезпечення й відповідних безпекових запобіжників в інформаційному та кібер просторах, а й продукує трансформації змісту і форм публічно-адміністративної діяльності та публічних комунікацій з досягнення сталого миру.

Враховуючи ті тенденції, які формуються національними державами у дискусії з міжнародною спільнотою на полях ООН, можна зацентувати тезу про те, що наразі активно посилюється тісне «цифрове співробітництво на шляху до цифрового миру», що відображено у «Дорожній карті цифрового співробітництва» ООН. У даному документі наголошується також і на тому, що «епоха цифрової взаємозалежності» держав покликана посилити колективне управління на засадах високої суспільної місії з досягнення миру, справедливості та інклюзивності. [1]

З огляду на вищезазначене, ми можемо проаналізувати траєкторії розвитку цифровізації й по іншим напрямкам діяльності ООН, і насамперед, це врегулювання конфліктів із наголосом на досягнення миру у парадигмі

миротворення, посередництва та переговорів. Для прикладу, наведемо декілька кроків з розбудови архітектури цифрового співробітництва у сфері миротворчої діяльності, які вже запроваджено ООН на основі «Стратегії цифрової трансформації миротворчої діяльності ООН». [2] Це створення інформаційно-аналітичних центрів з превенції конфліктів, з моніторингу мови ненависті, застосування геолокаційних карт конфліктів, що ілюструють прихильність принципам публічності і прозорості, надаючи доступ до публічної інформації про мирні переговори, аналіз потреб місцевого населення з використанням штучного інтелекту та інші.

Водночас, потенціал цифрових технологій у миротворчій діяльності з примушення до миру та підтримання миру створює нові виклики і загрози ідеологічного характеру, руйнівний вплив яких розмиває ментальні і ціннісні кордони сторін конфлікту. Цифровізація конфліктів та цифрові технології у миротворчій діяльності, на нашу думку, створюють прецеденти, яких не було в історії миротворення часів «аналогового світу», тому конфлікти стають складно врегульованими на засадах існуючого міжнародного права. На противагу цьому, впровадження цифрових технологій у постконфліктному миробудівництві та багатокомпонентних миротворчих місіях вже сьогодні актуалізує вироблення інноваційно-орієнтованих практик дипломатичної діяльності «цифрової ери» в контексті розвитку посередництва, переговорів та реалізації діалогових громадських ініціатив.

Відмітимо, що цифрова дипломатія, як поняття, базується на термінології, дотичної до сфери управління міжнародними відносинами, і трактується як різновид публічної дипломатії, яка сьогодні ситуаційно трансформується в онлайн-дипломатію. На нашу думку, сучасний інформаційно-комунікаційний простір публічного управління та адміністрування зазнає стрімкого розвитку, коли практики публічних комунікацій випереджають теорію. Це створює передумови для визначення аналітиками й експертами цифрової дипломатії як «медійної дипломатії», що пояснюється активною участю медіа, соціальних мереж та ЗМІ у розповсюдженні інформації з метою формуванні суспільної думки.

Ми можемо запропонувати два підходи до розуміння цифрової дипломатії, релевантні сьогоденню. Перший підхід об'єднує інформаційно-технологічні аспекти цифровізації у врегулюванні конфліктів, пов'язані з інформаційною безпекою та цифровою безпекою. Другий підхід ми пропонуємо виокремити як такий, що висвітлює нові гуманітарні смисли цифрової дипломатії

у врегулюванні конфліктів. Тоді цифрова дипломатія розуміється як сукупність комунікативних аспектів діалогової взаємодії суб'єктів публічно-адміністративної діяльності на рівні їх суб'єкт-суб'єктної взаємодії (міжінституційні комунікації), а також у дискусіях із громадянським суспільством, міжнародною спільнотою держав-стейкхолдерів засобами цифрових та інформаційних технологій.

Таким чином, ми наголошуємо на актуальності подальших наукових досліджень цифровізації врегулювання конфліктів в публічному управлінні та адмініструванні в Україні. Також, з урахуванням суспільної значимості комунікативного виміру публічно-адміністративної діяльності, ми виокремлюємо цифрову дипломатію як драйвер розвитку суб'єкт-суб'єктних публічних комунікацій на засадах діалогових ініціатив громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Implementing the Secretary-General's Roadmap for Digital Cooperation.
URL: https://www.un.org/techenvoy/sites/www.un.org.techenvoy/files/Update_on_Roadmap_implementation_April_2021.pdf (дата звернення 7.11.2021).

2. Strategy for the digital transformation of UN peacekeeping.
URL: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/strategy-for-the-digital-transformation-of-un-peacekeeping_en_final-01_15-08-2021_final.pdf (дата звернення 7.11.2021).

Варжанський Ілля Володимирович
thunderer@gmail.com

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ І МОЖЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ПОЛІТИКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Україна вже понад 7 років знаходиться у стані гібридної війни, де використання традиційних систем озброєння відбувається епізодично і більшою мірою піддається регулюванню з боку міжнародних спостерігачів, тоді як інформаційна агресія, з якої, власне, і почався конфлікт, відбувається безперервно. Незважаючи на створення в Україні низки профільних військових підрозділів (в тому числі, мережі центрів інформаційно-психологічних операцій),

управління ними здійснюється скоріше на оперативно-тактичному рівні, без необхідного в інформаційній роботі стратегічного планування у середньостроковому та довгостроковому періоді. Одним із трагічних прикладів незадовільності управління спеціальними силами у контексті попередження інформаційної агресії були події у Криму у 2014 році. ЦІПСО ВМС України було сформовано у Севастополі в 2003 році (зараз – 72-й центр інформаційно-психологічних операцій ССО України), і, незважаючи на те, що він був одним з останніх осередків опору російському вторгненню на півострові, його було захоплено внаслідок зради, а на бік РФ перейшли, за даними ВМС ЗСУ, 14 військовослужбовців Центру, зокрема офіцери [7]. Інший приклад: у період з 2015 до 2019 року функціонувало Міністерство інформаційної політики України, результати діяльності якого вкрай неоднозначні.

Одним із найефективніших превентивних засобів від інформаційних інтервенцій є системна релевантна інформаційна робота з населенням (контрпропаганда). Однак у цій сфері соціологами вже давно виявлено глобальну тенденцію, яка значно ускладнює реалізацію зусиль, спрямованих на патріотичне виховання, а саме – суттєву атомізацію суспільства [6][4]. Насамперед це стосується молоді, серед якої особливо помітна індивідуалізація цінностей [8][5]. Це свідчить про необхідність напрацювання нових векторів інформаційної роботи, яка має ґрунтуватися на аксіології цільової аудиторії.

Відповідно до актуальних соціологічних досліджень, ціннісний профіль української молоді матеріалістичний та аполітичний, серед пріоритетів у житті молоді тенденцію до збільшення вагомості мають лише пов'язані з власним добробутом (табл. 1).

	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Сімейне щастя	71,7%	63,6%	59,9%
Здоров'я	55,8%	53,6%	53,0%
Кар'єра	48,1%	39,3%	36,6%
Можливість бути вільними і незалежними у своїх рішеннях та вчинках	38%	29,1%	28,2%
Можливість реалізувати свій талант і здібності	32,1%	22,1%	20,0%
Здобуття багатства	25%	28,1%	23,5%
Стати кваліфікованим спеціалістом	18,6%	14,2%	19,4%
Принести користь своїй країні	12,7%	8,1%	9,9%

Таблиця 1. Розподіл відповідей на питання «Чого найбільше Ви хотіли би досягнути в житті?» [2], [3]

При цьому досягнення багатства є пріоритетом як для молодих чоловіків, так і для жінок (табл. 2).

	Серед усіх	Молоді чоловіки	Молоді жінки
Сімейного щастя	59,9%	48,0%	72,2%
Здоров'я	53,0%	24,3%	10,8%
Побудувати успішну кар'єру	36,6%	11,1%	5,6%
Багатства	28,2%	4,3%	4,2%
Бути вільним і незалежним у своїх рішеннях та вчинках	23,5%	6,5%	3,3%
Мати можливість реалізувати свій талант і здібності	19,4%	0,4%	0,1%
Стати кваліфікованим спеціалістом	9,9%	0,3%	0,3%

Таблиця 2. Розподіл за статтю відповідей на питання «Чого найбільше Ви хотіли би досягнути в житті?» [3]

У 2019 році, за результатами соціологічного опитування, основними пріоритетами в житті для більшості молоді є здоров'я (49,8 %) і матеріальний добробут (35,2 %) [1].

Саме тому, крім традиційного ідеологічного та морального виховання молоді, необхідно формувати альтернативний дискурс «прагматичного патріотизму». Навіть якщо громадянин робить вибір на користь України з меркантильних міркувань – це кращий результат, ніж еміграція чи, тим більше, державна зрада. Мотивацію слід кластеризувати і проводити інформаційну роботу відповідно до всіх категорій цінностей населення (рис. 1).

Рисунок 1. Приклад інформаційних блоків у відповідності до цінностей аудиторії

Під час підготовки агітаційних матеріалів слід використовувати високоякісні відеоматеріали краєзнавчої спрямованості та інтерв'ю з авторитетними представниками відповідних сфер. Сучасні технології нейромаркетингу дозволяють вирішити одне з проблемних раніше завдань – машинне навчання в соціальних мережах може розкрити ціннісний профіль людини, або щонайменше виявити її вікову групу та стать, для яких соціологічні опитування визначають усереднений профіль цінностей, і показувати саме той інформаційний матеріал, який йому відповідає.

Таким чином, в контексті цифрової трансформації конфліктів та інформаційно-психологічних операцій (від друкованої та радіо-пропаганди) утворюються і нові технологічні можливості для попередження гібридних загроз. Результативність класичних підходів до формування «системи координат» у населення знижується швидкими темпами, а відтік кваліфікованих кадрів за кордон збільшувався кожного року до початку пандемії COVID-19. Неможливо і неправильно відмовлятися від традиційного патріотичного виховання молоді, але за допомогою профілювання аудиторії та таргетованої реклами у мережі Інтернет, інформаційна робота з населенням стає індивідуальною, більш гнучкою та набагато ефективнішою. Відповідальність за впровадження коректної та далекоглядної політики інформаційної безпеки лежить саме на органах публічного управління.

Список використаних джерел:

1. Боярко І., Злуніцина Т., Морозова Н., та ін. Аналітичний звіт з проведення репрезентативного соціологічного дослідження становища молоді в Україні. Київ. 2019. URL: http://www.dsmsu.gov.ua/media/2020/02/12/22/Analitichnii_ZVIT_2019.pdf (дата звернення 06.11.2021).
2. Дмитрук Н., Падалка Г., Кіреєв С. та ін. Цінності української молоді. Результати репрезентативного соціологічного дослідження становища молоді. Київ, 2016. URL: http://dsmsu.gov.ua/media/2016/11/03/23/Zvit__doslidjennya_2016.pdf (дата звернення 06.11.2021).
3. Молодь України – 2018 / Результати репрезентативного соціологічного дослідження. – Київ : ДП «Редакція інформаційного бюлетеня «Офіційний вісник Президента України», 2018. – 72 с.

4. Ручка А.О. Ціннісні пріоритети населення України за умов суспільних трансформацій. Українське суспільство: 20 років незалежності. Соціологічний моніторинг. Т. 1. Київ: Інститут соціології НАНУ. 2011. 570 с.

5. Сокурянська Л.Г. Ціннісні засади громадянської ідентифікації сучасного українського студентства. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. 2010. №891: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. Вип. 26. С. 116-122.

6. Турен А. Социология без общества. Социологические исследования. 2004. № 7. С. 70.

7. У Севастополі росіяни пригнали «Тигр» для штурму українців. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/03/22/7019918/> (дата звернення: 6.11.2021)

8. Широканова А. А. Индивидуализация постсоветской молодежи в сфере морали. Социологические исследования. 2009. №12. С. 121-126.

Волкова Олена Вадимівна
lenokvolkova15@gmail.com

Науковий керівник:
Пашов Р. І., к. філос.н., ст. викл.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ЦИФРОВІЗАЦІЯ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ: ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПРИНЦИПИ

Цифровізація проникає в усі сфери життя людини, функціонування організації і держави. Керівники організацій не завжди розуміють необхідність впровадження цифрових технологій, особливо в разі, коли організація і так показує хороші результати. З іншого боку, в умовах, коли зовнішнє середовище трансформується, нікому не вдасться опинитися осторонь від процесів, що відбуваються. Адже, постає питання: підлаштовуватися під нові умови взаємодії з постачальниками, покупцями, державою, або втрачати свої позиції. Сьогодення розвитку цифрових технологій вимагає безперервного розвитку персоналу компанії, а це в свою чергу передбачає залучення значних інвестицій. Натомість використовуючи у майбутньому цифрові бізнес-моделі, продукти і

сервіси, дані інвестиції тощо, саме вони часто змінюють цілі галузі та сфери життя, і хто не розвивається разом з ними залишається на узбіччі чи взагалі зникає з ринку. Саме тому цифровізація дозволяє бути більш оперативними, більш зручними для кінцевого споживача, а також пропонує більш доступний продукт, ту чи іншу адміністративну послугу, яка стає ближчою, що в свою чергу дозволяє економити кошти за рахунок скорочення витрат на утримання адміністративної системи службовців.

Цифровізація – це багатогранний процес переходу суспільства на цифрові технології, який стосується всіх сфер суспільної життєдіяльності (освіти, медицини, економіки, телебачення тощо), але в контексті модернізації публічного управління вона має одне з першочергових напрямків, тому що саме вона має вплинути на вдосконалення (зокрема, цифровізацію) різних суспільних галузей.

Основними факторами, що впливають на процес цифровізації публічного управління в зарубіжних країнах, виділяють:

- активне впровадження нових знань та глобальних інформаційних технологій у всі сфери суспільного життя;
- розвиток громадського суспільства та соціального партнерства в цифровому середовищі;
- особливості створеної у країні моделі ринкової економіки, які виражаються у стимулюванні свободи підприємництва, вільного руху робочої сили, конкурентності ринків;
- ступінь децентралізації влади та ефективність проведення структурної та регіональної політики для поліпшення соціально-економічних умов життя громадян;
- ступінь розвитку економіки країни, який визначає матеріальні можливості людей щодо використання сучасних інформаційних технічних засобів;
- реалізація соціально значущих проектів, що сприяють дотриманню принципів соціальної рівності та справедливості в цифровій економіці.[1, с. 19-20]

Необхідно зауважити деякі особливості цифрових моделей публічного управління в значній мірі пов'язані з характером економічних відносин. На сьогоднішній день існує декілька економічних моделей з різними варіантами співвідношення держави та ринкових відносин в сфері цифрової економіки.

Отже, необхідно відзначити що, підвищення рівня ефективності споживання цифрових технологій в процесі управління передбачає вивчення досвіду технологічного та технічного оновлення управління, ресурсозбереження на основі швидкісного впровадження досягнень науки. застосування цифрових технологій на практиці потребує побудови доступного та досконалого механізму управління, який увійде в загальну систему управління та дозволить підвищити її ефективність.

Також, варто зазначити що, в умовах пандемії цифровізація, яка полягає в першу чергу у використанні нових цифрових бізнес-процесів, учасники яких можуть бути розосереджені по всьому світу, але працюють значно ефективніше саме за рахунок більш «розумного» і оперативного управління завдяки урахуванням великої кількості даних з ризиків та змін того чи іншого ринку. Саме завдяки цифровізації стає можливим стратегічне управління, яке раніше здійснювалося виключно топ-менеджментом, без залучення до прийняття управлінських рішень нижчих рівнів управління. Сьогодні планування діяльності вже є неможливим без достовірних даних, які акумулюються на більш низьких рівнях управління цифровими системами. Безсумнівним трендом сьогодення є цифрова грамотність та навички працівників, адже щоб впевнено розвиватися державі, саме державні службовці мають «йти нога в ногу» з науково-технічним процесом, а що стосується цифровізації системи управління то навіть «бігти, щоб залишатися на місці».

Список використаних джерел:

1. Якушенко К.В., Шиманська А.В. Цифрова трансформація інформаційного забезпечення управління економікою держав - членів ЄАЕС / К.В. Якушенко, А.В. Шиманська // Новини науки і технологій, 2017. - № 2 (41). - С. 11-20.

Іщенко Анна Миколаївна
Ishchenko.kpi@gmail.com

Науковий керівник:
Чукот С. А., д. н. держ. упр., проф.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ГЕНДЕРНИЙ МЕЙНСТРИМІНГ В РОЗУМНИХ МІСТАХ ПОСТКОВІДНОГО СВІТУ

30 вересня 2019 року Президент України видав Указ “Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року” [1], в якому підтримав курс країни на забезпечення досягнення глобальних цілей сталого розвитку та результатів їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України, викладених у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна». Досягнення взятих на себе зобов’язань, в тому числі, передбачає розв’язання поставлених завдань за ціллю 5: Гендерна рівність та цілі 11: Сталий розвиток міст та спільнот, а також інших цілей, для яких гендерна тематика є наскрізною. Між тим, динаміка основних індикаторів, які визначають стан досягнення цілей, в цілому не є однозначно позитивною. Крім того, за Індексом гендерного розриву в 2021 році Україна втратила 15 позицій у порівнянні із попереднім роком [2]. Все це, а також існування значного цифрового та технологічного розриву в нашій країні зумовлює не тільки необхідність розв’язання проблем зі впровадження концепції розумного міста в нашій країні, але також виконання ґрунтовного дослідження із пошуку гальм та драйверів впровадження гендерного мейнстрімінгу в розумних містах для удосконалення існуючої на місцевому рівні політики. Крім того, актуальність розв’язання цього завдання тільки підсилюється необхідністю подолання викликів, що постали перед містами під час пандемії.

Часто, дискурс щодо розвитку розумних міст ведеться в царині необхідності впровадження тих чи інших інформаційно-комунікативних технологій, нових цифрових інструментів та їх впливу на покращення комфортності проживання у місті. В управлінському контексті найчастіше мова ведеться про формування стратегії та загальної візії. Так, наприклад, для пришвидшення розвитку розумних міст в Україні, дослідниця Позднякова А.М. рекомендує, зокрема, об’єднання зусиль муніципалітету з приватним сектором, дослідницькими інститутами, громадянським суспільством для розроблення спільного бачення стратегії; підкреслює необхідність розбудови інфраструктури, поширення доступності ІКТ для широкого кола осіб; акцентує увагу на створенні

власної платформи розумного міста для комунікації, публікації проектів, організації заходів тощо [3, с.57]. Дійсно, ці заходи вбачаються як актуальні, і, в тому числі, в аспекті впровадження у ці напрямки наскрізної гендерної тематики. А ефективність такого впровадження багато в чому залежить від попереднього вивчення поточної ситуації за різностороннім інструментарієм та в різних потенційних сферах впровадження гендерно чутливого підходу. Подолання наслідків пандемії, врахування потреб різних категорій населення в контексті обмеження поширення існуючої коронавірусної інфекції, а також інших, виникнення яких можливе у майбутньому, також вимагає отримання результатів конкретних досліджень.

В такому контексті варто згадати, що при формуванні стратегії та візії впровадження концепції розумних міст в Україні важливу роль гаранта, бенефіціара та стейкхолдера відіграють муніципалітети. Тому важливо, перш за все, поруч із готовністю пересічних громадян, вивчати і готовність представників міської влади до цифровізації, яка є неминучою у разі переходу до концепції розумних міст, але разом з тим, і їх ставлення до гендерних аспектів та чутливих тем. Розуміння та сприйняття гендерних аспектів є запорукою успішності соціальної складової функціонування розумних міст у розумінні підвищення спроможності до інклюзивності, справедливості та прозорості.

Наведемо як приклад результати дослідження, ініціатором якого був НАДС спільно з Центром адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, а виконавцем – Навчально-науковий центр прикладної соціології «Соціоплюс» КПІ ім. Ігоря Сікорського. Зауважимо, що дослідження було проведено в серпні 2021 року, отже в час, коли респонденти вже мали тривалий досвід роботи під час карантинних обмежень. Окремою гілкою даного дослідження стало опитування проведене виключно серед представників органів місцевого самоврядування міста Києва. Проведене дослідження виявило деякі тенденції, що засвідчили існування гендерних стереотипів та проявів гендерної дискримінації в середовищі представників органів місцевої влади міста Києва. Наприклад, відповідно до результатів опитування на думку жінок, які взяли участь у дослідженні, саме представниці жіночої статі в реальному житті зазнають гендерної дискримінації щодо кар'єрного зростання в порівнянні із представниками чоловічої статі. 38,3% жінок, що взяли участь в опитуванні, вважають, що жінки в реальному житті зазнають гендерної дискримінації щодо кар'єрного зростання на противагу тільки 20,7% у відповідному показнику у відповідях чоловіків. 44% респондентів хоча б раз доводилося відмовлятися від

можливостей кар'єрного зростання заради сім'ї, при цьому, серед жінок таких респондентів - 46%, що відчутно нижче показника серед чоловіків (34.5%) [4]. Таким чином, можна припустити, що середовище, яке має бути провідником гендерного мейнстримінгу, також страждає від гендерних стереотипів та окремих проявів дискримінації, а тому його удосконалення теж має бути включене до плану впровадження гендерних аспектів в процес управління містами. Що ж до інших результатів опитування, то цікавими видаються результати щодо самооцінки рівня володіння цифровими навичками. Отримані результати засвідчили, що найкраще розвинуеною цифровою навичкою опитаних є пошук необхідної інформації та цифрового контенту в мережі Інтернет - 70 % опитаних оцінили цю свою навичку як високу. Для порівняння: таку навичку як робота із базами даних на високому рівні оцінили тільки 23% опитаних.

Самооцінка рівня цифрових навичок державними службовцями під час виконання службових обов'язків

В контексті нерозвиненості сучасних міст у нашій країні, в ситуації коли тільки окремі з них набувають рис розумних міст 1.0, та мають деякі ознаки розумних міст 2.0 знання та досвід більш розвинених розумних міст світу, які зосереджували свою увагу виключно на цифрових моментах впровадження концепції, і тільки зараз мають змогу вирівнювати гендерну ситуацію, дають нам змогу уникнути даної ситуації, та відразу застосовувати гендерно чутливе управління, впроваджувати гендерний мейнстримінг в концепції розвитку міст відразу поруч із завданнями зі впровадження цифрових технологій.

Врахування гендерних акцентів в процесі управління розумними містами – процес тривалий, що вимагає систематичної уваги та комплексного підходу. Але складність його імплементації повністю виправдана, зважаючи на внесок гендерного мейнстримінгу у розв'язання цілей розвитку міст, що характеризуються високим рівнем соціальної інклюзії та суспільної цінності; міст, що побудовані не на засадах однакового підходу до усіх, а міст, де застосовується розумний та справедливий підхід відповідно до потреб та можливостей. А в контексті розумної політики та розумного управління, такий підхід дозволить органам місцевої влади та особам, які приймають рішення, більш ефективно розподіляти наявні ресурси, що, неодмінно, призведе до підвищення якості та безпеки життя людей, високий рівень яких є засадничою метою сталого розвитку.

Список використаної літератури:

1. Указ Президента України “Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року” від 30 вересня 2019 року №722/2019. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
2. Global Gender Gap Report 2021. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2021.pdf
3. Позднякова А.М. Впровадження концепції розумних сталих міст в Україні: особливості та рекомендації. URL: http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/2_70_2_2019_ukr/8.pdf
4. Дослідження «Жінки та чоловіки на державній службі: опитування серед держслужбовців м. Києва». URL: <http://socioplus.kpi.ua/research/gender/>

Зінчук Юлія
yuliia.zinchuk5@gmail.com

Науковий керівник:
Чудик-Білоусова Н. І., к. ю. н., доц.
ХУУП ім. Леоніда Юзькова

ІСПИТ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ВОЛОДІННЯ ДЕРЖАВНОЮ МОВОЮ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ВІДБОРУ КАДРІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: КОМПЛЕКС ПОРАД ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ

У час масової діджиталізації усіх освітніх, наукових та науково-технічних процесів відбувається активне поживлення цифровізації, тобто розвитку онлайн-сервісу. Цей процес також сприяє реорганізації структури публічного управління та якісному відбору кадрів. Зокрема, згідно з пунктом 8 частини першої статті 44 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» впроваджено обов'язкове складання іспиту для визначення рівня володіння державною мовою. Безпосередньою організацією іспитів та призначенням спеціально уповноважених державою установ, які проводять іспити. Перелік осіб, які зобов'язані володіти державною мовою та застосовувати під час виконання службових обов'язків зазначено у статті 9 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», зокрема це такі посадові особи: голови місцевих державних адміністрацій, їх перші заступники та заступники державні службовці усіх рівнів; особи начальницького складу Національної поліції, інших правоохоронних та розвідувальних органів, посадові особи інших органів, яким присвоюються спеціальні звання; прокурори; керівники закладів освіти всіх форм власності[6.].

Процедура реалізації іспиту та його правові засади, оцінювання, отримання результатів та їхнє оскарження передбачені Постановою КМУ від 14 квітня 2021 р. № 409 «Про затвердження Порядку проведення іспитів на рівень володіння державною» [8.].

Варто пам'ятати, що іспитова робота складатиметься із чотирьох частин: «Культура мови» становить 24 тестові завдання, «Читання» – 20 тестових завдань, «Письмо» передбачає 1 завдання відкритого типу, а «Говоріння» – 2 завдання відкритого типу[6.].

Пропонуємо низку порад, які стануть корисними під час підготовки до складання іспиту.

Зокрема ля того, аби успішно скласти частину **«Культура мови»** необхідно повтори правопис таких аспектів:

- однорідні та неоднорідні члени речення[2, с. 125-129.];
- звертання та засоби їх вираження[2, с. 130-133];
- відокремлені члени речення (обставина, додаток, означення) [2, с. 133-139];
- вставні і вставлені конструкції [2, с. 140-145];
- розділові знаки в реченні з дієприкметниковими та дієприслівниковими зворотами [1, с. 179-191];
- правила вживання у/в, і/й[1, с. 90];
- вживання пасивних конструкцій;
- лексике української мови (синоніми, антоніми, омоніми, пароніми, крилаті вислови, фразеологізми) [7.];
- типові помилки в словосполученнях і реченнях [10.];
- вимоги до оформлення документів[4.].

Для успішного складання тестів частини **«Читання»** необхідно працювати таким чином:

- систематично читати тексти українською мовою;
- ділити тексти на абзаци та надфразні єдності (складні синтаксичні цілі) [2, с. 253-258];
- визначати підзаголовки до надфразних єдностей;
- формулювати питання до тексту, коментувати й обговорювати їх.

Важливо зосереджуватися на тому, чи добре ви розумієте зміст прочитаного.

Ці рекомендації також допоможуть успішно впоратися із виконанням частини **«Письмо»**. З метою вдосконалення навичок необхідно слухати аудіозаписи, намагатися письмово максимально повно відтворити його зміст і висловити власну позицію щодо теми.

Для підготовки можна переглядати чи слухати українськомовні телевізійні, радіо- та інтернет-програми, фільми тощо і робити нотатки. Важливо викладати свої думки грамотно, логічно і структуровано[6.].

Не менш важливою та складною є частина **«Говоріння»**. Ми пропонуємо лаконічну структуру побудови власного висловлювання для того, аби ваш монолог був успішним. Передусім, вона має містити такі компоненти:

1. Теза (2-3 речення).
2. Аргументи (2-3 речення).
3. Один приклад із історії, соціально-культурного чи власного життя (4-5 речень).
4. Один приклад із художньої літератури чи іншого виду мистецтва (4-5 речень).
5. Висновки (2-3 речення).

Аргументи радимо починати вставними словами по-перше й по-друге; їх можна вводити у висловлювання відразу після тези або ж кожен аргумент починати як нове висловлювання (абзац) перед прикладом.

Починаємо наводити приклади з таких слів: наприклад, прикладом може слугувати, яскравим прикладом цього є, не можна не згадати).

Висновки радимо починати зі слів отже, таким чином, можна зробити висновки, висновком може слугувати[12.].

Із дотриманням цих порад Вам буде значно легше відповідати під час складання іспиту на знання державної мови в аудиторії.

Можна сказати, що сам іспит для визначення рівня володіння державною мовою є ефективним елементом відбору кадрів у сфері публічного управління. Складання іспиту за допомогою комп'ютерних технологій дозволяє охопити більшу частину представників державних структур та свідчить про прозору систему оцінювання, адже оцінювання тестової частини відбувається за допомогою автоматичної програми, а оцінювання комплексу «Говоріння» – за допомогою завчасно обумовлених членів комісії, що мають відповідну фахову освіту, на основі відеозапису мовлення доповідача.

Список використаних джерел:

1. Авраменко О. Українська мова та література: довідник. Київ: Грамота, 2020. 496 с.
2. Бевзенко С., Литвин Л., Семеренко Г. Сучасна українська мова. Синтаксис: навч. посіб. К.: Вища школа, 2005. 270 с.
3. Драчук С. 20 найбільших новацій Українського правопису 2019 року. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30025623.html> (дата звернення: 01.11.2021).
4. ДСТУ 4163:2020. Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів. [Чинний від 01-09-21]. URL:

<https://zakon.help/article/nacionalnii-standart-dstu-41632020-derzhavna?menu>
(дата звернення: 03.11.2021).

5. Дудик П., Прокопчук Л. Синтаксис української мови. Київ: Видавничий центр «Академія», 2010. 192 с.

6. Іспит для визначення рівня володіння державною мовою. URL: <https://mon.gov.ua/ua/nacionalna-komisiya-zi-standartiv-derzhavnoyi-movi/atestaciya-shodo-vilnogo-volodinnya-derzhavnoyu-movoyu-upovnovazheni-vishi-navchalni-zakladi> (дата звернення: 01.11.2021).

7. Мариненко І. Лексикологія української мови: практикум. К.: 2017. 172 с.

8. Про затвердження Порядку проведення іспитів на рівень володіння державною мовою: Постанова КМУ від 14 квітня 2021 р. № 409. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/409-2021-p#Text>. (дата звернення: 01.11.2021).

9. Пробний тест на визначення володіння державною мовою. URL: <https://testderz.com/dm/> (дата звернення: 01.11.2021).

10. Типові помилки в словосполученнях і реченнях. Українська мова та література. Підготовка до ЗНО і не тільки. URL: <https://zno.if.ua/?p=3398> (дата звернення: 01.11.2021).

11. Як підготуватися до іспиту на рівень володіння державною мовою? URL: <https://mova.gov.ua/gromadskosti/zapitannya-vidpovidi/yak-pidgotuvatisya-do-ispitu-na-riven-volodinnya-derzhavnoyu-movoyu> (дата звернення: 01.11.2021).

12. Як структурувати власне висловлення з української мови? URL: <https://ru.osvita.ua/test/training/ukr-mova/51186/> (дата звернення: 03.11.2021).

Карпенко Євген Сергійович
evgechenka4@gmail.com

Науковий керівник:
Чукот С. А., д. н. держ. упр., проф.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ІНСТРУМЕНТИ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ: СЬОГОДЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ

Активний розвиток суспільства та технічний прогрес зумовлюють кардинальні зміни у житті як соціуму загалом, так і окремих людей. Усе більше звичних процесів переходять у цифровий вимір. Ця тенденція не минула і сфери дотику держави з одного боку та громадян і різноманітних організацій з іншого. Саме у таких обставинах наприкінці ХХ століття сформувалося поняття та сфера електронної демократії, розвиток якої продовжується і до сьогодні.

«Електронна демократія – форма суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоврядування шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій в демократичних процесах, що дає змогу: посилити участь, ініціативність та залучення громадян на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівні до публічного життя; поліпшити прозорість процесу прийняття рішень, а також підзвітність демократичних інститутів; поліпшити зворотну реакцію суб'єктів владних повноважень на звернення громадян; сприяти публічним дискусіям та привертати увагу громадян до процесу прийняття рішень» [2]. Це визначення дуже вичерпно характеризує електронну демократію та її призначення загалом.

На сьогоднішній день в Україні відбувається активне запровадження і розвиток інструментів е-демократії. Громадяни нашої держави мають можливість використовувати такі засоби: електронні консультації, електронні звернення, електронні петиції та бюджети участі. На відповідних вебсайтах можна побачити численні петиції до Президента, Верховної Ради, Кабінету Міністрів України. Це свідчить про активне використання громадянами наданого інструменту електронних петицій. Усе більша кількість міст запроваджують у себе бюджети участі, залучаючи цим мешканців до розробки та реалізації міських проєктів.

Окрім цього, існують також і неформальні інструменти електронної демократії. Найчастіше вони використовуються на рівні громад та відповідних

посадових осіб. Зокрема, це постійне комунікування з мешканцями за допомогою соціальних мереж, самоорганізація людей задля вирішення певних питань у їх населеному пункті чи громаді у формі неофіційних громадянських ініціатив. Такі заходи мають непостійний характер та є частково стихійними і не врегульованими. Хоча ці прояви характеризують історично сформовані традиції та особливості взаємодії громади з посадовими особами, вони є об'ємним пластом потенційних ефективних офіційних інструментів е-демократії. І важливим є не втратити цей потенціал, надати йому постійного та врегульованого характеру, для розширення вже наявного інструментарію е-демократії.

Щодо можливих напрямів розвитку інструментів е-демократії, то їх декілька. Це, по-перше, об'єднання їх усіх на одному державному порталі, адже розміщення різних інструментів на різних вебсайтах ускладнює користування ними, робить цей процес більш заплутаним та часомістким. По-друге, важливо вищеназвані неформальні засоби взаємодії влади та громадян/організацій трансформувати у офіційні інструменти електронної демократії. По-третє, існує необхідність підвищення охоплення та якості телекомунікаційної інфраструктури та технічного забезпечення та забезпечення кваліфікованим персоналом органів влади та органів місцевого самоврядування, адже ефективність навіть найкраще реалізованих інструментів буде низькою, якщо у громадян не буде можливості їх належним чином використати, а у представників влади відреагувати на них. І, врешті-решт, важливими є також і організація та проведення інформаційних кампаній серед громадян з метою інформування останніх про наявність відповідних інструментів, їх переваги для самих людей тощо. Відповідно до першого напрямку, на сьогодні ведуться роботи над вебпорталом Взаємодія – цифровим простором, де громадяни можуть спілкуватися з владою та впливати на ухвалення рішень національного й місцевого рівнів [1]. Деякі розділи з інструментами вже функціонують (е-конкурси, е-петиції), деякі ще знаходяться у розробці і, відповідно до інформації, розміщеної на вебпорталі, будуть введені в дію протягом 2021-2022 років.

Тож, підсумовуючи, можна зазначити, що в Україні наявний широкий спектр інструментів електронної демократії, який ще доповнюватиметься у майбутньому, відбувається модернізація вже діючих інструментів. І, загалом, сфера електронної демократії стрімко розвивається, залучаючи громадян та організації до процесів існування держави та громад, розкриваючи значний потенціал співпраці держави та громад із громадянами та організаціями. Саме

така співпраця є одним з найефективніших інструментів вирішення питань у багатьох сферах існування держави і громади.

Список використаних джерел:

1. Взаємодія | «Ваш вибір. Взаємодія». URL: <https://vzaemo.diiia.gov.ua/> (дата звернення: 05.11.2021).
2. Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-p#Text> (дата звернення: 06.11.2021).

Клименко Яна Володимирівна
yana.klimenko62@gmail.com

Науковий керівник:
Чукот С. А., д. н. з держ. упр., проф.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

За визначенням, викладеним у Законі України «Про державну службу», державна служба – це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність, що передбачає виконання завдань і функцій держави [5]. Проте варто зауважити, що центральною фігурою у практичному виконанні поставлених задач виступає людина. Саме від її навичок, умінь, знань залежить функціонування усієї системи публічного управління, яке сьогодні перейшло у якісно нову фазу розвитку. Це означає, що разом зі змінами в науці, техніці, культурі, суспільних відносинах постали і перед державною службою нові виклики та необхідність реформування сфери управління. У цьому контексті саме цифровізації відведена провідна роль, адже цей невідворотний і багатоаспектний процес має вагомий вплив на всі сфери життя суспільства. Він є наслідком та одночасно каталізатором змін, які передбачають формування інформаційного суспільства, використання цифрових технологій, розширення можливостей співпраці як на міжособистісному, так і на міждержавному рівнях.

Нові умови, серед яких посилення глобалізаційних процесів, збільшення тривалості життя, ролі інформації та швидкість її отримання, дають поштовх для створення нових можливостей використання цих технологій з метою економічного процвітання, соціальної інтеграції та екологічної стійкості держави. Поставлені цілі можуть бути досягнуті лише в тому випадку, коли населення володітиме певним багажем цифрових знань, які необхідні для адаптації до digital-середовища. І перш за все це стосується публічних службовців.

Питання розвитку компетентностей державних управлінців є актуальним, оскільки в інформаційному суспільстві на ранніх його етапах виникає необхідність у:

- довірі з боку громадськості до цифрової трансформації;
- прикладі для наслідування щодо використання інноваційних технологій у житті;
- пришвидшенні процесів діджиталізації;
- адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу тощо.

Характеризуючи цифрові компетентності, варто зазначити, що це сукупність певних навичок, знань, умінь, наявність рис і якостей, які дають змогу послуговуватися ІКТ та інноваційними технологіями під час професійної діяльності публічних управлінців. Конкретизуючи вищевикладене визначення, слід звернути увагу на класифікацію навичок, необхідних сучасному фахівцеві державного управління. Існують різні підходи до групування різних категорій навичок, одним з яких є поділ на сфери:

- інформація та вміння працювати з даними – перегляд, пошук, відфільтровування, редагування цифрового контенту;
- комунікація та співробітництво – взаємодія між державними інститутами, громадськістю за допомогою оцифрованих технологій;
- створення цифрового контенту – його обробка, розробка, програмування;
- безпека – захист персональних даних і конфіденційність у мережевому просторі [8].

Для порівняння, уточнення і конкретизації – класифікація С. Ганіуса, який виокремлює *технічні* (всі навички, пов'язані з ІТ), *соціально-технічні* (знаходяться на межі між технічними системами та людьми, поєднуючи їх), *організаційні* (інтеграція ІТ/е-уряду, організаційних структур та управління процесами), *управлінські* (ділові та управлінські навички в контексті ІТ/е-уряду) та *політико-адміністративні* (навички, що стосуються контексту, в якому

працює IT/е-уряд, таких як правові умови та політика) компетенції держслужбовців у цифрову епоху [7].

Що стосується безпосередньо заходів, які потрібно вжити для реалізації стратегії цифровізації у публічному управлінні, то серед їх широкого спектру чільне місце посідає навчання. Адже все починається з освіти, з її якості. Використання в цьому процесі новітніх цифрових технологій є головним чинником розвитку «гнучких» та IT-навичок публічних управлінців. Так, наприклад, міжнародна Організація економічного співробітництва та розвитку в рамках Strengthening Digital Government-2019 [1] надає рекомендації урядам щодо посилення е-урядування. Серед цих рекомендацій наголошується на розвитку саме цифрових навичок представників держслужби з використанням доступних та зручних для досягнення цих цілей засоби і методи. Нормативно закріпленими порадами ОЕСР скористалася Канада, коли С. Брістон, міністр цифрового урядування, організував свого часу для федерального уряду цифрову академію, залучивши до цього процесу університет Далхаузі, завданням якого є робота зі статистичними даними та інформацією про потреби навчання діджитал-технологіям у сфері публічного управління.

В Україні, як усім відомо, відбувається активне запровадження е-послуг, е-урядування в рамках експериментального проекту «держава у смартфоні», проте забезпечити належний рівень надання таких послуг можна, якщо функціонуватиме підготовлений до змін склад фахівців. Для цього, крім різних курсів підвищення кваліфікації, тренінгів, семінарів, потрібні зміни у підході до державної служби. Саме тому уряд Гройсмана представив пілотний проект HRMIS. Це автоматизована система збирання, оброблення, зберігання та захисту інформації щодо державних службовців, інших працівників державних органів, що формується (створюється) та використовується для забезпечення функціонування централізованої бази даних державних службовців, інших працівників державних органів, а також для задоволення потреб щодо автоматизації та цифровізації процесів, пов'язаних із виконанням функцій з питань управління персоналом [2]. Аналізуючи вітчизняний досвід, відзначимо, що «державна служба у смартфоні» має базуватися на певних принципах. Перш за все, це ефективність, а саме покращення її під час прийняття управлінських рішень; прозорість, що означає налагодження горизонтальної інтеграції та координації процесів управління людським ресурсами з можливістю доступу користувачів через єдине вікно; відкритість, яка надасть доступ громадянам до інформації про публічних управлінців; сучасність – це застосування в діяльності

новітніх технологій [4]. Саме ця інформаційна система управління людськими ресурсами (HRMIS) відома під символічною назвою PoClick. Система PoClick дозволить оцифрувати всю складну систему державної служби та функціонуватиме на принципах, викладених вище. Вона складатиметься з 2 частин: перша – це внутрішня система управління людськими ресурсами. В ній знаходиться оргструктура, в ній будуть блоки зі складом персоналу, штатним розписом, наказами. А також блоки рекрутингу, службової кар'єри, таблиці і заробітна плата, особистий кабінет, шаблони документів та звітів; друга - публічний портал. На ньому буде відкрита переважна більшість тієї самої інформації, за виключенням персональних даних. Але ця інформація буде структурована і агрегована, для зручного порівняння та аналізу [3].

Цей та інші проекти реалізуються відповідно до розпорядження КМУ від 1 грудня 2017 року № 844-р, в якому уряд схвалив Концепцію впровадження інформаційної системи управління людськими ресурсами в державних органах та затвердив план заходів щодо реалізації цієї Концепції [6].

Отже, публічний службовець – це перш за все про взаємодію, це поєднання виконання завдань держави і задоволення інтересів її громадян. З розвитком цифрових технологій постало питання не тільки впровадження цих нововведень за допомогою створення різних мобільних додатків, систем, баз даних, а й формування певної діджитал-культури в суспільстві. Важливим завданням для фахівців публічного управління є здобуття довіри з боку громадян до інноваційних технологій. Це можливе завдяки розвитку спеціальних цифрових компетентностей, перш за все, публічних управлінців. І коли держслужбовці будуть володіти на належному рівні знаннями і вміннями у цій сфері, і таким чином демонструватимуть свої знання на практиці, неодмінно у населення з'явиться ця довіра, а довготривале і безпечне використання цих технологій призведе до формування нового мислення, культури, на основі чого відбудеться розширення як навичок, здібностей, так і повноважень публічних службовців.

Список використаних джерел:

1. OECD. (2019). Strengthening digital government. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.oecd.org/going-digital/>.
2. HRMIS. Пілотний проект із впровадження інформаційної системи управління людськими ресурсами [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://public.nads.gov.ua/about>.

3. Ващенко К. Держслужба у смартфоні. Чому одних лише технологій недостатньо [Електронний ресурс] / Костянтин Ващенко – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2733764-derzsluzba-u-smartfoni-comu-odnih-lise-tehnologij-nedostatno.html>.

4. Впровадження інформаційної системи управління людськими ресурсами (PoClick) в державних органах України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.center.gov.ua/component/k2/item/3456-%D0%B2%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D1%97-%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8-%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%BC%D0%B8-%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%B8-poclick-%D0%B2-%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%85-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8>.

5. Закон України «Про державну службу» [Електронний ресурс] / – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.

6. Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції впровадження інформаційної системи управління людськими ресурсами в державних органах та затвердження плану заходів щодо її реалізації» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/844-2017-%D1%80#Text>.

7. Фостікова В. Сучасні вимоги до цифрових компетентностей державних службовців [Електронний ресурс] / Валерія Фостікова – Режим доступу до ресурсу: http://dridu.dp.ua/konf/konf_dridu/2020_06_25_APU_spesial.pdf

8. Цифрові компетенції як умова формування якості людського капіталу [Електронний ресурс] / В.Куйбіда, О. Петроє, Л. Федулова, Г. Андрощук – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/ASUS/Downloads/znprnadu_2019_1_16.pdf.

Костенко Альона Геннадіївна
alionakostenkoeu91@gmail.com

Науковий керівник:
Чукот С. А., д. н. держ. упр., проф.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ СЕРВЕРІВ ЯК ОДНА ІЗ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Якщо уявити собі потужний комп'ютер, який спроможний виконувати мільйон операцій за секунду, то використовувати такий комп'ютер в офісі, тоді навряд чи ІТ-компанія користуватиметься 100% його можливостей, а якщо бізнес придбає 10 таких комп'ютерів для 10 працівників, то вони будуть використовувати 10% від його можливостей. От якби існував комп'ютер і його можна було купити на 10 співробітників, то вони використовували б 100% його можливостей. У такому випадку власник бізнесу економив би велику кількість коштів.

З офісними комп'ютерами такий сценарій реалізувати достатньо проблематично, проте з сервером – цілком реально. І тут можна перейти до концепції, що на одному реальному сервері буде запускатися декілька віртуальних серверів для різних користувачів. Клієнти ніколи не будуть знати про існування одне одного, лише про набір віртуальних серверів запущених на одному фізичному. Кожен сервер працює під управлінням власної операційної системи, має свої файли і вирішує задачі незалежно один від одного. Ця концепція називається «хмарний сервер». Саме її можливо ефективно впроваджувати в українських реаліях, адже тоді організації не доведеться закупати велику кількість дата-центрів, бо це – величезні кошти. А там, де кошти, завжди виникає головна українська проблема – корупція. Аби уникнути незаконного збагачення через непрозорі тендери, більшість експертів пропонує дозволити державним структурам користуватися серверами приватних компаній[1].

Наразі Україна активно рухається у напрямку цифровізації усіх державних інститутів та загалом повної діджиталізації життя простого українця. Звичайно, перед тим, як повністю перейти від «держави на папері» до «держави у смартфоні» потрібно вирішити достатньо глибокі питання[3]. Державі необхідно

здуматися над зміною моделі суспільства. Наприклад Естонія зробила це 20 років тому. Вони не просто перевели усі державні послуги в онлайн, а змінили взагалі ставлення до відносин держави і громадянина. Україні буде корисно перейняти цей досвід[4].

Державному сектору важливо провести глибоку реформу державної ІТ сфери. Вона достатньо складна у реалізації і, як не парадоксально було б, хоч наразі ІТ сфера є найперспективнішою у світовій економіці, вона ж є найбільш недоступною для України. Україна усіма силами уникає впровадження чогось нового, бо перед ним завжди є страх. І це звичайно зрозуміло, адже будь-який державний проект буде перевірятися кимось «зверху» і цей «верх» досить рідко позитивно ставиться до ініціативи. Українська держава обрала для себе дегенеративну стратегію побудови нових дата-центрів з виділенням величезної кількості коштів на це, з проведенням непрозорих тендерів, хоча у світі активно і успішно функціонує прогресивна модель «послуга, а не виробництва»[2]. Це означає, що держава користується послугами приватних хмарних серверів, а не утримує непрофесійних адміністраторів, які отримують заробітну плату із державного бюджету.

Логічно, що будь-яку справу краще довірити професіоналам, які справді розуміють, як функціонує сервер і як краще буде надати послугу клієнтові. Основна задача держави – це створити комфортні умови для існування суспільства і забезпечити ефективний розвиток бізнесу задля процвітання самої країни.

Наразі юридичне врегулювання питання використання приватних хмарних серверів для функціонування публічного управління не є врегульованим. Законопроект №2655 «Про хмарні послуги» підготовлений Міністерством цифрової трансформації зараз знаходиться лише у стадії підготовки до другого читання. Хоча з подання його до Верховної Ради пройшло півроку, проте прогрес все ж є і, якщо він таки буде прийнятий, то це відкриє дорогу для приватних хмарних серверів для цифровізації публічного управління.

Коли держава є власником дата центру, то вона або використовує занадто багато грошей, або користувачі додатків чи програм мають певні труднощі. Потім, якщо потрібно збільшити потужність, то необхідно зробити нові капіталовкладення, потрібна більша кількість часу, щоб практично замовити сервери, привести їх, встановити, підготувати. Це потребує часу і означає, що не буде можливим відповісти миттєво на всі виклики, а також досить складно вгадати, який, на вашу думку, буде попит і відповідним чином налаштувати ці

дата-центр. Проте, коли організація працює з хмарною інфраструктурою, все змінюється. Немає ніяких попередніх інвестиції для створення додаткового центру обробки даних. Компанія сплачує по мірі використання інфраструктури, тому необхідно просто платити за те, що відповідає потребам. Потужність і масштаб змінюється так, щоб задовольнити потреби користувачів, легко і негайно підготувати сервер для обробки необхідної кількості даних, реалізувати усі вимоги клієнтів. Саме в цьому і є переваги використання хмарних серверів для використання в публічному управлінні.

Аби майбутній хмарний сервер використовувався у державному секторі і був частиною публічного управління, аби держава могла із впевненістю звертатися до ІТ-компанії, конче необхідно мати бездоганну репутацію і детально пропрацьовану стратегію розвитку, адже це забезпечить відповідний рівень довіри до послуги. У наш час, коли суспільство використовує усі важелі впливу на державну ініціативу за допомогою культури відміни, мережевих протестів, яскравих виступів у соціальних мережах, наврядчи державні інституції влади будуть використовувати продукт який погіршить їх рівень довіри серед громадян. Звичайно таке можливо лише тоді, коли державні інститути позбавляться корупційного підґрунтя у обранні підрядчика і партнера. Проте наразі Україна рухається саме у цьому напрямку. Система “Prozorro” забезпечує можливість чесного обрання певної організації майбутнім надавачем хмарних послуг для публічного управління[6].

Звичайно в Україні вже існують хмарні сервери, які активно використовуються бізнесом. Прикладом успішних кейсів є провайдер De Novo (саме його потужності наразі використовують у «Дії»), також серйозним гравцем є “GIGACLOUD”. Їх кейси є цікавими для вивчення і в деяких питаннях можливі для використання у проєкті хмарних серверів в публічному управлінні. Але все ж таки є деякий нюанс: якщо підприємець планує розвивати свій бізнес у сфері надання послуг для державного сектору, він має пам’ятати про особливості співпраці з державою.

Список використаних джерел:

1. Квітка С. Цифрові трансформації як сучасний тренд періодичного циклу розвитку суспільства. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. Спецвипуск. 2020. С. 131–134. <http://doi.org/10.36.030/2664-3618-2020-si-131-134>

2. Квітка С., Мазур О.(2019). Доступ до мережі Інтернет через мобільні пристрої:світовий досвід та перспективи розвитку в Україні.*Аспекти публічного управління*. 2019.Т.7,№9–10.С.5-18.doi:10.15421/151944.

3. Косоруков А.А. Технології штучного інтелекту в сучасному державному управлінні.*Соціодинаміка*.2019.№5.С.43–58.doi:10.25136/2409-7144.2019.5.29714.

4. Паламарчук С.А., Шемендюк О.В., Ляшенко Г.Т., Ткач В.О. Забезпечення захисту кіберпростору в провідних країнах світу.*Збірник наукових праць ВІТІ*.- 2020.№ 1.С.58–64.

5. Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету міністрів України від 8 листопада 2017р. №797-р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-p#Text>.

6. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації:- Розпорядження Кабінету міністрів України від 17 січня 2018р. № 67-р. URL:-<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p#Text>.

Кохан Діана Олександрівна
diankafr@gmail.com

Науковий керівник:
Ткачова Н. М., д. н. держ. упр., проф.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

КРАЩІ ІНОЗЕМНІ ПРАКТИКИ НАДАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ НАСЕЛЕННЮ

Вдосконалення та все глибше укорінення е-урядування в різні державні процеси вимагає постійних досліджень та застосування бенчмаркінгу. Сфера надання адміністративних послуг не є виключенням. Тому одним із цікавих є сервіс e-Portugal.

Саме звертаючи увагу на дану проблематику варто застосувати певні інструменти для дослідження цих теоретичних та практичних аспектів. Серед основних і найголовніших інструментів є дослідження кращих практик з метою

подальшого бенчмарікгу враховуючи специфіку нашої країни. Що обумовлює необхідність впровадження процесу діджиталізації в усі процеси державного управління, а система надання адміністративних послуг має бути першочерговою, зважаючи на даний фактор, однією з найцікавіших практик є Інтернет-портал e-Portugal.

ePortugal.gov.pt – це онлайн-сервіс з надання різних послуг в Португалії. Португалія входить до Європейського союзу, а зважаючи на той фактор, що Україна взяла євроатлантичний вектор розвитку, то приклад Португалії є цілком пізнавальний, та є тим маркером, впровадження якого наблизить Україну до повноцінного членства в ЄС.

Цей сервіс об'єднує в собі три сайти в одну сторінку державної служби з 2019 року: **цивільний портал Citizen Portal**: надаються послуги спеціально для громадян (національних та іноземних). Наприклад: отримати паспорт, оновити водійські права і т.д; **бюро підприємців Entrepreneur's Desk**: надаються послуги для бізнесу. Наприклад: промислове ліцензування, створення компанії і т.д; **карта громадян Citizen Map**: географічна прив'язка місць для надання адміністративних послуг та доступу до порталу в офісах надання адміністративних послуг, де люди можуть отримати довідки та інші супровідні нормативні документи, щодо деяких послуг для фізичних осіб, і саме головне що це є поруч, там де це зручно громадянину [1, с. 83].

Регламентує та несе відповідальність за діяльність сайту агентство адміністративної модернізації, яке є єдиною організацією, відповідальною за управління та координацію ePortugal.gov.pt, відповідальне за отримання, оновлення та завантаження контенту служб та організацій усіх державних адміністрацій [4].

ePortugal була розроблена в рамках SIMPLEX+, португальською програмою спрощення і модернізації, кінцевою метою якої є забезпечення повсякденного життя громадян і підприємств та оптимізація їх взаємодії з державною адміністрацією, наскільки це можливо [2]. Онлайн-сервіс є відправною точкою для більш як 1000 основних державних послуг, починаючи з надання інформацію, рекомендації та послуги для громадян і підприємств, а також докладні рекомендації для фахівців і конкретних груп, таких як працівники, мігранти та інші, також надається інформацію про уряд і політику. Пропоновані послуги надаються 590 суб'єктами, як центрального уряду (17 міністерств), так і місцевих органів влади та приватними особами [1, с. 83 – 84].

Портал пропонує прямий канал зв'язку з гарячою лінією «Допомога громадянам» і гарячою лінією «Допомога бізнесу», керованої ААМ (Агентство адміністративної модернізації). Вони працюють по електронній пошті та через телефон, пропонуючи можливість зв'язатися з ними безпосередньо або запросити контакт, заповнивши певну форму. Чат-бот Service Excellence, заснований на штучному інтелекті, є ще одним підтримуваним користувачами каналом. Це допомагає користувачам отримувати інформацію про послуги, доступні на порталі, через чат-бот користувачі можуть також попросити зв'язатися з однією з існуючих ліній допомоги для більш персоналізованої послуги [1, с. 84].

Портал має вбудовані інструменти візуалізації зворотного зв'язку, які також налаштований для відстеження та збору аналітичної інформації. Збираються різні статистичні дані, які потім враховуються при здійсненні моніторингу та оцінки діяльності. [1, с. 86].

Бенчмаркінг являється процесом вивчення абсолютно будь яких кращих практик без прив'язки до особливостей сторони, що їх досліджує. В даному контексті повною протилежністю даній практиці є система надання адміністративних послуг населенню Канади. Першою особливістю країни є її державний устрій, а саме конституційна монархія. Розподіл повноважень на всіх рівнях влади отримав новий поштовх у 1998 році, коли уряд Канади розпочав розробку комплексної стратегії обслуговування громадян, заснованої на детальному аналізі потреб і очікувань громадян. Service Canada, вже в 2005 році була створений, як повноцінна служба для надання різних послуг. Сервіс являється єдиною загальною точкою надання різних державних програм та послуг, яка складається з кол-центру, веб-сторінки Canada.ca та точок обслуговування, куди канадці можуть прийти та отримати необхідну послугу [5, с. 67].

Service Canada – це установа, що знаходиться у складі федерального департаменту зайнятості та соціального розвитку Канади (ДЗСРК) і працює в межах законодавчого мандату Департаменту зайнятості та соціального розвитку (ДЗСР). Варто зазначити, що після останніх змін у діяльності ДЗСР, цей сервіс має можливість надавати послуги різного рівня установам включаючи федеральні, провінційні, територіальні, муніципальні і будь-які інші уповноважені партнерські організації.

Органи з управління витратами здійснюють свою діяльність через Департамент зайнятості та соціального розвитку Канади ґрунтуючись на річних

актах асигнування та інших спеціальних законах, таких як Закон про страхування зайнятості, який дозволяє здійснювати виплати, які затверджуються Парламентом Канади в рамках процедури розподілення щорічних бюджетних витрат. Фінансування є щорічним, але може бути багаторічним або встановленим законом за спеціальними винятками [5, с. 67].

Партнерство між Сервісом Канади та іншими урядовими відомствами або рівнями управління здійснюється за допомогою угод, які встановлюють основу для партнерства, включаючи ролі та обов'язки, питання конфіденційності, стягнення витрат тощо. Партнер несе відповідальність за програму в цілому, а Service Canada бере на себе відповідальність за надання послуг. Угоди не є юридично обов'язковими між федеральними установами, а є нормативно закріпленим розподілом повноважень, між структурами та\або рівнями влади, який реалізується завдяки принципу взаєморозуміння між організаціями та уникнення дублювання повноважень.

Service Canada надає цілий ряд послуг, які є необхідними протягом усього життя громадян і допомагають їм переходити через різні життєві етапи, зі школи на роботу, з однієї роботи на іншу, з безробіття на роботу, з роботи на пенсію. Так, наприклад, при народженні дитини, цей сервіс надає соціальне страхування; для молоді сервіс надає канадські кредити для учнів і т.д. Загальну інформацію про послуги можна отримати через сайт, через кол-центра або безпосередньо в установі на двох офіційних мовах.

Цікавою особливістю кол-центру є те, що загальна мережа складається з спеціалізованих мереж, призначених для допомоги канадцям в доступі до інформації, пов'язаної зі страхуванням зайнятості, пенсійним забезпеченням і системою забезпечення людей похилого віку. Зокрема, розділ про страхування зайнятості надає клієнтам доступ до самої останньої інформації про заяву (наприклад, про статус заяви, додаткові деталі та інформації про оплату) цілодобово, 7 днів на тиждень [5, с. 68].

Щодо надання послуг в установі, то на території Канади розташовано 611 пунктів обслуговування Service Canada, які надають послуги на будь-якій офіційній мові по телефону. На сьогоднішній день існує пілотний варіант відеозв'язку, який дозволяє канадцям спілкуватися та отримувати послуги від окремих сервісних центрів розташованих у різних офісах регіону. Це вдосконалює доступ до агентів та дозволяє розподіляти робочу напругу у великих офісах [5].

Варто зазначити про систему оцінювання якості надання послуг та моніторинг. Інформація про оцінку включає відвідування веб-сайту, соціальних мереж і персональних центрів, а також дзвінки в кол-центр. Кожен з трьох ключових каналів надання послуг департаменту має формальні показники ефективності. Департамент також проводить щорічні опитування, щоб зрозуміти, як клієнти сприймають свій досвід обслуговування в Service Canada [5, с. 69-70].

Отже, реформа децентралізації повинна проводитися паралельно з імплементацією засобів електронного урядування як необхідного елементу системи функціонування органу місцевого самоврядування, обов'язковість включення центру надання адміністративних послуг в організаційну структуру кожної об'єднаної територіальної громади та запровадження програми підготовки працівників ЦНАП здатне зробити проживання в будь-якій об'єднаній територіальній громаді України максимально комфортним для кожного жителя, надасть можливість громадянину взаємодіяти з владою, вносити власні пропозиції, тобто, зробить громадянина активним учасником, а не безвольним спостерігачем.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання платних державних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 берез. 2009 р. № 234. Офіційний вісник України. 2009. № 21. Ст. 675.
2. Євтушенко О.Н. Роль державної влади і місцевого самоврядування в розбудові сервісної держави з надання якісних публічних послуг. Наукові праці. Політичні науки. Т.122.Вип.109. С. 32-37.
3. Купрій В. Надання адміністративних послуг: кращі практики. Київ – Херсон: МО «Нова генерація», 2013. 33 с.
4. Ліпенцев А., Жук Ю. Адміністративні послуги в Україні: поняття та сутність: збір. наук. праць. 2015. Вип. 42. С.140 – 148
5. BizPaL simplifies access to information on permits and licences for Canadian businesses. URL: <https://www.canada.ca/en/innovation-science-economic-development/news/2018/05/bizpal-simplifies-access-to-information-on-permits-and-licences-for-canadian-businesses.html> (дата звернення: 13.09.2021)

Криворот Ольга Ігорівна
lolya.heaven@gmail.com

Науковий керівник:
Пашов Р. І., к. філос.н., ст. викл.,
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ, ЯК УМОВА ПОДОЛАННЯ ПАНДЕМІЧНОЇ КРИЗИ НА ОСНОВІ ДИНАМІЧНОГО СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ

Стрімкий та постійний розвиток новітніх технологій, є чинником неминучих змін повсякденного устрою суспільства, інновації які здавалися не можливими ще 50 років тому, сьогодні є буденними. Такі тенденції призводять до швидкого видозмінення всіх сфер життя, перетворюючи світ на безперервну цифрову трансформацію. Глобалізація мережі інтернет зароджує абсолютно нові бізнес-структури, ринок онлайн послуг, робочі місця (SMM менеджер, таргетолог, SEO спеціаліст, UX-дизайнер, розробник JAVA, Web-розробник, адміністратор соціальних мереж та інші), спонукає до переосмислення сталих суспільних моделей, процесів, цінностей та пріоритетів розвитку держави.

В свою чергу пандемія COVID-19 створила загрозу для існування офлайн організацій великого, середнього та малого рівня та стала поштовхом до нової хвилі цифрової трансформації, породжуючи нові маркетплейси, онлайн-магазини, онлайн-аптеки, онлайн школи та курси, глобалізуючи цифрову валюти та безготівковий розрахунок, онлайн послуги населенню державного рівня, онлайн медичні послуги, підняла рівень вагомості соціальних мереж.

Сучасна онлайн модель розвитку держави має не лише змінювати режим функціонування органів публічної влади, але й має відкривати перед громадянином все різноманіття адміністративних послуг, які даватимуть можливість швидкого пошуку та вирішення питань в так званій «один клік», що зараз вже є сталою програмою розвитку цифрової трансформації з надання адміністративних послуг в постковідному світі. Світова пандемічна криза спонукає органи публічної влади, і не лише в Україні, до створення нових цифрових платформ та інноваційних підходів до задоволення суспільно нагальних потреб громадян держави.

Варто зазначити, що органи публічної влади, які не змогли адаптуватися та перейти в режим онлайн під час першого локдауну в Україні, все більше і більше сервісів переводять в онлайн, і вже не як здавалося раніше тимчасово, а на постійній основі. З вище сказано можна зробити висновок про очевидну важливість уміння швидко адаптуватися до зовнішніх змін середовища та йти у ногу з часом, для органів публічної влади це стало новим викликом та відкрило нові горизонти їхнього розвитку та дозволило стати ближчими до громади і громадян безпосередньо.

Також гостро прослідковується необхідність органів публічної влади не лише пристосуватися до закону щодо запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), а й в умінні забезпечувати якісне надання послуг громадянам за нових умов, що не може не призводити до розширення варіаційного спектру одностипних онлайн та офлайн послуг, а в режимі онлайн ще і є поштовхом до удосконалення зручності та оперативності сервісу. А це в свою чергу ставить питання щодо набуття службовцями органів публічної влади ряду компетенцій в ІТ сфері, адже ще ніколи це не було настільки обов'язковим, як сьогодні. Але варто зазначити, що порівняно з першими локдаунами на сьогодні напруження дещо послабло і більша частина громадян вільно пересувається і отримує необхідні послуги, як онлайн так і офлайн, на разі ще рано намагатися аналізувати чи дані зміни з цифровізації послуг призведуть до підвищення вимогливості до високопрофесійної роботи службовців із залученням новітніх технологій. І пов'язано це перш за все з тим, що суспільство опинилося в невизначеному становищі на невідомо який проміжок часу, що породжує тенденцію цифрової трансформації, яка є поштовхом до інновацій в роботі органів публічної влади, розвитку інноваційних ідей в технологічному напрямі, що веде до неминучого покращення надання адміністративних послуг, на основі динамічного стійкого розвитку інновацій.

Кухрівський Денис Васильович

z.179075@gmail.com

Науковий керівник:

Чукот С. А., проф., д. н. держ.упр.

ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ

Більшість країн світу має за мету впроваджувати цифрові технології у всі сфери життя задля покращення управління, покращення послуг. Країни активно впроваджують передові технології, впроваджують технології 5G, створюють розумні системи для управління відходами, транспортом, економікою, та державою. Цифрові технології визначають рівень розвитку держави. Цифрові технології дозволяють розширювати процеси комунікацій, підвищує рівень довіри громадян до влади. Кожна країна вважає за необхідним впровадити цифрову економіку, електронний уряд, проведення відповідних стратегій, програм. Завдяки ефективному використанні цифрових технологій, держава матиме більший економічний та інноваційний потенціал, кращий рівень освіти та ефективно державне управління.

Розвиток цифрових комунікацій дозволяє ефективніше налагоджувати діалог з органами державного управління, швидше вирішувати проблеми, більше залучати громадян. Відповідно і рішення будуть більш ефективніші, зростатиме рівень довіри до влади. Рішення приймаються для громадян, задля блага громадян, і влада повинна дати зрозуміти, що вона діє відповідно до цілей держави, для благоустрою держави. Тому необхідно розробляти механізми та інструменти впливу громадян на владу на їх рішення. Саме для цього існують петиції, заяви, звернення, скарги, публічні обговорення. Саме в цьому і передбачається відкритість та прозорість влади перед громадянами. Влада також звітує перед громадянами про свої рішення на відповідних сайтах органів влади, що ще раз підтверджує, що влада йде на шляху демократизації суспільства, влада діє в інтересах своїх громадян. Але для побудови ефективного діалогу між владою та громадянами, необхідною умовою також є активність самих громадян, їх участь у цьому. Бо без цього не можливим взагалі існування демократії, якщо відсутня активність з боку громадян. Для ефективного управління створюються програми щодо розбудови електронного уряду,

електронних послуг, а для кращого управління міста розробляються та запроваджують програми розумних міст, що поєднує не лише розумний уряд, а й розумну економіку, розумне довкілля, розумні громадяни, розумне життя, розумну мобільність. Таким чином управління відбувається не лише однією сферою, а кількома, таким чином задовольнятимуться усі потреби громадян, менше затрачається ресурсів, ефективніше відбувається розподіл всіх благ для населення [3, с.1-7].

На сьогоднішній день Україна активно прямує в напрямку цифрової трансформації у сфері публічного управління, у сфері послуг, розвитку цифрової економіки, зростання рівня грамотності населення.

В «Державній стратегії регіонального розвитку до 2027 року», вказується що завдяки їй очікується зростання економіки України, розвиток інформаційного суспільства, розвиток високошвидкісної мережі Інтернет по всіх регіонах, розвитку послуг та цифрової трансформації регіонів. По-перше повинен підвищуватися рівень грамотності населення щодо користування цифровими технологіями. По-друге всі населені пункти повинні мати безперешкодний доступ до мережі інтернет, можливість отримання е-послуг за допомогою смартфона, впровадження електронного документообігу в органах влади та інші.

«Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки» передбачає розвиток цифрової економіки, збільшення обсягів виробництва внутрішнього ринку [4].

Також наразі існує проект(ще не ухвалений) «Цифрова адженда України – 2020», в якому закладено основні цілі, такі як, зокрема стимулювання економіки та залучення інвестицій, доступні «цифрові технології», розвиток інноваційних, креативних та «цифрових» індустрій та бізнесу».

У постанові КМУ «Про заходи щодо створення електронної системи «Електронний уряд»» зазначено, що одним з пріоритетних завдань цифрового розвитку є надання послуг завдяки системі «Електронний уряд». Створено «Єдиний веб-портал органів виконавчої влади», що надає аналітичні дані, звіти, акти, фінансові показники та інші. Відкриті дані спрощують систему контролю роботи державних органів.

Додаток «Дія» це також одним з найважливіших кроків на шляху до інформатизації суспільства. Тут можна зареєструвати паспорт, ІПН, свідоцтво, водійське посвідчення, студентський квиток, військовий квиток, закордонний паспорт тощо. Також можна скористатися різноманітними послугами, такими як

наприклад доступні послуги для багатодітних родин, доступні при народженні дитини. «єМалятко» — комплексна послуга для батьків новонароджених. За однією заявою, поданою онлайн, можна зареєструвати народження дитини та отримати до 9-ти державних послуг від різних органів влади, потрібних при народженні дитини. Можна отримати послуги пов'язані з пенсією, отриманням дозволу чи ліцензії з протипожежної діяльності. Є можливість зареєструвати, застрахувати авто. Можна отримати різноманітні довідки та витяги. Зокрема, є можливість згенерувати свій сертифікат вакцинації від коронавірусу. Завдяки «Дія. Освіта» можна навчитися користуватися цими послугами. На жаль більшість людей сьогодні не володіє достатнім рівнем цифрової грамотності, а завдяки цьому додатку можна підвищити свій рівень користування цифровими технологіями. Це корисно також для державних службовців, оскільки вони в першу чергу повинні вміти цим користуватися щоб надавати послуги, чи видавати документи. Важливо зазначити, що Україна вперше у світі електронні паспорти українців прирівняла до їхніх пластикових і паперових аналогів [1].

Реформа державного управління передбачає побудову цифрової держави. Передбачається така політика, що спрямована на потреби громадян, сталий державний розвиток. Одними з ключових результатів цієї реформи є Веб-портал вакансій “<https://career.gov.ua/>”, де є можливість подання документів державними службовцями для подальшого працевлаштування, розроблена системи управління людськими ресурсами, «Портал управління знаннями» — платформа для навчання державних службовців.

Розвиток розумних міст відбувається не такими стрімкими темпами як наприклад в Швейцарії, Австрії, Канаді, США. Проте Україна також має свої напрацювання в цій сфері. Київ є прикладом цифрового міста. Створено ряд проєктів, такі як “Smart City Hub”, де створюються інноваційні розробки. “Kyiv Smart Card” дозволяє пересуватися в різних транспортних засобах. «Особистий кабінет киянина» — програма де кияни можуть користуватися всіма видами послуг. В системі «Поліклініка без черг» можна записатися до лікаря, щоб в зручний час відвідати лікаря. Можна записатися як до свого лікаря з яким ти уклав декларацію, так до будь-якого фахівця міста Києва. «Єдиний веб-портал територіальної громади міста Києва» (<https://kyivcity.gov.ua/>) — сервіс що дозволяє киянам стежити за діяльністю органів влади. «Портал відкритих даних» — сервіс, що дає можливість слідкувати за діяльністю органів влади та перегляду інформації щодо діяльності органів державної влади. Створено також досить багато інструментів, де громадяни можуть впливати на діяльність влади. Петиції

є одним з таких інструментів, бо завдяки ним зменшилася кількість реклами і зроблено багато інших проектів. Громадські обговорення дозволяють долучатися до політики простим громадянам, можна вплинути на процес ухвалення рішення. Зокрема вирішуються такі питання як будівництво, державний бюджет, питання економіки, культури та інші. Громадський бюджет дозволяє подати проект і якщо цей проект набере необхідну кількість голосів то його можливо ухвалять [2].

Одним з основних викликів в Україні є незахищеність відкритих даних, даних про особу. На жаль в Україні недостатньо унормована нормативно-правова база, де є деякі невизначені поняття, розбіжності. Не створено систему заходів для захисту відкритих даних про особу. Прикладом цього є витік даних в додатку «Дія». Багато користувачів навіть не здогадувалися що дані були оброблені іншими особами на які користувачі не давали згоди. Тому варто робити заходи щодо захисту даних, де фактично кожен додаток який розробляється для надання послуг чи інших цілей, кожен проект супроводжується актом в якому вказується основні заходи щодо забезпечення конфіденційності особи. Крім того заходячи на сайти можна вибрати опцію дозволяти обробляти дані або ні. Таким чином влада дає зрозуміти що вона піклується про своїх громадян, не використовує дані для своїх цілей.

Пріоритетним для України напрямком є збільшення ряду послуг через «Дію», створення інших додатків які б покращили життя громадян, умови для ведення бізнесу. Створення більшої кількості ЦНАПів дозволить розширити кількість користувачів, задоволеність користувачів послугами. Збільшення кількості населених пунктів, які користуються інтернетом забезпечить громадянам доступ до цифрових технологій.

Корисним для України буде досвід Великобританії та Канади, які зробили повну модернізацію системи електронного урядування. Був розроблений план по модернізації уряду, створено систему електронних державних послуг «Електронні громадяни, е-бізнес та е-уряд». Розроблена концепція надання послуг, що передбачає розвиток електронних послуг за допомогою не лише інтернету, а й радіо, зв'язку, телебачення. Мета цього плану не лише створення і розширення ряду послуг, а й ефективна робота всіх органів, які надають ці послуги. Відповідно до досвіду Канади, було запроваджено цифрові послуги, здійснення розрахунків, та взаємодія з громадою через інтернет. Впровадження зв'язку між виборцями та владою забезпечило співробітництво та довіру

громадян. Це також дозволило громадян контролювати дії уряду, брати активнішу участь у громадських справах.

Також варто взяти досвід Ірландії, де створено систему електронного голосування, електронної взаємодії. Крім цього досить розвинутим є проект «Розумних міст». Дублін це приклад того як влада робить все аби комфортно та безпечно жилося громадянам у місті. Створено ряд законів які забезпечують захист персональних даних у всіх сферах життя.

Список використаних джерел:

1. Дія. Відкриті дані. URL: <https://data.gov.ua/> (дата звернення: 05.11.2021)
2. Е-сервіси розумного міста. URL: https://dsk.kyivcity.gov.ua/files/2020/8/19/e_servis.pdf (дата звернення: 05.11.2021)
3. Скорик. О.О., Рябоконт Н.П. Цифрова трансформація моделі публічного управління: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії. 2020. № 7. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/7_2020/52.pdf (дата звернення: 05.11.2021)
4. Урядовий портал: Постанова від 24 лютого 2003 р. № 208// База даних «Єдиний веб-портал органів виконавчої влади». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/150472> (дата звернення: 05.11.2021)

Кушпіт Дар'я Дмитрівна
dashakushpit@gmail.com

Науковий керівник:
Балашов Д. В., викл. кафедри ТПУ
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ: ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НА ПРИКЛАДІ ЕСТОНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Роль освіти сьогодні важко переоцінити: краще освічені люди з більшою ймовірністю стають працевлаштованими, мають міцне здоров'я та ведуть здоровий спосіб життя, а також є активними учасниками громадянського суспільства. Окрім того, більш високий рівень освіченості підвищує шанси на

довшу тривалість життя і кращу адаптацію у соціумі, знижує вірогідність здійснення злочинів [10, с. 204].

Одним із пріоритетних напрямків підвищення якості освіти у 2021 році Міністр освіти і науки Сергій Шкарлет визначив її цифрову трансформацію [1]. Світова практика має багато прикладів ефективного залучення цифрових технологій у цю галузь.

Наприклад, у 2019 році Центр досліджень європейської політики (CEPS) у партнерстві з “Grow with Google” створили порівняльний Індекс готовності до цифрового навчання впродовж життя (IRDLL) в ЄС. Він характеризує стан цифрової освіти в країнах Євросоюзу та надає рекомендації щодо цифрового навчання для розробників політичних рішень, соціальних партнерів, засобів масової інформації та громадськості. Згідно створеного звіту, лідером цифровізації в ЄС стала Естонська Республіка, у тому числі у галузі цифрового навчання. У звіті акцентується увага на естонській політиці щодо безперервної освіти та на комплексному підході до її цифровізації [7].

Досвід Естонії щодо впровадження цифрових технологій у систему освіти для українських реалій є особливо актуальним, так як дана країна регулярно демонструє одні з вищих результатів якості освіти у світі, та, порівняно з іншими країнами-лідерами у цій галузі, має багато ключових ознак, подібних до українських: культурних, соціальних, історичних.

Розглянемо деякі з основних факторів підвищення якості середньої освіти в Естонській Республіці.

1. Цифровізація і розвиток освіти. У розвитку Естонської держави після відновлення нею незалежності у 1991 році важливу роль відіграв її курс на цифрову трансформацію всіх державних процесів. Нині Естонська Республіка є однією з найбільш цифровізованих держав світу: за Індексом розвитку електронного урядування 2020 року країна посіла третє місце у світі, а за Індексом електронної участі –перше [4]. Національна система освіти зіграла особливу роль у такій масштабній цифровій трансформації, адже на неї, серед іншого, був покладений обов’язок із підготовки суспільства до цифровізації, що виявлявся у навчанні громадян принципам цифрової грамотності [6]. Відповідно до останнього проведеного дослідження PISA у 2018 році, окрім високих результатів у сфері цифровізації, держава демонструє найвищий рівень якості середньої освіти в Європі; серед країн світу школярі Естонії в знаннях поступаються лише учням КНР та Сінгапуру [12]. Втім, цифровізація стала не лише основним фокусом освіти, а й інструментом для її покращення. Це знайшло відображення у

впровадженні інформаційних технологій як у навчальні процеси, так і в механізми державного регулювання освіти.

2. Впровадження цифрових технологій у навчальні процеси. Першим кроком у модернізації естонської системи середньої освіти за допомогою інформаційних технологій став курс на підключення всіх шкіл до інтернету, забезпечення їх комп'ютерами та організація навчання вчителів інформаційно-комунікаційним технологіям. Для досягнення цих цілей президент Леннарт Мері у 1996 році створив Програму «Стрибок тигра» (Tiger Leap Programme) [14], а Міністерство освіти і науки Естонської Республіки заснувало Фонд Стрибка тигра, який надавав фінансову підтримку місцевим органам влади у цифровізації шкіл. У результаті реалізації програми, до 2000 року всі школи Естонії були забезпечені комп'ютерами, а до 2001 року – підключені до інтернету. Також в рамках «Стрибка тигра» були проведені базові курси з ІКТ для вчителів, а згодом більш розширені – з пошуку інформації в Інтернеті та підготовки навчальних матеріалів [16].

Після цього Міністерство освіти і науки Естонії сприяло створенню численних проєктів, що передбачали всебічне покращення освіти шляхом інтеграції інформаційних технологій. Це знайшло відображення у покращенні якості знань у галузі точних наук за допомогою ІКТ, залученні програмованих роботів у викладання та навчання, підтримці вчителів трудового навчання шляхом надання школам необхідного для шиття обладнання, а також відповідного програмного забезпечення для покращення якості трудового навчання, підтримці вчителів інформатики з метою підвищення інтересу учнів до продовження освіти у сфері технологій, популяризації використання математичного програмного забезпечення у викладанні та навчанні, розвитку технологічної грамотності, креативності та логічного мислення тощо [17].

Станом на сьогодні, використання інформаційно-комунікаційних технологій системно інтегроване в процеси шкільної освіти. В естонських школах використовують національні сервіси, що містять інформацію, необхідну для навчання і викладання, а також забезпечують співпрацю батьків, вчителів та дітей. Найбільш поширеними є програми eKool та Stuudium, що мають набори функцій для різних користувачів а також являють собою платформи для комунікації між учасниками освітнього процесу [11]. Крім того, популярним є e-Koolikott (e-Портфель) – портал від Міністерства освіти і науки, що містить навчальні матеріали для учнів шкільної та професійної освіти. В рамках e-Koolikott вчителі можуть створювати власні добірки навчальних матеріалів та

ділитися ними з учнями [9]. Також у багатьох школах для обміну інформацією та проведення уроків використовують платформу для е-навчання Moodle – доступ до неї Агентство у справах освіти та молоді Естонії надає навчальним закладам безкоштовно [3].

3. Впровадження цифрових технологій у механізми державного регулювання освіти. Важливим етапом розвитку освіти в державі стало впровадження EHIS – Естонської освітньої інформаційної системи, створеної у 2005 році за ініціативи та сприяння Міністерства освіти і науки Естонської Республіки. EHIS – це електронна база даних, що містить інформацію про систему освіти, адмініструється, фінансується державою та знаходиться у власності Міністерства освіти і науки Естонської Республіки. Основна мета EHIS полягає у систематизації фактичних даних для зручного використання як Міністерством освіти і науки Естонської Республіки, так і інших органів виконавчої влади та місцевого самоврядування [11]. Інформація, яка міститься у EHIS використовується під час формування політики у сфері освіти та прийняття управлінських рішень (моніторинг фінансування, контроль якості освіти, обчислення асигнувань на муніципалітети та державні навчальні заклади, розрахунок бюджету муніципалітетами закладів середньої освіти, планування розвитку мережі шкіл тощо). Доступ до даних системи також може бути наданий установам сфери послуг та дослідникам з OECD та Eurostat, яким за запитом до Міністерства освіти і науки Естонської Республіки, окрім загальнодоступних даних, може бути надано розширений доступ до більш детальних даних для дослідницьких цілей [11].

EHIS містить дані про всі освітні заклади від дитячих садків до університетів та містить детальну інформацію про їх працівників і відвідувачів [5]. Важливою особливістю EHIS є актуальність даних, оскільки керівництво кожного навчального закладу призначає адміністраторів, відповідальних за оновлення інформації в системі, а також високий рівень інформаційної безпеки – авторизація в системі здійснюється за допомогою ID-карти громадянина Естонської Республіки. Дані з EHIS використовуються для моніторингу системи освіти та прийняття управлінських рішень у цьому секторі. Обов'язковість використання EHIS є важливим фактором ефективного моніторингу системи освіти. Також за допомогою системи спрощується отримання різноманітних державних послуг у галузі освіти (наприклад, подача документів для вступу в навчальний заклад здійснюється в рамках EHIS).

Важливою особливістю системи є те, що вона під'єднана до платформи обміну даними X-Road – технологічного середовища, що забезпечує безпечний обмін даних між інформаційними системами через інтернет [2]. Це дозволяє EHIS доповнювати свої дані інформацією з інших державних баз даних. Так, в системі містяться дані, отримані з податкових та інших державних органів, зокрема дані про безробіття, медичне страхування, соціальне страхування тощо. Так само підключення до X-Road дозволяє іншим базам даних доповнювати свої дані інформацією з EHIS [11]. Дані EHIS використовуються великою кількістю державних (а інколи і недержавних) органів та систем Естонської Республіки, серед яких Міністерство освіти і науки, органи місцевого самоврядування, банківські установи, комітети соціального страхування, Естонський фонд медичних гарантій, інформаційна система з питань охорони здоров'я, фонд безробіття та навіть агентство у справах військового резерву [8].

Певні дані системи EHIS є загальнодоступними. Громадськість може отримати доступ до таких даних за допомогою «Освітнього ока» (Educational Eye) – загальнодоступну онлайн-платформу, яка містить дані про всі аспекти освіти, охоплені EHIS [13]. Наприклад, громадськість має доступ до інформації про кількість учнів, викладачів, дослідників та науковців. Крім того, «Освітнє око» містить детальну інформацію про кожну школу Естонії. Інформацію можна сортувати за місцевими органами влади та округами [11].

Працівники навчальних закладів можуть вводити дані до системи та переглядати інформацію про учнів закладу, в якому вони працюють. Учні можуть переглядати лише власні приватні дані. Працівники органів державної влади (Міністерства освіти та науки і Департаменту статистики Міністерства фінансів) мають прямий доступ до даних системи. Більшість державних службовців, які є користувачами EHIS, працюють у Департаменті аналізу та Департаменті електронних послуг Міністерства освіти та науки. Вони відповідають на запити даних, контролюють якість даних та займаються розвитком системи. Перш ніж потрапити до посадових осіб із інших органів влади, дані EHIS проходять через Департамент аналізу Міністерства освіти і науки Естонської Республіки, який формує звіти, аналізуючи дані щодо питань, які цікавлять запитувачів [11].

Таким чином, впровадження цифрових технологій у систему освіти дає можливість не лише підвищити ефективність управління нею та створювати додаткові механізми підвищення якості середньої освіти, але і дозволяє впроваджувати інші форми навчання, наприклад, переходити до дистанційного навчання. Ще до пандемії COVID-19 більшість естонських школярів щоденно

використовували у навчанні цифрові інструменти, а їх вчителі володіли високим рівнем цифрової грамотності. Розвиток цифрових навичок та необхідної для дистанційного навчання IT-інфраструктури є національним пріоритетом Естонської Республіки впродовж багатьох років. Саме тому під час пандемії естонським школам вдалося швидко та ефективно адаптуватися до змін [15].

На нашу думку, одним із факторів успіху естонської системи середньої освіти та механізмів підвищення якості освіти є комплексний підхід до впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у освітню галузь, який передбачає не лише надання школам необхідних технічних засобів (комп'ютерів, програмного забезпечення) і навчання щодо користування ними (навчання цифровій грамотності спочатку вчителів, а потім школярів), а й системний підхід до впровадження цифрових технологій у систему освіти та управління нею (система EHS, інструменти e-Koolikott, eKool тощо), що дозволяє не лише вести облік інформації, а і суттєво впливає на підвищення якості середньої освіти.

Список використаних джерел:

1. Цифрова трансформація освіти і науки є однією з ключових цілей МОН на 2021 рік, – Сергій Шкарлет. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/cifrova-transformaciya-osviti-i-nauki-ye-odniyeyu-z-klyuchovih-cilej-mon-na-2021-rik-sergij-shkarlet> (дата звернення: 11.11.2021).

2. Data Exchange Layer X-tee. *Republic of Estonia information system authority*. URL: <https://www.ria.ee/en/state-information-system/x-tee.html>

3. Digital solutions for school management. Infosystems support school life. *Education Estonia*. URL: <https://www.educationestonia.org/infosystems/> (дата звернення: 11.11.2021).

4. Estonia. UN E-Government Knowledgebase. *United Nations Department of Economic and Social Affairs*. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data/Country-Information/id/57-Estonia> (дата звернення: 11.11.2021).

5. Estonian Education Information System. e-Estonia Briefing Centre. URL: <https://e-estonia.com/solutions/education/estonian-education-information-system/> (дата звернення: 11.11.2021).

6. Historical overview. *HITSA Information technology Foundation for Education*. URL: <https://www.hitsa.ee/about-us/historical-overview> (дата звернення: 11.11.2021).

7. Index of Readiness for Digital Lifelong Learning: Changing How Europeans Upgrade Their Skills / Miroslav Beblavý, Sara Baiocco, Zachary Kilhoffer, Mehtap Akgüç, and Manon Jacquot ; CEPS, Grow with Google, 2019. URL: <https://www.ceps.eu/ceps-publications/index-of-readiness-for-digital-lifelong-learning/> (дата звернення: 11.11.2021).

8. Kes ja milleks kasutavad EHISE andmeid? *Eesti Hariduse Infosüsteem*. URL: <https://www2.just.ee/ehis/kasutajad.htm> (дата звернення: 11.11.2021).

9. Ministry launched e-Koolikott - the portal for digital learning materials. *Republic of Estonia Ministry of education and research*. URL: <https://www.hm.ee/en/news/ministry-launched-e-koolikott-portal-digital-learning-materials> (дата звернення: 11.11.2021).

10. OECD. Improving Health and Social Cohesion through Education, Educational Research and Innovation, OECD Publishing, Paris, 2010. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264086319-en> (дата звернення: 11.11.2021).

11. OECD. Strengthening the Governance of Skills Systems: Lessons from Six OECD Countries, OECD Skills Studies, OECD Publishing, Paris, 2020. URL: <https://doi.org/10.1787/3a4bb6ea-en> (дата звернення: 11.11.2021).

12. PISA 2018 results. Snapshot of students' performance in reading, mathematics and science. OECD. URL: https://www.oecd.org/pisa/PISA-results_ENGLISH.png (дата звернення: 11.11.2021).

13. Targad otsused Haridussilma abil. *Haridussilm*. URL: <https://www.haridussilm.ee/ee>

14. Tiger Leap Programme. *United Nations Economic and Social Commission for Western Asia*. URL: <https://www.unescwa.org/tiger-leap-programme> (дата звернення: 11.11.2021).

15. What helped Estonian schools successfully handle the corona crisis? *Education Estonia*. URL: <https://www.educationestonia.org/what-helped-estonian-schools-successfully-handle-the-corona-crisis/> (дата звернення: 11.11.2021).

16. 1997-2000. About us. *HITSA Information technology Foundation for Education*. URL: <https://www.hitsa.ee/about-us/historical-overview/1997-2000> (дата звернення: 11.11.2021).

17. 2006-2012. About us. *HITSA Information technology Foundation for Education*. URL: <https://www.hitsa.ee/about-us/historical-overview/2006-2012> (дата звернення: 11.11.2021).

Лашкул Вероніка Віталіївна
180403veronika@gmail.com

Науковий керівник:
Чукот С. А., д. н. держ. упр., проф.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

МОБІЛЬНИЙ ЗАСТОСУНОК «ДІЙ ВДОМА»: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Наразі весь світ знаходиться у стані занепокоєння, адже небезпечний вірус “Covid-19” заповнив усю планету Земля. Кожен день гинуть люди, а коронавірус все далі й далі ламає плани на подорожі, спокійне життя без захисних масок, близькість з рідними. На жаль, пандемія Covid-19 змусила впровадити карантин, який забороняє населенню вільно пересуватися, тобто в прямому сенсі обмежує право на свободу.

Для того, щоб краще слідкувати за станом вірусу, різні країни розробили мобільні застосунки, що покликані відстежувати хворих, за потреби надавати їм медичну допомогу, ліки, харчові продукти, слідкувати за їх місцеперебуванням, давати поради щодо запобігання поширення вірусу. Наприклад, Польща створила додаток «Домашній карантин», Ізраїль – «Щит», Італія – “Immunì” тощо. Україна не стала винятком. Користуючись досвідом зарубіжних країн, наша держава розробила додаток під назвою «Дій вдома», який дає можливість контактувати з хворими/туристами на самоізоляції та контролювати їх. Варто додати, що цей застосунок не є обов’язковим для скачування: встановлюють його добровільно. Такий вибір без усіляких сумнівів є гуманним, адже людям надається можливість дотримуватися самоізоляції в комфортних умовах.

Спираючись на чинне законодавство, особи, що перетинають кордон нашої країни, можуть обрати один зручний для них варіант з двох: або госпіталізація до спеціалізованих ізоляторів, або чотирнадцятиденна самоізоляція з використанням додатку «Дій вдома». Варто звернути увагу на те, що цей застосунок можуть встановити лише власники українських номерів (+380). На мою думку, це не дуже зручно, особливо, для іноземних туристів, які вирішили відвідати Україну вперше в житті: в них може виникнути проблема зі зміною SIM-карти або взагалі з телефоном/смартфоном. Мені здається, розробниками додатку «Дій вдома» негайно треба звернути на це увагу. Застосунок підтримує лише певну кількість версій ОС (iOS 10.0 та вище, Android 4.4 та вище). Це теж можна віднести до проблем, з якими можуть зіткнутися

користувачі програми, адже не всі люди мають смартфони з такими показниками. До речі, додаток Італії ("Immuni") також підтримує лише певні операційні системи. З цим потрібно щось робити, адже не всі люди можуть дозволити собі придбати новий смартфон лише для того, щоб завантажити застосунок.

Що стосується функціоналу додатку, то тут можна виділити декілька пунктів. По-перше, є можливість зателефонувати на гарячу лінію МОЗ України; по-друге, додаток відстежує місцезнаходження особи за допомогою геолокації та підтверджує місце проходження самоізоляції; по-третє, в застосунку передбачено фотопідтвердження перебування за місцем проходження самоізоляції. Також у майбутньому заплановано додати функціонал, який надасть можливість моніторити розвиток симптомів коронавірусу.

Для того, щоб почати користуватися додатком «Дій вдома» потрібно авторизуватися. Зробити це достатньо просто: лишень відсканувати QR-код з інформаційних плакатів у зонах для проходження паспортного контролю або завантажити додаток в App Store/ Play Market. Після завантаження необхідно ввести номер телефону (тільки український); далі на номер користувача прийде SMS-повідомлення з кодом для підтвердження авторизації. Особі також потрібно заповнити дані про локацію місця ізоляції. Після заповнення усіх необхідних даних користувач повинен відправити своє селфі з місця самоізоляції. Авторизація на цьому завершується. Доволі простий механізм, який легко запам'ятати: не повинно виникнути труднощів та певних непорозумінь під час авторизації.

Після авторизації користувачеві у випадковий час будуть надходити сповіщення про фотопідтвердження. Далі впродовж 15-ти хвилин після повідомлення потрібно відправити своє селфі з місця самоізоляції. Якщо людина після п'ятого сповіщення не надсилає фото, то додаток автоматично повідомляє про це Національну поліцію, яка в свою чергу має право виписати штраф (від 17000 до 170000 тисяч гривень), ба навіть покарати позбавленням волі на строк до восьми років (якщо неправильна ізоляція особи стала причиною смерті людини) [1]. До речі, геолокація фіксується лише в моменти відправлення фото. Це означає, що дані в інший час не збираються. З одного боку це дуже коректно та тактовно не слідкувати за кожним кроком особи, адже таким чином не порушуються її права. Але, якщо подивитися на ситуацію з іншого боку, то такі права можуть розв'язати руки людині, яка буде нехтувати правилами та водночас надсилати фотографії зі свого місця ізоляції. Це питання доволі

діалектичне, але, на мою думку, в такий складний для нас час іноді можна нехтувати правами певних осіб задля порятунку цілої планети.

На жаль, додаток «Дій вдома» має ряд певних проблем, з якими стикаються багато осіб, що перебувають на самоізоляції. У соціальних мережах користувачі застосунок все більше й більше повідомляють про них. Скарги достатньо типові:

- беззвучні повідомлення;
- сповіщення іноді не надходять у випадку, коли додаток залишився відкритим на смартфоні;
- підтвердження не приходять;
- геолокація відмовляється працювати, якщо телефон підключений до Wi-Fi (якщо перейти на мобільний Інтернет, то підтвердження починають надходити);
- служба підтримки не відповідає (тобто про проблеми, що стосуються додатку поліція сповіщень не отримує, лише фіксуються «провини» осіб, що перебувають на самоізоляції)
- ранні сповіщення (наприклад, можуть почати надходити з дев'ятої ранку, коли деякі люди ще сплять).

Ці проблеми можна виправдовувати тим, у який короткий термін розроблявся додаток «Дій вдома». На жаль, наразі застосунок, а саме його розробка не може гарантувати ні епідеміологічну безпеку, ні коректну/правильну роботу органів контролю [2].

Отже, враховуючи все вищезазначене, можна прийти до висновку, що застосунок «Дій вдома» має ряд переваг та недоліків. Безумовно наша держава намагається спиратися на досвід зарубіжних країн по впровадженню електронного урядування та робить достатньо швидкі кроки (наприклад, час, за який було розроблено додаток), але швидкість – не означає якість. Застосунок «Дій вдома» потребує вдосконалення та доопрацювання, тоді збільшиться довіра до влади та повага до уряду.

Список використаних джерел:

1. Як працює застосунок «Дій вдома» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/news/yak-pracyuye-zastosunok-dij-vdoma>.

2. «Дій вдома»: як (не)працює державний застосунок для контролю самоізоляції [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://mind.ua/publications/20210863-dij-vdoma-yak-nepracyue-derzhavnij-zastosunok-dlya-kontrolyu-samoizolyaciyi>.

Ли Цзиньпин
chtlizi@163.com

Научный руководитель:
Мельниченко А. А., к. филос. н., доц.
КПИ им. Игоря Сикорского

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА В ПОСТЭПИДЕМИЧЕСКУЮ ЭПОХУ

Во время эпидемии COVID19 возникли различные новые требования к государственному управлению, в частности актуализирует вопрос о развитии цифрового правительства. С целью анализа новых возможностей и проблем цифровой трансформации правительства, в контексте распространения эпидемии, в качестве примера рассмотрим опыт Китая.

Пандемия с начала 2020 года стала не только серьезным испытанием для различных систем общественного здравоохранения, но и всесторонней проверкой управленческого потенциала правительств всех стран. Распространение эпидемии привело к возрастанию спроса на удаленную работу.

В современном Китае применение цифрового правительства находится на начальной стадии. Очевидным является тот факт, что эпидемия изменила формы жизни людей. Информационные технологии, такие как «Код здоровья», удаленные собрания и онлайн-офис, становятся все более и более популярными в качестве действенного инструмента государственного управления. Можно сказать, что эпидемия ускорила цифровую трансформацию Китая. Правительственные ведомства, обладающие большими объемами данных, надеются повысить эффективность работы и качество государственных услуг путем эффективного использования данных [石菲, 2020].

Стоит отметить, что борьба с эпидемией создают новые возможности для развития цифрового правительства. Во-первых, правительства разных уровней открыли каналы распространения информации. Практически все провинциальные и более 60% городских правительств создали веб-сайты со специальными темами по профилактике и контролю эпидемии [王伟玲、吴志刚], 2020]. Во-вторых, эпидемия повысила спрос на онлайн-услуги. 32 провинции Китая запустили приложения правительственной службы, и 25 провинций запустили мини-программы государственных услуг через WeChat, Alipay и Baidu. Такие города как Пекин и Цзинань запустили мини-программы с целью

публикации данных об эпидемии, использовании масок, регистрации производства, общественному транспорту. В городе Циндао открыто «канал политики» для малых и средних предприятий. В свою очередь, в городе Шэньчжэнь, используя технологии блок-чейн, создается сервис электронных сертификатов, где выполняются 5228 государственных услуг без бумажных сертификатов [Доклад Госсовета Китая, 2020].

Несмотря на то, что цифровое правительство позволяет лучше понять потребности народа, оптимизировать распределение ресурсов, обогатить содержание государственных услуг, улучшить качество обслуживания, пока еще остается достаточно много нерешенных проблем. К ним стоит отнести, нехватку технических решений. Пандемия вызвала быстрый рост потребительского спроса. К примеру, в начале эпидемии в городах Сямынь, Гуанчжоу и других были оперативно разработаны программы по резервированию медицинских принадлежностей, таких как маски и дезинфицирующие средства, но наплыв массовых посетителей пользователей вызвал крах отдельных государственных подсистем. Аналогичные проблемы возникли и в сфере образования. С другой стороны, возросли риски нарушения информационной безопасности. Например, QR-код каждого «кода здоровья» генерируется из личных данных, оценок здоровья человека и позволяя доступ из разных городов во время эпидемии. Но управление большими реальными данными вызывает проблемы сохранения данных с точки зрения безопасности информации.

Итак, какие пути эффективной реализации цифровой трансформации правительства в постэпидемической эпохе?

Во-первых, система управления в условиях внедрения цифрового правительства должна быть усовершенствована. Надо сформировать рабочую цифровую систему управления, охватывающую управление ресурсами данных, управление государственными услугами, оценку эффективности услуг и т. д. чтобы обеспечить непрерывное, надежное и упорядоченное развитие цифровой трансформации.

Во-вторых, должны быть улучшены возможности интеграции данных различных сервисных платформ правительства. Необходимо создать и улучшать механизм совместного использования ресурсов информационных служб разных ведомств.

В-третьих, возрастает необходимость внедрения инновационных технологий. Стратегия цифрового правительства всегда была направлена на повышение эффективности и точности услуг. Новые технологии, как 5G,

искусственный интеллект, обработка данных и блок-чейн, являются основной гарантией содействия цифровой трансформацией правительства. Например, компания Tencent разработала платформу умного города WeCity, разрушая «информационные острова» между департаментами правительств. Её эксплуатация в провинции Гуандун повысило эффективность офисной работы правительства на 42%. Этот опыт уже распространился в других городах Чжухай, Пекин, Мяньян и т.д. [杨弃非,2020]

И наконец, необходимо усовершенствовать систему подготовки талантов. Развитие цифрового правительства предполагает наличие компетентностей по множеству направлений, в частности – знания и навыки государственного управления и прикладной компьютерной науки. Таким образом, необходимо избежать разрыва между университетской системой знаний и реальной практикой их применения.

Список использованных источников:

1. 国务院办公厅电子政务办公室, 省级政府和重点城市网上政务服务能力调查评估报告 (2020), 2020。
2. 石菲, 后疫情时代数字政府加速跑·《中国信息化》· 2020-7。
3. 王伟玲、吴志刚, 后疫情时代数字政府的机遇和挑战·《软件和集成电路》· 2020-10。
4. 杨弃非, 步入后疫情时代, “优等生”深圳的数字政务新思路· https://www.sohu.com/a/438482122_120415830

Мельник Л. С.

slsna@ukr.net

викладач,

ВСП «Фаховий коледж мистецтв
та дизайну Київського національного
університету технологій та дизайну»

МОТИВАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВОГО ФОРМАТУ

Швидкий інформаційний та технологічний процес розвитку передових технологій значно впливає на проникнення в усі сектори суспільного життя людини в цілому та в економіку країни, зокрема у процес управління бізнесом. При цьому сучасні новітні мережеві технології змінюють засади управлінської діяльності, цифрова трансформація звертає увагу на перетворення, перехід від чогось старого до новітнього, впроваджує появу цифрового мислення у працівників від покоління X до Z, вимагаючи актуалізації існуючих HR-технологій [1].

Впровадження цифрового формату у виробництво або надання послуг та повсякденне життя істотно змінює ринок робочої сили, пропорцію на ньому вікових груп, галузь діяльності, форм управління підприємством та зайнятості, що потребує нових навичок та потенціалу працівників різних поколінь. Цифровий потенціал на даний час є суттєвим як для працівників, так і для бізнес-структур. Для управлінців обов'язковим стає наявність навичок та знань в цифровій трансформації (пошук, систематизація, фільтрація, цифровий контент та інформація).

Важлива риса сучасної праці є зміна звичного підходу трудового процесу, посилення ролі індивідуальних професійних якостей працівників, їх навичок. Тому продуктивність праці сучасного працівника набуває все більш вираженої специфіки, де увага звертається на нові форми мотивації. Мотивація до освоєння цифрового формату персоналу являє собою побудову умов, за яких працівники можуть реалізувати свої потреби, потенційні ресурси та умови, які чинять активний вплив на вмотивовану та планомірну зміну людиною своєї поведінки.

У сучасному світі, насиченому новою термінологією, давно вже стали звичними такі поняття, як «діджиталізація», «комунікаційні технології», «мережеві цифрові канали», «цифрові перетворення», «цифрова трансформація» та «цифрове урядування».

Цифрове управління персоналу – це не тільки цифрові перетворення, але й оптимізація HR-процесів тобто процесів управління людськими ресурсами, в яких соціальні, мобільні технології використовуються для підвищення ефективності, дієвості та взаємозв'язку людських ресурсів, тому можна виділити напрямлення використання цифрових технологій в HR (таб. 1).

Таблиця 1.

Направлення використання цифрових технологій в сучасних HR-процесах

Направлення HR-процесів	Цифрове використання при управлінні людськими ресурсами для бізнес-структур				
Цифрові технології	Соціальні мережі	Штучний інтелект	Аналіз великих даних	Комунікаційні роботи	Хмарні технології
HR-процеси	генерація та розвиток бренду виробника, пошук та залучення	HR аналітика, планування, прогноз, розробка стратегії, навчання персоналу	HR аналітика, планування, прогноз, розробка стратегії та політики	Розвиток, добір, навчання та адаптація, управління досвідом персоналу та корпоративною культурою	Переважає більшість процесів менеджменту у персоналу
Програмне забезпечення	Gmail Bot, Facebook, Telegram, Instagram, YouTube Workforce Now, Microsoft Azure Machine Learning, Google Tensor Flow і т.д.				

Перехід до цифрової економіки є порівняно новим етапом розвитку управління персоналу, що виводить новий рівень менеджменту, де мають бути впроваджені цифрові інструменти відповідно до особливостей розвитку зовнішнього та внутрішнього середовища реалізації функції управління персоналу. Використання «чат-ботів» дозволяє на основі нейромереж та технологій машинного навчання здійснювати комунікацію в аудіо- або текстовому форматі. В основному для підприємства це процес добору персоналу, де забезпечується зв'язок 24/7, що дозволяє планувати співбесіди або дзвінки з потенційними працівниками. Соціальні мережі є надійним цифровим HR-інструментом, за допомогою них можна домогтися кількох цілей: по-перше, шукати і залучати фахівців; по-друге, чути публіку, розуміти її настрій і бажання. Нарешті, це можливість бути видимим на ринку праці, просувати свій бренд, стратегію, корпоративну культуру. При створенні бренду роботодавця підприємству потрібно демонструвати власну ініціативу на цифрових платформах, наприклад YouTube, стимулювати залишати та просувати позитивні відгуки або зауваження поточних працівників у організаційних профілях [3].

Таким чином, як цифрова трансформація, так і цифрове урядування є новими, малодослідженими явищами, проте такими, що швидко набувають популярності по всьому світу і Україна не виключення. Оскільки цифровий формат управління персоналом передбачає зміни:

1) цифрова робоча сила (ліквідація цифрового розриву у навичках, модернізація і збагачення обізнаності та досвіду за рахунок цифровізації);

2) цифрове робоче місце (освоєння робочого середовища для підвищення рівня задоволеності роботою, підвищення продуктивності праці, професійна автономія та зворотній зв'язок);

3) цифровий HR (перетворення ручної механічної роботи персоналу в автоматизовану з використання цифрових інструментів та програмного забезпечення).

Отже, видозміна бізнесу в цифровому форматі має вплив на робочу силу від етапу рекрутингу до керування та аналізу управління персоналом, враховуючи всі ризики при стратегічному плануванні.

В умовах цифровізації економіки особливого значення набувають методи мотивації персоналу покоління Z до освоєння та використання цифрових навичок для результативності праці:

1. Створити поколінню Z потенціал для кар'єрного зростання;

2. Забезпечити задоволення від роботи (сюди ж входить соціальний пакет зі всілякими бонусами та привілеями);

3. Стимулювати саморозвиток (організація тренінгів, відправлення на курси);

4. Забезпечити гідну заробітну плату;

5. Допомогти втіленню їхніх ідей;

6. Зібрати команду (азартних, відкритих, емоційних);

7. Цінувати та активно хвалити (живуть у системі лайків).

Виходячи з вищевказаних критеріїв, досить просто вивести основні правила, яких слід дотримуватись для мотивації працівників покоління Z.

Безперечно, система мотивації повинна бути єдиною для підприємства і структурованої під всі вікові та ціннісні категорії. Це можливо з системою мотиваційного механізму - права вибору співробітником тих бонусних і соціальних програм, які максимально відповідають його потребам і цінностям. При цьому слід враховувати, що є група цінностей, яка об'єднує всі покоління: рівновага професійної діяльності людини та її дозвілля, оснащене робоче середовище, включаючи аспекти фізичної та соціальної безпеки, висока

корпоративна соціальна відповідальність роботодавця. Разом з тим слід враховувати, що Y та Z - покоління розвитку та вдосконалення цифрових технологій, що в значній мірі ріднить їх потреби і відокремлює від попередніх поколінь.

Проте все ж таки варто виділити невирішені частини цифрової трансформації управління персоналу в період пандемії, які потребують глибшого дослідження, зокрема, це визначення та узагальнення тенденцій та факторів активізації цієї трансформації, а також виявлення викликів та бар'єрів, які постають перед всією системою менеджменту персоналу при вимушеній прискореній цифровізації під час пандемії COVID-19 з метою знаходження оптимальних способів їх подолання

Список використаної літератури:

1. Бей Г.В. Трансформація HR-технологій під впливом цифровізації бізнес-процесів / Г.В. Бей, Г.В. Середа // Економіка і організація управління. – 2019. – №2(34). – С.93-101. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eiou_2019_2_12.

2. Куйбіда, В. С., Карпенко, О. В., Наместнік, В. В. (2018). Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. Серія: Державне управління. №1.5-10. Вилучено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2018_1_3.

3. Ferron D. , Lomas F. Eight forces driving HR transformation right now // EY. 2020. URL: https://www.ey.com/en_gl/workforce/eight-forces-driving-hr-transformation-right-now (accessed 26 April 2021).

ЦИФРОВІЗАЦІЯ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ «ВЛАДОЮ І ГРОМАДОЮ»

Сьогодні вже стало звичним що дізнаватися інформацію зручно, оперативно і ефективно саме з Інтернет-ресурсів. Вони наздогнали такого, здавалося, непохитного медіа-лідера, як телебачення, і залишили далеко позаду друковані ЗМІ.

Система їх функціонування, організаційні та комунікативні засади привертає все більше уваги, адже саме при їх правильній роботі та ефективному використанні можна досягнути бажаного результату для органів публічної влади, такого як: ознайомлення більшого кола громадян з прийнятими рішеннями, участі громадян у прийнятті рішень з формування бюджету, зниження ентропії суспільної взаємовідносин тощо.

Ось чому, напрочуд важливим є детальне розуміння особливостей налагодження організаційних та комунікативних складових цифровізації, механізмів взаємодії органів публічної влади та громади задля отримання бажаних результатів та покращення не лише інформаційного рівня, а і підвищення ефективності функціональної взаємодії «влади і громади» у цілому.

Web-ресурси, соціальні мережі та офіційні портали сьогодні є одним із найбільш потужних засобів впливу на суспільство. Це можна пояснити тим, що разом із розвитком технологій доступ до Інтернету можуть отримати майже всі та майже звідусіль. Тепер для того, щоб зайти на web-ресурс, не обов'язково знаходитися поруч із стаціонарним комп'ютером, підключеним до мережі. Достатньо дістати із кишені мобільний телефон і знайти в Інтернеті необхідну сторінку. Чого не можна сказати про друковані ЗМІ або телебачення.

В процесі комунікації, базуючись на одній і тій ж інформації, приймаються відповідні управлінські рішення. Без комунікації між «владою і громадою», циркулювання інформації про суспільно важливі питання, органи публічної влади не може отримати початкових даних, а державні службовці не можуть ефективно виконувати покладені на них обов'язки та доручені їм завдання. Комунікації забезпечують реалізацію основних функцій управління: планування, організації, мотивації і контролю. Ефективні комунікації сприяють підвищенню показників діяльності та рівня задоволеності суспільства владою, формуванню

почуття причетності до прийняття рішень і, навпаки, якщо система комунікацій налагоджена не ефективно, державні службовці будуть неправильно виконувати поставлені завдання, приймати помилкові рішення.

Інтернет-ресурси повинені пропонувати певні послуги або надавати інформацію. Цінність порталу органу публічної влади визначається його відвідувачами, тому він має містити актуальний контент. Для того, щоб заволодіти увагою користувачів необхідно створювати такий web-ресурс, який відобразить всю структуру органу публічної влади, специфіку його діяльності та надаватиме інформації для цільової аудиторії.

Більшість web-ресурсів органів публічної влади виступають насамперед інформаційними, але дедалі частіше вже наповнюються певними тематичними підкатегоріями з надання адміністративних послуг та вдосконалення шляху зворотного зв'язку за допомогою різного роду опитувань, проведення конкурсів тощо. Ще один приклад розвитку комунікативних технологій є використання чат-боту (звісно, при оперативній обробці вхідних повідомлень) стане набагато більше мобільним і ефективним каналом зворотного зв'язку з громадою, аніж, скажімо, електронна пошта.

Як бачимо, web-ресурси відіграють надважливу роль не тільки в інформаційному забезпеченні суспільства, а й як платформа для надання адміністративних послуг, залучення цільової аудиторії, підвищення рейтингу влади і т.д.

Прокопенко Валерія Анатоліївна
prokopenko.lera222@gmail.com

Науковий керівник:
Чукот С. А., д. н. держ. упр., проф.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ДОСВІД РЕСПУБЛІКИ СІНГАПУР У СФЕРІ НАДАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПОСЛУГ

Надання електронних послуг стає невід'ємною частиною електронного урядування в країнах по всьому світу. Світ розвивається та наповнюється цифровими трансформаціями, комунікації поширюються на нові сфери, тому

перед урядом і постають питання підвищення якості послуг, які надаються громадянам. Не можна не погодитися з тим фактом, що загалом електронне урядування стало чи не найбільш важливим елементом всього державного управління та державної політики. Наприклад, про переваги електронних послуг можна говорити досить довго, оскільки саме вони впливають на підвищення ефективності роботи органів державної влади, підвищення прозорості, довіри громадян до влади; також надання електронних послуг спрощує, пришвидшує та усучаснює саму процедуру отримання адміністративних послуг. Міжнародний досвід електронного урядування та надання електронних послуг безумовно допоможе Україні стати країною майбутнього, але спочатку треба провести аналіз в найбільш розвинених в цій сфері країнах, щоб зрозуміти, як їм вдалося досягти таких вершин, а вже потім впроваджувати це в нашій країні.

Республіка Сінгапур знаходиться в топі країн, які можуть похизуватися станом електронного урядування загалом та надання електронних послуг. Кожні два роки Організація Об'єднаних Націй (ООН) опубліковує звіти щодо розвитку електронного урядування в країнах світу. Згідно зі звітом ООН 2020 року Сінгапур зайняв 11 місце в рейтингу країн світу за рівнем розвитку електронного урядування (The United Nations: E-Government Development Index 2020 = 0.9150), поступаючись таким країнам як Данія, Південна Корея, Естонія, Фінляндія, Австралія, Швеція, Великобританія, Нова Зеландія, США, Нідерланди. [1]

У Сінгапурі є портал – єдине вікно, де й розміщені електронні послуги, які надаються в даній країні, тобто на даному веб-сайті є доступ до електронних послуг. Citizen Connect Centre – це спеціальний портал, на якому можна побачити список онлайн-сервісів, доступних для населення. Посилання на нього можна знайти на урядовому порталі (<https://www.gov.sg/>).

Citizen Connect Centre є достатньо зручним у використанні, оскільки вся необхідна інформація є структурованою та оформленою. По-перше, варто звернути увагу на те, що взагалі існує такий окремий портал, де можна знайти всі необхідні електронні послуги в одному місці, тобто не потрібно витратити багато часу на пошук окремої з них на окремих сайтах відповідних органів, які надають ту чи іншу послугу. Основна інформація розміщена саме на цьому порталі. Також зручним є те, що в окремі розділи виокремлені TOP AGENCIES (найпопулярніші агента – органи державної влади, які надають послугу) та TOP ESERVICES (найпопулярніші електронні послуги), що робить роботу з порталом ще більш зручною.

Взагалі на порталі зібрана коротка інформація про послуги, що надаються безліччю державних агентств. Єдине, що може дещо ускладнювати роботу з порталом, – це те, що зміст порталу зроблено не через угруповання послуг по сферах діяльності, а по органах, що надають відповідні послуги, що варто було б змінити. Працюючи на порталі зі списком електронних послуг, можна зробити певний висновок: Citizen Connect Centre – це лише єдиний сервіс (портал – єдине вікно), який містить інформацію про послуги, а саме назву державного агентства, назву послуги та короткий опис послуги, але на самому порталі ними скористатися не вийде, оскільки на ньому розміщені лише конкретні посилання на інші портали, на яких вже і можна скористатися необхідною послугою. Тобто, це така відправна точка, де велика частина інформації та послуг надаються через перенаправлення користувача на інші портали та сайти органів державної влади.

В окремий розділ також виокремлено FIND ESERVICES (знайти електронні послуги), де й можна досить легко віднайти посилання на сайт з необхідною електронною послугою. Наприклад, тут можна одразу перейти до послуг реєстрації бізнесу, оновлення даних про бізнес, взаємодії з урядом, догляду за літніми людьми, медичної допомоги, електронної оплати штрафів, онлайн-транзакцій, перевірки реєстру виборця, електронних продажів, пошуку роботи на порталі зайнятості державних службовців, отримання ліцензій на імпорт тощо. Всі електронні послуги розташовані по алфавіту агентств, які надають ту чи іншу послугу. Усі послуги розподілені на 41 розділ, кожен з яких містить по 10 послуг, тобто можна зробити висновок, що на порталі представлено понад 400 послуг. Варто зауважити, що на даному порталі представлені не всі електронні послуги, які надаються в Республіці Сінгапур, оскільки на веб-сайтах агентств їх набагато більше. Наприклад, сінгапурський додаток пропонує Singpass більше 1700 послуг.

Основні та, відповідно, найпопулярніші послуги представлені в розділі TOP ESERVICES. До таких послуг відносяться: написання заяв на використання заощаджень з Центрального страхового фонду (CPF) для погашення кредиту за нерухомість, заяв про вихід з CPF; поновлення сезонних паркувальних квитків; оплата штрафів; перегляд податків платниками та керування своїми податковими операціями тощо. У Сінгапурі в основному електронні послуги відповідають третій та четвертій фазі зрілості електронних послуг: активна взаємодія або цілісний електронний уряд (можливість отримання комплексних ускладнених послуг).

Зокрема є можливість отримання електронних послуг через інші канали. Наприклад, через мобільний додаток Singpass. Даний сервіс є набагато зручнішим та набагато краще виглядає, ніж портал Citizen Connect Centre. Інтерфейс офіційного сайту, де описується додаток, вражає своєю креативністю та оригінальністю. Singpass допомагає швидко та легко ознайомлюватися з інформацією від індивідуальних та корпоративних користувачів за допомогою даних з державних джерел, перевіряти ключові дані своїх клієнтів особисто, не скануючи чи не копіюючи будь-які паперові документи. Даною програмою користується більше 3 000 000 сингапурців та понад 1700 цифрових послуг інтегровані з нею. Для фізичних осіб відкриваються наступні можливості: вхід без паролів, отримання доступу до цифрових послуг у центрах громадського обслуговування через сканування вашого обличчя, доступ до послуг лише одним натисканням у додатку, сканування QR-коду для входу в систему, легке підтвердження особи за допомогою штрих-коду, поширення даних та перевірка деталей з державних джерел без паперових документів, підпис документів за допомогою цифрового підпису, перегляд особистої інформації з різних державних установ в одному місці, отримання повідомлень щодо завершення терміну дії документів.

Слід відзначити, що Citizen Connect створили по всьому острову громадські центри електронної допомоги, де працюють люди, що володіють відповідними навичками, для гарантування всім рівного доступу до електронного урядування. Citizen Connect розташовані в центрі Тампінесу та 25 громадських центрах по всьому острову, центри Citizen Connect (ССС) надають громадянам простий та досить зручний спосіб здійснювати операції з урядом онлайн без значних зусиль. Центри ССС надають безкоштовний доступ до обчислювальних пристроїв з доступом до Інтернету. Сінгапур постійно прагне щось вдосконалювати, тому для полегшення громадянам самопомоги, усі ССС були оновлені до покращених ССС (ССС+) задля більшого задоволення потреб людей похилого віку та людей з особливими потребами. Ці вдосконалення включають інтерфейси сенсорного екрану та більш інтуїтивно зрозумілу цільову сторінку. Singpass також не залишається осторонь проблем, з якими можуть зустрічатися певні категорії населення. Додаток врахував багато функцій доступності, про які згадувала спільнота людей з вадами зору.

Варто також згадати ті проблеми, з якими зіштовхнулися абсолютно всі країни світу: COVID-19. На багатьох веб-сайтах державних агенцій Сінгапуру з'явилася інформація про COVID-19. На офіційному сайті МОЗ розміщена

найповніша інформація про коронавірусну хворобу. На порталі електронних послуг з'явилась послуга «Дізнайтесь, чи були ви у місцях, де були випадки COVID-19». Даною послугою можна скористатися на сайті МОЗ. Також урядом Сінгапуру було створено окремий сервіс для отримання всіх відповідей на питання, які хвилюють населення стосовно ковіду. Також в основному всі новини на урядовому порталі присвячені COVID-19 та вакцинації. Варто зауважити, що на сайті державного агентства Central Provident Fund Board (CPF) можна отримати інформацію про фінансову підтримку сінгапурців, на життя яких вплинула пандемія коронавірусу. Ці ж запити на підтримку можна надіслати через мобільний додаток Singpass.

Отже, Республіка Сінгапур досить розвинена у сфері електронного урядування. Стан надання електронних послуг знаходиться на високому рівні. Україна може звернути увагу на шлях Сінгапуру в даній сфері. В Україні більшість послуг відповідають тільки першій та другій стадії зрілості (тобто, є лише інформація про послугу, як її отримати, є можливість відправлення заявки), лише одиничні випадки – третя або четверта стадії (наприклад, «Малютко відповідає четвертій стадії»). Варто відмітити, що оформлення змісту послуг в Україні виглядає привабливіше та зручніше, оскільки на «Дія. Державні послуги онлайн» вони розміщені по конкретних сферах діяльності, що, як на мене, полегшує роботу з електронними послугами та зі знаходженням необхідної послуги. На сінгапурському порталі виглядає все не так гарно і зорієнтуватись складно, оскільки для знаходження необхідної послуги вам треба чітко знати, яка державна агенція за неї відповідає. В Сінгапурі в основному все зводиться до мобільного додатку – Singpass, де легко можна скористатися цифровими послугами. Сконцентрувати увагу України треба саме на мобільному додатку Singpass.

Список використаних джерел:

1. Singapore. *EGOVKB | United Nations*. URL: <http://aphd.ua/pryklady-oformlennia-bibliorafichnoho-opysu-vidpovidno-do-dstu-83022015/>
(дата звернення: 13.11.2021)

ПРОТИСТОЯННЯ ІНФОДЕМІЇ: УПРАВЛІНСЬКЕ ЗАВДАННЯ У ПРОТИДІЇ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Пандемія COVID-19 посилила нестабільність у суспільстві та стала значним викликом для управління на різних рівнях, зокрема, у царині боротьби з поширенням потоку неправдивої інформації. Пандемія показала: дезінформація (тобто створена і розповсюджувана фальшива інформація або така, що умисно вводить в оману) і ненавмисне поширення помилкової інформації, а також суперечливі відомості і недостатній обсяг експертної інформації надзвичайно небезпечні. Фахівці Центру охорони здоров'я Університету Джона Хопкінса (Johns Hopkins Center for Health Security) вважають, що це веде до більшого числа випадків заражень, смертей і дезорганізації зусиль по боротьбі з епідемією. Дезінформація зазвичай представляє собою майстерне поєднання напівправди, перекручених істин і думок. Одним з основних управлінських завдань стає своєчасне реагування на т. зв. інфодемію та організація міжсекторальної взаємодії для боротьби з COVID-19 і мінімізації його наслідків.

Поширення завідомо неправдивих новин посилює страх і невизначеність, та може звести нанівець ефективність зусиль по боротьбі з вірусом. На сайті Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) навіть представлено перелік найбільш поширених міфів про COVID-19 [6]. Підкреслюється, наприклад, що немає наукових даних про те, що регулярне промивання носу сольовим розчином (як і споживання алкоголю і часнику, перебування на сонці чи температура повітря понад 25°C і т. д.) дозволяє захистити від коронавірусу; точно так, як і мобільні мережі 5G його поширенню не сприяють. Фахівці підкреслюють, що будь-які рекомендації щодо використання вітамінів D й С та цинку для лікування COVID-19 відсутні, а стероїдні гормони слід призначати лише тим, кому вони життєво необхідні.

Вже з початку пандемії на сайті МОЗ України створено спеціальну рубрику для пацієнтів та медиків, де висвітлювались питання вакцинації і існуючі міфи щодо них [1]. У більш пізній публікації фігурують нові страхи (наприклад, що вакцина Pfizer призводить до безпліддя жінок, а у чоловіків через вакцини виникає імпотенція). Також нібито авіакомпанії рекомендують щепленим проти

COVID-19 людям подорожувати літаками через підвищений ризик утворення тромбів [4].

ВООЗ акцентує увагу на проблемі стрімкого розповсюдження неточних та/або хибних даних щодо нового коронавірусу і складності визначення того, чи факти правдиві і перевірені, що представляє потенційну небезпеку життю людей. Також оприлюднено заклик до кожного допомогти зупинити поширення недостовірної інформації – стикаючись з онлайн-публікаціями, що, на вашу думку, містять неправдиву інформацію, сповіщати про це адміністрації інформаційного ресурсу [9].

Найбільшою небезпека хибних тверджень, на нашу думку, стає для літніх людей, більш схильних довіряти написаному або почутому у медіа. Адже, як засвідчує статистика смертності, найбільше смертей внаслідок COVID-19 у світі і в Україні припало на старший вік (рис.1), причому і випадки тяжкого перебігу хвороби більш характерні для населення старше 65+.

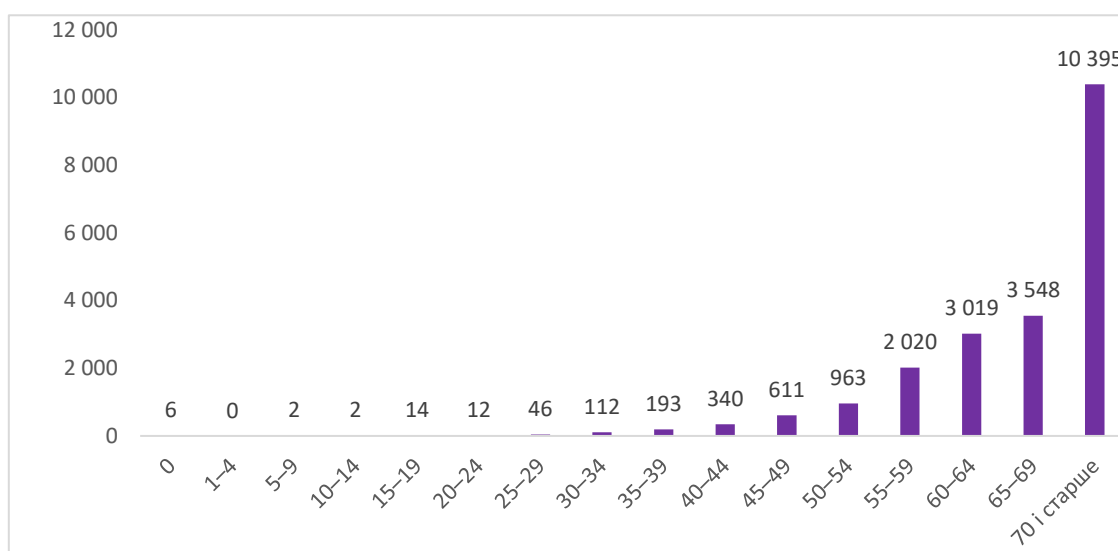

Рис. 1. Розподіл смертей внаслідок COVID-19 за віком, 2020 р., Україна, міські поселення і сільська місцевість

Протидія дезінформації в Україні відбувається як на національному, так і місцевому рівнях, та різними відомствами. Наприклад, в Житомирській області до масштабної інформаційної кампанії з протидії поширення коронавірусної хвороби долучаються спеціалісти Держпродспоживслужби. Роз'яснювальна робота у регіоні триває, фахівцями охоплено 2429 закладів-об'єктів нагляду [2].

ВООЗ для посилення реагування національних систем охорони здоров'я на пандемію наголошено на потребі удосконалення комунікації, в тому числі з пацієнтами з груп ризику, причому ці підходи можна використати і для

підвищення цифрової грамотності людей та здатності критично аналізувати інформацію щодо здоров'я за іншими напрямками [8].

Управлінці на будь-якому рівні мають удосконалювати знання і навички з усвідомлення особливостей психології натовпу та оперативного реагування на її прояви. Адже ще у 1894 р. Г. Лебон у хрестоматійному творі «Психологія народів і мас» стверджував: «Утворення легенд, що легко поширюються в натовпі, обумовлюється не одним тільки його легковір'ям, а також і тими спотвореннями, які зазнають події в уяві людей, які зібралися. Невіглас і вчений, якщо вже вони стають частиною натовпу, однаково позбавлені можливості до спостереження. Ілюзія стає ядром для подальшої кристалізації, що заповнює область розуму й паралізує всякі критичні здатності» [3]. Страх за власне життя перед маловивченою хворобою, злам звичної життєдіяльності, робить значну частину населення більш сприятливими до хибної інформації, більш легковірними та штовхає людей (навіть високоосвічених!) до небезпечної поведінки.

Дезінформація про здоров'я людини становить загрозу національній безпеці. Тому природно очікувати від створення в Україні Центру протидії дезінформації результативної діяльності, серед іншого, і за цим напрямом. Згідно Положенню [5], Центр забезпечує заходи з протидії поточним і прогнозованим загрозам національній безпеці України в інформаційній сфері шляхом виявлення дезінформації та ефективною їй протидії, протистояння деструктивним інформаційним впливам й запобігання маніпулюванню громадською думкою, сприяння взаємодії держави та громадянського суспільства з протидії дезінформації та деструктивним інформаційним впливам, організація та участь в інформаційно-просвітницьких заходах з питань підвищення медіа-грамотності суспільства, координації діяльності та взаємодії органів виконавчої влади з питань національної безпеки в інформаційній сфері. При цьому згодні з думкою колишнього заступника міністра інформаційної політики України Д. Золотухіна, висловлену з приводу, що владі не варто концентруватися виключно на боротьбі з дезінформацією, а замість цього потрібно домагатися того, щоб громадяни України могли отримувати здорову об'єктивну інформацію про реальність, в якій вони живуть.

Щоб не допустити поширення завідомо неправдивих новин, ООН розгорнула нову Ініціативу по боротьбі з дезінформацією про COVID-19. Ініціатива заснована на науковому підході до проблеми і заклику об'єднатися та знаходити власні шляхи її розв'язання за п'ятьма напрямками:

- Збір фактів і поширення достовірних відомостей;

- Співпраця з великими компаніями (так, аудиторія WhatsApp и Facebook становить майже 2 млрд осіб, що дає змогу надавати потрібну інформацію з допомогою мобільних телефонів);
- Взаємодія з журналістами й ЗМІ (вільний доступ до інформації має життєво важливе значення в боротьбі з COVID-19);
- Робота з громадянським суспільством;
- Правозахисна діяльність [7].

Висновки. Міжсекторальне співробітництво в розробці національної стратегії боротьби з дезінформацією в сфері громадського здоров'я під час пандемії неможливо уявити без заходів за участю уряду, співробітників національної безпеки, працівників охорони здоров'я, науковців, громадськості та інших зацікавлених осіб з використанням соціальних мереж і засобів масової інформації.

Належне управління з прийняттям вірних управлінських рішень має ґрунтуватись на фаховому аналізі достовірної статистики та даних спеціальних досліджень. Епідеміологічні показники щодо COVID-19 у країні стають одночасно індикаторами ефективності протиепідемічних заходів, адекватності прийнятих управлінських рішень та стратегій протидії пандемії, в т.ч. протистояння інфодемії.

Список використаних джерел:

1. Актуально про COVID-19 та вакцинацію від нього для пацієнтів. [Електронний ресурс] URL: <https://moz.gov.ua/koronavirus-2019-ncov> (дата звернення: 16.09.2021)
2. Інформаційна кампанія з протидії поширення гострої респіраторної хвороби, спричиненої коронавірусом COVID-19. [Електронний ресурс] URL: <https://zt-dpss.gov.ua/%D0%B1%D0%B5%D0%B7-%D1%80%D1%83%D0%B1%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B8/informacijna-kampaniya-z-protidi%D1%97-poshirennya-gostro%D1%97-respiratorno%D1%97-xvorobi-sprichineno%D1%97-koronavirusom-covid-19/> (дата звернення: 16.10.2021)
3. Лебон Г. Психология народов и масс. – СПб.: Макет, 1995. – 311 с.
4. Найпоширеніші фейки про вакцинацію від COVID-19 (13.07.2021) [Електронний ресурс] URL: [https://moz.gov.ua/article/health/najposhirenishi-fejki-pro-vakcinaciju-vid-covid-19/?/](https://moz.gov.ua/article/health/najposhirenishi-fejki-pro-vakcinaciju-vid-covid-19?/) (дата звернення: 15.10.2021)

5. Питання Центру протидії дезінформації: Указ Президента України від 07.05.2021 № 187/2021 // Урядовий кур'єр від 12.05.2021 — № 88.

6. Coronavirus disease (COVID-19) advice for the public: Mythbusters (23.11.2020) URL: <https://www.who.int/ru/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public/myth-busters>

7. 5 ways the UN is fighting 'infodemic' of misinformation. URL: <https://www.un.org/en/un-coronavirus-communications-team/five-ways-united-nations-fighting-%E2%80%98infodemic%E2%80%99-misinformation>

8. Forum for tackling misinformation on health and NCDs (03.02.2021) URL: <https://www.euro.who.int/en/health-topics/noncommunicable-diseases/pages/news/news/2021/2/forum-for-tackling-misinformation-on-health-and-ncds>

9. How to report misinformation online. URL: https://www.who.int/campaigns/connecting-the-world-to-combat-coronavirus/how-to-report-misinformation-online?gclid=CjwKCAiAnvj9BRA4EiwAuUMDf94TEm3kUcVBcDPjYA4tiQD11FJ3eEKzv_gQYopOBkJxDpljLYtTwxoCu-EQAvD_BwE

Ровнягін Олександр
alexanderrovniahin@gmail.com

Науковий керівник:
Олешко А. А., д. е. н., проф.
Київський національний університет
технологій та дизайну

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У БЕЗПЕРЕРВНІЙ ОСВІТІ

Сьогодні все більш актуальним стає концепція «Освіти впродовж життя» або “Lifelong learning”. Лісабонським самітом Ради Європи у березні 2000 року прийнято «Меморандум освіти впродовж життя» (A Memorandum of Lifelong Learning) [1, с. 4].

У Меморандумі, безперервна освіта або «освіта впродовж життя» визначається керівним принципом для забезпечення повного континуума навчання, а головними принципами є:

1) гарантування загального і постійного доступу до навчання для отримання та оновлення знань необхідних при тривалій участі в суспільстві знань;

2) забезпечення можливості безперешкодного доступу до якісної інформації та потенційних можливостей навчання в європейському освітньому просторі впродовж усього життя;

3) надання можливостей навчання впродовж життя якомога ширшому колу учнів, у їхніх власних спільнотах із використанням інформаційно-комунікаційних технологій (якщо це можливо).

Внаслідок пандемії COVID-19 державні інституції країн світу змушені реагувати та адаптуватися до нової реальності. Однак, кожна надзвичайна ситуація є індикатором слабких місць будь-якої комплексної системи. В Україні введення червоної зони та запровадження локдауну залежало від індивідуальної ситуації кожної окремої області, але загалом, враховуючи весняний локдаун 2021 року та карантин у вихідні дні, українці «просиділи вдома» близько 108 днів [4].

Встановлення обмежень, зокрема, обмеження транспортного руху, відвідування та роботи організацій, громадських закладів та інститутів, стало перевіркою цифрових компетенцій персоналу різних галузей та різних спеціальностей, що працюють як у державних, так і в приватних структурах.

В умовах вимушеної ізоляції, викликаній пандемією COVID-19 принцип безперервної освіти («освіти впродовж життя») набуває нових характеристик з урахуванням нових реалій, за яких забезпечення доступу до інформації, постійне навчання та оновлення знань стають рушійними силами в процесах формування нової моделі освіти.

На думку вітчизняних авторів: «цифрові компетенції – це сукупність знань, здібностей, особливостей характеру і поведінки, які необхідні для того щоб людина могла використовувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології для досягнення цілей у своєму особистому або професійному житті. Компетенція у сфері цифрових технологій повинна сприйматися не лише як знання, що мають відношення до технічних навичок, а і як знання, більшою мірою зосереджені на когнітивних, соціальних та емоційних аспектах роботи і життя в цифровому середовищі» [5, с.6].

У 2017 Об'єднаним дослідницьким центром “JRC”, що є частиною служби науки та знань Європейської комісії було опубліковано звіт «Система цифрових компетенцій для громадян», метою якого стала систематизація та структурування даних з цифрових компетенцій та їх подальшої типологізації [3]. Система цифрових компетенцій для громадян (“Digital Competence Framework for Citizens”, далі “DigComp”) розглядалась у п'яти вимірах:

- 1) інформаційна грамотність;
- 2) комунікація та співпраця;
- 3) створення цифрового контенту;
- 4) безпека;
- 5) вирішення проблем.

У 2017 році версія “DigComp 1.0” розширена до “DigComp 2.1”. Обидві системи зіставлено та розглянуто разом в симбіозі (таб.1).

Формування та вдосконалення цифрових компетенцій, тобто підвищення рівня за шкалою від 1 до 8, за системою “DigComp 2.1” є частиною керівного принципу забезпечення повного континуума навчання.

Таблиця 1
Порівняльна характеристика системи цифрових компетенцій за “DigComp 1.0” та “DigComp 2.1”

Рівні за “DigComp 1.0”	Рівні за “DigComp 2.1”	Особливості	Націленість
Базовий (грунтовний)	1	Виконання простих завдань, під наглядом чи з допомогою.	Запам'ятовування
	2	Виконання простих завдань, під наглядом чи з допомогою, де необхідно.	Запам'ятовування
Середній	3	Самостійне вирішення чітко поставлених, рутинних і прямолінійних завдань.	Розуміння
	4	Вирішення чітких проблем та нерутинних завдань самостійно, відповідно до потреб.	Розуміння
Розширений	5	Допомога та наставлення інших у вирішенні різних завдань і проблем.	Застосування
	6	Виділення найбільш відповідних завдань та колаборація з іншими для їх виконання у складних умовах.	Оцінка
Високо-спеціалізований	7	Вирішення складних проблем з обмеженими ресурсами з послідуною інтеграцією їх у професійну практику для допомоги іншим.	Створення

	8	Розв'язання складних проблем з декількома взаємопов'язаними змінними та пропонування нових ідей та процесів у галузі/сфери.	Створення
--	---	---	-----------

Узагальнено за [2, с. 12-13].

Описуючи процес безперервної освіти в глобальному масштабі, важливо також приділити особливу увагу галузі освіти та науки. Оскільки саме вплив пандемічних обмежень переналаштував систему державного управління в галузі освіти, стимулював пошук і розробку нових підходів та моделей освітнього процесу. Адаптивність студентів та викладацького колективу до дистанційного навчання шляхом підвищення рівня володіння цифровими компетенціями стали найбільш важливими у новій моделі освіти. Постійне підвищення цифрових компетенцій разом із розробкою нових он-лайн курсів і програм з урахуванням специфіки віддаленого навчання стало важливою складовою у сучасних науково-педагогічних працівників [6, с. 6].

Сучасний світ знаходиться у стані переходу до постпандемічного періоду, за якого володіння цифровими компетенціями на базовому або середньому рівні є обов'язковим. Професійна компетентність у XXI столітті тісно пов'язана із «освітою впродовж життя», а цифрові компетенції є саме тим інструментом, який дозволяє реагувати на нові виклики. Систему цифрових компетенцій для громадян або «DigComp 2.1», доцільно інтегрувати та використовувати як один із важливих інструментів реалізації стратегічних пріоритетів безперервної освіти («освіти впродовж життя») у постпандемічному просторі.

Список використаних джерел:

1. A Memorandum on Lifelong Learning (2000), Commission of the european communities, available at: http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf (Accessed 6 November 2021)
2. Carretero, S.; Vuorikari, R. and Punie, Y. (2017). DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use, EUR 28558 EN, doi:10.2760/38842
3. Vuorikari R, Punie Y, Carretero Gomez S and Van Den Brande G. DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: the Conceptual Reference Model. EUR 27948 EN. Luxembourg (Luxembourg): Publications Office of the European Union; 2016. JRC101254

4. Слово і діло (2020), «Коронавірус у світі: скільки тривали локдауни у різних країнах», аналітичний портал, available at: <https://www.slovoidilo.ua/2020/12/03/infografika/svit/koronavirus-sviti-skilky-tryvaly-lokdauny-riznyx-krajinaх> (дата звернення: 06.11.2021)

5. Куйбіда В. С., Петрос О. М., Федулова Л. І., Андрощук Г. О. Цифрові компетенції як умова формування якості людського капіталу. Київ : НАДУ, 2019. 28 с.

6. Олешко А. А., Ровнягін О. В., Годз В. Р. (2021), «Удосконалення дистанційного навчання у вищій освіті в умовах пандемічних обмежень», *Державне управління: удосконалення та розвиток.*, № 1, available at: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1936> (дата звернення: 06.11.2021). DOI: 10.32702/2307-2156-2021.1.3

Скремінський Микита Володимирович
nikskrem11@gmail.com

Науковий керівник:
Чукот С. А., д. н. держ. упр., проф.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ВПРОВАДЖЕННЯ МОБІЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ПОШИРЕННЯ COVID-19

Майже два роки тому світом почало поширюватися небачене раніше захворювання, яке негативно вплинуло не лише на здоров'я людей, а й на економічну, політичну, гуманітарну ситуацію в окремих країнах та в міждержавних утвореннях. Можна впевнено сказати, що криза, спричинена вірусом, вплинула на світогляд та побут суспільства. Вийти із цієї кризи – пріоритетне завдання для всіх національних урядів. Складна епідеміологічна ситуація з поширенням коронавірусної інфекції і змушує уряди шукати нові шляхи для її контролю, зниження нових випадків захворювань та збереження життя своїх громадян. Одним із аспектів протидії коронавірусному захворюванню є впровадження елементів електронного урядування та цифрова трансформація публічного управління.

Метою моєї роботи є аналіз міжнародного досвіду впровадження мобільних застосунків для контролю поширення Covid-19, аналіз їх функціоналу, порівняння із вітчизняним досвідом.

Для початку слід ознайомитися із українським додатком «Дій вдома». Варто сказати, що згідно постанови Кабінету Міністрів України №211 від 11 березня 2020 року, особи, що перетинають державних кордон, мають можливість обрати один з двох варіантів: Госпіталізація до спеціалізованих обсерваторів або 14-денна самоізоляція за місцем проживання із використанням застосунку «Дій вдома». [1]

Якщо громадянин обирає другий спосіб, то після авторизації у додатку потрібно буде підтвердити прибуття до місця самоізоляції, шляхом надсилання фото, яке буде вважатися еталонним, та з яким система буде порівнювати наступні фото. Після того, як користувач зробить еталонне фото, розпочинається 14-денний відлік у мобільному додатку. Контроль за самоізоляцією відбувається за допомогою повідомлень у довільні проміжки часу. Коли громадянин отримує повідомлення, то йому необхідно протягом 15 хвилин надіслати фото свого обличчя, в цей час штучний інтелект порівнює фото з еталонним та перевіряє відповідність геолокації. У нічний час такі повідомлення не приходять. Також функціонально передбачена можливість здійснити екстрений виклик на гарячу лінію МОЗ України. [2]

Заслугує на увагу міжнародна практика. Насамперед слід відзначити досвід Данії, яка займає чільні місця в впровадженні електронного урядування.

Королівство Данія пропонує своїм громадянам такий застосунок як «COVID-метр». Користування цим додатком є добровільним. Ключовою відмінністю між українським та данським додатком є те, що в Україні додаток встановлюють лише для хворих, або для тих, хто повернувся за кордон – тобто, для тих, хто має пройти самоізоляцію. У Данії ж ним користуються всі охочі громадяни. Принцип роботи такий: застосунок кожного тижня надсилає запитання про стан громадян, про те, були або є у нього ознаки хвороби, чи контактував користувач із хворими, чи пройшов він тестування, чи зробив щеплення. Таким чином громадяни Данії допомагають своїй державі контролювати поширення інфекції. [3]

Цікавим для дослідження є досвід Ізраїлю. Їх мобільний застосунок має назву «Щит» і працює наступним чином: на смартфон приходить повідомлення, в якому написано: «Ви контактували з людиною, яка хвора на коронавірус, ви повинні самоізолюватися». Важливим нюансом є те, що використовується

глобальна база даних та відслідковується переміщення людей, які мають хворобу, окрім цього використовується супутникова система навігації, де зберігаються дані про переміщення особи. Також є спеціальна мапа захворювань, що інформує громадян про недалеку присутність носія інфекції. Варто зазначити, що ці дані не передаються до державних органів, що є протилежно до Данії. Цей додаток опитує нових хворих про місця, де вони перебували. [4]

Також слід звернути увагу на досвід країн і із іншої частини планети. Тут варто поглянути на досвід Індії та їх додаток “Aarogya Setu”. За допомогою нього можна відстежити користувачів програми, з якими хворий контактував. Потім цей додаток надсилає сповіщення про контакт із хворим цих користувачів. Також в додатку є важлива інформація, що стосується коронавірусу: статистика, інформація щодо стримування хвороби та пункти допомоги. Також користувачі мають змогу надати інформацію про людей, що нещодавно прибули закордону, мають ознаки хвороби чи не дотримуються карантинних вимог. Плюсом цього додатку, в порівнянні із попередніми, є наявність зворотного зв’язку – зв’язку між громадянами та державою. [5]

Особливу увагу варто звернути на “Corona-Warn-App” – німецький додаток для протидії поширення коронавірусу. Цей додаток допомагає федеральному уряду визначити, чи мав громадян контакт з інфікованою людиною. Завантаження є добровільним. Програма дозволяє швидко визначити ланцюги зараження. Таким чином, смартфон перетворюється на систему попереджень. Також, якщо користувач захворів на коронавірус, він може офіційно внести цей статус на своєму смартфоні. [6]

Можна зробити висновок, що поширення коронавірусу змусило уряди держав шукати шляхи до протидії інфекції, що зумовили потребу в використанні засобів електронного урядування. Більшість держав пішло шляхом впровадження мобільних застосунків, деякі із них було проаналізовано та описано. Варто сказати те, що функціонал цих додатків доволі різноманітний: від відповідей на запитання про стан здоров’я до стеження за пересуванням та відслідкування ланцюгів захворювань. Україна пішла шляхом контролю за самоізоляцією, що сильно відрізняє її від таких країн як Індія, Німеччина та Ізраїль, які відстежують хворих та запобігають новим контактам, а Данія, яка є лідером діджиталізації, лише задає питання про стан здоров’я своїх громадян. В пріоритеті наступних досліджень – аналіз співвідношення застосування таких додатків та викликів електронної демократії, безпека інформації.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 : Постанова Каб. Міністрів України від 11.03.2020 р. № 211 : станом на 17 черв. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-п#Text> (дата звернення: 31.10.2021).

2. Кабінет Міністрів України - Як працює застосунок «Дій вдома». *Головна / Кабінет Міністрів України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yak-pracyuye-zastosunok-dij-vdoma> (дата звернення: 31.10.2021).

3. COVIDmeter: Hjælp sundhedsvæsenet. *sundhed.dk*. URL: <https://www.sundhed.dk/borger/corona/smitteopsporing/covidmeter> (date of access: 31.10.2021).

4. Abrams L. Israel Govt's New 'Shield' App Tracks Your Coronavirus Exposure. *BleepingComputer*. URL: <https://www.bleepingcomputer.com/news/technology/israel-govts-new-shield-app-tracks-your-coronavirus-exposure> (date of access: 31.10.2021).

5. Watch | How does the Aarogya Setu app work?. *The Hindu*. URL: <https://www.thehindu.com/news/national/how-does-the-aarogya-setu-app-work/article31532073.ece> (date of access: 31.10.2021).

6. Corona-Warn-App. *Bundesregierung*. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/corona-warn-app/corona-warn-app-englisch> (date of access: 31.10.2021).

Соловйова Ольга Олександрівна
Olgasoloveva22@gmail.com

Науковий керівник:
Слюсарчук О. П., к. е. н., доц.
ННІ ПУДС КНУ ім. Т.Г. Шевченка

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В СУДОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

На сучасному етапі реформування системи судоустрою важливого значення набувають тенденції, що пов'язані з ефективізацією функціонування цієї системи. Зокрема, велике значення щодо ефективності системи судоустрою є її інформатизація, що включає в себе запровадження електронного судочинства та побудову автоматизованої системи судоустрою.

З тенденцією інформатизації системи судоустрою тісно пов'язана тенденція утвердження та розвитку «Електронного судочинства». Запровадження даної концепції в Україні детермінована інформатизацією суспільства в цілому. Зокрема, важливого значення у контексті створення в Україні інформаційного суспільства набуває «Концепція розвитку електронного урядування в Україні», що схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р [5].

Електронний суд є одним з елементів електронного урядування, що розглядається як спосіб організації державної влади за допомогою інформаційних мереж та забезпечує функціонування органів влади в режимі реального часу та робить максимально простим і доступним щоденне спілкування з ними громадян, юридичних осіб, неурядових організацій. Термін «електронний суд» використовується у двох значеннях: у вузькому розумінні – це підсистема в системі Єдиної судової інформаційної системи України, призначена для забезпечення своєчасного отримання учасниками судового процесу повісток та повідомлень про розгляд судових справ та процесуальних документів, ухвалених під час розгляду справ; в широкому розумінні «електронний суд» як елемент інформаційного суспільства – це самостійна унікальна форма судового процесу, заснованого на новітніх інформаційних технологіях, що забезпечують повний цикл розгляду судової справи в електронному форматі [2, с.30].

Реалізація концепції «Електронного судочинства» дозволить автоматизувати такі функції, як подання учасниками справи в електронному

вигляді позовів, відгуків, пояснень, доказів у справі; як доступ сторін до матеріалів провадження; як розсилка учасникам процесу через Інтернет або через sms-повідомлення інформації щодо поточної справи та процесуальних документів, що значно скоротить видатки бюджету на відправлення кореспонденції. Крім того, у системі судоустрою «електронний суд» сприятиме функціональній ефективності та єдності цієї системи, зокрема, через налагодження процесу оперативного обміну інформацією в електронному вигляді між судами, сторонами по справі та органами публічної влади задля забезпечення права кожного на справедливий та неупереджений суд.

Електронне правосуддя, поряд з іншими сервісами державних управлінських та владних послуг є одним із елементів електронної демократії, для реалізації забезпечення підзвітності, доступності, ефективності зворотного зв'язку, прозорості, інклюзивності при виконанні органами публічної влади своїх функцій. Саме судова гілка влади є ключовою ланкою демократії, тому вважається, що найважливішою граню електронної демократії є електронне правосуддя [12].

Повномасштабна реалізація проєкту «Електронний суд» може вирішити сучасні проблеми судової влади, а саме: скоротить судові витрати на поштову кореспонденцію та виготовлення паперових документів, забезпечить доступність правосуддя за рахунок електронного діловодства між учасниками судового процесу, судами тощо. Правосуддя в електронній формі спрямоване на забезпечення доступності та прозорості правосуддя, на підвищення рівня якості роботи судів та значну економію державних коштів, реалізація проєкту «електронний суд» є одним із напрямів підвищення ефективності роботи правосуддя в Україні [3, с. 433].

Разом з тим, питання впровадження проєкту «Електронний суд» потребує глобального вирішення, великого обсягу видатків та є питанням не одного року, оскільки аналіз досвіду впровадження електронного правосуддя у країнах європейського союзу свідчить про те, що її запровадження потребувало більше 10 років.

За останні роки було прийнято ряд нормативних документів щодо впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи.

Наразі, нормативна база щодо впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи складається з наступних документів: Наказ ДСАУ №168 від 13.04.2018 «Про затвердження Концепції Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи», Наказ ДСАУ №1096 від 07.11.2019

«Про створення і функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи», Наказ ДСАУ №628 від 22.12.2018 «Про проведення тестування підсистеми «Електронний суд» у місцевих та апеляційних судах», Наказ ДСАУ №247 від 01.06.2020 «Про запровадження в дослідну експлуатацію підсистем «Електронний суд» та «Електронний кабінет» із змінами, Наказ ДСАУ №418 від 18.09.2020 «Про затвердження плану заходів із забезпечення створення та функціонування ЄСІТС», Рішення ВРП від 17.08.2021 №1845/0/15-21 «Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно -телекомунікаційної системи» [4], [6], [7], [8], [9], [10], [11].

Відповідно до нормативних актів у сфері електронного судочинства з 05.10.2021 у всіх місцевих, апеляційних та Верховному суді запроваджено наступні підсистеми: «Електронний суд», «Електронний кабінет», «Відеоконференція», що є початком вчинення процесуальних дій в електронній формі в судах та органах системи правосуддя іншого програмного забезпечення в перехідний період до початку повновноцінного запровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи у складі всіх підсистем (модулів).

Запровадження концепції «Електронного судочинства» у тлі діджиталізації суспільства у цілому буде сприяти оперативному вирішенню судових спорів, забезпечить належний доступ до правосуддя, посилить публічність, а також призведе до економії бюджетних коштів на відправлення поштової кореспонденції, що дасть можливість в свою чергу використати їх на виконання ремонтних робіт у приміщеннях судів [1].

Вищою радою правосуддя було опубліковано оголошення про початок функціонування трьох підсистем у газеті «Голос України» від 04.09.2021 № 168 (7668), що нарешті удосконалило фактичне впровадження концепції електронного судочинства, яка довгі роки знаходилася лише у площині теорії та стало рушійною силою для подальшого розвитку та повного функціонування ЄСІТС.

Таким чином, можна зробити висновок, що саме 05.10.2021 року нарешті відбулася практична реалізація концепції електронного судочинства, яка довгі роки знаходилася лише у теоретичній площині. Ця подія є відправною точкою для подальшого розвитку та повного функціонування ЄСІТС.

Список використаних джерел:

1. Білоус В.В. Інноваційні напрямки інформатизації судочинства. В.В. Білоус. URL: <http://www.nbuu.gov.ua>.
2. Бринцев О.В. «Електронний суд» в Україні. Досвід та перспективи: монографія. Харків: Право, 2016. 72 с.
3. Овчаренко О.М., Марочкін І.Є., Москвич Л.М. (ред.) та ін. Організація роботи суду: навч. посіб. Харків: Право, 2012. 256 с.
4. *Про запровадження в дослідну експлуатацію підсистем «Електронний суд» та «Електронний кабінет»:* Наказ ДСАУ від 01.06.2020 №247. URL:<https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/esits/>.
5. *Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні:* Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.12.2020 р.).
6. *Про затвердження Концепції Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи:* Наказ ДСАУ №168 від від 13.04.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0168750-18#Text>.
7. *Про створення і функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи:* Наказ ДСАУ №1096 від 07.11.2019. URL:https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/esits/N_1096_19.
8. *Про проведення тестування підсистеми «Електронний суд» у місцевих та апеляційних судах:* Наказ ДСАУ №628 від 22.12.2018. URL: https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/14/N-628_e_court_testing.
9. *Про запровадження в дослідну експлуатацію підсистем «Електронний суд» та «Електронний кабінет» із змінами:* Наказ ДСАУ №247 від 01.06.2020. URL: https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/14/N_247_20.
10. *Про затвердження плану заходів із забезпечення створення та функціонування ЄСІТС:* Наказ ДСАУ №418 від 18.09.2020. URL: https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/esits/N_418_20.
11. Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: Рішення ВРПвід17.08.2021№1845/0/15-21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text>.
12. Petrov R. Association agreement versus partnership agreement. What is the difference? / R. Petrov. URL: <http://uesa.blogspot.com>.

РОЗУМНЕ МІСТО БЕЗ БАР'ЄРІВ

Світова тенденція розвитку концепції розумних міст надає можливість громадянам отримувати адаптовані до їх потреб послуги у реальному часі. Технології розумного міста, насамперед, націлені на незалежність людини від бюрократичних перешкод, а також на більш раціональне використання часу. Але на превеликий жаль, деякі з нині існуючих інноваційних методів розвитку міста, навіть низькотехнологічні методи, вже створили складнощі найбільш вразливим громадянам.

Розумне місто зустрічається на різних рівнях суспільства, таких як освіта, транспорт, навколишнє середовище, здоров'я чи безпека. Деякі елементи розумних міст легко помітити: наприклад, велосипеди та електросамокати, які можна легко взяти в прокат лише скачавши додаток, сигнальні вогні пішохідного переходу, що можуть показувати секунди до перемикання сигнальних вогнів, а також спеціальні тактильно-направляючі доріжки, які допомагають незрячим людям дістатися до необхідних об'єктів інфраструктури. Інші приклади елементів розумного міста можуть бути непомітними для пересічного споживача, але вони також допомагають місту ефективно працювати, наприклад, адаптована інтелектуальна система контролю трафіку з шаблонним потоком та інше. Те, що 30 років тому ми бачили тільки у фантастичних фільмах, тепер стає реальною картина буденного життя без якої суспільство не буде повноцінно функціонувати, а деякі верстви населення, наприклад особи, з обмеженими фізичними можливостями, не уявляють свого існування.

Таким чином, загальна мета «розумного міста» — покращити якість життя громадян за допомогою нових технологій, зокрема, це вкрай необхідно для людей з обмеженими фізичними можливостями.

У 2006 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла Конвенцію про права інвалідів, де було визначені основні засади, які забезпечують рівні права, що необхідно для людей з обмеженими фізичними можливостями у різних сферах життєдіяльності суспільства. Україна та ще більш ніж 180 інших країн світової спільноти ратифікували цю конвенцію та зобов'язались вжити заходів, які зможуть нівелювати бар'єр між людьми з обмеженими фізичними можливостями та повноцінною життєдіяльністю в усіх суспільних аспектах. В Конвенції йдеться про забезпечення індивідуальної мобільності інвалідів,

свободу вираження їх поглядів та переконань, доступ до інформації, недоторканність приватного життя, повагу, освіту, здоров'я та реабілітацію.

Україна взяла на себе зобов'язання щодо вжиття заходів для надання вільного доступу для людей з обмеженими фізичними можливостями до транспортної інфраструктури, інформаційно-комунікаційним технологіям, оскільки участь людей з обмеженими фізичними можливостями в суспільно-значущих процесах неможлива без належного доступу до необхідних соціальних об'єктів. [1, с.1]

У всесвітній історії перші розумні міста, які були спроектовані та збудовані декілька десятиліть тому, вже стикнулися з проблемою нерівності, а саме з проблемою використання технології розумних міст людьми з обмеженими фізичними можливостями, це, в свою чергу, призвело до необхідності удосконалення та адаптування інформаційно-комунікаційних технологій. Натомість розумні міста «без бар'єрів» вимагають продуманого дизайну, повсякчасного вдосконалення, оскільки інвестиції в глобальні технології розумного міста збільшуються, міське життя повинно стати більш інклюзивним для людей з обмеженими можливостями. Знадобилося багато часу, щоб зрозуміти та усвідомити проблему. Тепер настав час з'ясувати, який комплекс факторів потрібно враховувати за замовчуванням при розбудові інфраструктури розумних міст.

За оцінками ООН, близько 1 мільярда населення планети, а це приблизно 15% всього населення Землі, живуть з певною формою інвалідності. Це пов'язане, в значній мірі, з віком, адже близько половини (46%) людей у віці 60 років і старше мають різні форми інвалідності.

За даними Wheelchair Foundation, приблизно 2% населення планети потребує інвалідного візка. Цей показник говорить про необхідність адаптування бордюрів, під'їздів та пристосування громадського транспорту. Не зайвим буде проектування інформаційних кабінків та банкоматів, встановивши їх на відповідній висоті. Не менш важливим також є встановлення спеціального тактильно-направляючого покриття, для людей з вадами зору, яке ще й досі не поширене в багатьох містах світу. Пішохідні переходи та зони з великим ризиком небезпеки повинні бути позначені для їх негайного виявлення. Громадський транспорт також має бути пристосований для розміщення тварин-поводирів.

Якщо взяти до уваги приголомшливу демографічну тенденцію, де населення старіє величезними темпами (якщо в 1960 році 5% населення світу було у віці 65 років і старше, то сьогодні ця цифра становить 9%), стане

зрозумілим на яку людину повинні орієнтуватись архітектори, що розробляють проекти розумних міст без бар'єрів. Розумні міста повинні запропонувати людям з особливими потребами кращий сервіс, щоб вони змогли безперешкодно отримати вищу якість життя. Розвиток інфраструктури розумних міст та інновацій покликане зробити життя в місті простішим і приємнішим, тому міська влада повинна спрямовувати зусилля місцевих інноваційних систем на постійне формулювання нових додатків для розумного міста, які забезпечують інклюзивний розвиток.

Списки використаних джерел:

1. Аналітична записка Серія «Соціальна політика», № 9, 2019
URL:<https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-12/analit-yakushenko-social-policy-9-2019.pdf> (Дата звернення: 05.11.2021)

2. Disability as an Innovation Driver for the Smart City
URL:<https://www.inclusivitymaker.com/disability-innovation-driver-smart-city/#>
(Дата звернення: 05.11.2021)

3. Wheelchair Needs In The World URL:
<https://www.wheelchairfoundation.org/fth/analysis-of-wheelchair-need/> (Дата
звернення: 06.11.2021)

4. Jaime Ramos. How can cities improve the quality of life of disabled people?
URL:<https://tomorrow.city/a/how-can-cities-improve-the-quality-of-life-of-disabled-people> (Дата звернення: 06.11.2021)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Сьогодні, в Україні відбуваються процеси глобалізації і діджиталізації. Слово слово «діджитал» вже декілька років у всіх на вустах. Цей неологізм, який увійшов в українську мову лише кілька років тому, є транслітерацією англійського “digitalization” – це значення являє собою спрощену форму більш точного терміну «цифрова трансформація» та є проявом глобальної цифрової революції [1]. За законодавством України, цифровізація – насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможлиблює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір [5].

Цифрова трансформація дає поштовх до розвитку політичної активності молоді. Інструменти електронної демократії підвищують участь громадян у процесі прийняття рішень. Криза Covid-19 показала, що цифрові технології мають важливе значення для нашої економіки та повсякденного життя. Люди зробили великий цифровий стрибок під час цієї кризи, перемістивши свою роботу, навчання та соціальне життя в Інтернет. Але локдаун також виявив прогалини в нашій цифровій інфраструктурі [8].

У сфері надання публічних послуг, застосування інформаційних технологій сприяє більш ефективному вирішенню проблем за допомогою не тільки оптимізації, зменшення бюрократії і зниження бюджетних витрат на ці цілі, а й підвищення довіри до влади споживачів публічних послуг. Вони економлять час, отримують необхідні саме їм в їх життєвій ситуації послуги, тим самим отримуючи від держави очікувані результати, реалізують свої законні інтереси, частково досягають поставлених цілей за допомогою держави.

Кобзев І., Косенко В. та Мельников О. стверджують, що сучасні процеси діджиталізації публічного управління диктуються міжнародними правовими нормами та регулюються вимогами українського законодавства відповідно до напрямів та цілей державної політики. Наприклад, слід відмітити спеціальні

положення Хартії Європейського союзу, відповідно до яких затверджується міжнародне право поширювати інформацію без будь-якого втручання з боку органів державної влади. На додаток, як приклад побудови цифрового уряду необхідно звернути увагу на європейський «План розвитку електронного уряду на 2016-2020 роки. Прискорення цифровий трансформації уряду». Що спрямовано на введення інноваційних соціальних технологій план та на розвиток здатності взаємодіяти [3, с. 147].

Крім цього, Україна долучається до ISA2 Programme – програми Європейської комісії, яка підтримує розроблення цифрових рішень, що дозволяють державним інституціям надавати підприємствам та громадянам Європи якісні електронні послуги завдяки використанню єдиних принципів, стандартів та сумісних систем [7].

Ми погоджуємось з думкою Пігарєва Ю. та Костенюк Н., що до основних частин технологій діджиталізації публічного управління в Україні сьогодні, можна віднести:

- багатоканальне інформування та залучення громадян. Тобто, органи публічної влади починають використовувати соціальні мережі та месенджери для спілкування з громадськістю, залучення їх до політичних процесів, вироблення конкретних політичних рішень та обговорень важливих питань. Також в сьогоdnішніх реаліях, важлива інформація швидше розповсюджується саме через соціальні мережі [6];

- digital workplace (цифрове робоче місце) . Передбачає підбір кадрів, які вміють працювати з новітніми цифровими технологіями, що допомагає підвищити ефективність та мобільність працівників та організації. Такі «цифрові» робочі місця зменшують витрати на апаратне забезпечення, відрядження, приміщення, проблеми під час сплесків епідемій та хвороб;

- електронна ідентифікація громадян. Зростаючі обсяги цифрових даних, якими оперує держава та громадяни під час надання публічних послуг, потребують посилення надійності цифрової ідентифікації. Отже, необхідне формування безпечного інформаційно-комунікаційного простору, що забезпечуватиме доступ населення до ключових послуг та ресурсів [8];

- сучасна технічна забезпеченість. Наявність в пунктах надання громадських послуг автоматизованих машин, сучасних технологій для поліпшення надання існуючих та створення нових послуг;

- «цифрові» державні платформи. Метою сучасної сервісної політика держави є одночасне підвищення якості державних послуг, оптимізацію

кількості публічних службовців та скорочення бюджетних витрат, на апарат управління, натомість залучення цих коштів в більш корисне русло. Успішним прикладом цифрової державної платформи може слугувати найпопулярніший додаток в Україні – «Дія» (скорочено від Держава і я) – мобільний додаток, як і Єдиний веб-портал електронних послуг являються частиною проекту «Держава в смартфоні» [2], [4, с. 95].

Загалом, можемо зазначити, що використання діджитал технологій сприяє значному розширенню функціональних можливостей органів публічного управління, і вже можна прослідкувати такі позитивні результати, як надання якісних електронних послуг без витрачання зайвого часу та відхід від застарілої бюрократичної форми обслуговування громадян, удосконалення інформаційних комунікацій в партнерстві державних органів та громадськості, зменшення фінансових витрат при наданні публічно-управлінських послуг.

На додаток, можна взяти до уваги успіхи цифрової державної платформи Дія. Цифрові документи в додатку мають таку ж юридичну силу, як і фізичне посвідчення. Україна — перша у світі країна з цифровими паспортами та четверта – з водійськими правами у Європі, «Дію» приймають у 10 міжнародних аеропортах, банках, на пошті, в поїздах та мережах магазинів. Також дія розміщує в собі один із найважливіших документів в сьогоднішніх реаліях – COVID сертифікати. Лише додатком вже користуються понад 10 млн громадян (станом на вересень 2021 року), а додатком і порталом більше 13 млн людей (станом на лютий 2021 року) [2].

Отже, діджиталізація публічного управління є одним із найбільш дієвих механізмів удосконалення процесів надання державних послуг та моніторингу цього процесу. Україна впевнено крокує зі всім світом і щодня реалізує інноваційну технологічну політику на основі розробки і використання різних цифрових систем, що виводить державотворчі процеси на новий, сучасний рівень. Державно-управлінські послуги розвиваються щодня і найближчим часом, в Україні, завершиться створення єдиного, функціонуючого, ефективного електронно-цифрового простору, в який забезпечить впорядковане державно-приватне співробітництво.

Список використаних джерел:

1. «Діджиталізація» — слово 2019 року в Україні за версією онлайн-словника «Мислово». (2019). URL: <https://itc.ua/news/didzhitalizacziya-slovo-2019-roku-v-ukrayini-za-versiyeyu-onlajn-slovnika-mislovo/>.

2. Е-урядування – ключ до реформ в Україні. Міністерство цифрової трансформації України: вебсайт. URL: <https://www.e.gov.ua/ua/news/e-uryaduvannya-klyuch-do-reform-v-ukrayini>.

3. Кобзев І.В., Косенко В.В., Мельников О.Ф. Цифрова трансформація публічного управління. Yunona Publishing, 2021. С. 145-152. URL: https://openarchive.nure.ua/bitstream/document/16271/1/1Melnykov_2021_145-152.pdf

4. Пігарев Ю. та Костенюк Н. Діджиталізація публічного управління як чинник цифрової трансформації України. Актуальні проблеми державного управління, 2021. №2. С. 92-96. URL: <http://uran.oridu.odessa.ua/article/view/237257>

5. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>

6. Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>.

7. Україна долучається до ISA2 Programme // TAPAS. URL: <https://tapas.org.ua/all-uk/news-uk/ukraina-doluchaietsia-do-isa-programme/>.

8. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020): Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року: Проект. URL: <https://ucco.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.

Хім'як Ірина Василівна
himakirmna@gmail.com

Науковий керівник:
Архипова Є. О., к. філос. н., доц.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ

Суспільні відносини у всьому світі характеризуються процесами глобалізації, інтернаціоналізації, стрімким розвитком та проникненням у всі сфери життя сучасних цифрових технологій. Не є виключенням й публічне управління. Цифровізація всіх сфер публічного управління, у тому числі фізичної культури та спорту, дає змогу суттєво підвищити відкритість, прозорість й ефективність публічного управління, а також значно покращити якість публічно-управлінських послуг. Цифровізація публічного управління стає загальноєвропейським трендом, який отримав новий поштовх до розвитку у зв'язку з епідемією коронавірусу.

Широке застосування цифрових технологій у сфері фізкультури та спорту дозволяють докорінно змінити можливості роботи спортсменів і тренерів, вирішити нагальні проблеми та удосконалити систему планування і прогнозування досліджуваної галузі, а також оптимізувати методи спортивного менеджменту, раціоналізувати використання ресурсів у системі публічного управління цією сферою.

Державна політика у сфері культури та спорту передбачає роботу за такими пріоритетними напрямками, як розвиток спорту вищих досягнень; спортивної інфраструктури, здійснення цифрової трансформації та покращення кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту [1]. Зазначимо, що цифрова трансформація, яка виділена в окремий напрям, є однією з необхідних умов реалізації окремих завдань в межах інших напрямів.

Наразі Міністерством цифрової трансформації України заплановано реалізувати три проекти у сфері фізичної культури та спорту, які розроблені відповідно до Стратегії розвитку фізичної культури та спорту до 2028 року. Зазначимо основну суть цих проєктів [2]:

1) е-Стадіон. Цифрова трансформація спортивної інфраструктури – проєкт передбачає створення реєстру оцифрованих паспортів спортивних споруд та прозорого механізму замовлення послуг он-лайн щодо їх бронювання та оренди;

2) е-Спорт. Цифрова трансформація фізичної культури та масового спорту – проєкт передбачає автоматизацію процесу фінансування фізкультурно-спортивних послуг, створення комунікаційної та інформаційної онлайн-платформи для фахівців у сфері фізкультури та спорту, прихильників активного відпочинку.

3) е-Чемпіон. Цифрова трансформація спорту вищих досягнень – проєкт передбачає запровадження електронного єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів, реєстру спортивних організацій, автоматизація процесу впровадження спортивної медицини та контролю за вживанням допінгу [2].

Одним із ключових підпроєктів цього напрямку є розробка та впровадження електронного паспорту спортсмена, який являє собою електронну систему обліку спортсменів, тренерів, суддів та фахівців, а також історії їх взаємодії між собою та іншими суб'єктами галузі, в тому числі фіксація факту участі у спортивних заходах та отриманих результатів [2]. Електронний паспорт спортсмена являє собою систему збору та систематизації різного роду інформації, що необхідна для підготовки та прийняття оптимальних і обґрунтованих публічно-управлінських рішень у спорті вищих досягнень. Причиною запровадження електронного паспорту спортсмена в Україні стала відсутність чіткої та прозорої системи вимірювання необхідних кількісних та якісних показників у сфері фізичної культури та спорту, особливо у системі спорту вищих досягнень, маніпулювання з преміюванням спортсменам і тренерам та одержанням спортивних звань; нераціональне та нецільове використання коштів державного та місцевого бюджетів.

На сьогоднішній день у ході впровадження електронного паспорту спортсмена в Україні здійснено такі заходи: проаналізовано всі бізнес-процеси та комунікаційні зв'язки у сфері спорту вищих досягнень; проведені опитування всіх стейкхолдерів (зацікавлених сторін) щодо наповнення та функціонування відповідних цифрових платформ; визначено всі технічні вимоги та розроблено демо-версію модулю «Електронний календарний план»; описано функціонал та набір даних для Реєстру спортивних організацій; описано функціонал та набір даних для Особистої картки спортсмена; розпочата розробка реєстру спортивних споруд.

У цьому контексті неабиякої важливості набуває не лише декларування зазначених цифрових проєктів і заходів, але й їх реальне законодавче, фінансове, організаційне та кадрове забезпечення, а також практичне

впровадження.

Цифрова трансформація сфери фізичної культури та спорту передбачає виконання ряду завдань, зокрема: побудова цифрової системи сфери фізкультури та спорту; забезпечення відкритої діяльності та прозорого механізму розподілу бюджетних ресурсів коштів між суб'єктами спортивної галузі на публічній IT-платформі; створення державних електронних реєстрів, що відображують всі параметри діяльності зацікавлених сторін сфери фізичної культури і спорту; розроблення та впровадження механізму взаємодії електронної картки спортсмена з медичною електронною картою, що спростить процедуру отримання дозволу на тренування чи виступу у змаганнях; прозоре фінансування спорту вищих досягнень на основі публічної IT-платформи та ефективний розподіл матеріально-фінансових ресурсів; визначення критеріїв ефективності роботи національних спортивних федерацій, оцифрування їх діяльності та прозорий автоматизований розподіл фінансових ресурсів; оцифрування об'єктів всієї спортивної інфраструктури і внесення повної та достовірної інформації до Єдиного електронного всеукраїнського реєстру спортивних споруд; оцифрування всіх існуючих фізкультурно-оздоровчих і спортивних послуг, створення механізму їх додавання до електронної бази; створення єдиного електронного календаря спортивних заходів для спрощення процедури погодження та звітності про їх проведення; створення механізму комунікації зі всіма зацікавленими суб'єктами у сфері фізичної культури та спорту в Україні [1].

Враховуючи той факт, що цифровізація публічного управління потребує нових знань і компетенцій серед безпосередніх суб'єктів реалізації публічної політики у сфері фізично культури і спорту, важливим є підписання Міністерством цифрової трансформації із Міністерством молоді та спорту меморандуму про співпрацю у частині цифровізації сфери фізичної культури і спорту і підвищення компетенції відповідних суб'єктів реалізації публічної політики [3].

Враховуючи, що цифровізація досліджуваної сфери торкається не лише безпосередніх надавачів послуг, але і її одержувачів, виникає необхідність підвищення цифрової грамотності й серед населення. З цією метою за підтримки Міністерства молоді та спорту України в Україні створено понад 1500 молодіжних хабів цифрової освіти [4].

Значна увага цифровізації публічного управління у сфері фізичної культури та спорту починає приділятися й на місцевому рівні, зокрема на рівні об'єднаних

територіальних громад, що утворилися у процесі реформи децентралізації. Вагома роль у розвитку цифровізації публічного управління у сфері фізичної культури і спорту належить асоціаціям органів місцевого самоврядування, зокрема, Асоціації міст України [5]. Асоціації міст України та Міністерство молоді та спорту України активно залучає усіх зацікавлених суб'єктів фізичної культури і спорту, зокрема відповідні структурні підрозділи органів місцевого самоврядування всіх рівнів, до процесу розробки та впровадження політики цифрової трансформації спортивної галузі. Наразі відбувається поширення, збір, та обробка електронних форм із рекомендаціями, зауваженнями, пропозиціями від органів місцевого самоврядування щодо цифровізації сфери фізичної культури і спорту.

З викладеного вище бачимо, що процес цифровізації в Україні наразі знаходиться лише на початковому етапі, потребує додаткових фінансових та організаційних ресурсів. Разом з тим, цифровізація фізичної культури і спорту сповільнюється через недостатньо налагоджену міжвідомчу комунікацію, надмірно ускладнені процедури затвердження різноманітних ініціатив та розробок, в тому числі законодавчих, природний спротив посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування трансформаціям та інноваціям [6], нестачу кадрів відповідної кваліфікації, складні економічно-соціальні реалії.

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року. Затв. пост. Кабінету Міністрів України від 4 листопада 2020 р. № 1089. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#n9> <https://mizhiria-osvita.gov.ua/uploads/1-1.pdf>.

2. Проекти цифрової трансформації. *Дія. Державні послуги онлайн*: веб-сайт. URL: <https://plan2.dii.gov.ua/projects>.

3. Мінцифра розпочинає реалізацію спільних проєктів із Мінмолодьспорт. *Міністерство та Комітет цифрової трансформації України*: веб-сайт. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-rozpochinae-realizatsiyu-spilnikh-proektiv-iz-minmolodsportu>.

4. Десятки молодіжних центрів із усієї України стали хабами цифрової освіти. *Міністерство молоді та спорту України*: веб-сайт. URL: <https://sport.gov.ua/news/desyatki-molodizhnikh-tsentriv-iz-usiei-ukraini-stali-khabami-tsifrovoi-osviti>.

5. АМУ запрошує громади надати пропозиції Міністерству молоді та спорту

у сфері діджиталізації. *Асоціація міст України*: веб-сайт. URL: <https://www.auc.org.ua/novyna/amu-zaproshuye-gromady-nadaty-propozyciyi-ministerstvu-molodi-ta-sportu-u-sferi>.

6. Бритоусова О. Цифровізація спорту в Україні. На папері чи в дії. *Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти*. 2020. С. 255-263.

Чукот Світлана Анатоліївна
д. н. держ. упр., проф.
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА COVID-19: ВИКЛИКИ І ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ

COVID-19 став своєрідним каталізатором змін, які відбулися в прикореному темпі в публічному управлінні. Це зумовлено насамперед тим, що уряди були змушені в стислі терміни під тиском форс-мажорних обставин приймати свої рішення. До викликів, окреслених в цілях сталого розвитку ООН, додалися проблеми, зумовлені зростанням та поглибленням цифрового розриву, бідності, голоду та реальної загрози життю громадян. Як зазначає Ед Олово-Окере, директор глобальної практики управління Світового банку, найбільші виклики пов'язані зі:

- здоров'ям – урядам необхідно вжити заходів громадського здоров'я, щоб тримати людей один від одного, уповільнити поширення хвороби та лікувати тих, хто інфікований;

- економікою – припинення роботи негативно вплинуло на засоби існування людей, спонукаючи уряди розширювати існуючі програми соціального захисту або створювати нові;

- податками – доходи впали через зупинки підприємств; криза призвела до негайної переорієнтації пріоритетів видатків і збільшення запозичень [1].

Зросла також загроза корупційних ризиків в умовах швидкої закупівлі необхідних засобів для захисту та надання невідкладної допомоги громадянам.

На думку експертів Світового банку пандемія змінює соціальні цінності та норми, а також спосіб функціонування економіки. Насамперед це зумовлено тим, що пандемія створює невизначеність щодо майбутнього: ніхто не знає, як

принципово зміняться норми, цінності та вимоги до урядів і наскільки. Окрім того, криза виявила вразливі місця в системі прийняття рішень на рівні урядів: порушення координації; слабкі державні інституції; неефективне та нераціональне використання обмежених ресурсів; недостатня підзвітність, а також проблеми патронажу та корупції.

Існує великий ризик того, що уряди в цих умовах намагатимуться узурпувати владу, підірвати повагу до прав людини та верховенства права. Прикладами цього є запровадження в багатьох країнах обмеження на свободу слова та вільного пересування громадян.

Саме для запобігання зазначених негативних наслідків, Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) визначила основні напрями діяльності урядів в умовах пандемії, які мають бути зосереджені навколо: громадської довіри; цифрового уряду і даних; управління ризиками та кризового управління; регулювання; інновацій державного сектору; відкритої державної і громадської комунікації; громадської чесності; бюджетування та державного управління; протидії незаконній торгівлі; інфраструктурі та закупівлям; різноманітності та інклюзії; розробці політики та оцінки на основі фактичних даних; узгодженості та координації політики [2].

Важливе значення в умовах пандемії має використання цифрових технологій та цифрова трансформація всієї системи публічного управління. Так, на думку Лю Чженьміна, заступника Генерального секретаря ООН з економічних і соціальних питань, «протягом усієї пандемії COVID-19 цифрові технології дозволили урядам спілкуватися з людьми та продовжувати надавати послуги в Інтернеті» [3].

У багатьох країнах цифровий уряд посилив свою центральну роль як необхідного елемента комунікації, лідерства та співпраці між політиками та суспільством. Водночас загострилися проблеми, пов'язані з конфіденційністю, захистом приватності та поширенням дезінформації.

ООН опублікувала «Збірник ініціатив цифрового уряду у відповідь на пандемію COVID-19» [3], який є відкритим для поповнення кращих практик використання цифрових технологій урядами. Він містить такі розділи:

1. Обмін інформацією та надання інформації.
2. Електронна участь: громадянська активність; хакатони.
3. e-Здоров'я: самооцінка стану здоров'я; віртуальний лікар; електронні медичні послуги; постачання медичних товарів; дистанційний моніторинг пацієнта.

4. Електронний бізнес.
5. Відстеження контактів.
6. Соціальне дистанціювання та відстеження вірусів.
7. Робота і навчання з дому.
8. Цифрова політика та цифрова інклюзія.
9. Партнерські відносини.

Окремої уваги заслуговує досвід використання цифрових технологій у Франції. Цифрові інструменти, які розроблені та використовуються державними службовцями у Франції:

- обмін миттєвими повідомленнями Tchar;
- державна веб-конференція;
- державний вебінар;
- державна аудіоконференція;
- Осмос (Спільна платформа професійних спільнот держави);
- Ресана (Робочі групи та онлайн-набір для спільної роботи).

Особливу зацікавленість викликає досвід використання державними службовцями Tchar [4], надійного державного месенджера, створеного та керованого Міжвідомчим цифровим директором (DINUM), як частина TESH.GOUV – програми для прискорення цифрової трансформації державної служби Франції.

Месенджер надає державним службовцям необхідні гарантії щодо конфіденційності та захисту даних. Він розроблений на програмному забезпеченні з відкритим вихідним кодом (Riot). Це система обміну миттєвими повідомленнями, яка повністю контролюється державою та розміщена на серверах у Франції.

Особливість Tchar полягає в тому, що він створений спеціально для державних службовців, пропонує унікальні функції, такі як інтегрований каталог користувачів, що дозволяє, зокрема, знайти контакт в іншому міністерстві. Кімнати громадських обговорень охоплюють професійні сфери з наскрізними темами, спільними для всіх міністерств, таких як громадські інновації, кібербезпека, державна зайнятість, а також кімнати, присвячені громадам (BlueHats, beta.gouv. fr, DesignGouv та ін.). Довідник громадських кімнат дозволяє знайти необхідну кімнату. Також є можливість створення власної кімнати.

Будь-який державний чиновник може вільно створити свій обліковий запис Tchar зі своєї професійної електронної адреси, з мобільного додатка або веб-версії. При необхідності він може запросити електронною поштою

кореспондента за межами держави на конкретну зустріч. Усі кімнати (крім публічних кімнат) наскрізно шифруються. Це означає, що навіть перехоплені вони будуть нерозбірливі. Спільні файли скануються перед доставкою одержувачу (одержувачам) для перевірки на наявність вірусів.

До переваг Tchap можна віднести:

- його надійність і високий рівень конфіденційності приватних обмінів;
- наявність інтегрованого каталогу користувачів додатка;
- можливість створення публічних кімнат за професійними інтересами;
- можливість одночасного використання на кількох пристроях (смартфони, комп'ютери, планшети тощо).

Станом на листопад 2021 року він має понад 200 тисяч користувачів.

Отже, під впливом пандемії спостерігається загострення багатьох проблем в системі публічного управління. Однак, вже напрацьовані підходи для успішного вирішення цих проблем, зокрема з використанням цифрових технологій. Насамперед вони спрямовані на: адаптацію моделей діяльності уряду, надання послуг та взаємодію з громадянами з використанням цифрових інструментів; дотримання принципу «збираємося разом, залишаючись окремо», сутність якого полягає у сприянні колективним діям через довіру та соціальні зв'язки в епоху COVID-19, зумовлених потребою безпрецедентного рівня співпраці між урядами та громадянами, а також усіма зацікавленими сторонами для запровадження просторового дистанціювання та інших заходів; розвиток ефективних, інклюзивних та підзвітних урядів, які здатні надавати адекватну відповідь на уснуючі виклики та загрози.

Список використаних джерел:

1. Starting a conversation about the future of governments post coronavirus. URL: <https://blogs.worldbank.org/governance/starting-conversation-about-future-governments-post-coronavirus>
2. Building a resilient recovery. Emerging stronger from the COVID-19 pandemic URL: <https://www.oecd.org/coronavirus/en/>
3. Compendium of Digital Government Initiatives in response to the COVID-19 Pandemic URL: <https://publicadministration.un.org/en/Themes/Digital-Government/Good-Practices-for-Digital-Government>
4. Tchap. URL: <https://www.numerique.gouv.fr/outils-agents/tchap-messagerie-instantanee-etat/>

Шкуров Є. В.
yevhen.shkurov@gmail.com
к. філол. н., ст. викл.
Київський національний
торговельно-економічний університет

Єнін М. Н.
yeninmaksym@gmail.com
к. соц. н., доц.
КПІ ім. Ігоря Сікорського

МОЖЛИВОСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ РЕЙТИНГІВ IDI ТА NRI

Інформатизація та перехід на електронні платформи знаходяться в основі розвитку дискурсів освіти, комерції, уряду тощо. Як зазначено в «Дослідженні ООН: Електронний уряд 2020», пандемія COVID-19 увиразнила «важливість технологій, а також важливу ефективного, інклюзивного та підконтрольного управління» [1, с. 223]. На порядку денному в дебатах соціологічних та управлінських наук – проблема цифрової інклюзії, основною метою якої є створення та забезпечення в цифровому середовищі рівних можливостей для всіх осіб. З одного боку, перехід у цифровий вимір створює можливості щодо використання переваг цифрових технологій: швидкого доступу до необхідної інформації та соціальних послуг, а з іншого – посилює ризики цифрової нерівності.

Важливу роль впровадження інструментів електронної демократії відіграє в розвитку сучасних міст. Городяни отримують можливість інтерактивного доступу до процесів прийняття рішень. Завдяки спеціалізованим чатам, соціальним мережам, мешканці сучасних міст можуть з легкістю приймати участь у діалозі з владними структурами. Інструменти електронної демократії стають засобами забезпечення як місцевої, так і державної політики. Серед таких технологій електронні петиції до місцевої влади, які врегульовані Законом України «Про звернення громадян». Платформою для подібних петицій є, зокрема, українсько-швейцарський проект «Єдина система місцевих петицій» або сервіс «Електронна петиція» Київської міської ради, на якому станом на грудень 2021 року було опубліковано більше 6 тисяч петицій.

У рамках дослідження КМІС, що проводилось у березні 2021 р. на замовлення Програми розвитку ООН в Україні на тему: «Електронні послуги:

досвід, довіра, доступність», встановлено, що 53 % українців отримали державні цифрові послуги впродовж минулого року. Решта 47 % респондентів або не мають необхідних цифрових навичок, або не мають доступу до інтернету [1].

Серед провідних рейтингів, які дозволяють аналізувати рівень розвитку інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) в державі, звернемо увагу на Індекс розвитку інформаційно-комунікативних технологій (ICT Development Index, IDI), Індекс мережевої готовності (Networked Readiness Index, NRI). Предметом нашої розвідки є інформаційно-комунікативний потенціал впровадження та функціонування електронної демократії в Україні.

До засад демократичного врядування відносять принципи участі народу, прозорості та права вільного доступу до правдивої інформації, підзвітності уряду, відповідальності за результати тощо [3, с. 38]. Демократичне врядування вимагає активної участі суспільства в процесах управління державою. Трансформаційні процеси, що пов'язані з інформатизацією сучасного світу, позначаються на особливостях державотворення та управління державою. Серед основних засад демократичних перетворень – дотримання принципів свободи думки та слова. Згідно Конституції України, кожній людині гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. В умовах інформаційного світу це передбачає і захист від маніпуляцій на рівні інформаційних технологій. Активна участь населення у житті держави можлива за умови відсутності цензури, впливу на засоби медіа, соціальні мережі та технології електронного уряду. Інформаційне суспільство позначено швидким розвитком комунікаційних технологій, через що цифрове поле спілкування стає сферою як повсякденного спілкування, так і громадської активності.

Згідно Індексу готовності електронного уряду ООН, Україна в 2020 році займає 69 місце серед 193 країн світу [2]. Комунікаційні можливості демократичного суспільства визначають його потенціал до еволюції та розвитку, оскільки за допомогою процесів комунікації структурується суспільна взаємодія. Свобода думок, дій та вираження особистості підтримується за рахунок впровадження систем електронного уряду. Інформаційне суспільство зараджує в становленні демократичних свобод та цінностей, оскільки надає населенню більший доступ до інформації.

Звернемося до розгляду даних з приводу інформатизації, наведених у пропозиціях до Індексу розвитку інформаційно-комунікативних технологій (IDI), та спробуємо спроектувати їх на процеси розвитку електронного уряду в Україні. Згідно цього рейтингу в 2017 році Україна знаходилася на 79 позиції, втративши

одну позицію з 2016 року [4]. Показник України складав 5.62 пункти, що дещо вище середнього значення цього показника, який складав 5,11 пункти. Індекс розвитку інформаційно-комунікативних технологій включає в себе рівень доступу до ІКТ, їх використання, а також навиків у ІКТ.

Субіндекс практичних навичок, який відображає людський потенціал у використанні інформаційно-комунікаційних технологій, в Україні один із найвищих у світі. Україна посідає 15 місце зі 175 країн, що вказує на високий потенційний рівень практичних навичок [4]. Вказаний показник враховує рівень грамотності населення, коефіцієнт охоплення населення середньою освітою та вищою освітою. Рівень грамотності (Mean years of schooling) становить 11.30 роки, коефіцієнт охоплення населення середньою освітою (Secondary gross enrolment ratio) складає 99.24, а коефіцієнт охоплення вищою освітою (Tertiary gross enrolment ratio) – 82,31. Україна має високий потенціал введення ІКТ за цим субіндексом, оскільки населення демонструє потенційну готовність населення до розуміння цих технологій.

Перейдемо до субіндексу доступу до ІКТ. Станом на 2017 рік він становив 6.60, завдяки чому за доступом до ІКТ Україна посідала 71 місце в світі [4]. Цей субіндекс враховує, зокрема, кількість абонентів фіксованого зв'язку на 100 мешканців, що склав 19,76. Показник кількості абонентів мобільного стільникового зв'язку становив 132,64. Процент домогосподарств з комп'ютером складав 65,1 %, домогосподарств з доступом до інтернету – 54,79 %.

Розглянемо субіндекс використання ІКТ [4]. В Україні процент населення, що користується інтернетом за даними 2017 року, становив 52,48. Число абонентів фіксованого (дротового) широкополосного зв'язку на 100 жителів склало 11,99, а число активних абонентів рухомого широкополосного зв'язку на 100 мешканців становило 22,57.

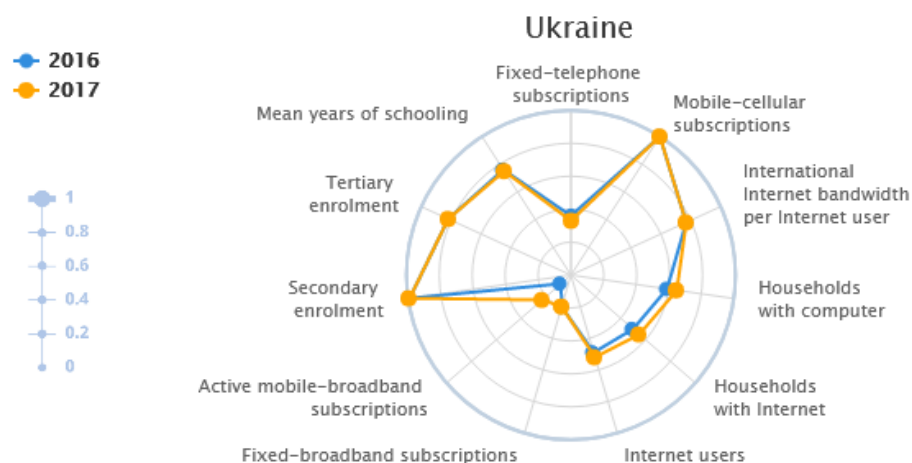

Рис. 1. Індекс розвитку інформаційно-комунікативних технологій (ІДІ) в Україні за 2016 та 2017 роки [11].

Індекс мережевої готовності розроблений Всесвітнім економічним форумом та Міжнародною школою бізнесу "INSEAD". Він включає в себе аналіз впровадження ІКТ за субіндексами, які оцінюють середовище для розвитку інформаційних технологій, готовність суспільства до їх застосування, фактичне застосування та вплив інформаційних технологій на суспільство. У 2020 році Україна посіла 64 місце зі 134 країн. Серед основних показників цього рейтингу: «Технології», «Люди», «Управління», «Вплив», «Довіра». У аналітиці до Індeksu мережевої готовності за 2020 рік зазначається, що Україна демонструє, зокрема, доволі високий рівень довіри до інформаційних технологій, утім, показник їх впливу доволі малий – 79 позиція в рейтингу, із чим пов'язаний недостатній рівень якості життя [5, с. 43].

Згідно показників субрейтингів IDI, у 2020 році Україна продемонструвала непоганий рівень захищеності інтернет-сервісів та посіла 43 місце. Рейтинг за користуванням інтернет-магазинами опинився на 49 позиції. За рівнем кібербезпеки Україна посіла 55 місце. За врегулюванням нормативно-правової сфери ІКТ, Україна посідає 75 місце. За адаптивністю законів до нових технологій – 43 місце. Загалом, можна говорити про середній рівень інтернет-комунікації у сфері платежів та торгових операцій, що може бути пов'язаний із недостатньою захищеністю цієї сфери. Разом із тим, Україна продемонструвала провідну позицію в сфері законів, які стосуються електронної торгівлі, де отримала 1 місце в рейтингу.

Субрейтинги IDI, що характеризують поточний рівень українського врядування на середньому рівні. За публікацією та використанням відкритих даних Україна посідає 45 позицію. За державною підтримкою інвестицій у нові технології – 42 місце. А от державні онлайн-сервіси України отримали лише 71 пункт в світовому рейтингу мережевої готовності.

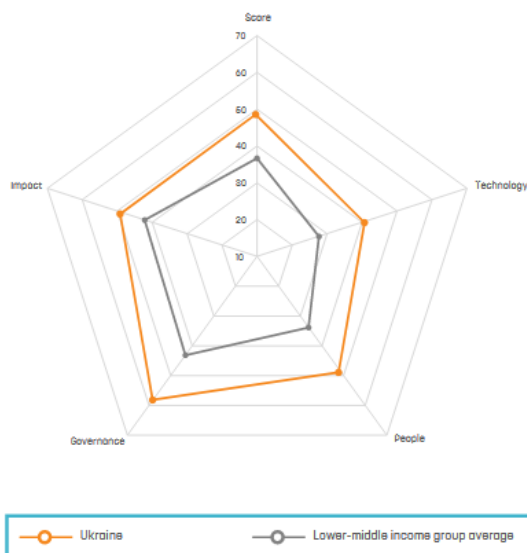

Рис. 2. Показники України за Індексом мережевої готовності в порівнянні зі середніми показниками, 2020 рік [5, с. 188].

Отже, Україна демонструє потенціал для впровадження та поширення технологій електронного уряду. Разом із тим, наразі показники впровадження ІКТ доволі посередні, якщо брати до уваги рейтинги Індекс розвитку інформаційно-комунікативних технологій та Індекс мережевої готовності. Ситуація потребує розробки технологій кібербезпеки, поліпшення стану з врегулюванням нормативно-правової сфери ІКТ, збільшення доступу окремих домогосподарств до Інтернету тощо.

Список використаних джерел:

1. Електронні послуги: досвід, довіра, доступність. Звіт за результатами соціологічного опитування дорослого населення та фокус-групових дискусій. URL: https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/democratic_governance/electronic-services--experiences--trust--accessibility.html (дата звернення: 28.11.2021).
2. Исследование ООН: Электронное правительство 2020. Цифровое правительство в десятилетии действий по достижению устойчивого развития. С дополнением по реагированию на COVID-19. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2020-Survey/2020%20UN%20E-Government%20Survey%20-%20Russian.pdf> (дата звернення: 29.11.2021).
3. Князев В. Традиції демократичного врядування в історії українського державотворення : монографія / авт. кол. : В. М. Князев, Ю. В. Бакаєв, Т. Е. Василевська ; за заг. ред. В. М. Князева. – К. : НАДУ, 2010. – 220 с. URL:

4. ICT Development Index 2017. URL: <https://www.itu.int/net4/ITU-D/idi/2017/index.html> (дата звернення: 28.11.2021).

5. Networked Readiness Index 2020. URL: <https://nonews.co/wp-content/uploads/2021/03/NRI2020.pdf> (дата звернення: 28.11.2021).

Шумська Лідія Олександрівна
lidia.shumska@ukr.net

Науковий керівник:
Чукот С. А., д. н. держ. упр., проф.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДКРИТИХ ДАНИХ В ДАНІЇ

З плином часу життя людини поглинають технології – за даними звіту Digital 2020 на початок минулого року більш ніж 4,5 млрд людей є користувачами інтернету, що становить майже 60% світового населення. У цьому контексті особливого значення набуває слово «дані» або «великі дані». З настанням епохи Інтернету речей (IoT) та діджиталізації інформації, даних, що повсякденно збираються та накопичуються, схоже, стало занадто багато – вдома, на роботі, навчанні та навіть у супермаркеті людина ділиться інформацією про себе. Але яка майбутня доля цієї інформації?

Сьогодні достеменно відомо, що важлива не кількість отриманих даних, а те, яким чином вони використовуються. Повторне використання накопичених даних, якими володіє держава в обличчі органів влади (інформація про підприємства, нерухомість, будівлі, дороги, карти тощо) може стати ключем до розвитку, інновацій та нових рішень, оптимізації та автоматизації публічного управління та більшої ефективності управлінських рішень.

Данія є європейською країною, що нерідко займає рейтингові сходинки в різноманітних дослідженнях: від рівності доходів до людського розвитку. Не стало виключенням в успіху Данії і сфера електронного урядування, залучення цифрових технологій до формування сучасної, ефективної моделі управління державою, в центрі якої знаходиться громадянин. Так, Данія має найбільше значення в світі за індексом EGDI (Electronic Government Development Index) за

результатами Звіту ООН з розвитку е-урядування за 2020 рік, очоливши перше місце в рейтингу.

В Данії процес нормативно-правового регулювання повторного використання наборів даних зазнавав змін та розвився у часі. На початок слід відмітити, що головною юридичною основою для формування законодавства у Данії як країни-учасниці Європейського Союзу слугують директиви ЄС. У 2003 році була прийнята **Public Sector Information (PSI) Directive** або **Директива 98/2003 /ЄС [1]**, імплементацією якої в Данії став **Закон про повторне використання інформації державного сектору (Lov om videreanvendelse af den offentlige sektors informationer)** [2], прийнятий у 2005 році. У Директиві зазначається, що «органи державного сектору збирають, виробляють, відтворюють та розповсюджують документи для виконання своїх громадських завдань». Використання таких документів з інших причин та не органами державного сектору (іншими фізичними чи юридичними особами) розглядається як повторне використання.

За Директивою, поняття «документ», повторне використання якого орган публічного управління має право дозволити, визначається у широкому значенні – він може бути як паперовим, так і електронним, як текстовим, так і графічним, аудіо- або відео-матеріалом. Таким чином, майже не встановлюються обмеження в розумінні *форми*, в якій передається інформація, а в центр стає її *зміст*. Однак, органи влади мають зважати на те, що процес повторного використання інформації не повинен буди громіздким, довготривалим і комплексним процесом. Прикметно, що з цією метою, пропонується обмеження використання оцифрування як методу збереження документації (задля забезпечення взаємної сумісності).

Щодо захисту конфіденційності особистої інформації, документ посилається на обов'язкове дотримання нині скасованої **Data Protection Directive** або **Директиви 95/46/Єс [3]**.

У 2013 році відбувся перегляд Директиви, внаслідок якого було прийнято **Закон про внесення змін до Закону про повторне використання інформації державного сектору (Lov om ændring af lov om videreanvendelse af den offentlige sektors informationer)** [4] на основі **Директиви 2013/37/ЄС [5]**, головною відмінністю якого від попереднього закону стало розширення сфери суб'єктів документу, що тепер також включав публічні бібліотеки, музеї та архіви.

Нарешті, у 2019 році була оприлюднена нова **Open Data and Public Sector Information Directive** або **Директива 2019/1024 [6]**. Вона замінила в Данії

попередні закони. Директива представила радикально новий підхід до теми використання даних, і змістила акцент із забезпечення громадянам доступу до інформації на повне розкриття потенціалу відкритих даних зокрема у вимірі технологічних змін, що відбулись із 2003 року.

Згідно з Директивою, в світі відбувається безперервний розвиток технологій аналізу, використання та обробки даних – *машинне навчання, штучний інтелект, Інтернет речей* стають цьому прикладом. Подібна технологічна еволюція представила масу новітніх можливостей створювати нові послуги, програми, які будуються на основі аналізу та/або комбінації даних. Тому завданням Директиви є нормативне забезпечення умов органам державної влади та іншим суб'єктам, на яких поширюється дія Директиви, задля надання даних у відкритому форматі, які можуть вільно та повторно використовуватися будь-ким для будь-яких цілей.

Одним із нововведень Директиви є не лише підхід, але й розширення кола суб'єктів, на яких діють положення документа. Відтак, до органів державної влади додаються, по-перше, суб'єкти господарювання поза державним сектором, а, по-друге, суб'єкти, що проводять дослідження за рахунок державних коштів.

Відповідно до Директиви, країни-члени часто довіряють надання послуг суб'єктам господарювання, що не є безпосереднім органом влади, зберігаючи при цьому високий ступінь контролю над такими суб'єктами господарювання. Таким чином, інформація, що накопичується в процесі надання послуг громадянам, не піддається повторному використанню та втрачається її потенціал. Відтак, під вплив Директиви цього разу підпадають також підприємства, що провадять свою діяльність із надання послуг населенню в одній із таких сфер: газ та тепло; електроенергія; вода; транспортні послуги; порти та аеропорти; поштові послуги; дослідження та видобуток нафти, газу, вугілля чи іншого твердого палива. Також сюди відносяться державні підприємства, які діють як оператори державних послуг у сфері громадського пасажирського транспорту (наземного та залізничного), авіаперевізники та судновласники.

З іншого боку, можемо говорити про високий обсяг даних, отриманих також і з наукових досліджень. Він зростає з кожним днем та має неабиякий потенціал для повторного використання поза науковим співтовариством. Для того, щоб ефективно вирішувати наростаючі суспільні виклики, надзвичайно важливою є можливість отримати доступ, поєднати та повторно

використовувати дані з досліджень із різних секторів та дисциплін. Прикладом даних із досліджень, що можуть стати корисними, є статистика, результати експериментів, вимірювання, спостереження, отримані в результаті польових робіт, результати опитування, записи інтерв'ю та зображення. Однак, в Директиві зазначається, що дані досліджень це не те ж саме, що наукові статті, у яких результати наукових досліджень коментуються науковцем, і про це варто пам'ятати при реалізації положень Директиви.

Отже, подібна політика відкритого доступу даних досліджень має на меті, зокрема, надати іншим дослідникам та широкій громадськості доступ до даних якомога раніше; підвищити якість досліджень та зменшити потребу в їх дублюванні; прискорити науковий прогрес; боротися з науковим шахрайством.

Список використаних джерел:

1. Directive 2003/98/EC of the European Parliament and of the Council of 17 November 2003 on the re-use of public sector information. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32003L0098>

2. Lov om videreanvendelse af den offentlige sektors informationer. Режим доступу: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2005/596>

3. Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31995L0046>

4. Lov om ændring af lov om videreanvendelse af den offentlige sektors informationer. Режим доступу: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2014/553>

5. DIRECTIVE 2013/37/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL. Amending Directive 2003/98/EC on the re-use of public sector information. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013L0037>

6. DIRECTIVE (EU) 2019/1024 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 20 June 2019 on open data and the re-use of public sector information. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L1024&from=DA>